№ 15 Յունվարի 29 (փետրվարի 10) 1881 Յունվարի 29 (փետրվարի 10) № 15

ՏԱՄԱՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 բուբլի կէս տարվանը 6 բուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:
Թիֆլիսում դրվում են միմիայն Լոռեպրատան մէջ.
Առաքելագրերը ուղղում են ս պրոկի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

ՄՇԱԿ

Ամրագրառները բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ժամում:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հերթանոյթ բառի 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"
ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
1881 ԹՒՆ
(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիւրով և նոյն պրոգրամմնայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի տօն և տօնէրին հետեւեալ օրերից):

ՊԻՈԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Աւագնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Գիւղական և Քաղաստրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 բուբլի, կէս տարուան 6 բ., հինգ ամ. 5 բ., չորս ամ. 4 բ., երեք ամ. 3 բ. երկու ամ. 2 բ. և մի ամ. 1 բուբլի:

Գրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն. Նամակ Ախալքալաքից. Ներքին լուրեր.—Արտաքին տեսութիւն. Գաղտնական տեսութիւն. Անգլիա. Արտաքին լուրեր.—Խառն լուրեր.—«Մշակի» հեռագիրները.—Յայտարարութիւններ.—Բովանդակութիւն. Նամակ Թիւրքիայից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

դեկտեմբերի 20-ին 80

Վաղուց արդէն խօսում են կլուբ բանալու մասին: Բնակարանը արդէն վարձած է, կահ կահաւքի համար 300 բուբլի վող ուղարկել են Թիֆլիս. 150 բուբլը նշանակված է ընթերցարանի համար: Անդամների թիւը հասնում է մինչև 50-ի և մինչև անգամ անցեալ շաբաթները ժողով կար ստացաբ չինովնիկների համար: Ընտրվեցան 9 հոգի տասրչիւա և 5 հոգի կանդիդատներ, գլխաւորապէս ծառայողներից: Կլուբի տասրչիւանների ընտրութեան ժամանակամիջոցին մի փոքրիկ էպիզոդ պատահեց, որ հարկաւոր եմ համարում տեղական բնաւորութեանց խաբարակտերիստիկայի համար մէջ բերել: Առաջին անգամ ընտրված տասրչիւանները բոլորովին էլ ծառայողներ լինելով, տեղացիների մէջ մի ակամայ նախանձ ծագեց իրանց պատուասիրութիւնը վիրաւորված սեպհականով, ուստի կամեցան անպատճառ ազգերի համարել ընտրութիւնները և պահանջել նոր ընտրութիւն: Այս երկրորդ անգամը ընտրվեցան երեք բուն դր կընտրուի: Հասունանք և հակահասունանք հաշուութեան պատրաստութիւնները կը տեսնեն, այսուհետև այդ երկու անունները միայն պատմութեան պիտի վերաբերին: Բայց չարժում մը բազաքական հայոց մէջ կը տեսնուի. ամերիկացի միսիոնարք և բազաքական հայ ժողովուրդ կատարեալ ներդաշնակութեամբ չեն ընթանար: Հայ-բազաքականք կը հարցնեն թէ ինչու իրենց քարոզիչներն օտարազգիներ պէտք է ըլլան. հետեւապար կը պահանջեն որ հայ հօտին հայ հովիւ ըլլայ և որչափ հնար է, մերձենան ազգային նախնական եկեղեցւոյ արարողութեանց: Նիւ-Եօրք, Լոնդրա, Բերլին անդադար քարոզութիւնք կըլլան, բայց գաղանապահութիւնը կատարեալ է:

Արդեօք մենք ալ պատրիարքական հարցով մը պիտի զբաղինք: Երկար ատեն է, որ Ներսէս սրբազանը տապալելու ջանքեր կըլլան, բայց գնա վար առնելու համար այսօր անօգուտ կը համարին դիմել այն միջոցներուն, որ քանի մը տարի առաջ ի գործ դրուեցան: Խրիմեանը կոտծանելու և որոյ համար հոչակաւոր վանք մը 22,000 բուբլի կը վատնէր, ինչպէս պատճեցաւ Նորա դրամ-գործոց եղիսկոպոսներէն մին: Ներսէսի հակառակորդք կը ջանան, որ խորհրդարանական մրջոցներով գնա տկարացնեն, այնպէս որ ինքնին հրաժարական տայ: Ներսէս սրբազանի հրաժարականը փափաղողները երեք դասի կը բաժանուին: 1) Անոնք որ կը կարծեն թէ Ներսէսի օրով ներքին բարեկարգութիւններ անկնար մըտնելով, արտաքին յարաբերութիւններ միայն ուշադրութեան առնուած են: Այս թերութիւնը պատրիարքի վերացրել արդարութիւն չէ. ծանր խնդիրներ հրամանգ ու տատապել Ներսէսի բոլոր վայրկեանները գրաւեցին. ոմ արգելք եղաւ ազգային վարչութեան ներքին խնդրոց կարգադրութեամբք զբաղիլ, սակայն արդի վարչութիւնը այս մասին ազգը գոհացնելու նշաններ ցոյց տալ սկսած է: 2) Ընդհ որք կը խորհին թէ Դրան հետ պէտք է բոլորովին հաշտութիւնք և թէ Ներսէսի ազգային գործոց գլուխ կենալն այդ հաշտութիւնը անկարելի պիտի ընէ: Բ. Դրան հետ անուշ վարուիլն լաւ է, մանաւանդ Ցօնդիչաղութիւններէ հետու կենալը, բայց երբէք Բ. Դուռը մեզ հետ անկեղծօրէն կրնայ հաշտիլ: Միթէ լաւ չէ ունենալ այնպիսի պատրիարք մը, որ կրնայ ըլլայ հաստատ ժողովրդականութեան մը վրայ, որով Բ. Դուռը ակնածի իրմէ, և ով աւելի քան պնդերէս պիտի սիրուի ժողովրդէս: Պատրիարքը չատ առիթներու մէջ ցոյց տուաւ թէ գիտէ ինչպէս խիստ, նոյն և քաղցր վարուիլ առանց ցածնալու: Իմաստութիւն է այս ամեն առաւելութիւնները կորսնցնել:

Գ. Անոնք, որ բոլորովին անձնական նկատառութիւններ ունին, ատոնց հրամանատարները կղերականները են. ատոնք առջի երկու դաս հակառակորդաց վերաբերմունքը: Ներքն կը պահուըտին:

Ներսէս սրբազան ալ ունի իր թերութիւնները, բայց զոր պիտի գտնեն որ ազատ ըլլայ թերութիւններէ ու պատրիարք ընեն. ներկայ պարագայից մէջ պատրիարքի հրաժարիլը չատ վնասակար կրնայ ըլլալ. վհատութիւն մը պիտի բերէ հայոց մեծամասնութեան վրայ, և քաղաքագիտական աշխարհի մէջ մեր համբաւը չը պիտի բարձրացնէ. ինչ պիտի ըսէ Եւրոպայ այն ազգին, որ կը տասլէ պատրիարք մը, ներկայացուցիչ Հայաստանի ինքնօրինութեան գաղափարին: Ներսէսի չ՚է խնամութիւն է, ոչ հայրենասիրութիւն պատրիարքը բարոյապէս տկարացնելու հետամուտ ըլլալն: Ներսէս տինչ չունի պատրիարք մնալու. խնդիրը արդէն դառն ցաւով մը կը տառապի, բայց կըմտնէ թէ ձգել երթալն լաւ չէ:

Ազգ. ժողովոյ մի քանի նիստերն փոխօրինակից եղան. վերջի նստին ներկայ էր պատրիարքը. գլխաւոր խնդիրը պ. Փափազեանի հարցումն էր՝ թէ Ազգ. ժողովը տարեկան 500 ռուբլի վարկ մը քուէարկած էր կրթութեան համար. Ներսէս Սրբազանի պատրիարք ըլլալէն ի վեր, պատրիարքարանի մուտքը 30,000 ռուբլի մտած է, բայց քուէարկել 500 ռուբլի չէ տրուած, ինչ է պատճառը: Պատրիարքը այս հարցումը իրեն դէմ յարձակում մը նկատեց և բաւական նեղացաւ, և աղէկ չեղաւ. սկզբունքներու վերաբերեալ գործերու մէջ, խորհրդարանական վիճաբանութեանց մէջ մենք արևելցիքս դեռ չը սորվեցանք անհատով ինալ:

Ներսէսեան պաշտպանները պէտք եղած բացատրութիւններն տուին ժողովին՝ յայտարարելով միանգամայն թէ այսուհետև ճիշտ պիտի գործադրուին ամեն քուէարկել վարկեր: Պատրիարքարանի դրամական վիճակը լաւ չէ. ժողովը որոշեց որ ամեն երեք ամիս վարչութիւնը իրեն հաղորդէ ընդհանուր վիճակը, որպէս զի այդ վիճակը բարւոքելու միջոցներ ձեռք առնուին: Ընդհանուր վիճակի բարւոքման հետ սերտ չատ խնդիրներ կան, որք լուրջ ուշադրութեան առարկայ պէտք է ըլլան. առաջինը կրթութեան խնդիրն է. կրթութեան տեսչի կարգը պ. Գալուստ հայոց դպրոցներու ընդհանուր տեսուչ կարգեց պ. Հ. Իփէքճեան. այդ դպրոցներու ընթեր սերունդ մը հասցնելու այնքան յարմար են և մեծ մասամբ այսօր անբնակ են: Երկրորդ խնդիրը գաւառական խնդիրն է. կառկին, ամուսնութեանց և սերիշ տեսակ տեսակ գաւառ պատրիարքարանի իրաւասութեան ներքև են, բայց օրինաց գիրք մը չը կայ, որ գաւառներուն ուղղորդյ ըլլայ. ատանդութիւնք. Աստուածաշունչ և գլխաւորապէս ներշնչում, ահա մեր օրինագիծը: Դատաստանական անօրէնը այս կարեւոր պէտքը լրացնելու հասկ է: Բայց փութալու պէտք կայ, նորանոր խնդիրներ կը ծագին: Այժմ պատրիարքարանը մանուկի դատաստաններ ալ սկսած է տեսնել: «Մշակ» թերթը պ. Փափազեանի և «Ալայ» թերթի դէմ յարձակումներ կընէ և ատոնք պատրիարքարան կը բողոքեն. թերթը թերթերը կը դադրեցնեն, պետութեան մէջ պետութիւն կը գոչեն. մինչ տպագրական խնդիրներն ալ կրօնական հարցեր են, որ Ներսէսի իրաւասութեան ներքև ըլլան կը-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

ԳՎՎԱՀՈՍՑ ԳՎՖՈՑՄՈ

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ որովհետև այդ մագազինները առաւելագոյն է թէյ ուղղակի պատուիրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով: Այժմեղ կայ մոտ-ապատ 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շոկոլագ-ֆրայ, մոլրապա և կոնֆեկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, լեվոլվերներ, կոպեկներ, մատուցարաններ, ամանեղեն, դանակներ, գդալներ, թէյդանակներ, բաժակներ, թամբեր, դուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկիկոշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձևերի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Ադծրտնում գալէրէում 100—41

ՄԻՎԱՐԺՈՒՀԻ

Որ իր ՕՍՄԱՆ բնիթացքը տարաւել է ՄԱՐԻՆՈՎԻՑ իգական գիմնազիայի մէջ և մի քանի տարի գասատուիութիւնն է արել, կամենում է գասեր ունենալ, կամ երեխաներին տուած գասերը կրկնել տալ: Հասցէն իմանալ „Մշակի" խմբագրատունը: 3—10

ՖՐԱՆՍԻԱՑԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԳԱՐԻՆԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ԴԵՊՈՆ պատիւ ունի հրատարել ցանկացողներին այցելել նրա **ՀԱԻԱԿԱԾՈՒՆ** էկզոտիական հազուագիւտ բոյսերի, մրգերի ծառերի, որոնց համար Բրիւսելի և Փարիզի աշխարհահռչակ էքսպերտների ժամանակ ամենագարգար ընծաներ են առացված: Մագնոլիա, կամելիա, կօնիֆերներ և այլ կանաչ բոյսեր սալօնների համար, թուփեր և բոյսեր այգիների համար: Ամենալաւ տանձենիներ, խնձորենիներ, դեղձենիներ և կեռասի ծառեր: Յատկանիշական մալինա, մոշ, ծնեբեկ: 500 տեսակ շիպօշնիկ: Ամարելիա, ծաղիկների արմատներ: Մեծ քանակութեամբ պարտիզի բոյսերի և ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ: Գօղովինսկի փողոց, տուն իշխան Մուխրանսկու, Թիֆլիսի ժողովրդարանի մօտ:

3—3 (2)

ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿ. ՀԱՅ. ԳՐՔԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ գուրս եկաւ մամուլի տակից **ՄՈՎՍԷՍԻ ԽՈՐԵՆԱՑԻՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ:** Գինն է 80 կոպ. մամուլի տակ է և շուտով լոյս կը տեսնի **Մ օ ր ի ս Բ լ օ ք ի փ ո ք ր ի կ ձ ե ռ ն ա ր կ գ օ ր ծ ն ա կ ա ն տ ն տ ե ս ո ւ թ ե ա ն:**

1—3

ՈՒՏԻԵՐԻՆ լաւ դիտացող մի հայ է հարկաւոր, նոյնպէս և մի ՎՐԱՒԵՐԴՈՒԼՆ լաւ գիտացող դիմել „ՄՇԱԿԻ" խմբագրատունը:

8—8

Մեծ քանակութեամբ **ԹԷՅ** առաջին տեսակի **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ** 25% **ԼԱՒ և ԷԺԱՆ է** Մոսկուայի վաճառականների թէյից: Նոյն տեղ կան 50,000 **ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ և ՊԱԴՆՕՍՆԵՐ** ուրիշ տեղերից 30% **ԷԺԱՆ: Ծախում են ՋՄԵՌՆԱՅԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ,** պալտօններ, **ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԳԻՆԻՆԵՐ** և այլն:

3—10

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդները ընդունվում են առաւօտեան 9—1 ժամը:

Երկուշաբթի. Գաւրօնսկի մանկավարժական և կանանց հ., Գօրալովի և Լիսիցկի նրբքին հ., Թօմինսանց կանանց և երեխաների հ., Բաբաև ջղային և նրբքին հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ., Քիւչարեանց առաջին խիրուրգիական և աչքի հ.:

Երեքշաբթի. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Բէյլի աչքի հ., Բախտաւով մանկավարժական, կանանց և երեխաների հ., Լիսիցկի և Վերմիշևի նրբքին հ., Պետրօվսկի վիներական հ.:

Չորեքշաբթի. Կրասնօգլեադով և Լիսիցկի նրբքին հ., Քիւչարեանց 2-ը և Շտեմբօրսկի սիֆիլիտական և կաշու հ.:

Հինգշաբթի. Գաւրօնսկի մանկավարժական և կանանց հ., Բէյլի աչքի հ., Թօմինսանց կանանց և երեխաների հ., Բաբաևի ջղային և էլեկտրօաւերապիւ, Լիսիցկի և Պետրօվսկի նրբքին հ., Քիւչարեանց 1-ն սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Մինկևիչ խիրուրգիական հ., Բախտաւով մանկավարժական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադով, Լիսիցկի և Վերմիշևի նրբքին հ., Շտեմբօրսկի վիներական և կաշու հ.:

Շաբաթ. Լիսիցկի նրբքին հ., Բէյլի աչքի հ., Բաբաևի ջղային և նրբքին հ., Քիւչարեանց 2-ը կանանց և նրբքին հ., Պետրօվսկի վիներական հ.:

Օրը երեկոյ առաւօտների ցաւ ունեցողներին ընդունում է ամեն ժամանակ, ազքատներին բժշկանոցի առմանակով:

ՆԱԻԹ Բագուի մէջ եղած սեփական գործարանից **ԴԱՋԱՐ** առաջին տեսակը ծախվում է **ՖՈՒՆՏԸ** 7 կոպ., Թիֆլիս քաղաքը յուսաւորելու դրասենեակում **Սալդատսկի բազարի վրա, տուն Կասումովի: ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԱՄԱՆՈՎ** նաւթ պուդը 3 ր. 40 կոպ.:

2—3

Վերակազմեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ,** մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող պինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏԱՅՈՎ** ուղարկվածը 2 ր. 49 կոպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ:

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻՂ,** մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. տանեը վրէժին պահասկան դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ** և հատուկ ջրեր և այլն: 11—100

Ըստ նոյնով ամբողի առելանալն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվեն **ԿՕՆԳՕ-ԹԷՅ** 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ **ՄՕՆԻՆԳ** 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի **ԿԱՅՍԱՈՒ** 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և **ԱՄԵՆԱԼԱՒԻ ԹԷՅ** 2 ր. առանց թղթի: Անգլիական բէժօվկաներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ, Գօրճակապատճին **ԲԱՐՆՍԼԻԻ ԹԱՄԲԱԿԸ,** ջանաքի **ԿՈՂՊԷՔՆԵՐԸ,** տուրբօր **ԳՐԻՋՆԵՐԸ** և էկսպրեսա կակաօ շոկոլագի ծախելու համար, որոնք պարիզի հանդիսի ժամանակ ամեն մեդալ առացան: **ՀՈՏԱԻԷՏ ԹԷՅԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ** 1 ր. 65 կ. և ամենագաւ 2 ր. 30 կ.: Վաճառականներին օգտաւէտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ: Ամրոզ հատուածա 15 ր., կօնֆեկտների հատի գէմ 60 կ. ֆունտ: 11—100

Ներկայ ՅՈՒՆՎԱՐ ամսի 7-ից **ԳՈՒՆԻՐԵՏՆ** հրատարակվի վրա, **ԳՕՉՔՐՈՒԵ ԵՎ ՐԱՅՑԱՐՆԵՐԻ ՅԻԼԿԻ** մօտ բացել եմ **ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃ** մարմնամարզական վարժութիւնների համար առաւօտեան 8 ժամից մինչև երեկոյեան 10 ժամը: Մարմնամարզութիւն կարող են անել մարդիկ **ԻՐԱՐԱՆՁԻՒ ԱՇԻՒ ԵՒ ՀԱՍԱԿԻ:** **ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ** մանրամասնները կարելի է իմանալ **ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻ** դրասենեակի մէջ առաւօտեան 10—12 ժամը: Դահլիճի մէջ կարելի է սովորել **ԿՆԵՔՕԿՆԵՐՈՎ** պանալ, **ՎԵԼՕՍԻՊԻԴՕՎ** վազել և սովորել **ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ** արհեստը:

ՅՈՎՍԷՓ ԼՕՊԵՍ

6—6

Ունում են ամեն տեսակ **ՉՈՒԳՈՒՆԻ և ՊԱՆՋԻ** կտորեղէններ, Գէորգեան եկեղեցու մօտ, **ՄԻՒՎԱՆԻԻ** տանը **Կախէթու գինիների մագազինում:**

8—25

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԱՇՈՒ ԴՈՐԾԱՐԱՆԸ

Բաց անելով իր բոլոր արդիւնաբերութիւնների պահեստը Մէջի փողոցի վրա տա-

ժեվեստայա կարգում գարթիվէօվի տանը, պատիւ ունի առաջարկել պ. պ. առևտրականներին և գործածողներին ամեն տեսակ պապօշի, ձիու, իւ ֆոտ և օպօյկի ապրանքներ, նոյնպէս և վիտեռժկաներ, գալոշկաներ, սիրտ մեռանիկաշիներ, թամբի և մեքենաների բէլտ մէնեջէրութեամբ գործարանի գներով:

15—20

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատակից թէյի ֆունտը			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ				Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

30—100

ԻՒԼԻՈՒՍ ԳՐԵՑԻ Վ ԿԱՅԱԿԱՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՄԻՋՈՑ (գող) ՈՍԿՐԱՑԱՒԻ ԵՒ ՐԵՎՄԱՏԻԶՄԻ դէմ:

Ամենալաւ օգնող միջոց է, որ կարելի է հետաւորութեամբ և առանց յաւի գործ դնել ամեն տեսակ **ՈՍԿՐԱՑԱՒԻ ԵՒ ՐԵՎՄԱՏԻԶՄԻ** դէմ, մանաւանդ մատների և ջղերի յաւի և մարմնի զանազան մասերի կծկման՝ դէմ, միակողմանի գլխացաւի (միգրէնի) դէմ, գլխի կծկման դէմ և մինչև անգամ **ԿՐԿՆՎՈՂ ՋԵՐՄԻ** դէմ, սրտի տրիերի և կրծքի բորբոքման դէմ, ընդմատիզմի հետևանքների դէմ նոյնպէս և արտաքսհմանական ջրերից լաւացողների համար: վկայականի միակ տէրը Լէյիուս գրնց, վիեննա, II Prater strasse № 49. Ծախվում է 4 րուբլի գործածութեան խրատներով Ռուսաստանի բոլոր դեղատունների մէջ: Գլխաւոր պահեստը Մօսկվայի ր. վեօլեր և ընկ. խանութի մէջ, Դիվոլսկայա փողոցի վրայ: փոստային ծախսի համար 40 կ. է ուղարկվում: 21—25 (3)

ԵՐԵՍԻ ՀԱՄԱՐ պետք է դիմել տէր անդիական դիւղերին, Դաւշի, կամքի համար ծանուցվի մէջ: **ԻՐ. ԼՕՆԴՈՆԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ԱՄԵՆՈՒՄԱՏՈՒԱԿԱՆ ԱԼԲՈՄՆԵՐ.**

3—10

VICHY

Складъ въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и трудности пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ свертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.

Компанія.

Թիֆլիսում Յաբլոնովի մօտ:

VICHY

PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ ламентическаго расположенія, дурного пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, завала, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յաբլոնովի մօտ:

ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ

Բ. Հ. ՇԱՀՎԵՐԴԻՆՈՎԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

(Գօլովինսկի Պրօսպէկտի վրա, Ալէքսանդրեան այգու մօտ)

Բաժանորդագրվում են, թէ տեղական, թէ ուրուց և թէ արտասահմանեան պարբերական բոլոր հրատարակութիւններին, նոյն իսկ խմբագրատանց յայտնած գներով: Օտար տեղերից թոդ բարեհաճեն դիմել հետևեալ հասցէով.

Въ Тифлисъ, въ газетное агентство В. Шавердова.

30—30

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 28 Января 1881 года.

Типографія Главн Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 22 Փետրվարի 7 (19) 1881 Փետրվարի 7 (19) № 22

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն կամրագրաւան մէջ.

Ստորագրողները դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Ամրագրաւանը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Ցոյտարարութիւն չընդունվում է ամեն լեզուով:

Ցոյտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակչի գաւառն 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն։ «Кавказскій Курьеръ» լրագրի յօդուածը։ Նամակ Ս. Պետերբուրգից։ Նամակ Ջաքաթալից։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Գերմանիա։ Անգլիա։ Իրլանդական պատգամաւորների յայտարարութիւնը։ Թիւրքիա։ Նամակ Թիւրքիայից։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Ցայտարարութիւններ։—Բանաստեղծական։ Հիպոտեկական սիստեմ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ“ ԼՐԱԳՐԻ 60-ԱՄԻԱՆՈՐ

„Հայերի պատմական վիճակը և նրանց պարբերական հրատարակութիւնները“ վերնագրով „Кавк. Кур.“ լրագիրը տպել է հետևեալ յօդուածը։

Այս վերնագրով մենք մեր լրագրի մէջ մի նոր բաժին ենք սահմանում, որ կը բովանդակի ամենքի ուշադրութեանը արժանի հայոց մասին լրագրից վերցրած կարճառօտ և մանրամասն տեղեկութիւններ։ Անկասկած դրա համար գլխաւորապէս նիւթ կը տան մեր տեղական հրատարակութիւնները, „Մշակ“ և „Մեղու“ լրագիրները և „փորձ“ ամսագիրը։ Բացի այդ մենք կը ծանօթացնենք ընթերցողներին գաւառական և կովկասի պարբերական հրատարակութիւնների հետ։ Բայց առաջ քան թէ սկսենք այդ գործը, հարկաւոր ենք համարում մի քանի խօսք ասել այն մեծ նշանակութեան մասին, որ ստացան ժամանակակից կեանքի մէջ հայ լրագիրները, իրրև նշանաւոր և ուժեղ գործիքներ օգտակար մտքեր և գաղափարներ տարածելու համար հայ ամբոխի մէջ Ռուսաստանի, Թիւրքիայի և Պարսկաստանի սահմանների մէջ։

Մի քանի տարի առաջ ռուսական և եւրոպական մամուլը շատ քիչ տեղեկութիւն ունէին հայոց անկախ պարբերական գրականութեան մասին։ Հայ լրագիրները երբանց եւրոպական և ռուսական եղբայրակիցներից օգնութիւն չէին խնդրում իրանց գոյութեան և զարգացման համար և ինքնուրոյնաբար ու անձնազոհութեամբ աշխատում էին զարգացնել և մշակել ազգը և հասուցա նրան քաղկեդոնական ժողովրդական կեանքից, նրա տեսակետն և բարոյական պայմաններից, ամուր կապերով միանում էին ժողովրդական շահերի, գաղափարների և ձգտումների հետ։ Այսպէս գոյութիւն ունեցր և այսպէս էր զարգանում տեղական հայ մամուլը մինչև վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմը։

Հայաստանը, այդ բանի ընդարձակ նշանակութեամբ, որ պարունակում է իր մէջ ամբողջ Փոքր-Ասիան, Եփրատի և Տորոգեսի նահանգը Ալէքսանդրապօլի գաւառի հետ, ինչպէս յայտնի է անցեալ պատերազմական գործողութիւնների մի ընդարձակ բեմ էր ներկայացնում, որտեղ նշանաւոր համաշխարհային պատմական անցքեր էին կատարվում։

Ամբողջ եւրոպան և Թուրանստանը, դիտակցական կեանքով ապրող երկրագնդի բոլոր ազգութիւնները իրանց հայացքները գարձրին Հայաստանի վրա, այդտեղ կատարվող անցքերի վրա, իսկ „Հայաստան“ և „Հայեր“ բառը դեռ ևս չէին ազատ ժողովրդականութիւն ստացան յիշեալ ժողովուրդների և երկիրների գրականութեան, դիպլոմատիայի, քաղաքականութեան և հասարակական շրջանների մէջ։ Սան-Ստեֆանօի դաշնագիրը, այնուհետև Բերլինի կոնգրեսը, գրաւեցին ազգերը զեկավարող դիպլոմատների ուշադրութիւնը դէպի հայկական հարցը, վերկացրին հայ ազգի ինքնուրոյն գարգացումը, իրրև մի ամբողջացած ազգութիւն, պատմական փաստաւոր անցեալով, մեծ ընդունակութիւններով եւրոպական քաղաքակրթութեան պատուհները ըմբռնելու և նրանց հաղորդելու արևելեան ժողովուրդներին, որոնք ազիտութեան մէջ խոր թաղված են և վերջապէս իրրև չափազանց հարուստ հին և նոր պրականութիւն ունեցող ազգ։

Ա. յդպիսով 1877—78 թ. պատերազմից յետոյ հայերի և Հայաստանի համար,—գործին պատմական տեսակէտից նայելով, չը յիշելով նրանց ահագին զոհաբերութիւնները, սարսափելի կոտորածը և Փոքր-Ասիան ոչնչացնող հրդեհները,—հասաւ հայ ազգի վերածնելութեան, նրա գիտակցական կազմակերպութեան և բարոյապէս կենսունակ ժամանակը։ Վերջին ռուս-թիւրքական պատերազմի ժամանակ հայերից պահանջվող սարսափելի զոհերը նոր կեանք և պատմական բարձր նշանակութիւն տուին թիւրքաց Հայաստանին։ Այդ ժամանակ Հայաստանի վարոյց մեռացրած փառաւոր պատմական անունը թափեց հնութեան փոշիները, ներկայացաւ լուսաւորված աշխարհին և գրաւեց եւրոպական բոլոր պետութիւնների և ժողովուրդների համակրութիւնը և յարգանքը։

„Հայ“ անունը, որ մինչև այդ ժամանակ գոյ էր ածվում իրրև պատմական տերմին, որոշ ձև ստացաւ և կայսերական պալատներից ակված մինչև միներատների առանձնասենեակները դիտական հետազոտութիւններ, դիպլոմատիական և քաղաքական խորհուրդների և հարցերի առարկայ դարձաւ։

Արանք են պատճառները, որ այժմ հայերի անունը ամենքին ծանօթ է, նրանց պատմութիւնը քաղաքացիութեան իրաւունք ստացաւ եւրոպական կրթութեան գործի մէջ և հայը հպարտ և համարձակ, ամեն տեղ և միշտ կարող է բարձր պահել իր գլուխը և ասել. „ես հայ եմ։“

Ուրիշն չը պէտք է խղճալ հայերին, որ նրանք եւրոպայի կեանքի և ժամանակակից պատմութեան մէջ պատուաւոր դիրք ստանալու համար նշանաւոր զոհեր արին, գիտենալով, որ այդպիսի իրաքանչիւր նշանաւոր քայլը ազգերի պատմական կեանքի մէջ միշտ մեծ զոհեր է պահանջում և եթէ հայոց ազգային գործի առաջադիմութեան համար դարձեալ նոր զոհեր կը պահանջվին, թող հայերը չը խնայեն և այդ զոհաբերութիւնները ազգային առաջադիմութիւնը պահպելու համար, ազգային կանոնաւոր գոյութիւնը ապահովելու համար։

Բայց ի՞նչն է պատճառ, որ արևելեան ժողովուրդների միջից հայ ազգը արժանացաւ լուսաւորված եւրոպայի ամենամեծ համակրութեանը։ Այդ պատճառը պարունակվում է հայոց ազգին յատուկ ձգտումների մէջ ոչ թէ միայն քաղաքակրթվել, այլ և տարածել այդ քաղաքակրթութիւնը և եւրոպական կուլտուրան Ասիայի ժողովուրդների մէջ։

Եւրոպան արդէն կազմեց մի ճիշդ և նշանաւոր համոզմունք հայ ազգի կոչման մասին. գրեթէ բոլոր պետութիւնները համոզված են, որ վերջը Փոքր-Ասիան կը պատկանի այն պետութեանը, որ միւսներից աւելի կը կարողանայ գրաւել հայերի համակրութիւնը։

Ո՞ր հայը կարող է չուրախանալ, որ պատմական հանգամանքների շնորհով հայկական ազգային գրօշակը այդքան բարձր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԻՊՕՏԵԿԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ
(Ипотечная система)

Նոր կարգադրութիւն անշարժ կայքերի մասին

Լրագիրները յայտնում են, որ մօտ ժամանակներում պետական խորհրդում պէտք է քննվի Ռուսաստանում հիպօտեկական սիստեմի մտցնելու հարցը։ Այդ սիստեմը, որ վաղուց արդէն ընդունված է արևմտեան Եւրոպայում, 1859 թուականից սկսած մի քանի անգամ քննվել էր կառավարութիւնից նշանակված յանձնաժողովներում, բայց մինչև այժմ ոչ մի որոշ եզրակացութեան չէր բերել։ Ցոյս կայ որ այս անգամ պետական խորհուրդը վերջնականապէս կընդունի նրա քննութեանը առաջարկած ծրագիրը։

Աչքի առաջ առնելով այդ իրաւաբանական նորութեան անագին նշանակութիւնը, մենք կարծում ենք այս յօդուածում որքան կարելի է հասարակ և հասկանալի կերպով ծանօթացնել մեր յարգելի հասարակութիւնը մտցնելի սիստեմի հետ։

Ցայտնի է, որ ամենօրեայ կեանքում ամեն մի կալուածատէր, հողատէր և առհասարակ ամեն մի անշարժ սեփականութեան տէր բազմաթիւ հանգամանքներից ստիպված է վնասում գրաւ դնելու (закладывать) իր կայքը կամ կրեդիտական հիմնարկութիւններում կամ մասնաւոր կապիտալիստների մօտ, որ կարողանայ ստանալ նրանցից իրան հարկաւոր գումարը։ Կարծիք չը կայ, որ թէ հիմնարկութիւնները և թէ մասնաւոր կապիտալիստները կընդունեն որպէս գրաւական միայն այնպիսի անշարժ կայքեր, որոնց սեփականութեան իրաւունքը բոլորովին ամուր և հաստատ է, այսինքն, երբ նրանք կը համոզվեն որ այս ինչ կայքը օրէնքով պատկանում է նրան, ով գրաւ է դնում։ Որովհետև ներկայ հասարակական կեանքի պայմաններում անշարժ կայքերի գրաւ դնելը մի շատ տարածված և մինչև անգամ անհրաժեշտ երևոյթ է, հասկանալի է թէ որքան նշանաւոր է անշարժ կայքի տիրոջ համար, որ նրա սեփականութեան իրաւունքը անվիճելի, ամուր և հաստատ լինի։

Ով որ գործնականապէս ծանօթ է մեր քաղաքական օրէնքների հետ, նրան լաւ յայտնի է, թէ որքան խոխոտ և անապահով է այդ իրաւունքը։ Դուք գնել էք, օրինակ, մի այգի, կատարելով օրէնքի բոլոր պահանջները, այսինքն՝ ստացել էք զարալա (купчая крѣпость), вводный листъ և այլն,—կը նշանակէ դուք համարվում էք այդու օրինաւոր տէրը։ Բայց կարող է պատահել, որ դուրս կը գայ մէկը և կը յայտնի, որ այգու սեփականատէրը (собственникъ) ինքն է, որովհետև այգու ծախողը սեփականութեան իրաւունք չունէր կամ այդ իրաւունքից զուրկ էր այն անձը, որից գնել է կամ ուրիշ կերպ ձեռք է բերել այգին ծախողը,—և այգին ձեր ձեռքից կը խլվի, իսկ եթէ դուք գնելուց յետոյ գրաւ էք գրել այգին, այն ժամանակ բացի ձեզնից կը մնասվի և գրաւատուն (залогодержатель)։ Այդպիսի պատահմունքներ քիչ չեն լինում։ Ինչ է դուրս գալիս։ Դուք օրինաւոր կերպով ձեռք էք բերել այգին, բայց իրականապէս չէք կարող ձեզ կատարեալ սեփականատէր համարել։ Դուք կարող էք հանգիստ լինել միայն այն ժամանակը, երբ կը լրանայ давность-ը։

Բացի այդ նշանաւոր պակասութիւնից կան և ուրիշները։ Օրինակ, մեր օրէնքներով արգելվում է մի մասնաւոր անձի մօտ գրաւ գրած անշարժ կայքը երկրորդ անգամ գրաւ դնել մի ուրիշի մօտ (քաղ. օրէն. 1630 յօդ.)։ Այդ արգելումը շատ դժուարութիւններ է պատճառում մանաւանդ այն տեղերում, ուր չը կան կրեդիտական հիմնարկութիւններ։ Դիցուք ձեր կալուածը արժի 10.000 րուբլ։ Դուք գրաւ էք դնում նրան մի մասնաւոր կապիտալիստի մօտ և վերցնում, օրինակ, 1000 րուբլ։ Մինչև որ դուք չը վճարէք այդ 1000 րուբլին և չազատէք ձեր կալուածը, չունէք իրաւունք երկրորդ անգամ գրաւ դնելու, թէև ձեր կալուածի գինը 10 անգամ բարձր է գրաւակալից ստացած գումարից։

Անշարժ կայքերի մասին գործող սիստեմի երբոլոր պակասութիւնը բաղկանում է նրանում, որ այդ կայքերի վերաբերութեամբ կատարվող բոլոր գործողութիւնները (акты) կապված են անհամար դժուարութիւններով, մեծ ծախսերով և ժամանակի կորուստով։ Դուք գնում էք մի կայք,—հարկաւոր է անպատճառ փոքր և աւագ նօտարիւսի մօտ լինել, անպայման ծախսեր անելով և ժամանակ կորցնելով հաստատել զարալա, վերայ առանալ вводъ во владѣніе, որ բոլոր իրաւաբանների վկայութեամբ մի շատ աւելորդ և զուր գործողութիւն է։ Դուք պարտաւոր էք մէկին ձեր կայքը, հարկաւոր է հաստատել նոյն դժուարութիւններով հաստատել дарственную запись դուք գրաւ էք դնում նրան,—հարկաւոր է հաստատել закладную крѣпость երկու վկաների ստորագրութեամբ և այլն...

Այս բոլոր դժուարութիւնները բոլորովին կանհետանան, երբ մեր սէկուլեհան մէջ կը մտցնվի հիպօտեկական սիստեմը, կամ հիպօտեկական գրքերը։ Անշարժ կայքերի վերաբերութեամբ բոլոր գործողութիւնները կը դառնան շատ հասարակ, շատ հեշտ և շատ էժան։

Տեսնենք ինչպէս է բացատրում այդ սիստեմը։

Ամեն մի քաղաքում, այս կամ այն գաւառում կը պահվի մի առանձին գիրք, որ կը կոչվի «հիպօտեկական»։

Այդ գրքի ամեն մի երեսը գծերով բաժանված է չորս սիւնի (լինում է և երեք)։

Կայքի նկարագրութիւնը։	Նրա վրա եղած մշտական սպառնականութիւնները։	Սեփականատիրոջ անունը։	1) 4000 2) 2000 3) 1000

1) Առաջին սիւնի մէջ գրվում է մի որ և է անշարժ կայք իր մանրամասն նկարագրութիւնով։ Օրինակ, գրվում է ձեր այգին և նրա բոլոր նկարագրութիւնը, որի կարդացողը կարող

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՎԱՃԱՌՔԻ ՈՒ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆՔԻ

(Տե՛ս թիւ 28-ին)

Ս. Պետերբուրգ եւս նոյն յոյսով կը սպասէ, որ Ռուսիոյ մէջ ներդրուած օտար դրամագլուխները ազգային ձեռնարկներու մէջ պիտի գործածուին։ Ասոնք ալ կրնան ըսել, որ Ռուսիոյ մէջ ներդրուած օտար դրամագլուխները ազգային ձեռնարկներու մէջ գործածուելով՝ ազգին ալ օգուտ կը բերեն

Fonds A.R.A.M

Ս. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ. Ամեն ինչ իր տեղը պիտի գտնի

— Ամեն ինչ իր տեղը պիտի գտնի

Ս. Պատկանեան, ծանր և ձիր գրչակից, ուրախալուր և ուրախարար նորութիւն մը կը հաղորդէ մեզի։ Ան կ՚ըսէ թէ 1200 ոսկի տարեկան ունեցող ամէն մարդ իր տունը կրնայ ունենալ։ Ան կ՚ըսէ թէ ինչ օգուտ կայ տունի մը տէր ըլլ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՐԴԱՆԵՑՆԵՑ ԵԻ ԸՆԿ.

ԳԱՆԴՎԱՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, առաջ ԻՇԽ. ԲԷՀՌՈՒԹՈՎԻ

Ա՛յս օրերս բանալով **ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ** լիակատար **ՏՊԱՐԱՆ** իւր ամէն պատրաստիւքը, ընդունում եմ տպելու **ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ** և ամէն տեսակ պատուէրներ, այն է՝ **ԳՐՔԵՐ, ԼՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՆԵՐ, այն է՝ ԳՐՔԵՐ, ԼՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՈՒԱԿՆԵՐ, ՁԱՅԻ ԵԻ ԾԻԱԽՈՏԻ ԵԱՒԻԼԻԿՆԵՐ** (զանազան գոյներով) և այլն:

Տպագրութեան մաքրութեանը և ապարանական կանոնների հետեւութեանը համար **ԻԲՐԵԻ ՄԱՄՆԱԳԷՏ** պատասխանատու եմ յիշեալ միշտ **ՊԱՏՈՒԻԷՐՆԵՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏԶԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ:**

1—5 (2)

Հրատարակութիւն

ԿՈՎԿԱՍՈՒ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ ՕՐ. Գրիգորեանցի.

Գուրս կուգան մանուկի տակից

1. **Գրիգորեանց Զ.**—*Մարգակազմութեան տարրական դասեր 18 պատկերներով գպրոցների համար, աշխատ.* **Զ. Գրիգորեանց, գինն է . . . 50 կ.**
2. **Ղուկասեանց Հ.**—*Դասագիրք ընթերցանութեան, գինն է. . . 40 կ.*
3. **Սիմէոնեանց.**—*Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ. դ. . . 60 կ.*

Մանուկի տակ ընկան՝

1. **Ծկերնցի**—„Թէոդորա Ուշասնի“:
2. **Գամառ-Քաղքցի**—*Մանկական ոտանաւորներ և երգիկ:*

5—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ

*ծախսում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Որովհետև այդ մագազինը սառնում է թէյ ուղղակի պլանտացիոններից, առնում է բոլոր ապրանքները առաջին ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով: Ամէն կայ առաքարար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շօկոլադ-Ֆրայ, մուրաբա և կոնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէյ ամէն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, լամպերներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, ամանիներ, դանակներ, զգեստներ, թէյամանները, բաժակներ, թամքեր, դուլպաներ և ապամարդկանց, թաշկինակներ, մակինտօշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 տոկոսից 40% աւելի էժան քան թէյ ուրիշ տեղ: Ապրանքները դայլէրէում:** 100—48

ՄԻՎԱՐԹՈՒՀԻ

Որ իր ՈՒՄՄԱՆ *ընթացքը աւարտել է* **ՄԱՐԻՒՆԱԿԱՅԻ** *իգական* **ԳԻՄՆԱԶԻԱՅԻ** *մէջ և մի քանի* **ՏԱՐԻ ԴԱՍԱՏՒՈՒԹԻՒՆ** *է արել, կամենում է* **ԴԱՍԵՐ** *ունենալ, կամ* **ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ** *առաջ դասերը* **ԿՐԿՐՆԵԼ ՏԱԼ:** *Հասցէն յիշողնել* „**ՄՇԱԿԻ**“ **ԹՄՐՆԳՐԱՏԱՆԸ:** 10—10

Ձայնավում է, որ 1-ից փետրվարի 1-ից Թիֆլիսի մէջ բացվեցաւ **ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԵԼԿՈՒՄՕՎ, ՍՏՕՑԿԻ ԵԻ ԸՆԿ.,** *որ հաւատարմական ընկերութեան ձև ունի և Կովկասի և Անդրկովկասի միւս քաղաքների մէջ գործակալական բաժիններ: Ընկերութիւնը բանկային և այլ գործեր կը կատարի և այդ պատճառով որոշում է հետևեալ տոկոսը:*

1) *Առևտրական մուրհակների հաշուելու համար՝ ա) մի տարով կողմերի համաձայնութեամբ, բ) փոքր առ փոքր պարտքը դնելացնելով 8% տարեկան: 2) Մուտքերին ա) մի տարով 10%, բ) 10 ամսով 8%, գ) 7 ամից փոքր մուտքերին ցպահանջուն և ամէն տեսակ հաշիւներին 6%:*

Ընդունվում են մատնակիցներ և բացատրութիւններ են արվում ԳՐԱՍԵՆՆԵՍԿԻ մէջ որ կազմված է Ա՛լդրատսկայա փողոցի վրա, Կուբիկովի տանը ամեն օր առաւօտեան 9—2 ժամ և երեկոյեան 7—9 ժամ կէսօրից յետոյ:

2—3

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ *ամրողջ Կովկասի մէջ գանվում է մխայն* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** *մէջ* **ԱՐԾՐՈՒՆԻ** *գպրեվյատի վաճառումն* **ՊԱՏՈՒՆԻ,** *հագուստների,* **ԱՄԱՆՆԵՐԻ,** *մատթաթանների,* **ՄԱՀԻՃԻ,** *արիկօր, և այլն:* 500,000 **ԿՈՂՊԻՔՆԵՐ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԳԼՐԻՉՆԵՐ** 30% *էժան քան թէ մի ուրիշ տեղ:*

3—10

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդները ընդունվում են առաւօտեան 9—1 ժամը:

Երկուշաբթի. *Գաւրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Գօրալևվի և Լիսիցևվ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Բարաևվ ջղային և ներքին հ., Շամբրօսկի վիներական և կաշու հ., Քիւչարեանց առաջին խիւռուրգիական և աչքի հ.:*

Երեքշաբթի. *Մինկևվիչ խիւռուրգիական հ., Բէյկ աչքի հ., Բախտաւով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Լիսիցևվ և Վերմիշևվ ներքին հ., Պետրովսկի վիներական հ.:*

Չորեքշաբթի. *Կրասնօգլեդով և Լիսիցևվ ներքին հ., Քիւչարեանց 2-ր և Շամբրօսկի սիֆիլիտական և կաշու հ.:*

Հինգշաբթի. *Գաւրօնակի մանկաբարձական և կանանց հ., Բէյկ աչքի հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Բարաևվ ջղային և էլէկտրոտերապիայի, Լիսիցևվ և Պետրովսկի ներքին հ., Քիւչարեանց 1-ն սեռական օրգանների հ.:*

Ուրբաթ. *Մինկևվիչ խիւռուրգիական հ., Բախտաւով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլադով, Լիսիցևվ և Վերմիշևվ ներքին հ., Շամբրօսկի վիներական և կաշու հ.:*

Շաբաթ. *Լիսիցևվ ներքին հ., Բէյկ աչքի հ., Բարաևվ ջղային և ներքին հ., Քիւչարեանց 2-ր կանանց և ներքին հ., Պետրովսկի վիներական հ.:*

Օրը երկու ասումների ցաւ ունեցողներին ընդունում է ամեն ժամանակ, ազգականներին բժշկանոցի առանկով:

Առնում են ամեն տեսակ **ԶՈՒԳՈՒՆԻ և ՊԱՆՋԻ** *կոպրատներ, գնորդին ակնկալելու մօտ,* **ՄԻՒՎԱՆԻՒ** *տանը կախէմու գինիների մասնաւոր:*

15—25

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԼԷՑՔ-ԳՐՆԱԴԵՐՆԵՐԻ 13 *գունդը փնտռում է մի խանութպան, որ գունդին հասցնի* **ՄԻՒ, ԳԻՆԻ և այլ ՊԱՇԱՐԵՂԷՆՆԵՐ:** *Յանկացողները հրաւիրվում են ներկայացնել իրանց յայտարարութիւնները մինչև* **ՄԱՐՏԻ 1-ը:** *Գունդի* **ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ** *մասին կարելի է տեղեկութիւն առնալ ամեն օր* **ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ,** *գունդի կանցելարիայի մէջ:*

5—6

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ,** *մազերը ամրացնող և նրանց* **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** *վերադարձնող: Գինը 2 ր. շիշը,* **ՓՈՍՏՅՈՎ** *ուղարկված 2 ր. 49 կոպ.:* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** *խանութի մէջ:*

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻԻԶ,** *մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. տաներ և վրձին պիտոյաւի դէմ,* **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ** *և հոտաւէտ ջրեր և այլն:*

18—100

Ձր նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվին **ԿՕՆԳՕ-ԹԻՑ** 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., *շատ լաւ* **ՄՕՆԻՆԳ** 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., *հիանալի* **ԿԱՅՍԱՒՈՒ** 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և **ԱՄԵՆԱԼԱԼԻ ԹԻՑ** 2 ր. *առանց թղթի: Անգլիական բէվօլվիկներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ: Գործակալութիւն* **ԲԱՐՆՍԲԻԻ ԹԱՄԲԵՔՐԸ,** *ջենսէնի* **ԿՈՂ ՊԻՔՈՆԵՐԸ,** *տուրնօրի* **ԳՐԻՉՆԵՐԸ** *և էկսպրեսկա կակաշօկոլադի ծախելու համար, որոնք փարիզի Համպիոնի ժամանակ ոսկէ մեդալ ստացան:* **ՀՈՏԱԻԷՏ ԹԻՑԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՑԱՄԱՆՈՎ** 1 ր. 65 կ. *և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.: Ա՛ս ճանապարհորդներին օգտակար է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ: Ամրող հագուստ 15 ր., կօնֆեկտներ հագի դէմ 60 կ. ֆունտը:**

17—100

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻՄ, *Վոլոցովոյ փողոցում, վաճառվում են ի միջի այլոց հետևեալ գրքերը:*

1. *Մօրիս Բլօկ: Փոքրիկ ձեռնարկ գործնական անտեսութեան. Թարգ. Ս. Պալասանեան, տ. 1881 թ. գ. 50 կ. ձան. ծախ. 60 կ.*
2. *Սրբոյ Հօրն մերոյ Մովսէսի Խորենացւոյ պատմ. Հայոց տ. 1881 թ. գ. 80 կ. ձան. ծախ. 1 ր.*
3. *Փալաքաշեան: Պատկերազարդ աշխարհագրութիւն առ. և երկ. տարիների համար կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. ձան. ծախ. 55 կ.*
4. *Մալաթեան: Պատկերազարդ բնական պատմութիւն առ. և երկ. տար. համ. կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. ձան. ծախ. 55 կ.*
5. *Մէտէօրս. Գիտական, ազգային և գրական ժողովածու: Ի 1881 թ. դ. 2 ր. 50 կ. ձան. ծախ. 3 ր.*
6. *Պօլ-Դը-Կօկ: Կին, խաղ, գինի: վիպ. Թարգ. Ս. Պարոնեանի կ. պ. 1881 թ. գ. 1 ր. 35 կ. ձան. ծախ. 1—50 կ.*
7. *Շնքսպիր' Օտէլլօ: Վենետիկի մեծ Ոզերգութիւն հինգ արարածուածով Շեքսպիրի կենսագրութեամբ. տ. 1880 թ. գ. 60 կ. ձան. ծախ. 70 կ.*
8. *Պարոնեան: Ազգային Ջոջեր կ. պ. 1880 թ. դ. 3 ր. ձան. ծախ. 3 ր. 30 կ.*
9. *Փիլոնճեան: Ճաշակ հայ մատենագրութեան: Ցաղկաքաղ յաշխարհիկ լեզուէ հանդերձ գրական, պատմական, կենսագրական և այլ ծանօթութեամբք. կ. պ. 1879 թ. գ. 1 ր. 50 կ. ձան. ծախ. 1 ր. 75 կ.*

Մամուլի տակից դուրս կը գայ և կը վաճառուի սմսոյս 15-ից նոյն գրավաճառանոցում Ս. Մանդինեանի. Հինգերի բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդիրներ ծխական դպրոցների համար:

Օտարաքաղաքացւոց պատուէրները կատարվում են առանց յետաձգելու:

Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն Մ Ա Գ Ա Զ Ի Ն Ո Ի Մ

Համեմատեցէք թէյի ֆունտը	1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ					Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

37—100

ՄԻՆՉԵ ՄԻՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԸՆԿԱՒՈՂ ԻՒՂ, ԲՅԻՒՐԿ ՀԱՅԻՏՈՒՏ, *որ կատարելագործված է բժիշկ* **ՄԵՂՐԻԿԻ ԴԵՑԶԻՑ:** *Առողջացնում է ամեն տեսակ* **ԽՈՒԼՈՒԹԻՒՆ,** *եթէ նա բնական է:* **ԵՐԸՔ ՐՈՒԻՏ,** *բանտատուց յետոյ ուղարկվում է* **ՄԻ ՀԻՒ,** *այդ խղճից, մանրամասն* **ԽՈՍՏՈՎՈՒՄՈՎ,** *գործածութեան մասին: Այդ խղճը կարելի է առանալ Պետերբուրգի բոլոր* **ԴԵՂԱՏՈՒՆԵՐԻՑ** *և* **Ընդհանուր ՎԱՃԱՌԱԿԱՅԱ** *փողոց* № 3: 18—51

ԵՐԵՍԻ ՀԱՄԱՐ դեղ է դրված, որպեսզի գլխացաւերի, դաշի, կոմեդիայի և ծխելու ժամանակ ամեն մարդ կարողանայ ԱՂԲՕՐՆԵԼ: 10—10

VICHY

Склодъ въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ свертокъ для ванны дилиамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.

Компанія.

Թիֆլիսում Յուրիոզի մօտ

VICHY

PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ дилатическаго расположенія, дурнаго пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, оказа, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յուրիոզի մօտ

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 6 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 24 Փետրվարի 11 (23) 1881 Փետրվարի 11 (23) № 24

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Փոստարտադրութիւն դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն վիճակով:

Յայտարարութիւնների համար գծատում են
հրատարակչի բաժնի 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ"
ԼՐԱԳԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ
1881 Թ-ԻՆ
(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

Կը հրատարակվի նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամմայով ԱՄԵՆ ՕՐ (բացի օրն և օրներին հետեւեալ օրերից):

ՊՐՕԳՐԱՄՄԱ. I. Տէրութեան կարգադրութիւններ, II Առաջնորդող յօդուածներ, III Ներքին տեսութիւն, IV Արտաքին տեսութիւն, V Խառն լուրեր, VI Հեռագիրներ, VII Ֆեյլետօն և Բանասիրական, VIII Յայտարարութիւններ:

ԼՐԱԳՐԻ ԳԻՆԸ, տարեկան 10 րուբլ, կէս տարվան 6 ր., հինգ ամ. 5 ր., չորս ամ. 4 ր., երեք ամ. 3. ր. երկու ամ. 2 ր. և մի ամ. 1 րուբլ:

Դրվել կարելի է խմբագրութեան մէջ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նէրքին տեսութիւն. Թիֆլիսի դումայ. Նամակ Բագուից. Նամակ խմբագրին. Նկրկին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն. Ռուսահայք. Արտաքին լուրեր.—Մշակի հեռագիրներ.—Յայտարարութիւններ.—Բանասիրական. Ալիկիայի կաթոլիկոսական խնդիրը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԴՈՒՄԱ

—

Փետրվարի 9-ին կայացաւ Թիֆլիսի դումայի նիստը: Նախագահում էր քաղաքագլուխ Մատինով, ներկայ էին մօտ 40 ձայնատուներ, բաւական շատ հասարակութիւն, իսկ լրագրական բէպօրտէօրների տեղերը ամբողջապէս բռնված էին:

Այդ նիստը չափազանց հետաքրքիր էր, որովհետեւ ամենքը սպասում էին, որ այդ օրը կը յայտնվի պ. Զուբալօվի առաջարկութեան հետեւանքը քաղաքային գանձարանը յանկարձակի վերաքննելու վերաբերեալ: Անցեալ նիստի զեկուցումները կարդալուց յետոյ—քաղաքագլուխը յայտնեց, որ այժմ կը սկսվի գանձարանը վերաքննող մասնաժողովի և նոյն առարկայի վերաբերեալ վարչութեան զեկուցման ընթերցանութիւնը:

Առաջ քան թէ անցնենք զեկուցմանը, հարկաւոր ենք համարում նկատել, որ ձայնատու Զուբալօվ առաջարկեց քաղաքային կանոնադրութեան 51, 52 և 53 յօդուածների հիման վրա, որ քաղաքագլխի փոխարէն ձայնատուներից մէկը նիստին նախագահէ: Այդ առաջարկութիւնը մերժվեցաւ ձայների մեծամասնութեամբ:

Այնուհետեւ յայտնվեցան հետեւեալ իրողութիւնները: Գանձարանը կնքելու ժամանակ կնքվեցաւ այնտեղ գտնված սնդուկներից միայն մէկը, իսկ միւսը միայն առանց կնքելու, որովհետեւ տնտեսական բաժնի կառավարող վարչութեան անդամ Պապօվ յայտնեց յանձնաժողովին, որ այդ սնդուկի մէջ գտնվող դօկումենտներ են պահվում:

Նախ քան խօսելը այդ հարցի բուն էութեան մասին, մենք հարկաւոր ենք համարում փոքր ինչ ծանօթացնել մեր ընթերցողներին, թէ ինչ իրաւասութիւն ունի Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը Թիւրքիայի հայերի վերաբերութեամբ, որով աւելի բացայայտ կերպով կը լինենք Բ. Դրան յօրինած այժմեան սնդուկների:

Սկսեալ Կ. Պօլսի առաջին սիրասիտողի սուլթան Մահմէդ Ֆաթիհի օրերից մինչեւ ներկայ սուլթանի ժամանակը Կ. Պօլսի պատրիարքը միշտ ճանաչված է եղել որպէս հոգեւոր և աշխարհական ներկայացուցիչ Թիւրքիայի ընդհանուր հայերի: Նրա իշխանութիւնը տարածվում է և Եգիպտոսի և (բացի Ռուսաստանից) Եւրոպայում բնակվող բոլոր հայերի վրա: Իր աւելի քան 400 տարվայ գոյութեան ընթացքում, Կ. Պօլսի պատրիարքարանը, զանազան ժամանակներում, նորանոր պատճառներով հետզհետէ աւելի հասել էին եւրօպական պետութիւնների ուշադրութիւնը դարձնել Բ. Դրան չարամտութեան վրա, այս պատճառով, այժմ նա ձեռք է առել մի այլ, աւելի նպատակայարմար միջոց ոչ թէ պատրիարքի անձնաւորութիւնը ոչնչացնելու համար, այլ նրա բարձր նշանակութիւնը տապալելու և նրա իշխանութիւնը սահմանափակելու համար: Այսուհետեւ ծագեց Կիլիկիայի կաթողիկոսական հարցը, որով այժմ զբաղված են Կ. Պօլսի թէ մամուլը և թէ ազգային ժողովը:

Նախ քան խօսելը այդ հարցի բուն էութեան մասին, մենք հարկաւոր ենք համարում փոքր ինչ ծանօթացնել մեր ընթերցողներին, թէ ինչ իրաւասութիւն ունի Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը Թիւրքիայի հայերի վերաբերութեամբ, որով աւելի բացայայտ կերպով կը լինենք Բ. Դրան յօրինած այժմեան սնդուկների մասին:

Կանձնաժողովը կամենալով իմանալ, թէ յունվարի 26-ին ո՞րքան դրամ կար գանձարանի մէջ՝ պահանջից գանձարանական օրագիրը, որ չը կար: Լրը Դայեցին հաշուապահական դիւրը, այնտեղ նշանակված չը կար 1880 թուականի մնացորդ դրամի որքանութիւնը:

Յունվարի 27-ի քննութենից երեւաց, որ այն դումարից, որ պէտք է լիներ թէ գանձարանի և թէ այլ բանկային ֆինանսական հիմնարկութիւնների մէջ, պակասորդ կար մօտ 230 ր: Միայն պէտք է ի նկատի ունենալ այն հանգամանքը, որ բացի այդ պակասորդը, այն դումարը, որ պէտք է ունենար վարչութիւնը լրացմեցաւ հետեւեալ կերպով. գանձապետը իր գրասեղանից հանեց 3,005 ր. (այդ գրասեղանը կնքված չէր վերաքննող յանձնաժողովից), մեկնելով, թէ այդ գումարը յունվարի 26-ի եկամուտն է և ներկայացրեց մի ցուցակ, որի հիման քաղաքային վարչութեան մէջ ծառայողներին մուրհակներով թղթի կտորների վրա, որոնցից մի քանիսը անատրակիր են, միւսները առանց ամսաթիւ և առանց որ և է տարբերութեան գնել մի թղթի կտորի վրա, առած են առաջուց մի քանի ամսվայ ռոճիկ և օգնական դրամներ 6,328 ր. 88 կ. և բացի այդ գանազան կապալառուներին և տեխնիկներին քաղաքային աշխատանքները կատարելու համար առաջուց առած է 11,833 ր. 70 կ., ուրեմն ընդամենը գանձապետի ցուցակի համեմատ վարչութեան ծառայողների ռոճիկ և կապալառուներին և տեխնիկներին առաջուց առած է 18,162 ր. 58 կ: Ուրեմն, եթէ այս դումարը կանոնաւոր ծախս համարենք, պակասորդը միայն մօտ 230 ր. է, որ շատ աննշան դումար է: Այժմ տեսնենք, թէ այդ 18 հազար րուբլուց աւելի դումարը ինչպէս է ծախսված, չը խօսելով այն բանի վրա, որ գրանք առած էին տարբեր գրութիւններով հաւասարակ թղթի վրա, առանց ամսաթիւ և այլն: Մենք աւելացնենք միայն մեծ գումարները. գործավար Ախշարումովին օգնական դրամ 755 ր., երկրաչափ Ադուներովին փետրվարի և մարտի ռոճիկ 220 ր. (պէտք է ի նկատի առնել, որ այդ փողերը յունվարի 26-ից առաջ են առած), դործավար Զելենսկուն օգնական դրամ 250 ր., դումայի քարտուղար Իզմայլովին փետրվար, մարտ, ապրիլ և մայիս ամիսների ռոճիկ 666 ր., հաշուապահ Նազարովին փետրվարի և մարտի ռոճիկ 300 ր., վարչութեան անդամ Պապովին փետրվար, մարտ, ապրիլ ամիսների ռոճիկ 750 ր., դրագիրներին առանց որ և է տարբերութեան 113 ր., դործավար Տէր-Աւետիքեանցին օգնական դրամ 300 ր. և փետրվարի ռոճիկ 116 ր., վարչութեան անդամ Թօսրօվին փետրվար, մարտ և ապրիլ ամիսների ռոճիկ 572 ր., գանձապետ Շադինովին փետրվարի և մարտի ռոճիկ 250 ր. և այլն, կապալառու Թադեւոսեանցին զանազան փողոցները յատակագծելու համար 1860 ր., քաղաքագլուխ Մատինովին 250 ր., (այդ դրամը նա առել է երդուեալ հաւատարմատար Մակարեանցից Ս. Պետերբուրգի հաւատարմատարների խորհուրդը վարձատրելու համար նպատակ շինարարի կտակի վերաբերեալ), Զիգիանովին Մխեայլովսկօէ խճուղին նորոգելու, փողոցները մաքրելու, սրի ձախ ափը փետրվարին ջրելու համար և տեխնիկի անդորրագրերով 3,400 ր., Շադինովին վարչութեան և արհեստաւորների հիւանդանոցի համար փայտ առնելու և զանազան մանր ծախսերի համար 1106 ր. և այլն: Այս թուանշանների մէջ գուցէ մի քանի աննշան սխալներ մտած լինեն, բայց դրանք շատ փոքր գանազանութիւն կարող են անել:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԿԻԼԻԿԻԱՑԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

—

Սկսեալ այն օրից, երբ բարձրացաւ հայկական խնդիրը, սկսեալ այն օրից, երբ այդ խնդրի վերաբերութեամբ 61-րդ յօդուած չեղոքվեցաւ Թիւրքիայի հայերին, Բ. Դուռը ամեն տեսակ ներգաւառ միջոցներ գործ էր դնում, որպէս զի կարողանայ եթէ ոչ իսպառ մահացնել նրան, գոնէ գանազան դժուարութիւններ յարուցանել Հայաստանի վերանորոգութեան գործի դէմ: Բ. Դուռը մտածում էր, թէ Հայաստանի վերանորոգութեան խնդիրը Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքի և նրա մի քանի շրջապատողների երեւակայութեան ծնունդն է միայն, և բնաւ չէր կամենում բղաւնել, որ դա հետեւանք է հայ ժողովրդի դարաւոր թշուառութեան: Այդ մտքով նա կարծում էր, թէ ոչնչացնելով պատրիարքի անձնաւորութիւնը, հետեւապէս կարող կը լինի ապահով և բուն խնդիրը: Ակէդին փաշայի վեզիրութեան ժամանակ նա փորձեց թուլացնել պատրիարքին, իսկ այժմեան Սայիդ փաշայի վեզիրութեան օրերում կամենում էր աքսորել նրան Յերուսաղէմ:

Եւ որովհետեւ յիշեալ խոտոր միջոցները որ և իցէ գործնական արդիւնք չունենալէն յետոյ կատաղել է եւրոպական պետութիւնների ուշադրութիւնը դարձնել Բ. Դրան չարամտութեան վրա, այս պատճառով, այժմ նա ձեռք է առել մի այլ, աւելի նպատակայարմար միջոց ոչ թէ պատրիարքի անձնաւորութիւնը ոչնչացնելու համար, այլ նրա բարձր նշանակութիւնը տապալելու և նրա իշխանութիւնը սահմանափակելու համար: Այսուհետեւ ծագեց Կիլիկիայի կաթողիկոսական հարցը, որով այժմ զբաղված են Կ. Պօլսի թէ մամուլը և թէ ազգային ժողովը:

Նախ քան խօսելը այդ հարցի բուն էութեան մասին, մենք հարկաւոր ենք համարում փոքր ինչ ծանօթացնել մեր ընթերցողներին, թէ ինչ իրաւասութիւն ունի Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը Թիւրքիայի հայերի վերաբերութեամբ, որով աւելի բացայայտ կերպով կը լինենք Բ. Դրան յօրինած այժմեան սնդուկների մասին:

Սկսեալ Կ. Պօլսի առաջին սիրասիտողի սուլթան Մահմէդ Ֆաթիհի օրերից մինչեւ ներկայ սուլթանի ժամանակը Կ. Պօլսի պատրիարքը միշտ ճանաչված է եղել որպէս հոգեւոր և աշխարհական ներկայացուցիչ Թիւրքիայի ընդհանուր հայերի: Նրա իշխանութիւնը տարածվում է և Եգիպտոսի և (բացի Ռուսաստանից) Եւրոպայում բնակվող բոլոր հայերի վրա: Իր աւելի քան 400 տարվայ գոյութեան ընթացքում, Կ. Պօլսի պատրիարքարանը, զանազան ժամանակներում, նորանոր պատճառներով հետզհետէ աւելի հասաւել է և աւելի ընդարձակել է իր իշխանութիւնը սուլթանների խոխթերով ու փիրմանների միջոցով: Իսկ 1863 թ-ին, սուլթան Աբդուլ-Ազիզի օրերում, ազգային սահմանադրութեան Բ. Դրնից հաստատվելուց յետոյ, Կ. Պօլսի պատրիարքի իշխանութիւնը իր կատարեալ օրինական ձեւի մէջ մտաւ: Նա ընդունվեցաւ որպէս ազգային ժողովի նախագահ և որպէս Թիւրքիայի հայերի հոգեւոր ու մարմնաւոր ներկայացուցիչ թէ Բ. Դրան և թէ եւրոպացի ազգեր: Այնուհետեւ պատրիարքի հոգեւոր իշխանութեան հետ պաշտօնապէս միացաւ ժողովրդական իշխանութիւնը, այն է հայոց սահմանադրական վարչութեան ազգային ժողովը:

Շատ հասկանալի է, որ մի այսպիսի եկեղեցա-սահմանադրական կառավարութեան հիմնվելուց յետոյ Թիւրքիայի հայոց միւս հոգեւոր իշխանութիւնները պէտք է ենթարկվէին Կ. Պօլսի պատրիարքարանի դերիշխանութեանը: Այդ հոգեւոր իշխանութիւններն էին՝ Աղթամարի կաթողիկոսութիւնը, Սսի կամ Կիլիկիայի կաթողիկոսութիւնը, և Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը: Դրանք թէև առաջ ևս կախումն ունէին Կ. Պօլսի պատրիարքարանից, բայց իրաքանչիւր կողմերի փոխադարձ յարաբերութիւնները դեռ ճիշտ որոշված չէին: Բայց սահմանադրութեան հաստատվելուց յետոյ նրանք կատարելապէս կախումն ունեցան կենտրօնական հոգեւոր կառավարութիւնից, որի ներկայացուցիչն էր պատրիարքը ազգային ժողովի հետ: Այնուհետեւ թէ Աղթամարի ու Սսի կաթողիկոսները և թէ Երուսաղէմի պատրիարքը իրաւունք չունէին ուղղակի Բ. Դրան հետ յարաբերութիւններ սկսելու, այլ ամեն մի ազգային հարցերում պարտաւոր էին դիմել Կ. Պօլսի պատրիարքարանին և այնտեղից լուծումն խնդրել: Եթէ եկեղեցու կանոնական հայեցքով Աղթամարի ու Սսի կաթողիկոսները սահմանով բարձր էին պատրիարքից, բայց քաղաքական կէտից Կ. Պօլսի պատրիարքը ընդունվեցաւ որպէս գլխաւոր ներկայացուցիչ Թիւրքիայի հայ հասարակութեան:

Ի հարկէ, այդ բոլորը չէր կարող կատարվել հնչաւթեամբ կամ խաղաղական ճանապարհով: Կ. Պօլսի պատրիարքարանը և ազգային ժողովը սկզբում է երկար կռուէին վաղեմի աւանդական դրութեան հետ, մինչեւ կարողանային Թիւրքիայի միւս հոգեւոր իշխանութիւնների իրաւունքները չափի և սահմանի մէջ դնել: Խոտոր երկար կը լինէր նկարագրել այն բոլոր կռիւների մանրամասնութիւնները, որ տեղի ունեցան սահմանադրութեան թէ հիմնելուց առաջ և թէ յետոյ: Այսքանը միայն կասենք, երբ Կ. Պօլսում հաստատվեցաւ մի կանոնաւոր հոգեւոր սահմանադրական կառավարութիւն, այնուհետեւ Սսի և Աղթամարի կաթողիկոսութիւնները իրանց նշանակութեամբ շատ չէին տարբերվում մի հասարակ թեմական առաջնորդութիւնից: Նրանց իրաւունքները չէին տարածվում իրանց վիճակի սահմաններից դուրս

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Նոր սիսեցիներ վիճաբանելու չենք. մեզ համար ոչ մի հետաքրքրություն չունի այդ հարցը, որ Ֆրանսիայում ինչ-որ մի ֆրանսիական թերթ է գրել, թե Ռուսիան ուզում է Ֆրանսիայի հետ դաշինք կնքել, որ Գերմանիան ստիպի Անգլիային հրաժարվել Եգիպտոսից։ Մենք ոչ մի կերպ չենք հավատում, որ Ռուսիան ուզենա Ֆրանսիայի հետ դաշինք կնքել, որովհետև Ռուսիան ոչ մի օգուտ չի տեսնում դաշինքից։ Ռուսիան ուզում է, որ Գերմանիան ստիպի Անգլիային հրաժարվել Եգիպտոսից, որովհետև Ռուսիան ուզում է Եգիպտոսը գրավել

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Ի ՏԱՐԻՆ ՈՐ ԱՏՈՐՈՇԵԱՑ ԱՐՔԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԻ ՀԱՅՈՑ ՎԱՂՆԱՑԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏՕՆԸ

—

Ի տարին որ ատորոշեաց ինձ Տէր զհայոց վաղնացի մարտիրոսութեան առաջին տօնը, ես ի Կ. Պոլիս էի, եւ ոչ ոք կարող է զգալ զանձկութիւնս, զոր կրեցի ես ի հեռաստանեայ աշխարհի, ի ժամանակի, յորում ամենայն հայ սիրտ ի մի եւ նոյն զգացմունս միանայր ընդ միմեանս, եւ ամենայն հայ ոգի ի մի եւ նոյն ոգեկոչութիւն վերանայր առ Աստուած։ Ես ոչ միայն զրկեալ էի ի հոգեւոր այն մխիթարութենէ, զոր ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր ի սրտի իւրում, այլ եւ ի ցաւոց ծանրագունից ոչ սակաւ տագնապէի, զի ոչ ոք ի ներկայից ինձ ազգայնոց ոչ ոք ունէր զգացմունս ինձ նման, ոչ ոք ցաւակից էր ինձ, ոչ ոք ընդ իս կրէր զծանրութիւն տրտմութեան։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զցաւ, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զտրտմութիւն, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զվիշտ, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զսուգ, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զվայրկեանս ցաւոց, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զժամանակս տրտմութեան, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զօրս սգոյ, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զտարեդարձ վշտաց, եւ ես միայն ի մէջ ամենայն հայոց։ Ամենայն հայ ազգ ի միասին կրէր զամենայն ինչ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎԱՀԱՅ ՎԱՐԺԱՊԵՏՆԵՑ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳԱՆՈՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ, առան ԻՇԽ. ԲԷՀԲՈՒԹՈՎԻ

Ա՛յս օրերս բանալով ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ լիակատար ՏՊԱՐԱՆ իւր ամէն պատրաստիւքը, ընդունում եմ ապրել ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ և ամէն տեսակ պատուէրներ· այն է՝ ԳՐՔԵՐ, ՊՐԱԳԵՐ, ԱՄՍԱԳԻՐՔ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՆԱԿՆԵՐ, ՁԱՅԻ ԵՒ ԾԻԱԼՈՑԻ ԵԱՒԼԻԿՆԵՐ (զանազան գոյների) և այլն։

Տպագրութեան մեքենութեանը և տպարանական կանոնների ճշտութեանը համար ԻՐԵՒ ՄԱՄՆԱԳԷՑ պատասխանատու եմ լրնում միշտ։ ՊԱՏՈՒԻԷՐՆԵՐԸ կը կատարուին ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՋԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ։

3—5 (2)

Հրատարակութիւն

ԿՈՎԿԱՍ· ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ Ս. Գրիգորեանցի.

Դասը կեան մանուկի տակից

1. Գրիգոր Ե անց Զ.—Մարդակազմութեան տարրական դասեր 18 պատկերներով դպրոցների համար, աշխատ. Զ. Գրիգորեանց, գինն է . . . 50 կ.
2. Ղուկաս Ա անց Հ.—Դասագիրք քրիստոնէութեան, գինն է. . . 40 կ.
3. Միմէօն Ա անց Ն.—Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ. գ. . . 60 կ.

Մանուկի տակ ընկան՝

1. Ծերենցի—„Թէոդորոս Ռշտունի“։
2. Գամառ-Քոթիրայի—Մանկական ոտանաւորներ և երգեր։

7—12

ԻՆՉ Ի ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախւում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինները ստանում է թէյ ուղղակի պատուօրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականանում է փոքր շահով։ Այդտեղ կայ մոտ բաթար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին անսակի, կակաո և շօկոլադ-Ֆրայ, մեւրաբա և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվոլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամաններ, դանակներ, զրաշներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամքեր, դուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկունօշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ա.րծրունու գալէրէում։

100—49

Ա. ՊՐԻՕՆՕՎԻ ԵՒ ՇԱԽՆԱԶԱՐՕՎ Ի ԲԱՆԿԱՑԻՆ ԳԼՐԱՄԵՆԵԱԿԸ Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Պետական բանկի բաժնի հանդէպ, Պրիօնօվի տներ գնում է և ծախում է տօկօսաբեր թղթեր և սերիաներ։ Ընդունում է մուքրը և պարտքերը է տալիս, ներքին փոխառութեան տոմսակները ապահովում է աշնչանալուց 50 կ. և 205 ր. գրաւ է վերցնում տարեկան $7\frac{1}{2}$%։

2—2

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ամբողջ կովկասի մէջ գտնում է մխայն ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ գալերէյում վաճառուում ՊԱՏՈՒՈՆԵՐԻ, հագուստների, ԱՄԱՆՆԵՐԻ, մոլրաբանների, ՄԱՀՈՒԻՒԻ, Ծորիկօր, և այլն 500,000 ԿՈՂՊԻՔՆԵՐ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԳԼԻՋՆԵՐ 30% էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

5—10

ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ

ԻՐԵՂԷՆՆԵՐԻ

ՄԱԳԱԶԻՆԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Դիտաւորութիւն ունենալով վերջացնելու առևտուրս, կամենում եմ ՎԱՃԱՌԵԼ իմ ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ ԻՐԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԸ, որը ևս բացած ունեմ Թիֆլիսի մէջ սորանից 18 տարի առաջ. իրեղէնների պահեստի գնահատութիւնը, որը բաղկանում է Ֆրանսիայի, Անգլիայի և այլ իրեղէններից, հասնում է 60-ից մինչ 70 հազար րուբլիի։ Մագազինիս դնել ցանկացողներին խնդրեմ գիմել ուղղակի ինձ մոտ Թիֆլիսում Պուշկինսկայա № 13, (նախկին Լերմանովի պալշչագ)։

ԼԻՒԴՎԻԳ ՎԻԼԳԵԼՄՕՎԻՉ ՄԵԼՄԱՆ·

1—3 (2)

Մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ առաջին տեսակի ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ 25% ԼԱՒ և էժան ի Մոսկվայի վաճառականների թէյից, նոյն տեղը կան 50,000 ԿՈՂՊԻՔՆԵՐ և ՊԱԴՆՕՍՆԵՐ ուրիշ տեղերից 30% էժան։ Ծախւում են ՋՄԵՌՆԱՑԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ, պալտօններ, ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԳԻՆԻՆԵՐ և այլն։

8—10

ՀԵՄՕՐՕԻԴԱԿԱՆ ԹՈՒՐՍԱԿԱՆ ՀԵՂԱՆԻԹ փորձված և առաջարկված պրօֆէսօր բժշկի ԿՊՆՏԿՕՎՍԿՈՒՑ շատ դեղեցիկ միջոց է ՍՏԱՄՈՒՔԻ ՉԸՆՇԱՉԸՆ ՑԱՒԻՐԻ դէմ, մաքրում է և շատացնում է ԱՐԻՒՆԸ, վերականգնում է ՄԱՐՄՆԻ ընդհանուր հարմնեան, մանաւանդ՝ առաջարկւում է Հիմնօրի և Խպաիոնդրիա ՀԻՒՆԴԻՒԹԻՒՆԸՆ դէմ։ Մի շիշը, գործածելու ԽՊՃՏՆԵՐՈՎ 1 ր. 80 կ.։ Օտարաքաղաքացիք ուղարկում են ՓՕՍՏԻ ծախսը։ Ծախւում է Ռուսաստանի ՐՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆՆԵՐԻ մէջ և դեղերի պահեստների մէջ։ Պահեստը Մօսկվայումն է, Ն. Մատէնադարանի մօտ, Տվերսկայա փողոց։ Կիշինեւում մէջ Կայուշանակու և Ռրայսնեշտէյնի մօտ։ Վ. արշաւայի մէջ Ա. Ֆ. Գալլէի մօտ։

14—25 (5)

վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց բնական գոյնը վերադարձնող գինը 2 ր. շիշը, ՓՕՍՏԱՅՈՎ ուղարկւած 2 ր. 49 կօպ.։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ։

մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻ ԻԻԴ, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամենը վրձին գլխայի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն

20—100

Ձը նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջւայ գներով կը ծախվին ԿՕՆԳՕ-ԹԻՑ 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կօպ., շատ լաւ ՄՕՆԻՆԳ 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի ԿԱՅՍԱՈՒ 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և ԱՄԵՆԱԼԱՒԻ ԹԷՑ 2 ր. առանց թղթի։ Անգլիական բէվօլվէրներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ։ Դործակալութիւն ԲԱՐՆՍԲԻԻ ԹԱՄԲԵՐԸ, ջահեր ԿՈՂՊԻՔՆԵՐԸ, տուրնօր ԳՐԻՉՆԵՐԸ և էկստրակտ կակաօ շօկօլադի ծախելու համար, որոնք փարիզի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մետալ առացան։ ՀՈՏԱԻԷՏ ԹԻՑԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՑԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.։ Վաճառականներին օգտաւէտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամրող հագուստ 15 ր., կօնֆիկաներ հագի դէմ 60 կ. Ֆունտը։

19—100

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Վոլոցովոյ փողոցում, վաճառվում են ի միջի այլոց հետևեալ դրքերը։

1. Մօրիս Բլօխ։ Փոքրիկ ձեռնարկ գործնական անտեսութեան. Թարգ. Ս. Պապասեհան, տ. 1881 թ. գ. 50 կ. Ճան. Ծախ. 60 կ.

2. Սրբոյ Հօրն մերոյ Մոսէսի Խորենացւոյ պատմ. Հայոց տ. 1881 թ. գ. 80 կ. Ճան. Ծախ. 1 ր.

3. Փալաքաշեան։ Պատկերազարդ աշխարհագրութիւն Ա. և Նրկ. տարիների համար կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. Ճան. Ծախ. 55 կ.

4. Մալաթեան։ Պատկերազարդ բնական պատմութիւն ա. և Նրկ. տար. համ. կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. Ճան. Ծախ. 55 կ.

5. Մէտէօրա. Գիտական, ազգային և գրական ժողովածու։ ի 1881 թ. գ. 2 ր. 50 կ. Ճան. Ծախ. 3 ր.

6. Պօլ-Դը-Կօկ։ Սիրն, խազ, գինի։ Վիպ. Թարգ. Ա. Պարոնեանի կ. պ. 1881 թ. գ. 1 ր. 35 կ. Ճան. Ծախ. 1—50 կ.

7. Շեքսպիր՝ Օտելլօ։ Վենետիկի մաւր։ Ողբերգութիւն հինգ արարածուածով Շեքսպիրի կենսագրութեամբ. տ. 1880 թ. գ. 60 կ. Ճան. Ծախ. 70 կ.

8. Պարոնեան։ Ազգային ջօջեր կ. պ. 1880 թ. գ. 3 ր. Ճան. Ծախ. 3 ր. 30 կ.

9. Պիսիճեան։ Ճաշակ Հայ մատենագրութեան։ Ծաղկաքաղ յաշխարհիկ լեզուէ հանդերձ գրական, պատմական, կենսագրական և այլ ծանօթութեամբք. կ. պ. 1879 թ. գ. 1 ր. 50 կ. Ճան. Ծախ. 1 ր. 75 կ.

Մանուկի տակից դասը կը գայ և կը վաճառուի սեպտ. 15-ից նոյն գրավաճառանոցում Ս. Մանդինեանի. Հինգերի բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդիրներ ծխական դպրոցների համար։

Օտարաքաղաքացւոց պատուէրները կատարվումն առանց յետաձգելու։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի Ֆունտը			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվոլ թէյի հետ				Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

39—100

Մինչև այժմ չեզած ԸԿԸՆՕՑԻ ԻՒՂ, ԲԱՐԻԿ ՀԱՄԵՏԻՆ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՎՐԻԿԻՒ ԴԵՒՁԻՑ։ Ուռղջացնում է ամեն տեսակ խմուլսիոնը, եթէ նա բնական չէ։ ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼ, բանաստեղծ յեղոյ ուղարկվում է ՄԻ ՀԻՒ, այդ իւղից, ծանրամաան ԽՊՃՏՆԵՐՈՎ, գործածութեան մասին։ Այդ իւղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Ա.էքսանդր Վ.ՆՑԵԼԻՑ, Կաղանեակայա փողոց № 3։

20—51

Առնում են ամեն տեսակ ՁՈՒԿՈՒՆԻ գառներ, գէտ կերած գեան եկեղեցու մօտ, ՄԻԽԱՆՑԻ տանը Կախէթի գիւղերի մարտում։

17—25

VICHY

Склядъ въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Вишп изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ свертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Вишп.

Во избѣжаніе подмѣнки, требовать на всѣхъ марку.

Компаніи.

Թիֆլիսում Յուրիեվի մօտ։

VICHY

Управленіе:
PARIS, 22, boulevard Montmartre.
GRANDE-GRILLE. Отъ лимфатическаго расположенія, дурного пищеваренія, засоренія печени и селезенки, завала, каменной болѣзни и проч.
HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.
CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.
HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.
ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յուրիեվի մօտ

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 10 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 25 Փետրվարի 12 (24) 1881 Փետրվարի 12 (24) № 25

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Տարբեր տարածային գնում են ուղարկի
Տեղեաց. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ինչում:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր րոպէն 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լէսսինգի յիշատակին—Նոր քրքին տեսութիւն: Նամակ խմբագրին: Նորքին լուրեր—Արտաքին տեսութիւն: «Порядокъ» լրագրի թղթակցութիւն—«Մշակի» հեռագիրներ—Յայտարարութիւններ.—Բանաստեղծութիւն: Դաւիթ բէկ:

ԼԷՍՍԻՆԳԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փետրվարի 3-ին հարիւր տարի անցաւ Գօտհօլդ Լէֆրայիմ Լէսսինգի մահից յետոյ:

Գերմանիան ինչպէս ասենց իր երևելի մարդու մահվան հարիւր տարվայ ասպեդարձի յիշատակը, մենք դեռ չը գիտենք: Այ ով կը մոռանէր, որ Լէսսինգի մահից հից մի հարիւր տարուց յետոյ Գերմանիան նորից կը յարուցանէ հրէշատոր շարժում իր հրէայ համաքաղաքացիների դէմ, որոնց պատկանում էր և ինքն Լէսսինգ, կրօնի ազատութեան գաղափարի համար այդ քաջ մարտնչողը:

Օգուտ ենք քաղում Լէսսինգի մասին «Գօլօս» լրագրում տպված գեղեցիկ յօդուածից:

Լէսսինգի պէս մի հանճար իսկապէս չէ պատկանում միայն իր հայրենիքին, Գերմանիային, այլ նա պատկանում է ամբողջ աշխարհին, նա համաշխարհային մի հանճար է:

Հրէայ Լէսսինգ, հրէայ Մոփսուհայի հեռուոդ և աշակերտ, իր ամբողջ կեանքը նուիրել էր կրօնի ազատութեան, կրօնի ազատ քննադատութեան իրաւունքի և կրօնի պետական կեանքից անկախ լինելու գաղափարը մարդկութեան մէջ տարրացնելու համար:

Կրօնը, նրա ուսումը, նրա քարոզութիւնները նոյնքան ազատ պէտք է լինեն, ասում էր Լէսսինգ, որքան ազատ է գեղարուեստը, երաժշտութիւնը, գիտութիւնը և գրականութիւնը: Ինչպէս այդ վերջինները մարդկային հոգեկան և մտաւոր կեանքի արգասիք են, այնպէս էլ կրօնը արդիւնք է մեր հոգեկան և մտաւոր ամենամեծ ուժերի, ամենամեծ գործակատարութեան: Ինչպէս գեղարուեստը, գիտութիւնը և գրականութիւնը չեն կարող զարգանալ և ծաղկել առանց ազատ քննադատութեան, այնպէս էլ կրօնը զրկված լինելով ազատ քննադատութեան իրաւունքից, մեր հոգու ամենաարժէք արտայայտութիւն լինելու տեղ, կրնկնի ձևապաշտութեան և անտիսապաշտութեան մէջ: Որտեղ չը կայ կրօնական գաղափարի ազատ քննադատութեան իրաւունքը, որ միակ կարող է կատարելագործել մեր հոգու ամենամեծ ձգտումները, այնտեղ Լէսսինգ, այնտեղ ամենաարագ ծնվում են գաղտնի կերպով սահմանեղ, վնասակար, տգեղ, սահմանափակ կրօնական ազանդները:

Ուրիշ կողմից, երևելի գերմանացի-հրէայ փիլիսոփայի կարծիքով կրօնը, ինչպէս գիտութիւնը, գեղարուեստը և գրականութիւնը պէտք է մարդկային հասարակութեան ընդհանուր, ամենքին մատչելի բարիք լինի: Ջանճանել կրօնի գաղափարի տարածման հոգսը, որպէս մի առանձին արտօնութիւն, մի մենաշնորհ միմիայն հասարակութեան մի դասակարգին, առանց այդ վտեմ հոգեկան կեանքին մասնակցել տալու ամբողջ հասարակութեան՝ ազատ գրականութեան և ազատ կրիտիկայի միջոցով,—ամենահաստատ միջոցն է մեռցնելու կրօնը և զարգացնելու կրօնական մարքուր զգացմունքի տեղ՝ փանատիկոսութիւն:

Իրանք հոգեկան մոլորութիւնները էլ կարող են բուժվել միայն հոգեկան միջոցներով, որոնք ոչինչ կապ չը պէտք է ունենան քաղաքական օրէնքների հետ:

Վերջապէս կրօնը, նոյն իսկ այն պատճառով, որ նա մարդու ազատ ոգու ապատ ստեղծագործութիւն է, կարող է զարգանալ, իր բարոյական բարձր մակերևոյթի վրա անխափան կանգնել, ծաղկել միմիայն այն ժամանակ, երբ նա կատարելապէս ազատ կը լինի ամեն թէ պետական և թէ հասարակական կապան քներից, ինչպէս գիտութիւնը, նկարչութիւնը, երաժշտութիւնը, բանաստեղծութիւնը և գրականութիւնը անկարող կը լինէին զարգանալ և ծաղկել, եթէ կապված լինէին նոյն կապան քներով:

Այդ է պատճառը որ կրօնը պետական կամ հասարակական չէ կարող լինել, այլ նա կարող է միմիայն անհատական լինել, և այն ժամանակ միայն անրնդհատ զարգանալ, կատարելագործվել և մեզ կատարելագործել, ինչպէս անարգել կերպով զարգանում են մարդկային ստեղծագործող ոգու և մտքի ճնացած արտայայտութիւնները՝ գեղարուեստը, գիտութիւնը, բանաստեղծութիւնը և գրականութիւնը:

Եթէ կրօնը ազատ է, կրօնի քննադատութեան իրաւունքը ազատ է, դրանից պարզ հետևում

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՐՔ

—

Ա.

Մբցեխէթը, վրաց երկրի մայրաքաղաքը, այդ ժամանակ ներկայացնում էր մի ազգատ աւան, որ նշանաւոր էր նրանով միայն, որ այնտեղ էր գտնվում Սուրբ Խաչ անունով հոյակապ վանքը և այնտեղ էր բնակվում երկրի իշխանը, որ վրացիներից ընդունվում էր որպէս թագաւոր, իսկ պարսիկներից որպէս վալի*) Ողորմելի, գետնափոր խրճիթները ցրված էին աւանի զանազան կողմերում և գետնի մակերևոյթից որոշվում էին իրանց փոքրիկ, բլրաձև բարձրութիւնով միայն, որ նմանում էին խլուրդների կազմած հողաբլուրներին, երբ գետինը փորիլով դիզում են իրանց որջերի մուտքի առջև:

Վանքի զանազան բարձրութիւնից լսելի եղան վերջին հնչիւնները. հրաւիրում էին միաբանութեանը ընթրիքի. երեկոյեան խաւարը արդէն սկսել էր փոքր առ փոքր թանձրանալ: Գիւղացիները քշում էին երկրագործական յոգնած անասուններին դէպի տուն և գիւղացի աղջիկները դաշտերից ջուր կրելուց, խրճիթներում այստեղ և այնտեղ երևում էր ճրագի լոյսը:

*) Վալի նշանակում է աւատական իշխան:

Այդ միջոցին աւանի մուտքային լուսնքիանը ազմկվեցաւ, շները քարձրացրին մի խառնաձայն ազազակ, երբ հետևից յայտնվեցան մի խումբ ձիաւորներ, որոնք ամենայն թափով քշում էին իրանց երիվարները դէպի աւանը: Որսորդական յոգնած բարակները ահաճութեամբ վազում էին ձիանների ետևից և ամբողջ խումբը կորած էր փոշու թանձր մառախուղի մէջ: Ձիաւորներից մի քանիսը կրում էին իրանց բազուկների վրա բազէներ: Երևում էր, որ այդ խումբը վերադառնում էր որսորդութիւնից: «Պարոնը... ասեցին միաձայն մի քանի ուշացած գիւղացիներ և երկիւղածութեամբ մի կողմ քաշվեցան ճանապարհ բաց անելու համար:

Խումբը դիմաց դէպի քայքայված բերդը, որ վաղեմի ժամանակներից չինված էր մի բարձրաւանդակի վրա: Անտեղ էր «պարոնի» տունը: Բերդի ահագին դռները բացվեցան, ձիաւորները ներս մտան, և հաստնելով իրանց ախրոջը մինչև նրա բնակարանը, յետոյ գլուխ տալով ցրվեցան:

Մի երիտասարդ ձիաւոր, այդ խումբից բաժանվելով, դիմեց ձորը, դէպի մի առանձնացած տեղանք, ուր էր նրա բնակարանը:

—Մի մարդ, հէնօրվանից եկած, ապատում է ձեզ, աղայ, ասաց սպասաւորը, երբ նրա ձէրը գնաց իջևան ձիուց:

—Ի՞նչ մարդ, հարցրեց տղան, յանձնելով ձիու սանձը սպասաւորին և հրամայելով, որ մանր ածէ, մինչև քրտինքը ցամաքի, յետոյ տանէ գարի տայ:

—Չեմ իմանում, նա ձեր անունը իմանում է, ասում է, որ ձեր երկրլինի է, պատասխանեց անհետաքրքիր ծառան, որին այժմ ուրիշ գործեր էր յոգնած ձին, որ պատած էր սապոնի փրփուրի նման քրտինքով, քան անծանօթ օտարականը, որ աղայի երկրլին էր:

Երիտասարդը անհամբերութեամբ ներս մտաւ մի խուղի մէջ, որ միակ լուսաւորված սենեակն էր ամբողջ տան մէջ: Դա բաւական ընդարձակ, քառանկիւնի շինվածք էր, որի պատերը կազմված էին, մինը միւսի մօտ կանգնեցրած, երկայն ցիցերից, որոնց միջոցները հիւսած էին ծառերի ճիւղերով, յետոյ ծեփած էին հասարակ կաւով: Սենեակի առաստաղը գմբէթաձև կերպով վեր էր բարձրանում, իր գագաթում թողնելով երկրիքի նման մի ծակ, որտեղից դուրս էր գնում ներս մէջ հաւաքված ծուխը: Ուրիշ լուսամուտներ չը կային. միակը լուսամուտի փոխարէն ծառայում էր նեղ դուռը, որտեղից ներս էին թափվում արեգակի ճառագայթները: Բայց խակապէս ասած, այդ բնակարանը դրսի լոյսին սովոր չէ՞նէր: յատակի վրա թաւալված էին մի քանի գերաններ, որոնց ծայրերը միմեանց մօտ դրվելով, ամբողջ օրը ծխում էին, տարածելով իրանց չուրջը թէ լոյս, թէ ջերմութիւն և թէ խեղդող մուխ: Գիշերը ճրագի պէտք չը կար:

Օտարականը, կրակի մօտ կկզած, տաքանում էր: Ըը նայելով, որ դուրսն սկիզբն էր, բայց եղանակը դեռ մրսեցնելու չափ ցուրտ էր: Ցնծալով երիտասարդին, նա վեր բարձրացաւ, խոնարհութեամբ գլուխ տուաւ:

—Ո՞րտեղացի ես, եղաւ երիտասարդի առաջին հարցմունքը:

—Ձեր ծառան տաճկացի է, պատասխանեց նա համարձակ կերպով, և մտածելով, աւելացրեց.

—Աղայի համար նամակ եմ բերել:

Ֆաթխի անունը լսելիս, երիտասարդի սիրտը սկսեց դողալ, բայց նա ծածկելով իր խռովութիւնը, ասաց.

—Տուր ինձ նամակը:

Օտարականը առաց գլխից մորթէ ահագին փափը, նրա ծալքից դուրս հանեց երկու մեծ ծրար, տուեց երիտասարդին:

Կրակի չուրջը, յատակի վրա, տարածված էր փափուկ և ցամաք խոտ, իսկ խոտի վրա փռած էին թանձր ֆեռոշներ: Սենեակի մի կողմում, պատի տարածութեան չափով, հասարակ, անդոյն փայտից շինված էր երկայն տախտ, որի վրա փռված էր պարսկական գորգ և դրված էին մի քանի բարձեր, կարված արևելքի գունաւոր, մետաքսեղէն կերպասից: Այդ միակ մաքուր անկիւնն էր ամբողջ սենեակի մէջ, որ ցոյց էր տալիս փոքր ի շատէ ճաշակ և չքեղութիւն: Սենեակի պատի այն ճակատը, որ կողմում դրված էր տախտը, պատած էր նոյնպէս պարսկական գորգով: Նրա վրա քարշ էին տուած զանազան տեսակ զէնքեր, զանազան տեսակ գինեւորական և որսորդական պարագայք: Երիտասարդը ծալապատիկ նստեց տախտի վրա, հրամայելով իր ծառային, որ տանէ նամակատերին իր մօտ ախոռատունը, իսկ ինքը բաց արեց նամակներից մէկը, և սկսեց կրակի լոյսով կարդալ:

Նախ ուշադրութիւն գարձրեց նա տառադրութիւնների վրա: Տառադրութիւնների բազմութիւնը, որոնց իւրաքանչիւրի մօտ դրօշմված էր մի-մի կնիք, տալիս էր այդ նամակին աւելի հանդարտ ձև: Առաջին տեղը բռնում էր Ֆաթխի վանքի վանահայր, մի և նոյն ժամանակ Ղափանի ամբողջ վիճակի առաջնորդ Ներսէս եպիսկոպոսի խոշոր կնիքը: Յետոյ կարգով շարված էին միւս վանքերի եպիսկոպոսների և վարդապետների կնիքները: Նրանցից յետոյ Սիւնեաց աշխարհի զանազան իշխանների, մելիքների և տանուտէրների կնիքները վերջին տեղն էին բռնում: Դրանցից չատերին երիտասարդը անծանօթ ճանաչում էր, իսկ ոմանց անունները միայն լսած էր: Նամակը սկսվում էր օրհնութիւններով և բուխան-

Fonds A.R.A.M

է և այն ճշմարտութիւնը, որ ոչ մի քաղաքացի չէ կարող զրկված լինել այս կամ այն քաղաքական, ազգային և հասարակական իրաւունքներից, երբ նա պատկանում է այս կամ այն կրօնին։

Ոչ մի պետութիւն այժմեան դարում այլևս չէ զրկում այս կամ այն դիտակային քաղաքական որ և է իրաւունքից, եթէ նա պատկանում է այս կամ այն դիտական դպրոցին, չէ տալիս, օրինակ աւելի պակաս իրաւունքներ բնագէտին, քան թէ լեզուագէտին, մաթեմատիկոսին ու բժիշկոսին, քան թէ իդեալիստին... Ամեն մի ուսումնական համոզմունք ունեցողը հաւասար է օրէնքների, հասարակութեան, ազգի, պետութեան առջև, այնպէս էլ ամեն մի կրօնական համոզմունք ունեցողը պէտք է հաւասար լինի օրէնքի, հասարակութեան, ազգի, պետութեան առջև։

Այդ պետական ճշմարտութիւնների համար մանրամասները երբէք չեն մոռացվում մարդկութեան մէջ։ Այդ է պատճառը որ եւրոպական ազգերից շատերը, և ոչ թէ միայն Գերմանիան, փետրվարի 3-ին, Լէսսինգի մահուան հարիւր տարվայ տարեդարձի օրը, հպարտութեամբ յիշ կը նայեն անցեալի վրա և կը յիշեն նրա մեծ անուան հետ միասին որ կրօնի հաստատութեան գաղափարով և նրա անկախութեամբ պետական կազմակերպութենից այն ազգերը որոնց մէջ իրագործված են, գոնէ մասամբ, այդ յաւիտենական գաղափարները, պարտական են Սալոմոնի և Լէսսինգի պէս ազատութեան վեհ գաղափարի անխոնջ, անբիծ, անկեղծ և անեներկիւղ մարտնչողներին։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 9 փետրվարի

Ձեր լրագրի 19-դ համարում դուք նոյիրել էիք իմ «Լալի մէկ գոհ» կամեղկային մի անհայտ և օրիգինալի քննադատութիւն, որի մասին ես յայտնում եմ ձեզ իմ խորին շնորհակալութիւնը։

Դուք, պարոն խմբագիր, գրել էիք ձեր յօդուածը այն ապատրութեան տակ, որը իսկապէս կարող էիք դուբս բերել նոյն կամեղկային ներկայացումից անցեալ յունվարի 26-ին։ Բայց խնդիրը նորանում է, որ իմ պիէսայի մէջ Անանին չէ մնում և չէր էլ կարող մնալ նոյն րոպէին, որքան էլ կամենայի ես. այլ միմիայն ուշաթափում է նա հոգեկան տառապից յուզմունքից և շրջապատող անձանց բռնադատական ճնշումներից։

Այս իրողութիւնը ապացուցանելու համար ստիպված եմ ձեզ ճիշտ պատճէնը այն օրինակի, որը նախ քան ներկայացումն առաջարկված է որը նաև քան ներկայացումն առաջարկված է որը նաև քան ներկայացումն առաջարկված է գենզուրային կոմիտեին, ուր նա այժմ գտնվում է և պէտք է գտնվի միշտ։

Ձեզ, պարոն խմբագիր, առաւել լաւ, քան թէ ուրիշին, յայտնի է որ առհասարակ իմ պիէսաներիս մէջ անբնական դիպուածներ չեն պատահում իմ հերոսների հետ, այլ իւրաքանչիւր մի փոքր հեռանկար է լինում մի որ և է յայտնի պատճառներից։

Մի կողմը թողնելով այն հանգամանքը, որով «Լալի մէկ գոհ» կամեղկայի վերջը կատարվեցաւ ներկայացման օրը այնպէս, ինչպէս մենք ամենքս ականատես եղանք, թէկ գիտապէս իմ սխալմունքով, հաւատացնում եմ ձեզ, որ Անանու անբնական մահից ես աւելի եմ վշտացած, քան թէ մի ուրիշը կարող էր վշտանալ նորա իսկական մահուամբ։

Եթէ դուք, պարոն խմբագիր, կը բարեհաճէիք ձեր լրագրի էջերում նորից մի քառորդական մասը նոյն տեղի, որքան չնորհել էիք «Լալի մէկ գոհ» քննադատութեանը, ես խնդրած կլինէի ձեզանից, ամեն հնար գործ դրելով, ամեն առթիւ ցոյց տալ, որ ես ոչ միայն չեմ ուզում ինձ համար անձնական նպաստներ, այլ ոչ էլ ուզում եմ ինձ համար ոչ մի առանձին դիրք, ոչ մի առանձին պատիւ, ոչ մի առանձին վարձատրութիւն։ Ես ուզում եմ միայն, որ ինձ թոյլ տան ազատ կերպով աշխատել ազգային թատրոնի համար

լուրջին նոր սովորող ճանապհներին երկու տարվայ միջոցում են պատրաստում, իսկ այն երեխան, որ գիտէ պատրաստականի առաջին բաժանն, որ կարող է մի տարվայ միջոցում դպրոցում պատրաստվել պրոգիմնազիայի առաջին դասարանն համար: Ընդունվում են հայ, ռուս և պարսիկ երեխաներ անխտրաբար: Գ. Կամսարականը դիտաւորութիւն ունի այս տարի բաց անել նոյնպէս մի պ ա ն ս ի օ ն, եթէ հանգամանքները նպաստեն»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

„ПОРЯДОКЪ“ ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

„Порядокъ“ լրագրին Կ. Պօլսից գրում են յունվարի 8-ից հետևեալը: «Նոր տարվայ օրերը Կ. Պօլսի մէջ սրեւելեան ճաշակի մի լուր տարածվեցաւ, իբր թէ անաջող փորձ էր արած Մխիթարեան-փաշային թուրնաւորելու համար: Դժուար չէ դուշակել, թէ ով էր կամենում թուրնաւորել այդ մարդուն, որ իր համարձակութեամբ թիւրքաց երիտուռ կառավարութեան աչքի փուշ է դարձել: Նրա յանդուգն անցեալ երկք գործերը՝ Արդուլ-Ազիզի սպանութեանը մասնակցելը, ապահանութեան առիթ տալը, նրա բարեկամութիւնը Լայարդի հետ և վերջապէս նրան Բրինդիզի ափերում սուլթանին սպանելու յանկութեան մէջ կասկածված լինելու պատճառով, բաւական էին նրա մահուան վճիռը կայացնելու համար, հէնց որ նա կասկածված կը լինէր իրրև մի անբարեխիղճ անձնաւորութիւն:

Այդպիսի դէպք շուտով պատահեցաւ. Սիթհադ-փաշա այս տարի կասկածվեցաւ թիւրքաց կայսերութեան ճնշողներից արաբական միապետութիւն կազմելու և այդ պետութեան գլուխն անցնելու ձգտումը ների մէջ: Այդ կասկածների պատճառով նա զրկվեցաւ Սիրիայի նահանգապետի պաշտօնից և նոյն պաշտօնով Զմիւռնիա ուղարկվեցաւ:

Բայց թիւրքաց կառավարութիւնը շատ լաւ իիշողութիւն ունի, որ նա կարողանայ մոռանալ այդպիսի կասկածները և նրանց անպատիժ թողնի: Ի նկատի ունենալով այն անորոշ դրութիւնը, որ կարող է ներ, եթէ նրանք ծառայած լինէին իրանց հայրենիքին, ևս հաւատացած եմ, որ այսօր Հայաստանը այս թշուառ դրութեան մէջ չէր լինի»...

«Իմ խօսքը, դու էլ կը հասկանաս, Դաւիթ, ասելի ազնիւ և բարեխիղճ ծառայողներն մասին է, որոնք թէև իրանց հայրենիքին մի օգուտ չեն հասցրել, բայց ուղղակի վնաս էլ չեն տուել: Իսկ որքան շատ է այն գաւառականների թիւը, որոնք մի արիւնաւոր գործիք գտնելով օտարների ձեռքում, սկսել են իրանց հայրենիքը աւերակ դարձնել, սկսել են իրանց հարազատ եղբայրներին կոտորել: Թէ առաջիններին և թէ վերջիններս ևս շատ չեմ զանազանում միմեանցից: Զանազանութիւնը այսքան է միայն, որ մէկը վնասում է ուղղակի կերպով, դիտակցաբար, իսկ միւսը վնասում է կողմնակի կերպով, անգիտակցաբար: Մէկը, իբրև ծախված գաւազան, վատակի նման արիւնով և կրակով լցնում է Հայաստանը, իսկ միւսը, իբրև բարեխիղճ վարպետ, պարսից զօրքերի դլուխն անցած, ռուսների հետ է պատերազմում և իր յաղթութիւններով ուժ և զօրութիւն է տալիս Հայաստանի թշնամուն: Ինչ ես կարծում, Դաւիթ, դա նոյնքան վնասակար չէ, որպէս առաջինը: Ես դնում վնասակար եմ համարում: Ես կարծում եմ, եթէ վարդանը վերջը իր սուրը չը դարձնէր պարսիկների դէմ, նոյնքան վնասակար կը լինէր, որքան վատակը: Գաւազել հայրենիքի թշնամուն, իր ազգի կոտորողին, բարձրացնել նրա փառքը և գօրութիւնը,—այդ նշանակում է ի վնաս իր ազգի գործել: Մեծ տարբերութիւն չը կայ այդ երկու մարդերի մէջ գոյ լինել կամ դոյի բարեկամ: Օտարի ծառայութիւնը մի այսպիսի բան է, որովհետև բոլոր օտարները մեր թշնամիներ են: Մենք բարեկամ չունենք, և չենք էլ կարող ունենալ, քանի որ աւազակների կազմակերպված խումբ է երևելի: Որիշ կերպ չէ էլ կարող լինել: Ինչպէս որ բարձր հիմնարկութիւններն են, նոյնպէս և միաբանները:

Ցանական խնդրի վերաբերութեամբ թիւրքիան նոյն ձևն է գործ դնում, ինչ որ գործ էր դնում Աբդուլ-Ազիզի վերաբերութեամբ, և ինչ որ միշտ գործ է դրել: Իր ներկայացուցիչներին օտար պետութիւնների մօտ անդադար շրջաբերականներ ուղարկելով, որոնցով նա մատնացոյց է լինում իր բարի ցանկութիւնների և խաղաղ նպատակների վրա, թիւրքաց կառավարութիւնը մի և նոյն ժամանակ վերջին կոպեկը ծախսում է ծառայութեան կանչված բնդիմնների վնասելու համար: Բացի այդ, ներքուստ Ցամանփաշային պատերազմական մինիստր նշանակելով, հօրարտաքսային մուշիրի տիտղոս տալով և ծովային բոլոր ոյժերի հրամանատար նշանակելով, նոյնպէս ծառայութեան կանչելով պատերազմական կոնտակցութեանը պատկանող բոլոր անդամներին, թիւրքաց կառավարութիւնը ծագրում է եւրոպական դեսպաններին, լուրեր տարածելով, թէ պատերազմական նախկին մինիստր Հուսէյն-Հուսնի-փաշա սուլթանի դէմ դաւադրութեան մէջ է կասկածված, այնպէս որ անհրաժեշտ էր զինուորական երթևեկի մէջ մի քանի փոփոխութիւններ անել:

Որ թիւրքաց կառավարութիւնը խաղաղ նպատակներ չունի, դրա երկրորդ ապացոյց կարող են լինել թիւրքաց կիսապաշտօնական «Ակիթ» լրագրի դրդռող յօդուածները: Նա հրատրում է խելամի հետևողներին նոր խրատութիւններ անել կրօնի պաշտպանների, այսինքն բաշիբոզուկների օգտին:

Այս հանգամանքը ի նկատի ունենալով թիւրքահպատակ յոյներն օգնում են իրանց հայրենակիցներին: Այսպիսով շատ շատ մի հարիւր ամսից յետոյ մենք արիւնահեղ անցքերի վկաներ կը լինենք:

Թիւրքիայի վարմունքը Փոքր-Ասիայի մէջ աչքի է ընկնում իր առանձին յատկանիշներով. Դիարբէքիրի վիլայեթից այսօր լուր առացվեցաւ, որ թիւրքաց հեծելազօրքի մի խումբ, ցոյց տալով, իբր թէ հալածում է աւազակներին և հանգստութիւն է պահպանում, անցնում է մի տեղից միւս տեղ, քանդելով գիւղացիներին դանազան յափշտակութիւններով, հայոց ուսուիարանները պահապան զօրքերի բնակարաններ և ձիանոցներ ախտոններ դարձնելով: Սրբ Թիղանի մէջ գիւղական մի հայ ուսուցիչ շրջապատված իր փոքրիկ աներով ներկայացաւ գաւառի կառավարչին և բողոքից ուսուիարանները խլելու և երեխաներին փողոցի մէջ թողնելու դէմ, կառավարիչը առանց երկար մտածելու հրամայեց ուսուցչի ձեռքը, որով նա իր աշակերտներին ցոյց էր տալիս քրիստոնէական այբենարանի տառերը:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 փետրվարի: Ա յսօր համալսարանի մէջ կարդացրող նիստ կար, որ դատաստան կոչացրեց փետրվարի 8-ի անկարգութիւններ անող ուսանողների վրա հանդիսաւոր ակտի ժամանակ: Ա յսօր համալսարանի բէկաւոր բեկետով յայտնեց ուսանողներին, որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Սաբուրով կատարեալ պես համոզվեցաւ, որ ակտի ժամանակ անկարգութիւններ կատարվեցան առանձին անձնաւորութիւններից, անշուշտ փոքրամասնութենից, որ ուսանողների ահագին մեծամասնութիւնը այդ անկարգութիւններին բոլորովին չէր մասնակցում: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Սաբուրով յանձնեց կոմիտէն յայտնել, որ դադարեցնեն նրա համար համակրական ցոյցերի անելը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 փետրվարի: Պետական բանկի 5% առմանակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 87 կ., երկրորդ 93 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան առմանակը արժէ 225 ր. 25 կ., երկրորդ 223 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան առմանակը արժէ 92 ր. 75 կ., երկրորդ 92 ր., 87 կ., երրորդ 92 ր. 75 կ., ականի 7 ր. 74 կ.: Ռուսաց 1 ր. լծորդների վրա արժէ 25,1/4 պէնս, Ամստերդամի վրա 127,75 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 215 1/2 մարկ, Փարիզի վրա 267 Ֆրանկ: Օրօսայի արտադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ասնման երկրներ: Խաչակիրները իրանց ամենայայտնի պատերազմներով պատասխան են հայոց քաղքերին: Մինչև անգամ ամենահեռաւոր Չընգկաստանի թագաւորութիւնները երկար ժամանակ օգուտ էին քաղում հայ զօրավարների խելքից և քաջութիւնից: Ինչու եմ խօսքս երկարացնում: Ո՞ր երկիրը, որ ազգը, որ թագաւորութիւնը չէ շահվել հայոց ուժերից: Նոյն իսկ քո վրաստանը, Դաւիթ, քանի-քանի անգամ վայելել է հայ մարդու օգնութիւնը, բայց միշտ ապերախտ, միշտ անշնորհակալ է մնացել դէպի հայը: Եթէ այդ անհոգ, թեթևամիտ ազգը այսօր գոյութիւն ունի, դրանով նա պարտական է հայերին: Հայաստանը, իբրև մի բնական վահան, միշտ պաշտպանել է նրան պարսիկների, արաբացիների և մոնգոլների յարձակումներից: Անցեալից հեռուն նման եկած բոլոր բարբարոսների արշաւանքները խափել են իրանց անզիտութիւնը Հայաստանի վրա և անցել, իսկ վրաստանը միշտ մնացել է թագնված մեր ետևում: Եւ եթէ պատահել է մեզ նրանցից օգնութիւն խնդրել, միշտ սուտ խոստումներով խաբել են մեզ: Բայց հայը, միամիտ հայը, միշտ մնացել է հաւատարիմ, միշտ անձնանուէր և միշտ զոհաբերող դէպի օտարը: Նա թողել է իր տան գործը, մոռացել է իր ցաւերը և օտարի տան հարցն է հոգացել: Նա թողել է իր երկրի ապրանքները և օտարի համար պատասխան է կանգնել: Նա մոռացել է իր խոպտակված գահն ու գաւազանը և օտարի պրոշի փառքն է բարձրացրել: Մինչ այդ բոլորը դու չը տեսար մեր պատմութեան մէջ,—ահա պատճառն է մեր դըժբաղդութիւնների: Մենք մեզ ծառայել չը գիտենք: մենք մեզ համար անշնորհք ենք, իսկ օտարի համար շնորհալի: Եթէ հայոց բոլոր հանճարները վատնված չը լինէին յօդուտ օտարների, եթէ նրանք ծառայած լինէին իրանց հայրենիքին, ևս հաւատացած եմ, որ այսօր Հայաստանը այս թշուառ դրութեան մէջ չէր լինի»...

«Իմ խօսքը, դու էլ կը հասկանաս, Դաւիթ, ասելի ազնիւ և բարեխիղճ ծառայողներն մասին է, որոնք թէև իրանց հայրենիքին մի օգուտ չեն հասցրել, բայց ուղղակի վնաս էլ չեն տուել: Իսկ որքան շատ է այն գաւառականների թիւը, որոնք մի արիւնաւոր գործիք գտնելով օտարների ձեռքում, սկսել են իրանց հայրենիքը աւերակ դարձնել, սկսել են իրանց հարազատ եղբայրներին կոտորել: Թէ առաջիններին և թէ վերջիններս ևս շատ չեմ զանազանում միմեանցից: Զանազանութիւնը այսքան է միայն, որ մէկը վնասում է ուղղակի կերպով, դիտակցաբար, իսկ միւսը վնասում է կողմնակի կերպով, անգիտակցաբար: Մէկը, իբրև ծախված գաւազան, վատակի նման արիւնով և կրակով լցնում է Հայաստանը, իսկ միւսը, իբրև բարեխիղճ վարպետ, պարսից զօրքերի դլուխն անցած, ռուսների հետ է պատերազմում և իր յաղթութիւններով ուժ և զօրութիւն է տալիս Հայաստանի թշնամուն: Ինչ ես կարծում, Դաւիթ, դա նոյնքան վնասակար չէ, որպէս առաջինը: Ես դնում վնասակար եմ համարում: Ես կարծում եմ, եթէ վարդանը վերջը իր սուրը չը դարձնէր պարսիկների դէմ, նոյնքան վնասակար կը լինէր, որքան վատակը: Գաւազել հայրենիքի թշնամուն, իր ազգի կոտորողին, բարձրացնել նրա փառքը և գօրութիւնը,—այդ նշանակում է ի վնաս իր ազգի գործել: Մեծ տարբերութիւն չը կայ այդ երկու մարդերի մէջ գոյ լինել կամ դոյի բարեկամ: Օտարի ծառայութիւնը մի այսպիսի բան է, որովհետև բոլոր օտարները մեր թշնամիներ են: Մենք բարեկամ չունենք, և չենք էլ կարող ունենալ, քանի որ մենք ինքներս մեզ բարեկամ չենք: Ով որ իր ազգը, իր հայրենիքը չէ սիրում, իրաւունք չունի օտարներից սէր պահանջելու: Մեր թշուառ վիճակը մենք ինքներս ենք առեղծել մեզ համար. ուրիշ ոչ ոք մեղաւոր չէ...

«Ես գիտեմ քո մեծահոգութիւնը, Դաւիթ, դու այն սեռակ մարդկանցից ես, որոնց համար հայրենիք և ազգութիւն չը կայ, որոնց հայրենիքը լայնածաւալ աշխարհն է, իսկ ազգութիւնը՝—դէպի հայրենիքը: Նկարագրում էր Հայաստանի խառնաշփոթ քաղաքական դրութիւնը, բացատրում էր պարսից պետութեան ջլատումը և նրա օրըստօրէ քայքայումը, որից պէտք էր օգուտ քաղել, նպատակայարմար ժամանակը չը կորցնել և ժողովուրդը ազատել այդ ազգի բարբարոսութիւնից: Գեսոց մի փոքր գլուխով իր ընկերի անձնասիրութիւնը, նա ասելացնում էր.

«Մեր ազնուական դասը փչացած է, Դաւիթ, նրանց վրա մեծ յոյս դնել չէ կարելի: Դարերի ընթացքում, պարսից ազդեցութեան ներքոյ, ազնիւ արիւնը նրանց երակներում խարդախվեցաւ. Այժմ ժողովրդին պէտք է փրկէ ժողովրդի մարդը—նրա միջից դուրս եկած, նրա հարազատ որդին: Ո՞վ կարող է լինել այդ մարդը, բացի քեզանից, Դաւիթ, բացի մի անձից, որ իր վրա վերցնել է ժողովրդի բոլոր ամենքանքը, բոլոր ցաւերը: Դո կոչումը մեծ է այդ գործի մէջ: Հանգամանքները ստեղծելին քեզ ժողովրդի փրկիչը լինել—և այդ պիտի կատարես դու...

—Կը կատարեմ... ասաց նա խորին ցաւակցութեամբ և նամակը ցած դրեց:

(Կը շարունակուի)

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎԱՅԻՆ ՎԱՐԻՒՆԵՒՆՑ ԵԻ ԸՆԿ. ԳԱՆՈՎՍԿԱՑԱ ՓՈՂՈՑ, առաջ ԻՇԽ. ԲԻՀԲՈՒԽՈՎԻ

Ա՛յս օրերս բանալով **ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ** *լիակատար* **ՏՊԱՐԱՆ** *իւր ամէն պատրաստիւքը, ընդունում եմ ապրել* **ԱՄԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ** *և ամէն տեսակ պատուէրներս այն է* **ԳՐՔԵՐ, ԼՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՇԻԵՑՈՒԻՑԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՇԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՈՒԱԿՆԵՐ, ՁԱՅԻ ԵԻ ՇԽԱԼՈՑԻ ԵԱՒԼԻԿՆԵՐ** (*զանազան գոյներով*) *և այլն։*

Տպագրութեան մաքրութիւնը և տպարանական կանոնների ճշտութիւնը հսկում են **ԻՓՐԵՒ ՄԱՄՆԱԳԻՑ** *պատասխանատու եմ յիշեալ միշտ* **ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐԸ** *կը կատարուին* **ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ։**

4—5 (2)

Հրատարակութիւն

ԿՈՎԿԱՍ· ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ Ջ. Գրիգորեանցի.

Գուրս եկան մամուլի տակից

1. **Գրիգորեանց Ջ.**—*Արդարադատութեան տարրական դասեր 18 պատկերներով դպրոցների համար, աշխատ.* **Ջ. Գրիգորեանց,** *գինն է . . . 50 կ.*
2. **Պուտկաստեանց Հ.**—*Դասագիրք ընթերցանութեան, գինն է. . . 40 կ.*
3. **Սիմէոնեանց.**—*Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ. գ. . . 60 կ.*

Մամուլի տակ ընկան՝

1. **Ծերենցի**—„**Թէոգորոս Ռշտունի**“։
2. **Գամառ-Քաթիբայի**—**Մանկական ստացուածներ և երգեր։**

8—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ *ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինները ստանում է թէյ ուղղակի պլանտացիոններից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործատուններից և բաւականացնում է փոքր շահով։ Այդպէս կայ սովորաբար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շօկոլատ-ֆրայ, մուրաբա և կոնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվոլվերներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամովարներ, գանակներ, գդալներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամբեր, գուլպաներ կանանց և աղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկունոշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ադծրուներ գայլէբլում։*

100—50

Ա. ՊՐԻՕՆՕՎԻ ԵԻ ՇԱԽՆԱՋԱՐՕՎ Ի ԲԱՆԿԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ *Աբրթելեվսկայա փողոցի վրա, Պետական բանկի բաժնի հանդէպ, Պրիօնովի տանը գնում է և ծախում է տօկոսաթղթեր թղթեր և տերիաններ։ Ընդունում է մուքթր և պարտքեր է տալիս, ներքին փոխառութեան տոմսակները ապահովում է օշնչանալուց 50 կ. և 205 ր. պրաւ է վերցնում տարեկան 7½%։*

2—2

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ *ամբողջ Կովկասի մէջ գանւում է մ-թայն* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** *մէջ* **ԱՐԾՐՈՒՆԻ** *դալերէյում վաճառում* **ՊԱԼՏՕՆԵՐԻ,** *հագուստների,* **ԱՄԱՆՆԵՐԻ,** *մուրաբաների,* **ՄԱՀՕՒԻՔԻ,** *այրիկօք, և այլն։ 500,000* **ԿՈՂՊԻՔՆԵՐ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԳՐԻՉՆԵՐ 30% էժան քան թէ ուրիշ տեղ։**

6—10

ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ

ԻՐԼԱՆՆԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Դիտաւորութիւն ունենալով վերջացնել առևտուրս, կամենում եմ **ՎԱՃԱՌԵԼ** *իմ* **ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ ԻՐԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԸ,** *որը ես բացած ունեմ Թիֆլիսի մէջ սորանից 18 տարի առաջ. իրեղէնների պահեստի գնահատութիւնը, որը բաղկանում է Ֆրանսիայի, Անգլիայի և այլ իրեղէններից, հասնում է 60-ից մինչ 70 հազար րուբլիի։ Մագազինիս գնել ցանկացողներին խնդրեմ դիմել ուղղակի ինձ մօտ Թիֆլիսում Պուշկինսկայա № 13, (նախկին Լրևանսկի պլօշչադ)։*

ԼԻԻԴՎԻԳ ՎԻԼԳԵԼՄՕՎԻՋ ՄԵԼՄԱՆ։

2—3 (2)

Մեծ քանակութեամբ ԹԷՅ *առաջին տեսակի* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ 25% ԼԱԻ և ԷԺԱՆ է Մօսկվայի վաճառականների թէյից։ Նոյն տեղը կան 50,000* **ԿՈՂՊԻՔՆԵՐ և ՊԱՏՆՕՍՆԵՐ** *ուրիշ տեղերից 30% էժան։ Ծախւում են* **ՋՄԵՌՆԱՑԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ,** *պալտօններ,* **ԱՐՏԱԱՀՄԱՆԵԱՆ ԳԻՆԻՆԵՐ** *և այլն։*

9—10

ՀՈՏԱԼԻՑ ԹԻՑԻ ՓՈԻՆՏ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՑԱՄԱՆՈՎ 1 *ր. 65 կ. և ամենաբաւը 2 ր. 30 կ.։ Ա ճաշառականներին օգտուէլս է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամրոց Հագուստ 15 ր., կօնֆեկտներ հագի գէմ 60 կ. փունտը։*

20—100

վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ,** *մազերը ամրացնող և նրանց բնական գոյն* **2 ր. 25 կ.** *փոստով ուղարկված 2 ր. 49 կոպ.։* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**

մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՑԻ ԻՒՂ,** *մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամենը վրձին գլխացաւի դէմ,* **ՏՈՒԱԼԻԵՏԻ ՍԱՊՕՆ** *և հոտաւէտ ջրեր և այլն։*

21—100

Ձր նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվին **ԿՕՆԳՕ-ԹԻՑ** 1 *ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ* **ՄՕՆԻՆԳ** 1 *ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի* **ԿԱՅՍԱԱՒԻ** 1 *ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և* **ԱՄԵՆԱԼԱԼԻ ԹԻՑ** 2 *ր. առանց թղթի։ Անգլիական բէվօլվերներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ։ Գործակալութիւն* **ԲԱՐՆՍԲԻԻ ԹԱՄԲԵՐԸ,** *ջնարածի* **ԿՈՂՊԻՔՆԵՐԸ,** *տուրնօրի* **ԳՐԻՉՆԵՐԸ** *և հիսուրական կանաչ շօկոլատի ծախելու համար, որոնք վարիգի հանդիսի ժամանակ սակէ մեզալ առացան։* **ՀՈՏԱԼԻՑ ԹԻՑԻ ՓՈԻՆՏ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՑԱՄԱՆՈՎ** 1 *ր. 65 կ. և ամենաբաւը 2 ր. 30 կ.։ Ա ճաշառականներին օգտուէլս է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամրոց Հագուստ 15 ր., կօնֆեկտներ հագի գէմ 60 կ. փունտը։*

20—100

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, Վոլցովոյ փողոցում, վաճառվում են՝ ի միջի այլոց հետևեալ գրքերը։

1. Մօրիս Բլօխ։ Փոքրիկ ձեռնարկ գործնական առեւտուրեան. Թարգ. Ս. Պալասանեան, տ. 1881 թ. գ. 50 կ. ճան. ծախ. 60 կ.
2. Սրբոյ Հօրն մերոյ Մովսէսի խորենացւոյ պատմ. Հայոց տ. 1881 թ. գ. 80 կ. ճան. ծախ. 1 ր.
3. Փալաքշեան։ Պատկերազարդ աշխարհագրութիւն։ Ա. և երկ. տարբերի համար կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. ճան. ծախ. 55 կ.
4. Մալաթեան։ Պատկերազարդ քնական պատմութիւն առ. և երկ. տար. համ. կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. ճան. ծախ. 55 կ.
5. Մէտէօրա. Գիտական, ազգային և գրական ժողովածու։ ի 1881 թ. գ. 2 ր. 50 կ. ճան. ծախ. 3 ր.
6. Պօլ-Դը-Կօկ։ Սէն, խաղ, գինի։ վիպ. թարգ. Ա. Պարոնեանի կ. պ. 1881 թ. գ. 1 ր. 35 կ. ճան. ծախ. 1—50 կ.
7. Շեքսպիր՝ Օթէլլօ։ վէնետիկի մաւր։ Ընդարձակութիւն հինգ արարածուածով Շեքսպիրի կենսագրութեամբ. տ. 1880 թ. գ. 60 կ. ճան. ծախ. 70 կ.
8. Պարոնեան։ Ազգային ջոջեր կ. պ. 1880 թ. գ. 3 ր. ճան. ծախ. 3 ր. 30 կ.
9. Փիլոնճեան։ Հաշակ Հայ մանուկներու պրութիւն։ Նպատակաւ յաշխարհիկ լեզուէ հանդերձ գրական, պատմական, կենսագրական և այլ ծանօթութեամբք. կ. պ. 1879 թ. գ. 1 ր. 50 կ. ճան. ծախ. 1 ր. 75 կ.

Մամուլի տակից գուրս կը գայ և կը վաճառուի ամսոյս 15-ից նոյն գրավաճառատեղում Ս. Մանդինեանի. Հինգերի բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդիրներ ծխական դպրոցների համար։

Օտարաքաղաքացւոց պատուէրները կատարվում են առանց յետաձգելու։

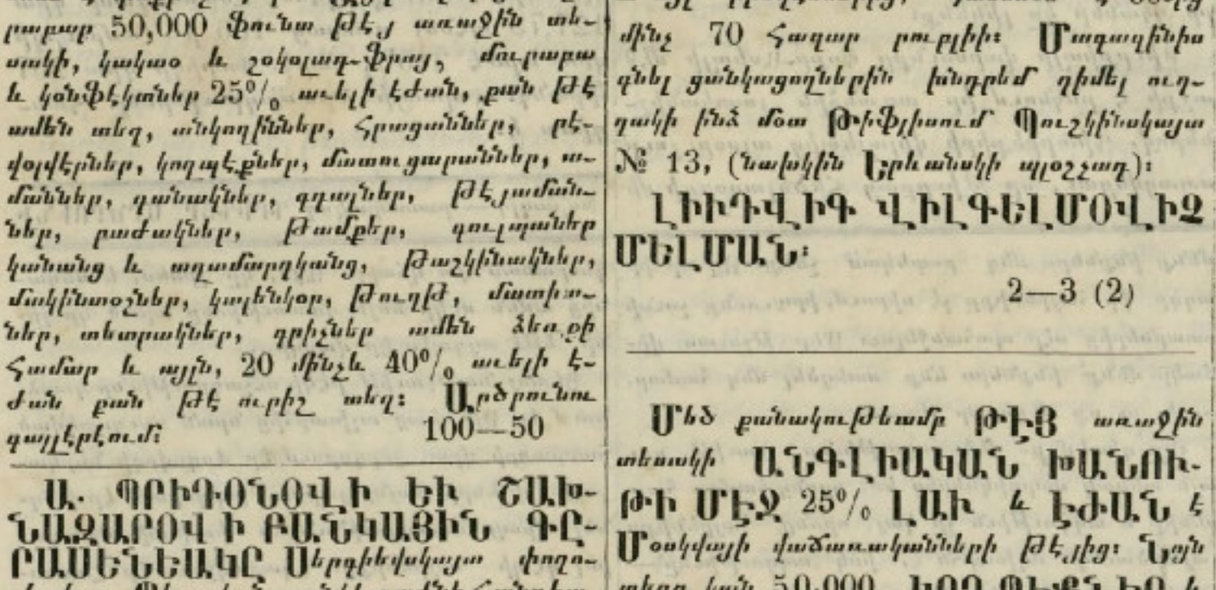
Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն Մ Ա Գ Ա Զ Ի Ն Ո Ի Մ

Համ. մատեցէք	թէյի	փունտը	1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող	թէյի	հետ	Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենաբաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

40—100

ՀԵՄՕՐՕԻԴԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՀԵՂԱՆԻԹ *փորձված և առաջարկված պրօֆէսօր բժշկի կողմից* **ԿՈՎԱԿՈՒՑ** *շուտ գեղեցիկ միջոց է* **ՍՏԱՄՈՔԻՍ ՉԸՆԸՉՈՒՆ ՑԱՒԻՑԻ** *դէմ, մաքրում է և շատացնում է ԱՐԻՒՆԸ, վերականգնում է ՄԱՐՄՆԻ քնքշանաւթ հարմճնեան, մանաւանդ՝ աւաջարկվում է Հիմորի և Խպաստնդիա* **ՀԻՄՆԴՈՒԻԹԵՆ** *դէմ։ Մի շիշը, գործածելու* **ԽՐՏՆԵՐՈՎ** 1 *ր. 50 կ.։ Օտարաքաղաքացիք ուղարկում են* **ՓՕՍՏԻ** *ծախքը։ Ծախվում է Ռուսաստանի* **ԲՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆՆԵՐԻ** *մէջ և դեղերի պահեստների մէջ։ Պահեստը Մօսկվայում է, Ն. Մատեհան, Տվերսկայա փողոց։ Կիշինեւի մէջ Կայսրանոցում և Բրայսնշտեյնի մօտ։ Վարշավայի մէջ Ա. Ֆ. Գալէի մօտ։*

15—25 (5)

VICHY

Склад въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ спертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.
Компаніи.

Թիֆլիսում Յարիւնովի մօտ։

VICHY

Управленіе:
PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ лимфатическаго расположенія, лурнаго пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, завала, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յարիւնովի մօտ։

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 11 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 26 Փետրվարի 13 (25) 1881 Փետրվարի 13 (25) № 26

ՏԱՍՆԵՐՈՐԻ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում պրվում են մխիթարեան կրպակում մէջ.

Գաղթերատարածին դիմում են ադրեսի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Գոյատարածութիւն ընդունվում է ամեն ժամով:

Գոյատարածութիւնների համար գինսում են
խրատանոցի բաժին 2 կօպէկի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն. Հայոց բարեգործական ընկերութիւնը Թիֆլիսի գումար. Ներքին լուրեր.— Արտաքին տեսութիւն. Թուրքական կոչէկցը.—«Մշակի» հետ ագիտներ.—Գոյատարածութիւններ.—Բանասիրական. Գաւիթ բէկ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—

Ա.ՀՑ վերնագրով „Кавк. Курьеръ“ լրագիրը տպել է հետեւեալ յօդուածը:

Վերջին երկու երեք տարիները բաւական նշանաւոր ժամանակամիջոց են կազմում հայերի ազգային շարժման վերաբերութեամբ: Ա.ՀՑ շարժման գլխաւոր ներկայիս մէկը պէտք է համարել հայոց բարեգործական ընկերութիւնները, որոնց գործունէութիւնը աւելի աւելի զբաղեցնում է հայերին եւ որոնք զբաւում են նրանց ուշադրութիւնը եւ բարեգործական այժմեան հայ ազգի պէտքերի համար: Յայտնի է, որ Թիւրքիայի եւ Ռուսաստանի մէջ մի քանի այդպիսի ընկերութիւններ կան, որոնցից ամենանշանաւոր տեղերը ունեն Կ. Պոլսի «Միացեալ ընկերութիւնը» եւ Բաղուի «Մարդասիրական ընկերութիւնը», թէպէտ սա առաջինի չափ նշանաւոր չէ: Ա.ՀՑ բոլոր ընկերութիւնները հայ ամբոխի մէջ լուսաւորութիւն տարածելու շնորհակալութեան արժանի եւ յարգելի նպատակն ունեն:

Ա.ՀՑ վերնագրով մի քանի երիտասարդների աշխատութեամբ կազմակերպվում է մի նոր ընկերութիւն գործունէութեան համար, քան թէ վերոյիշեալ ընկերութիւնները: «Հայոց բարեգործական ընկերութեան» պրօգրամը պարունակում է ամեն տեսակ հոգսեր հայերի կրթական եւ բարոյական առաջադիմութեան համար: Այդ ընկերութեան հիմնվելը համակրութեամբ ընդունվեցաւ լուսաւորված բոլոր հայերի կողմից եւ այդ համակրութիւնը նշանաւոր պրաւական կարող է լինել նոր ընկերութեան գործունէութեան համար: Այդ գործի սկզբնապատճառ դառնող պարոններից կազմված ընկերութեան կանոնադրութիւնը քննվում է Թիֆլիսի հայ ինտելիգենցիայից, որ արդէն մի քանի նիստ է ունեցել Արծրունու Թատրօնում:

Իր ժամանակին մենք մանրամասն տեղեկութիւն կը տանք ընկերութեան բնաւորութեան եւ ապագայ գործունէութեան մասին, բայց այժմ մենք կամենում ենք շօշափել մի իրական հարց, որ ծագելու ընկերութեան նիստերի ժամանակ:

Յունվարի 4-ին առաջին նիստ կայացաւ այդ ընկերութեան կանոնադրութիւնը քննելու համար: Հաւաքվել էին 90 մարդ: Կանոնադրութեան նախագիծը կարդալուց յետոյ «Մշակի» խմբագիր պ. Գրիգոր Արծրունի առաջարկեց լրացնել այդ նախագծի համապատասխան յօդուածը հետեւեալ խօսքերով. «ընկերութեան նպատակն է նպաստել կրթութեան տարածելուն հայերի մէջ առանց կրօնի խորութեանն: Ժողովը առանց ընդդիմադրութեան ընդունեց այդ առաջարկութիւնը եւ կանոնադրութեան յիշեալ յօդուածը նոր ձեւով խմբագրվելիք Ցանկարանիլը. Ինքը իշխանը գլուխ գնելու տեղ չունի. Մնում է նրան Քօրտլոյի նման թափառել մի տեղից միւս տեղ, պատժել, վրէժխնդիր լինել ուր որ անիրաւութիւն, անարդարութիւն կը տեսնվի:

—Մարդիկ ունի իր ձեռքի տակ:

—Մի փոքրիկ խումբ միայն, բայց այդ խումբը արժէ հազար մարդու. բոլորը մեր երկրի քաջերից ընտրեալներն են, բոլորը մի հզօր պէս կապված են իրանց սիրելի պետի հետ:

—Դու էլ իշխանի խմբին ես:

—Այո:

Գաւիթ բէկին մեծ բաւականութիւն էր պատճառում խօսակցութիւնը իր հայրենակցի հետ. այդ մասամբ լցուցանում էր սրբներով տարտղիր երեսաստղի սրտի կարօտութիւնը: Նա հրամայեց Աղասուն նստել իր մօտ: Աղասին տեղաւորվեցաւ խարույկի մօտ, օթոցի վրայ: Նրան շատ զարմացնում էր բէկի անշուք կացութիւնը: Նա սպասում էր գտնել վրաց Թագաւորի հռչակաւոր զօրապետին փառաւոր պալատի մէջ, շրջապատած աշխարհի բոլոր հարստութիւններով, իսկ այժմ ինչ էր տեսնում,—մի գեռատիպար խրճիթ, որի նմանը Սիւնեաց երկրի ամեն մի գիւղացին ունէր: Ո՞րքան աղքատութիւն է տիրում այդ երկրում, մտածում էր Աղասին. երբ երկրի նշանաւոր պետական մարդը այդպէս է ապրում, ապա ինչ կը լինի խեղճ ժողովրդի դրութիւնը:

Աղասու մտածութիւնները ընդհատեց բէկը, հարցնելով, թէ մէլիք Ֆրանգիլը եւ Դաւիթ ուբացողը ինչ տեսակ յարաբերութիւնների մէջ են:

—Որպէս երկու չնար, պատասխանեց Աղասին,—միմեանց խեղդում են, և ամեն մէկը աշխատում է միւսի ձեռքից ոսկորը խլել:

—Խանը որին աւելի է համակրում:

—Խանը իր օգտին է նայում, որը աւելի շատ կաշառք է տալիս, նրա խօսքն է լսում:

Դաւիթ բէկի տան մէջ բնակվում էր մի վրացի ընտանիք նրա անպատկան պիւղի ճորտերից: Այդ գիւղը բէկը ընծայ էր տացել վրաց Թագաւորից, այն պատճառով յաղթութիւնից յետոյ, որ նա կատարեց լէզգիների դէմ: Բէկի ամբողջ անտեսութիւնը այդ ընտանիքի ձեռքումն էր. հարսները և աղջիկները ծառայում էին որպէս ազախիններ, իսկ ազամարդիկը որպէս սպասաւորներ: Նրանք ընտանեբար, առանց քաշվելու, անդադար ներս էին մտնում և դուրս գալիս, իրանք էլ չը հասկանալով, թէ ինչ բանով են զբաղված: Բէկը հրամայեց ընթրիք պատրաստեն:

Մի քանի վայրկեան մտածեցաւ խարույկին, յատակի կենտրոնում խաւարված գերանների. ծայրերը մտնցրին միմեանց, կրակը բորբոքվեցաւ, տարածելով իր շուրջը խիտ ծխով լուսաւորութիւն: Խարույկի վրայ, առատապէս քարշ էին ընկած մի քանի չղջիկներ, ջահեր կախ տալու չղջիկների նման: Նրանց ծայրերը վերջանում էին կեռ կարիճով և հատնում էին մինչև խարույկը: Ցանկարանի վրայ քարշ էին տալիս ոչխարի ճարպեղ պոչեր, երբ պէտք էր մի մեծ և փոքրիկ կաթսաներ, երբ պէտք էր մի բան եփել: Վայրկեանները քարշ տալիս կաթսաները և սկսեցին ընթրիքի պատրաստութիւն տեսնել:

—Այսօր բերած փախանակներից մի քանիսը խորովեցէք, ասաց բէկը, դառնալով դէպի վայրկեանները:

—Տէր ես, պատասխանեցին վայրկեանները խորին հաճութեամբ, և նստելով կրակի շուրջը, մերկ գետնի վրա, սկսեցին մի և նոյն ժամանակում փետրահան անել փախանակները, որոնք բէկի այն օրվայ որսորդութեան արդիւնքն էին:

Բէկը դարձեալ չարունակեց իր խօսակցութիւնը Թիւնա Սիւնեաց աշխարհի հետ:

—Ինչպէս է քո անունը, հարցրեց, երբ յայտնվեցաւ նա:

—Աղասի, ձեր ծառան, պատասխանեց նամակաբերը, մի առանձին անձնավստահութեամբ կանգնելով բէկի առջեւ:—Իմ հայրը մէլիք Վարթանէսի մօտ մնաւ էր, իմ մայրը այնտեղ լուացարար էր. ես նրանց ընտանիքի մէջ եմ ծնվել և նրանց հացով եմ մեծացել. Նրանց տան կործանման ժամանակ իմ հայրը ազատվեցաւ անիրաւ պարսիկներից նրան խնջոյքներով ծակծկելիս, սպասում էին, որ ցոյց տայ մէլիքի բոլոր հարստութիւնը: Բայց հայրս լուռ մնաց և ամեն լաւ համարեց մնալ, քան իր տիրոջ կայքերի մատնիչը լինել: Նրանից յետոյ մայրս շատ չապրեց, կսկիծը նրան չուտով գերեզման տարաւ, երբ ես Սահմանոյի հետ գերի ընկայ Ֆաթալի խանի ձեռքում: Երբ Թորոս իշխանը մեզ ազատեց, այնուհետեւ ես չը բաժանվեցայ Սահմանոյից: Որպէս իմ հայրը ծառայել էր նրա հօրը, ես էլ սկսեցի ծառայել որդուն:

—Այդ բոլորը լաւ, նրա խօսքը ընդհատեց բէկը.—դու այն ասա, հիմայ ինչ է լինում քո աչերը:

—Ինչ կարող է լինել մեզանից կարված արծիւը. նրա հօր երկրներին այժմ տիրում է ուբացող Ցանկարանիլը. Ինքը իշխանը գլուխ գնելու տեղ չունի. Մնում է նրան Քօրտլոյի նման թափառել մի տեղից միւս տեղ, պատժել, վրէժխնդիր լինել ուր որ անիրաւութիւն, անարդարութիւն կը տեսնվի:

—Մարդիկ ունի իր ձեռքի տակ:

—Մի փոքրիկ խումբ միայն, բայց այդ խումբը արժէ հազար մարդու. բոլորը մեր երկրի քաջերից ընտրեալներն են, բոլորը մի հզօր պէս կապված են իրանց սիրելի պետի հետ:

—Դու էլ իշխանի խմբին ես:

—Այո:

Գաւիթ բէկին մեծ բաւականութիւն էր պատճառում խօսակցութիւնը իր հայրենակցի հետ. այդ մասամբ լցուցանում էր սրբներով տարտղիր երեսաստղի սրտի կարօտութիւնը: Նա հրամայեց Աղասուն նստել իր մօտ: Աղասին տեղաւորվեցաւ խարույկի մօտ, օթոցի վրայ: Նրան շատ զարմացնում էր բէկի անշուք կացութիւնը: Նա սպասում էր գտնել վրաց Թագաւորի հռչակաւոր զօրապետին փառաւոր պալատի մէջ, շրջապատած աշխարհի բոլոր հարստութիւններով, իսկ այժմ ինչ էր տեսնում,—մի գեռատիպար խրճիթ, որի նմանը Սիւնեաց երկրի ամեն մի գիւղացին ունէր: Ո՞րքան աղքատութիւն է տիրում այդ երկրում, մտածում էր Աղասին. երբ երկրի նշանաւոր պետական մարդը այդպէս է ապրում, ապա ինչ կը լինի խեղճ ժողովրդի դրութիւնը:

Աղասու մտածութիւնները ընդհատեց բէկը, հարցնելով, թէ մէլիք Ֆրանգիլը և Դաւիթ ուբացողը ինչ տեսակ յարաբերութիւնների մէջ են:

—Որպէս երկու չնար, պատասխանեց Աղասին,—միմեանց խեղդում են, և ամեն մէկը աշխատում է միւսի ձեռքից ոսկորը խլել:

—Խանը որին աւելի է համակրում:

—Խանը իր օգտին է նայում, որը աւելի շատ կաշառք է տալիս, նրա խօսքն է լսում:

Դաւիթ բէկի տան մէջ բնակվում էր մի վրացի ընտանիք նրա անպատկան պիւղի ճորտերից: Այդ գիւղը բէկը ընծայ էր տացել վրաց Թագաւորից, այն պատճառով յաղթութիւնից յետոյ, որ նա կատարեց լէզգիների դէմ: Բէկի ամբողջ անտեսութիւնը այդ ընտանիքի ձեռքումն էր. հարսները և աղջիկները ծառայում էին որպէս ազախիններ, իսկ ազամարդիկը որպէս սպասաւորներ: Նրանք ընտանեբար, առանց քաշվելու, անդադար ներս էին մտնում և դուրս գալիս, իրանք էլ չը հասկանալով, թէ ինչ բանով են զբաղված: Բէկը հրամայեց ընթրիք պատրաստեն:

Մի քանի վայրկեան մտածեցաւ խարույկին, յատակի կենտրոնում խաւարված գերանների. ծայրերը մտնցրին միմեանց, կրակը բորբոքվեցաւ, տարածելով իր շուրջը խիտ ծխով լուսաւորութիւն: Խարույկի վրայ, առատապէս քարշ էին ընկած մի քանի չղջիկներ, ջահեր կախ տալու չղջիկների նման: Նրանց ծայրերը վերջանում էին կեռ կարիճով և հատնում էին մինչև խարույկը: Ցանկարանի վրայ քարշ էին տալիս ոչխարի ճարպեղ պոչեր, երբ պէտք էր մի մեծ և փոքրիկ կաթսաներ, երբ պէտք էր մի բան եփել: Վայրկեանները քարշ տալիս կաթսաները և սկսեցին ընթրիքի պատրաստութիւն տեսնել:

—Այսօր բերած փախանակներից մի քանիսը խորովեցէք, ասաց բէկը, դառնալով դէպի վայրկեանները:

—Տէր ես, պատասխանեցին վայրկեանները խորին հաճութեամբ, և նստելով կրակի շուրջը, մերկ գետնի վրա, սկսեցին մի և նոյն ժամանակում փետրահան անել փախանակները, որոնք բէկի այն օրվայ որսորդութեան արդիւնքն էին:

Բէկը դարձեալ չարունակեց իր խօսակցութիւնը Թիւնա Սիւնեաց աշխարհի հետ:

—Ինչպէս է քո անունը, հարցրեց, երբ յայտնվեցաւ նա:

—Աղասի, ձեր ծառան, պատասխանեց նամակաբերը, մի առանձին անձնավստահութեամբ կանգնելով բէկի առջեւ:—Իմ հայրը մէլիք Վարթանէսի մօտ մնաւ էր, իմ մայրը այնտեղ լուացարար էր. ես նրանց ընտանիքի մէջ եմ ծնվել և նրանց հացով եմ մեծացել. Նրանց տան կործանման ժամանակ իմ հայրը ազատվեցաւ անիրաւ պարսիկներից նրան խնջոյքներով ծակծկելիս, սպասում էին, որ ցոյց տայ մէլիքի բոլոր հարստութիւնը: Բայց հայրս լուռ մնաց և ամեն լաւ համարեց մնալ, քան իր տիրոջ կայքերի մատնիչը լինել: Նրանից յետոյ մայրս շատ չապրեց, կսկիծը նրան չուտով գերեզման տարաւ, երբ ես Սահմանոյի հետ գերի ընկայ Ֆաթալի խանի ձեռքում: Երբ Թորոս իշխանը մեզ ազատեց, այնուհետեւ ես չը բաժանվեցայ Սահմանոյից: Որպէս իմ հայրը ծառայել էր նրա հօրը, ես էլ սկսեցի ծառայել որդուն:

—Այդ բոլորը լաւ, նրա խօսքը ընդհատեց բէկը.—դու այն ասա, հիմայ ինչ է լինում քո աչերը:

—Ինչ կարող է լինել մեզանից կարված արծիւը. նրա հօր երկրներին այժմ տիրում է ուբացող

ԳԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

—

Բ.

Անմոռնալի Դաւիթ բէգը հրամայեց կանչել իր մօտ նամակաբերին:

—Ինչպէս է քո անունը, հարցրեց, երբ յայտնվեցաւ նա:

—Աղասի, ձեր ծառան, պատասխանեց նամակաբերը, մի առանձին անձնավստահութեամբ կանգնելով բէկի առջեւ:—Իմ հայրը մէլիք Վարթանէսի մօտ մնաւ էր, իմ մայրը այնտեղ լուացարար էր. ես նրանց ընտանիքի մէջ եմ ծնվել և նրանց հացով եմ մեծացել. Նրանց տան կործանման ժամանակ իմ հայրը ազատվեցաւ անիրաւ պարսիկներից նրան խնջոյքներով ծակծկելիս, սպասում էին, որ ցոյց տայ մէլիքի բոլոր հարստութիւնը: Բայց հայրս լուռ մնաց և ամեն լաւ համարեց մնալ, քան իր տիրոջ կայքերի մատնիչը լինել: Նրանից յետոյ մայրս շատ չապրեց, կսկիծը նրան չուտով գերեզման տարաւ, երբ ես Սահմանոյի հետ գերի ընկայ Ֆաթալի խանի ձեռքում: Երբ Թորոս իշխանը մեզ ազատեց, այնուհետեւ ես չը բաժանվեցայ Սահմանոյից: Որպէս իմ հայրը ծառայել էր նրա հօրը, ես էլ սկսեցի ծառայել որդուն:

—Այդ բոլորը լաւ, նրա խօսքը ընդհատեց բէկը.—դու այն ասա, հիմայ ինչ է լինում քո աչերը:

—Ինչ կարող է լինել մեզանից կարված արծիւը. նրա հօր երկրներին այժմ տիրում է ուբացող

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊՈՒԼԱՆ ՆԱՐԼԵԱՆ

Ծնած 1823 թուին Մարտի 6-ին, Տարսոն քաղաքը։ Ուսումը ստացած է Տարսոնի Միսիոնարական Ընկերութեան վարժարանին մէջ։ Ապա Պոլսոյ Ռոբերտեան քոլէճը, ուր աշակերտած է 1839—1843 թուականներուն։ Ուսումը աւարտելէ յետոյ, 1843 թուին, նշանակուած է Ամերիկեան Միսիոնարական Ընկերութեան կողմէ Պրուսայի Միսիոնարական կայանին մէջ, ուր մնացած է մինչեւ 1853 թուականը։ Ապա տեղափոխուած է Պոլիս, ուր մնացած է մինչեւ 1860 թուականը։ Այդ տարիներուն ան հրատարակած է «Ազգասէր» անունով շաբաթաթերթ մը, որ տեւած է 1 տարի։ 1860 թուին Պոլսոյ մէջ հիմնած է «Ազգասէր» անունով շաբաթաթերթ մը, որ տեւած է 3 տարի։ 1863

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎԱՅԱՅ ՎԱՐԻՈՒՆԵՒՆՑ ԵԻ ԸՆԿ.

ԳԱՆՈՎՍԿԱՅԱՑ ՓՈՂՈՑ, տուն ԻՇԽ. ԲԼՀԲՈՒԹՈՎԻ

Ասյս օրերս բանալով **ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ** լիակատար **ՏՊԱՐԱՆ** իւր ամէն պատրաստիւքը, ընդունում եմ ապրու **ԱՄԵՆ ԼԵՋՈՒՈՎ** և ամէն տեսակ պատուէրներ այն է՝ **ԳՐՔԵՐ, ՊՐԱԳԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՈՒԱԿՆԵՐ, ՁԱՅԻ ԵԻ ԾԽԱԽՈՏԻ ԵԱՒԼԻԿՆԵՐ** (զանազան գոյներով) և այլն։

Յատկապէս մաքրութիւնը և ապարանական կանոնների ճշտութիւնը համար **ԻՐԵՒ ՄԱՍՆԱԳԻՏ** պատասխանատու եմ յիւրում միշտ։ **ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐԸ** կը կատարուին **ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ**։

5—5 (2)

Հրատարակութիւն

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ամբողջ կովկասի մէջ գտնւում է միայն **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ **ԱՐԾՐՈՒՆԻ** դալերէյտմ պաճառուած **ՊԱՏՈՆԵՐԻ**, հագուստների, **ԱՄԱՆՆԵՐԻ**, մատրաքանների, **ՄԱՀՈՒԻՒԻ**, արիկօր, և այլն։ 500,000 **ԿՈՂ ՊԼԵՔՆԵՐ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԳԸՐԻՋՆԵՐ** 30% էժան քան թէ մի ուրիշ տեղ։

7—10

ԿՈՎԿԱՍ· ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ

Ջ. Գրիգորեանցի.

Դուրս եկան մամուլի տակից

1. **Գրիգորեանց Ջ.**—Մարդաբարոյական բաների տարրական դասեր 18 պատկերներով դպրոցների համար, աշխատ. Ջ. Գրիգորեանց, գինն է . . . 50 կ.
2. **Ղուկասեանց Հ.**—Գասագիրք քերականութեան, գինն է. . . 40 կ.
3. **Սիմէոնեանց**—Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ. գ. . . 60 կ.

Մամուլի տակ ընկան՝

1. Ծկրնցի—„Թէոդորոս Ռշտունի“։
2. Գամառ-Քաթիբայի—Մանկական ոտանաւորներ և երգեր։

9—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ

ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինները առնում է թէյ ուղղակի պլանտատօրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով։ Այդտեղ կայ տարեկան 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շօկօլադ-Ֆրայ, մուրաբա և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամէն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվոլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամաւարներ, դանակներ, գդալներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկիտօշներ, կալենկօր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ապրանքը գալիս է ուղղակի։

100—51

ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ

ԻՐԼԱՆՆԵՐԻ

ՄԱԳԱԶԻՆԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Դիտաւորութիւն ունենալով վերջացնելու առևտուրս, կամենում եմ **ՎԱՃԱՌԵԼ** իմ **ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ ԻՐԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԸ**, որը ես բացած ունեմ Թիֆլիսի մէջ տարանից 18 տարի առաջ. իրեղէնների պահեստի գնահատութիւնը, որը բաղկանում է Ֆրանսիայի, Անգլիայի և այլ իրեղէններից, հասնում է 60-ից մինչ 70 հազար րուբլիի։ Մագազինիս գնել ցանկացողները թնդրեմ դիմել ուղղակի ինձ մօտ Թիֆլիսում Պուշկինսկայա № 13, (Նախկին Լրևանսկի պլօշչադ)։

ԼԻՒԴՎԻԳ ՎԻԼԳԵԼՄՕՎԻՉ ՄԵԼՄԱՆ։

3—3 (2)

Մեծ քանակութեամբ **ԹԷՅ** առաջին տեսակի **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ** 25% **ԼԱԻ և ԷԺԱՆ** է Մօսկվայի վաճառականների թէյից։ Նոյն տեղը կան 50,000 **ԿՈՂ ՊԼԵՔՆԵՐ և ՊԱԴՆՕՄՆԵՐ** ուրիշ տեղերից 30% **ԷԺԱՆ**։ Ծախում են **ՋՄԵՌՆԱՁԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ**, պալտօններ, **ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԳԻՆԻՆԵՐ** և այլն։

10—10

ՄԵՐՁԵՆԱՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐ ԼԻԼԴՕՎԻԿ ԻԵԳԵՐ ԷՐԵՆՖԵԼԴ-ԿԵՕԼՆԻ ՄԷՋ ՀՈՒՆՈՒՄ ԳԵՏԻ ՎՐԱ. (ԳԵՐՄԱՆԻԱ)։ Ազատարկում է իր **ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՎԱԾ Վ ԿԱՅԱԿԱՆՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ՄԵՐՁԵՆԱՆԵՐԸ ԱՂԻՒՆՆԵՐ** շինելու համար շոդի և ձիու ոյժերի համար, նոյնպէս և ձեռքի շինութեան **ԱՂԻՒՆՆԵՐ, ՊԼԻՏԱՆԵՐ**, գրնաժի և ջրանցքի **ԽՈՂՈՎԱԿՆԵՐ**, կաուչի **ԿՂՄԻՆՏՐՆԵՐ, ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ** կղմինտրներ և ոչխարի տեսակ առարկաներ շինելու համար։ **ԿԱԻ** շաղախող և տափարակող **ՄԵՐՁԵՆԱՆԵՐ, ՄԱՆՐԱՁՆՈՂ** ջրաղացներ և մանուածող **ՄԵՇՏԱՊԻՍ** և միատեսակ ուժով գործող **ՋԵՒՔԻ ՄԱՄՈՒԼ ԱՂԻՒՆԻ ՀԱՄԱՐ**, որ աւելի օգուտներ է տալիս, քան թէ ոչխարս շինելու ճեռացած բոլոր ձևերը և աւելի քիչ ծախս է պահանջում։ Այդ պլանների համար բաւական են երկու մարդիկ, որ պատրաստանեն 4,000 գնդիկ ապրանքներ, մանուածող նա յատկացրում է **ՏՐՕՏՈՒԱՐՆԵՐԻ** և անցքերի տափարակ **ԳԱՐԵՐ**, կրակին ընդդիմացող, **ԿԻՐ** և **ՑԵՄԵՆՏԻ** և շաղի **ԱՂԻՒՆՆԵՐ** շինելու համար, նոյնպէս և պատրաստած, բայց օդի մէջ կատարելապէս չը յամաքած ապրանքները սեղմելու համար։

Նախագիծները ՋՐԻ են ուղարկում։

LOUIS JÄGER, MASCHINEN-FABRIKANT IN EHRENFELD-KÖLN AM RHEIN (DEUTSCHLAND).

1—4 (13)

վերականգնողող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց բնական գոյնը վերադարձնող, գինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ։

մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻԼԴ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը և վրձին պլասյաւի դէմ, **ՏՈՒԱԼԻՏԻ ՍԱՊՕՆ** և հատուկ ջրեր և այլն։

22—100

Ձր նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվին ԿՕՆԳՕ-ԹԻՑ 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ **ՄՕՆԻՆԳ** 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի **ԿԱՅՍԱԱՒԻ** 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և **ԱՄԵՆԱԼԱԼԻ ԹԻՑ** 2 ր. առանց թղթի։ Անգլիական բէվոլվերներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ։ Գործակալութիւն **ԲԱՐՆՍՐԻԻ ԹԱՄԲԵՐԸ**, չօնսաների **ԿՈՂՊԼԵՔՆԵՐԸ**, տպելիօքի **ԳՐԻՋՆԵՐԸ** և էկստրաիա կակաօ շօկօլադի ծախելու համար, որպէս փարիզի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մեդալ ստացան։ **ՀՈՏԱԼԻՏ ԹԻՑԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՑԱՄԱՆՈՎ** 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.։ Պատուական անձանց օգտուելու մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամբողջ հազուստ 15 ր., կօնֆեկտներ հապի դէմ 60 կ. փոստով։

21—100

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ, փոքրացով փողոցում, վաճառվում են՝ ի միջի այլոց հետևեալ գրքերը։

1. Մօրիս Բլօկ։ Փոքրիկ ձեռնարկ գործնական առևտուրեան. Թարգ. Ս. Պալասանեան, տ. 1881 թ. գ. 50 կ. Ձան. ծախ. 60 կ.
2. Սրբոյ Հօրն մերոյ Մովսէսի Խորենացւոյ պատմ. Հայոց տ. 1881 թ. գ. 80 կ. Ձան. ծախ. 1 ր.
3. Փալաքաշեան։ Պատկերազարդ աշխարհագրութիւն առ. և երկ. տարրների համար կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. Ձան. ծախ. 55 կ.
4. Մալաթեան։ Պատկերազարդ բնական պատմութիւն առ. և երկ. տար. համ. կ. պ. 1881 թ. գ. 45 կ. Ձան. ծախ. 55 կ.
5. Միտէօրա. Գիտական, ազգային և գրական ժողովածու։ Ի 1881 թ. գ. 2 ր. 50 կ. Ձան. ծախ. 3 ր.
6. Պօլ-Դը-Կօկ։ Սին, խաղ, գինի։ Վիպ. թարգ. Ա. Պարոնեանի կ. պ. 1881 թ. գ. 1 ր. 35 կ. Ձան. ծախ. 1—50 կ.
7. Շեքսպիր՝ Օթելլո։ Վենետիկի մաւր։ Ողբերգութիւն հինգ արարածոածով Շեքսպիրի կենսագրութեամբ։ տ. 1880 թ. գ. 60 կ. Ձան. ծախ. 70 կ.
8. Պարոնեան։ Ազգային ջօջեր կ. պ. 1880 թ. գ. 3 ր. Ձան. ծախ. 3 ր. 30 կ.
9. Պիպոռճեան։ Ձաշակ Հայ մատենագրութեան։ Նպաստաքաղ յաշխարհիկ լեզուէ հանդիպած գրական, պատմական, կենսագրական և այլ ծանօթութեամբք. կ. պ. 1879 թ. գ. 1 ր. 50 կ. Ձան. ծախ. 1 ր. 75 կ.

Մամուլի տակից դուրս կը գայ և կը վաճառուի ամսոյս 15-ից նոյն գրավաճառանոցում Ս. Մանդինեանի. Հնչելի բանաւոր և գրաւոր հաշուելու խնդիրներ ծխական ղեկրոցների համար։

Օտարաքաղաքացւոց պատուէրները կատարվում են առանց յետաձգելու։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի ֆունտը	1 ր.	5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ				ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	ֆ. 3 ր.

41—100

Մինչև այժմ չեղած **ԵԿԵՆՑԻ ԻՎԱՆ ՌՅԻՒԿ ՀԱՄԻՏԻ**, որ կատարելագործված է բժիշկ **ՄՈՎՐԻԿԻ ԴԻՕՁԻՑ**։ Առողջացնում է ամէն տեսակ **ԽՈՒԼՈՒԹԻՆ**, եթէ նա բնական չէ։ **ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼ**, բաժանորդագրութիւնը յետոյ ուղարկվում է **ՄԻ ՀԻՒ** այդ խղից, ծանրամասն **ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ** մասին։ Այդ խղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր **ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ** և Էքսպեդիտ **ՎԻՆՑԵԼԻՑ**, Կազանսկայա փողոց № 3։

22—51

Ադեամ են ամէն տեսակ **ՁՈՒԿԱՈՒՆԻ** և **ՊՂՆՁԻ** կտորտանքներ, գնում են եկեղեցական, **ՄԱՆԻՎԱՆԻ** մանր կախերեն գնահատում։

19—25

VICHY

Склад въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ свертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.

Компанія.

Типографія Ф. Бурдьоли.

VICHY

Управленіе:
PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ лимфатическаго расположенія, дурнаго пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, завала, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Типографія Ф. Бурдьоли.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 12 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 28 Փետրվարի 17 (Մարտի 1) 1881 Փետրվարի 17 (Մարտի 1) № 28

ՏԱՄՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում դրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Ստորագրությամբ դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. «Արարատ» հալած իւղ. Նամակ Մոսկվայից. Նամակ Ալէքսանդրապօլից. Ներքին լուրեր—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Դիմանախաւ—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գաւթի բէկ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

„ԱՐԱՐԱՏԻ" ՀԱԼԱԾ ԻՒՂԸ

Երբ վերջացրի „Պատրաստակամ կրօնական ազատութեան առթիւ" („Արարատ" 1880 Նոյեմբեր) յօդուածը, ամենաանկեղծ սրտից հաւատում էի ինքս ինձ՝ արդեօք որը „աւելի պատճառի կը համապատասխանի հոգեոյ հանգստի" (ինչպէս ասում է Հոմերոսը), կարելի՞ է արդեօք, թէ ծանրաբարոյ ու անկատակ կարդալ այդ յօդուածը, ժամանակ անցկացնել ձուկը կաթիլով, մարդս մեծ համբերութիւն պիտի ունենայ. ժամերը պիտի անցնեն, որ նա կարողանայ մի կամ երկու ձուկ ջրից դուրս քաշել, իսկ այդ յօդուածը կարդալու համար նորա համբերութիւնը մարտիրոսութիւն պիտի համարվի, որովհետև ժամեր անցնելով, նա մի ձուկ անգամ դուրս քաշել չէ կարող այդ յօդուածից: Եւ ճշմարիտ, XIX դարում, երբ մարդկութիւնը ըմբռնել է և պաշտում է ազգութեան ու Հայրենեաց գաղափարը, թողնելով կրօնը ամեն մի անհատի իւր խղճին արտայայտել, ով ինչպէս կամենում է, երբ մենք էլ, հայերս, սկսել ենք քիչ շատ ըմբռնել այդ գաղափարը, հէնց նոր ձեռք ենք ձգում հայ-բողոքականին, հայ-կաթոլիկին ասելով՝ թողնենք մեր կրօնի վէճը, միանանք հայութեան դրօշակի տակ,— միանանք, որ կարողանանք դէմ կանգնել մեր ամենօրեայ տանջանքին, թանգութեանը, տգիտութեանը, թշուառ ու անտանելի դրութեանը... Հէնց—կրկնում ենք—ձեռք ձգենք մեր հայ եղբարց այս խօսքերով, իսկոյն..... և վերջապէս „Արարատը" ճառեց՝ „սէր ու կարեկցական միութիւն քարոզելու տեղ ազգի զաւակների մէջ, օգնելու միմեանց, անտեղի բանակռիւներով նորոգում էք հին ցաւերը ու նոր ի նորոյ ատելութիւն էք սերմանում ազգի պատառատուած մասերի մէջ, կրօնական խնդիրներ յուզելով և այս կամ այն հատուածի սրբութիւն դիպչելով յախուռն դատողութեամբ:"

Տեսէք թէ ինչպէս է «Արարատը» սէր ու կարեկցական միութիւն քարոզում „...ուրախ ենք զգալու, որ այժմ հայ բողոքականներից ու հայ հռոմէականներից շատերը բարեհաճում են իրանց կրօնական անունը կցել հայ բառը, օրինակ. հայ-կաթոլիկ, հայ առաքելականներ... այդ անունները հայ բառին թուլատրում են (sic) և այդ թոյնը թէ ինչ ներդործութիւն ունի չեմ բացատրում (!) այժմ:" Սէր ու կարեկցական միութիւն չէ, բաս ինչ ցաւ է այդ թոյնը...

«Արարատը» մոռանում է լրագրութեան բանակռիւ ասպարէզը ու հաշտութիւն է ուզում տարածել, ցոյց տալով իրանցի ծանր բութիւնը՝ „վասն զի զժուար է խնդիրը երկուստեք պարզ և անկողմնապահ ոգւով հետազօտել, և իրաքանչիւր մի բառ, որ անզգուշարար դուրս է թողնվում, կարող է մոլորեցնել ընթերցող հատուածները, որ միջոց կամ հմտութիւն չունենալով բանի էութեանը հասու լինել, ամեն մի դրուագք հայած իւղի տեղ է ընդունում, կամ մի կողմ շպրտում հակակրութիւն ունենալով դէպի գրողը:"

Այդ ծանր ու զժուար դերը ընդունելով իր վրա, „Արարատը" սկսում է իր հատած իւղը յետադէմ լակոնական յառաջաբանով՝ „Յղնելով երկու կողմի („Մշակի" ու „Մեղուի") թղթակիցների դատումները, որոնք է որ կրքի ծնունդ են և է որ անձնական շահերից յառաջացած սոփեստութիւն, խօսեմ այն ինչ որ պատմութիւնը և դէպքերը ցոյց են տալի բանակռիւների էական պատրուակին, այն է կրօնական ազատութեան հանգանքի մասին:" Այս մի հետաքրքիր ժամանակակից նշան է, որ եղբայրը եղբօրը չէ ճանաչում. „Մեղուի" ու նորա թղթակիցների դատումները— կրքի ծնունդ են կամ անձնական շահերից յառաջացած սոփեստութիւն,—այսպէս էլ բան կը լինի... հասկանալի կը լիներ եթէ այդ խօսքերը վերաբերէին միայն „Մշակին," բայց „Մեղուն" էլ... այս հրէշատր դիպուածում „Մեղուն" կարող է բացականչել „և դու Բրուտո..."

„Պատմութիւնը և դէպքերը" ցոյց են տալի „Արարատին" բարձր ու վեհ իդէալներ. մահմեդական քրիստ, մահմեդական տաճիկ, եզիդի քրիստ, գեաբր, շիա ու սիւննի մուսուլմաններ... „Մահմեդական քրիստը ներքին համոզմամբ կապված լինելով մահմեդական տաճիկ ամբոխի հետ, ատում ու հալածում է իր ցեղակից եզիդի քրիստին և փոխադարձաբար ատվում: Մի և նոյնը անում են մահմեդական պարսիկները գեաբրների հետ... Այդ դէպքը մեզ ցոյց է տալիս որ „կրօնն կապում է մի ներքին համոզման և եղբայրական սիրոյ մէջ բոլոր կրօնակից անդամներին, թէև զանազան ազգութեան պատկանէին նոքա",—և ընդհակառակն, կրօնն առելութեան, երկպառակութեան մի խնձոր է, որ ձգում է ներդաշնակ ատելութեան մի ազգի հերձուածների մէջ, օրինակ. մահմեդական պարսիկը ու գեաբրը... եզիդի քրիստը, մահմեդական տաճիկը ու գեաբրը ատելի են այդ բառի գործը, որպէս պատմական իդէալներ, իսկ հայերը և ուժացեալ հայերը ինչո՞վ են պակաս գեաբրներից, որ սորանց օրինակին չը հետևեն...

Այդ հալած իւղերը բաւական չեն, յօդուածը տեղ առ տեղ կազմված է այնպիսի նախադասութիւններից, որ մէկը միւսին ոչնչացնում է, մէկը միւսին հակառում, օրինակ. „Քրանսիական կառավարութիւնը մինչև օրերս պաշտպան էր հռոմէական աղդաբնակութեան, որի ապացոյցն հանդիսանում է յիշել Պաղեստինի Փըրանսիական հիւպատոսի վարմունքը երուսաղէմի հայոց պատրիարքարանի հետ

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

Գ.

Բակից լսելի եղաւ շների հաչելու խառնաձայն աղաղակը, որպէս թէ նրանք մէկի վրա յարձակված լինէին: Պառաւ Քեհեանի երկու որդիները, Փրիդոնը և Նիկոն, մանկիները առնելով, դուրս վազեցին տեսնելու, թէ ինչ է պատահել: Աղմուկը ատելի խառնիճաղ կերպարանք ստացաւ: Մէկի սպառնալից հայհոյանքները խառնվում էին շների կատաղի հաչելու հետ: կանայքը նոյնպէս վազեցին դէպի դուրս, բայց հանելով սենեակի չէմքին, նրանք սարսափելով յետ-յետ քաշվեցան և սաստիկ ճիչ բարձրացրին: Այդ միջոցին դռնից հայհոյանքներով ներս պրծաւ մի վիթխարի մարդ, որ երկու ձեռքով պինդ բռնել էր մի անպիղն գառնուկ ականջներից և իր հասակի երկայնութեամբ վեր էր բարձրացրել: Շան ներսը գարձրած էր դէպի իր ախոյանը, նա լայն բերանը բաց արած, սպիտակ ժանիքները ցոյց էր տալիս, մռնչում էր, հևձկլտում էր և զօրեղ թաթերով ճանկռտում էր վիթխարիի կուրծքը, բայց գարձեալ չէր կարողանում իր գլուխը ու ականջները ազատել նրա ձեռքից:

—Այսուհետև կը խելօքանաս, ասում էր վիթխարին,—էլ Բայինդուրի վրա չես յարձակվի, երբ քո ականջներից լաւ կը քաշեմ:

Վիթխարիի վարմունքը, որ սկզբում սարսափ ազդեց ասնեկցիների վրա, այժմ չարժում էր բոլորի ծիծաղը, որոնք շրջապատելով նրան, խնդրում էին, որ բաց թողնէ շանը և նրա պատիժը բաւական համարէ: Վիթխարին սաստիկ ուժով չրպռնաց գազանին մի քանի քայլ հեռու, որը մերնաց յատակի վրա անշարժ: Յետոյ մի առանձին վհուկեանամբ կանդնելով նրա դիակի մօտ, խռնց.

—Ահա այդպէս, անպիտան, այսուհետև կը սովորես, թէ ինչպէս պէտք է վարվել Բայինդուր իշխանի հետ: Պարսից շահընշահը նրան «բահմանդ-ղլիճ» Բայինդուր էր կոչում, իսկ դու, անպիտան, ում հետ ես խաղ խաղում...

Այդ իրաւ է, որ պարսից շահընշահը Բայինդուր իշխանի անպարտելի ուժի համար նրան բահմանդ-ղլիճ տիտղոս էր տուել, որ նշանակում է՝ մի բահմանի ծանրաբեռնութեամբ կռուղ: Բայց ողորմելի շանը ինչով էր հետաքրքիր, թէ նա պարսից թագաւորից ինչ տիտղոս էր կրում:

Նկատելով, որ շները ոչինչ չէ պատասխանում, թողեց նրան յատակի վրա, և մօտենալով բէկին, ինքն իրան ասում էր.

—Ինչպէս տէրն է, այնպէս էլ իր շներն են. քաղաքավարութիւն ասած բանի հոտն անգամ չեն առել:

Դաւիթ բէկին վաղուց յայտնի լինելով իշխանի տարապայման բնաւորութիւնը, ոչ միայն չը նեղացաւ այդ խօսքերից, այլ սկսեց ժպտալ նրա վիրաւորանքի վրա, որ պատճառել էին անքաղաքավարի շները:

—Դու բաւական պատժեցիր անպիտանին, իշխան, ասաց բէկը, հրահրելով նրան նասել,— այսուհետև կը հասկանայ, թէ ինչպէս պէտք է վարվել բահմանդ-ղլիճի հետ:

Մօտենալով բէկին, իշխանը նկատեց Աղասուն, որ դամփռված նայում էր իր շուրջը կատարվող կռնդիայի վրա:

—Դա տրտնջից լոյս ընկաւ, հարցրեց նա, իր խաղալ աչքերը լայն բացելով և ուղիղ մտիկ տալով Աղասու երեսին:—Երևի, Թոկից փախած մեկը կը լինի, անպատճառ Թոկից փախած, թէ չէ, մի բարի պատուղ այս կողմերը չի դալ:

—Մեր երկրից է, իշխան, պատասխանեց բէկը, զգուշացնելով, որ Աղասու հետ ես մի անկարգութիւն չը սարքէ:

—Ո՞առնեցս կը կարեմ, եթէ Թոկից փախած չը լինի:

—Ոչ, մի քաչ և լաւ տղայ է:

—Այո՛նքն՝ Ցխաւս Քրխատսի փոխուճների դողացողներից... Աչքերիցը երևում է:—Այդպէս չըվկրպին հարցով դարձաւ նա դէպի Աղասին:

Վիթխարիի նկատողութիւնները այն աստիճան վիրաւորեցին Աղասուն, որ չը նայելով պարսից թագաւորը նրան բահմանդ-ղլիճ էր կոչում, ինքը պատրաստ էր իր խէնջարը խրել նրա կուրծքը և ցոյց տալ, թէ իր հետ էլ այդ տեսակ համաքներ անել չէ կարելի: Բայց տեսնելով, որ բէկը յարդանքով է վերաբերվում դէպի այդ մարդը, զսպեց իր բարկութիւնը և համբերատար մնաց:

Վիթխարին բարձրացաւ, նստեց բէկի մօտ, թախտի վրա: Ցանկացիք այդ ժամանակ զբաղված էին ուշաթափ եղած շնով. մեկը սաւ ջուր էր ածում նրա վրա, միւսը ականջից էր քաշում, երրորդը պոչից, մի խօսքով, ինչ որ գիտէին, ամեն բժշկական հնարներ գործ էին դնում, որ նրան ուշի բերեն: Վերջապէս ջարդված գազանը վերկացաւ, և հարբած մարդու նման, օրօրվելով, գլուխը տատանելով, կամաց-կամաց հետացաւ տեղեակից, իր մարքում անիծելով պարսից թագաւորի բահմանդ-ղլիճին, որ այնպէս խիստ վարվեցաւ իր հետ:

Բայց պարսից թագաւորի բահմանդ-ղլիճը ուշադրութիւն չը դարձրեց նրա վրա. նրա ուշադրութիւնը այժմ գրաւում էին խարոյկի վրա եփվող կէրմանները և չամիրճների վրա խորովվող փասիանները:

—Գիրդը տանէ քեզ, Քեհեան, գարձաւ նա դէպի պառաւը, ինչ խաբար է այս գիշեր, հարանիք ունես, ինչ է:

—Ջեռ տեսնում, որ մեր տէրը այս գիշեր հիւր ունի, էլ ինչու ես հարցնում, պատասխանեց պառաւը անփոյթ կերպով և չարունակեց իր գործը:

—Ցնծում եմ, քաւիթա, տեսնում եմ....ձեր տէրը հիւր ունի... ասաց նա խռպոտ ձայնով,—չէնց ես այստեղ եկած ժամանակ քո աչքերը քօտանում են:

Պառաւը ոչինչ չը պատասխանեց, մտածելով, որ շատ հեռու կը տանէր նրա հետ վիճելը, մանաւանդ նա նկատում էր, որ իշխանը, որի հանդէպներին ամենքը սոսկ էին, այժմ փոքր ինչ համակ պէտք է լիներ:

—Ո՞րտեղ էիր, հարցրեց նրանից բէկը, կամենալով սկսել մի լուրջ խօսակցութիւն:

Բայց իշխանը, փոխանակ նրան պատասխանելու, գարձաւ դէպի պառաւն մանկահասակ հարսներից մէկը, և իր մօտ կանչելով, ասաց.

—Մօտ եկ, Գարօ, մօտ եկ,—դու էլ ինչ որ փոխվել ես, խոպի գաւակ, չես էլ մտածում բարևել Բայինդուրի հետ:

Գարօն կարմրելով, դողդողալով, մօտեցաւ վիթխարին բռնելով նրա ձեռքից, այնպէս սաստիկ հարւի տուեց, որ խեղճ կինը ողորմելի ձայնով ճչաց և փոքր էր մնում, որ սիրտը թռչկանար:

—Դու քո ուժը հէնց կանանց մատների վրա ես փորձում, իշխան, ասաց նրան բէկը հեդնական ժպիտով:

—Այդ ինձ ուրախութիւն է պատճառում, բէկ, մեծ ուրախութիւն, պատասխանեց իշխանը ծիծաղելով:

—Որպէս կատուին ուրախութիւն է պատճառում մկան ծեծելը, նրան կենդանութեան առաջ:

—Այդպէս չէ:

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

(Շարունակելի)

— Ինչո՞ւ ես այդպես մտածում։

— Ինչո՞ւ եմ այդպես մտածում։ Որովհետև ես ինքս եմ ապրել այդ կյանքը, ես ինքս եմ տեսել այդ մարդկանց, ես ինքս եմ ճանաչում նրանց։ Ես գիտեմ, որ նրանք ոչ մի բանից չեն վախենում, ոչ մի բանի առաջ չեն կանգնում, ոչ մի բանի չեն հավատում։ Նրանք ամեն ինչ կարող են անել, ամեն ինչ կարող են ասել։ Նրանք ամեն ինչ կարող են ստորագրել։ Նրանք ամեն ինչ կարող են ուրանալ։ Նրանք ամեն ինչ կարող են խոստանալ։ Նրանք ամեն ինչ կարող են մոռանալ։ Նրանք ամեն ինչ կարող են հիշել։ Նրանք ամեն ինչ կարող են...

Ես ուզում էի ասել, որ նրանք ամեն ինչ կարող են անել, բայց ես չասացի։ Ես չասացի, որովհետև ես ինքս էլ չգիտեի, թե ինչ կարող են անել նրանք։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող են անել նրանք, որովհետև ես ինքս էլ չգիտեի, թե ինչ կարող եմ անել ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ ասել ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ հավատալ ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ ստորագրել ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ ուրանալ ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ խոստանալ ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ մոռանալ ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ հիշել ես։ Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ...

— Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ անել ես, — ասացի ես։

— Ես էլ չգիտեի, թե ինչ կարող եմ անել ես, — ասաց նա։

Եվ մենք լռեցինք։ Մենք լռեցինք, որովհետև մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք անել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ասել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք հավատալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ստորագրել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ուրանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք խոստանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք մոռանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք հիշել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք...

Մենք լռեցինք, որովհետև մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք անել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ասել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք հավատալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ստորագրել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ուրանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք խոստանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք մոռանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք հիշել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք...

— Ես չգիտեի, թե ինչ կարող եմ անել ես, — ասացի ես։

— Ես էլ չգիտեի, թե ինչ կարող եմ անել ես, — ասաց նա։

Եվ մենք լռեցինք։ Մենք լռեցինք, որովհետև մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք անել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ասել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք հավատալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ստորագրել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք ուրանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք խոստանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք մոռանալ մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք հիշել մենք։ Մենք չգիտեինք, թե ինչ կարող ենք...

պանննք մեր միւս դաւանութիւնների եղբայրների հետ։

Հասարակական կեանքը միութեան խնդրի մէջ է պարունակվում։ Մենք պէտք է հետաքրքրվենք ընդհանուր հայոց կեանքով և ծանօթացնենք ամբողջ ազգը և մեր հայ-կաթոլիկ նոյնիս կեանքի հետ։ Ես ճշմարիտ, ինչի չը գրնք, չը խօսենք մեր ժողովրդի բարոյական կեանքի, նրա մտաւոր զարգացման խնդիրների, նրա տնտեսական, նիւթական վիճակի, նրա փոխադարձ յարաբերութիւնների, կրթութեան գործի, ուսումնարանների վիճակի, կառավոց կրթութեան և ուրիշ հասարակական երևոյթների վրա, ինչպէս այդ անում են և հայ-լուսաւորչականները իրանց մասին։

Ի հարկէ կը գտնվին հակառակորդներ իմ այս առաջարկութեան, բայց այդ շատ բնական է, քանի որ ամեն նոր գաղափար միշտ հետևողներ է ընդունվում ամեն տեղ։ Բայց ճշմարտութիւնը միշտ յաղթող կը լինի վերջը և բարի աշխատութիւնները կը պահպանեն ապագայ սերունդները։

Ազգային առաջադիմութիւնը իրական կը լինի միայն այն ժամանակ, երբ ազգութեան բոլոր անդամների կրթութիւնը հաւասարապէս առաջ կը գնայ և այդ դէպքում մենք, հայ-կաթոլիկներս հակառութիւն ենք կազմում ընդհանրութեան առաջադիմութեան մէջ։ Մեր անտարբերութիւնը կարող է խանգարել և դանդաղել ընդհանուրի առաջադիմութեան գործը։ Ժողովուրդը, որ դեռ ևս խաւարի և տգիտութեան մէջ է, նրա մէջ պէտք է տարածել ազգասիրութեան գաղափարը և նա կը դիմէ ինքնաճանաչութեան գաղափարին։ Այն ժամանակ նա կարող կը լինի մտածելու իր ներկայի և բարոյական ապագայի մասին։

Ամենքս մեր կարողութեան չափ, ամեն մէկը մեզանից մեր ընդունակութեան չափ պէտք է ծառայենք ընդհանրութեանը, համեմատաբար տանելով այն բացերը պարտականութիւնները, որոնք վերաբերում են ընդհանրութեանը։ «Մշակը» ապագայն լրագիր է, նա կընդունի մեր բոլոր աշխատութիւնները, որոնք պէտք է նպաստեն մեր ժողովրդի ապագայ մտաւոր, բարոյական և տնտեսական զարգացմանն ու բարեկեցութեանը։

Այդ ճշմարտութեանը մէջ մենք համոզվեցինք անցեալ տարվայ այդ լրագրի ընթացքից, որ թէև չէ կրում իր վերնագրի վրա ազգայն բառը, բայց աւելի ազգային է, քան թէ նրանք, որոնք այդ տեսակը իրանց անձնականացրել են, թէև հակառակ են վարվում այդ վերնագրի գաղափարին։ «Մշակի» անցեալ տարվայ ընթացքը մեզ խրախուսում է աւելի էլ բազմապատկելու մեր այժմը ընդհանուրի ծառայութեան համար։

Պետրոս Քէշիշեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է որ ազգային լուսաւորութեան մինիստրութիւնը այլ ևս արգելք չէ գտնում որ բոլոր համալսարանական քաղաքներում հիմնվեն իրական բարձրագոյն կուրսեր։ Այդ կուրսերը կը հիմնվեն այն կանոնների հիման համաձայն, որոնք հրատարակված են եղել արդէն գոյութիւն ունեցող իրական բարձրագոյն կուրսերի համար։

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ բէլգիական դպրոցների ուսումնասիրութեան վճռված է թոյլ տալ մանել համալսարանների բնագիտական և մաթեմատիկական ֆակուլտետները։

—

Ս. Պետերբուրգից հեռագրում են «Русскій Курьеръ» լրագրին, որ ապագայական օրէնքները վերաքննող յանձնաժողովը կատարել իր պատասխանները գարնան և այնուհետև նոր մշակված օրէնքը կը ներկայացվի պետական խորհրդի քննութեանը, որ այնուհետև կը տայ այդ օրէնքների վերջնական քննութեան ու հաստատութեանը։

—

Լեհական «Kurjer Codzienny» լրագիրը հաղորդում է, որ Լէհաստանի մի քանի տեղերում ֆաբրիկանների փակման պատճառով բանւորները շրջում են առանց որ և է աշխատանք գտնել կարողանալու։ Լոդզի կոմսը, օրինակ, բանւորները, զրկված լինելով օրական աշխատանքից, թափառում են խմբերով, որոնք չատ անգամ 50 հոգուց են բաղկացած։ Մուրացկանների թիւը աւելանում է, իսկ Պետրոկովի կոմսը, ինչպէս լսվում է, մինչև անգամ աւազակների երկու խմբեր են կազմվել։

—

«Русскій Курьеръ» լրագրի ֆելիետոնիստը պատմում է թէ, ինչ ձևով են պահվում հաշվապահական գրքերը Ռուսաստանի երկաթուղիների վարչութիւնների մէջ։ Օրինակ մի երկաթուղու և մուտքի մասնաճի մէջ յոգնած ծագիրը իր աչքերով էր տեսել յունիս ամսի ծախսը բաժնում հնարելով յոգոտածը։ «Ճանապարհը ձիւնից խտասկելու համար 600 րուբլ» Ցոգուածագիրը հարցրել է թէ ինչպէս է պատահել որ յունիս ամսին ձիւն էր եկել, կամ ձմեռվանից մինչև յունիս ամիսը չէր հալվել։ Հաշվապահը և ինժիները հանգիստ կերպով պատասխանել են որ դա մի աննշան սխալ է։ Եւ այդ աննշան սխալը, որ արժէ 600 րուբլ, հաշիւը վերաքննողներից ոչ ոք չէր նկատել, ոչ ինժիները, ոչ հաշվապահը, ոչ դէպի տեսուչը, ոչ երկաթուղու կառավարիչը, ոչ դիրեկտորները, ոչ ակցիոներների ընդհանուր ժողովը, ոչ էլ վերջապէս այդ ժողովից ընտրված վերաքննող յանձնաժողովը։ Ամենքը գտել են տարեկան հաշիւը կանոնաւոր և հաշիւը հաստատուելու։

—

Բոլոր ռուսաց լրագիրները մեծ գոհունակութեամբ խօսում են կուինջի նկարչի վերջին պատկերների մասին։ Կուինջի պէյզաժներ (բնութեան տեսարաններ) է նկարում և գոյների մի չեզած ներդաշնակութեամբ մի մեծ գիւտ է արել։ Նա կարողանում է նկարել արեգակը, լուսինը և խրճիթների մէջ երևող ճրագները այնպէս, որ տեսնողը իր տակից ճշմարիտ լոյս է տեսնում։ Նրա նկարչութիւնները կախարդող ազդեցութիւն են անում տեսնողի վրա։ Կուինջի, ասում են ղրիմցի է, բայց ինչ ազգութեան է պատկանում.—այդ յիշված չէ նրա կենսագրութիւնների ոչ մէկի մէջ։ Ռուսաց «Художественный журналъ» տեսագրի մէջ, որ այս տարի հրատարակվել սկսեց, մենք տեսանք կուինջի կենսագրութիւնը. նրա դէմքը հարաւային տիպին է պատկանում։

—

Ամերիկացիք մեղ գրում են. «Քաղաքային բժիշկ չունենք, աղքատ հիւանդները մեռնում են անխնամ, միջոց չունենալով վ ի զ ի տ փող վճարել նահանգական կամ քաղաքային բժիշկին։ Ոչ ոք չէ մտածում իր հաշուով մի քաղաքային բժիշկ պահելու, որ ձրի բժշկէր չքաւոր հիւանդներին և կոլպորտաժ անել որ տեղ պետութիւնը տար դեղերը չքաւորներին անվարձ»։

—

Մեղ գրում են Ախալցխայից հետևեալը։ «Ցաւութիւն Մոթաֆեանցի 14 հազար րուբլ յոգուտ եկեղեցու շինութեան կտակելուց յետոյ անցան վեց տարի։ Բայց հարցնող չը կայ՝ արդեօք եկեղեցի շինելու թէ մի այլ բարեգործական նպատակի գործածելու են այդ դրամը հանգուցեալի պետները, և երբ»։

—

ՄՕԶԴՕԿԻՑ մեղ գրում են։ «Մեր կլուբի մասին չատ խօսելը աւելորդ է. սրա ուղղութիւնը նոյն է, ինչ մեզանում եղած բոլոր կլուբներինը։ Միայն մի բան, որ ուրիշ տեղ կազմում է գոնէ կլուբների արժանաւորութիւնը, Մօզդոկի կլուբը այդ էլ չունի. դա ընթերցարանն է։ Թէ կանայք և թէ տղամարդիկ նստում են երեկոները կանաչ սեղանների մօտ և մինչև լոյսը խազի են խաղում։ Կլուբը թղթախազի տուն է, ուրիշ ոչինչ։ Բացի սրանից մի չատ վնասակար սովորութիւն է մտել մեր հասարակութեան մէջ, դա կլուբի մէջ ճաշկատարութեան պարտադրելն է։ Որքան այդ տեսակ մանկական խնճոյքները վնասակար են թէ մանկավարժական, թէ բարոյական և թէ առողջապահական կէտից,—այդ կարող է հասկանալ ամեն մի մտքի է չատ առողջամիտ մարդ։ Բայց Մօզդոկի հասարակութիւնը այդ ճշմարտութիւնը դեռ չէ հասկացել։ Նրանք չեն հասկանում, որ երեխաները պէտք է վազ պտռկեն և ոչ թէ նստած մինչև լոյսը, չեն հասկանում որ պարահանդէսը տվողութիւնում է մանուկներին պճնասիրութեանն ու զարդարանքներին, չեն հասկանում որ երեխայի առողջութիւնը վնաս է դահլիճի խեղդված օդը, որ յոգնեցնող պարը այդ տեսակ խեղդված օդի մէջ սպանիչ ներգործութիւն ունի մանուկի առողջութեան վրա, որ բարոյական կէտից էլ դա կը նշանակէ փչացնել մանուկներին, որովհետև մանկահասակ պարողները չը ջ ա ր մ ա ց ա ն ում են թ ա մ չ ա անող հասակ աղջիկները, որոնց բնութիւնը անուղղի ծիծաղ, ծաղր, հեգնութ, կամ անզգոյշ գովասանք մանուկների վերաբերութեամբ նրանց կամ ինքնասիրութիւնը վիրաւորում են, կամ փառասիրութիւնը գրգռում։ Լաւ կանէին մօզդոկցիք, հոխորտալ մանկական պարահանդէսներ սարքելու, մ ա ր մ ն ա մ ա ր զ ո ւ թ ի ւ ն սովորեցնելին երեխաներին։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Բէռլինից լրագիրներին հաղորդում են հետևեալ տեղեկութիւնները։ Ն. Գալոյից Բէռլին հասած և արդէն յետ դարձած անգլիական դեսպան գօշեն մի քանի անգամ խորհրդակցել է իշխան Բիսմարկի հետ, բնդունվելուց առաջ և հետագայում։ Բէռլինը չափազանց հպարտանում է այդ այցելութեամբ, ասելով, որ այդ հանդամանքը ապացուցանում է, որ ամենքը մեծ նշանակութիւն են տալիս գերմանիայի ազդեցութեանը։ Անգլիան, որ նորերումս կարծում էր, թէ ինքը կարող է դիմադրել աբեսինեան գործերը, իր դեսպանին Բէռլին ուղարկելով խոստովանում է, որ ինքը երկրորդական դէմ է կազմում և ցանկանում է բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալ գերմանիայի հետ։ Բացի այդ Անգլիան մինչ այն ատելիան հաշվում է գերմանիայի առաջնակարգ դիրքի հետ, որ իր դեսպանի բնութով առաջարկում է նրան դեմադրել յայնհիրքական բանակցութիւնները և որ գերմանիայի դեսպանը Լ. Գալոյի մէջ նախագահէ դեսպանների խորհրդների ժամանակ։ Այժ բոլորը չափազանց շողոքորթում է գերմանացիների ազգային ինքնասիրութեանը։

Գաշնի գործի աջողութեան մասին գաղտնի լուրեր են տարածվում։ Մի քանիսը ասում են, որ նրա առաջարկութիւնը լաւ ընդունելութիւն գտաւ, միւսները հակառակն են պատմում։ Ասում են, որ իշխան Բիսմարկ մեծ ուշադրութեամբ լսում էր տեղեկութիւնները անգլիական կառավարութեան կարծիքների, ցանկութիւնների և պետութիւնների մասին և յայտնեց, որ իր կողմից դրանց դէմ ոչինչ ասելիք չունի և մասամբ բաժանում է այդ հայեացքները։ Այսպէս թէ այնպէս այդ լուրերից երևում է, որ անգլիական և գերմանական կառավարութիւնների մէջ համաձայնութիւն է կայացել։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԼՈՒՐԵՐ

Հարիւր տարի առաջ դեռ անհնարին էր Գերմանիայում ապրել գրական աշխատանքով։ Լէսինգ ազդասութեան մէջ էր ապրում, նրա ամենաերեւելի գրուածները միջոց չէին տալիս նրան փոքր ի շատէ վայելուչ կերպով իր կեանքը ապահովացնելու։ Նա այնքան չքաւոր էր, որ երկար ժամանակ աստղի սրբատղված վնեղով մի աղջկայ վրա, ասպրված էր չատ տարիներ ապասել, որ նրանից քիչ թէ շատ միջոցներ ունենայ պահպանելու իր սրտածի հետ։ Նրանից առաջ Գերմանիան հարիւր տարի առաջ յայտնի Գելերտը, որ հոգևոր մարդկանց ծնունդների մէջ, այլ և այլ քաղաքներում արձանագրում էր նրա յիշատակին։

***

Երևելի Շիլլերի կենսագրութիւն գրողները պատմում են, որ երբ որ երևելի գերմանացի բանաստեղծը և պատմագրը վերջացրեց իր «Վերմանտեայ պատերազմ» պատմութիւնը և ներկայացրեց այդ իր աշխատանքը ատտրիական կայսրին, նա որպէս վարձ իր բազմամեայ գիտական աշխատանքի համար առացաւ կայսրի ձեռքից մի գումար, որ մեր այժմեան փողով կանի մօտաւորապէս 50 րուբլ։ Այսպէս էին վարձատրվում մի ժամանակ երևելի գրողների աշխատութիւնները։ Միայն Գեօթէ նախընտրում էր լաւ դրութիւն մէջ էր, որովհետև ինքն հարուստ մարդ էր և բարձր պաշտօնների էր հասել Վէյմարի դքսութիւնն պետական ծառայութեան մէջ։

***

«La Justice» լրագրում կարդում ենք որ Սպանիան չատով կը ծանր իր նշանաւոր բանաստեղծ Կալդէրօն-դը-լա-Բարկայի երկուհարիւրամեակը։ Այս առիթով Մադրիդի գիտութեանց ակադեմիան նշանակել է բանաստեղծութեան միջազգային մրցութիւն և ծանուցանում է որ կը կատարվին գանազան խնամութիւններ և տոնական խաղեր, իսկ ազատական բոլոր լրագրները կը հրատարակեն բանաստեղծի կենսագրութիւնը և գաղափարները նրա հոգեբանութիւններից, մանաւանդ նրա «կեանքը երազ է» նշանաւոր գրուածքից։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 փետրվարի։ „Голосъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ փետրվարի 12-ին խաղաղական դաշնագիրը Ռուսաստանի և Շվեդիայի մէջ ստորագրվեցաւ այդ երկու պետութիւնների հատուկ ներկայացուցիչների կողմից։ Արկիզ Ցպենդ օրերումս կուղևորվի Բերլին։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 փետրվարի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 75 կ., երկրորդ 93 ր. 37 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 225 ր. 25 կ., երկրորդ 223 ր., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 92 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 37 կ., երրորդ 92 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 82 կ։ Ռուսաց 1 ր. ոսկեայի վրա արժէ 25,09 պէնս, Ամստերդամի վրա 127,25 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 214¼ մարկ, Փարիզի վրա 265 ֆրանկ 75 սանտիմ։ Բօրսայի արտադրութիւնը թոյլ է։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 14 փետրվարի։ Բարձրադոյն հրամանով թոյլ է արված գրաւին վարել ներքին գործերի մինիստրի իրաւունքները որպէս բանտերի վրա հսկողութեան ընկերութեան նախագահ, նոյնպէս առաջնորդել բանտային վարչութիւնը և մանուկներ պետական բարձրագոյն հաստատութիւնների և սենատի խորհուրդների մէջ։ Ա հատակ նրան թոյլ է արված փոխարինել ներքին գործերի մինիստրին բանտային գործերի վարելու մէջ և ունենալ յարաբերութիւններ այլ և այլ հաստատութիւնների հետ։ Այսօր մարիից Ցպենդ ճանապարհ ընկաւ դէպի արտասահման իր երկու քարտուղարների և տան ևրեք պաշտօնեաների ուղեկցութեամբ։ Այսօր հատուկ գնացքով գնեցաւ դէպի Վիէննա։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 փետրվարի։ „Голосъ“ լրագիրը հաղորդում է որ չինական գեսպանութեան առաջին քարտուղարը այս օրերս ծրագրնու է Ս. Պետերբուրգ, ուղևորվելով դէպի Պէկին և ամենով իր հետ նորերումս ստորագրված պայմանագիրը։ Նոյն լրագիրը ասում է որ մեր սէբութեան հետ կատարելիքում Չինաստանին մեր կողմից հետևեալ պիտոյքները. պիջմաներ երկիրը, Կարմինդան, Տէկէսը տիալենան անցքերով, որոնք տանում են դէպի Աշգաբատ և դէպի Ակտա քաղաքը։ Ցիջված երկիրները ամենաբերրի տեղերն են Իլիջին-Ախալցխայի մէջ և մեր ամենամեծ դիրքերն էին։

Խմբագիր—Հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՐԴԱՆԵՑԱՑ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳԱՆՁԱՍԿԱՅԻ ՓՈՂՈՑ, տուն ԻՇԽ. ԲԷՀԲՈՒԹՈՎԻ

Ա՛յս օրերս բանալով **ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ** լիակատար **ՏՊԱՐԱՆ** իւր ամէն պատրաստիքը, ընդունում եմ տպելու **ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ** և ամէն տեսակ պատուէրներ այն է՝ **ԳՐՔԵՐ, ԼՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՇՈՒԵՑՈՒՅԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ, ՁԱՅԻ ԵՒ ԾԽԱԽՈՏԻ ԵԱՒԼԻԿՆԵՐ** (գանազան գոյներով) և այլն։

Տպագրութեան մաքրութեանը և ապահովական կանոնների ճշտութեանը համար **ԻԲՐԵՒ ՄԱՄՆԱԳԷՑ** պատասխանատու եմ լիուլի միշտ։ **ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐԸ** կը կատարուին **ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ**։

3—5 (2)

Հրատարակութիւն

ԿՈՎԿԱՍ· ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ

Ը. Գրիգորեանցի.

Դուրս եկան մանուկի տակից

1. **Գ ր ի գ ո ր ե ա ն ց Ը.**—Մարզական-մանրեան տարրական դասընթաց 18 պատկերներով դպրոցների համար, աշխատ. Ը. Գրիգորեանց, գինն է . . . 50 կ.
2. **Ղ ու կ ա ս ե ա ն ց Հ.**—Դասագիրք ընթերցանութեան, գինն է. . . 40 կ.
3. **Ս ի մ է օ ն ե ա ն ց Ն.**—Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ. գ. . . 60 կ.

Մանուկի տակ ընկան՝

1. Ծերենցի—„Թէոդորա Ռշտունի“։
2. Գամառ-Քաթիբայի—Մանկական ուսուցուածներ և երգեր։

11—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինիս գործարանները ուղղակի պատուէրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով։ Այժմս կայ տակաւին 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաո և շոկոլադ-Ֆրայ, մուրաբա և կոնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամեն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվոլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, սամաւարներ, դանակներ, գդալներ, թէյամաններ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկամաշներ, կալենկօր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամեն ձևերի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Ապրանքը գալէրէայում։

100—53

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ամբողջ կովկասի մէջ գտնում է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ **ԱՐԾՐՈՒՆԻ** գալերէյում վաճառում **ՊԱԼՏՈՆԵՐԻ, հագուստների, ԱՄԱՆՆԵՐԻ, մետրաքանեի, ՄԱՀՈՒԻԴԻ,** տրիկօթ, և այլն։ 500,000 **ԿՈՂՊԼԷՔՆԵՐ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, ԳԸՐԻՉՆԵՐ** 30% էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

9—10

ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ

ԻՐՎԱԼԻՆՆԵՐԻ

ՄԱԳԱԶԻՆԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Դիտաւորութիւն ունենալով վերջացնել առևտուրս, կամենում եմ **ՎԱՃԱՌԵԼ** իմ **ՄԵՏԱԼԵՂԷՆ ԻՐԵՐԻ ՄԱԳԱԶԻՆԸ,** որը ես բացած ունեմ Թիֆլիսի մէջ սպանից 18 տարի առաջ. իրեղէնների պահեստի գնահատութիւնը, որը բաղկանում է Ֆրանսիայի, Անգլիայի և այլ իրեղէններից, հասնում է 60-ից մինչ 70 հազար րուբլիի։ Մագազինիս գնել ցանկացողներին խնդրեմ դիմել ուղղակի ինձ մօտ Թիֆլիսում Պուշկինսկայա № 13, (նախկին Երևանի պլօշչադ)։

ԼԻՒԴՎԻԳ ՎԻԼԳԵԼՄՕՎԻՉ ՄԵԼՄԱՆ։

3—3 (2)

Մեծ քանակութեամբ **ԹԷՅ** առաջին տեսակի **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ** 25% լաւ և էժան է Մոսկվայի վաճառականների թէյից։ Նոյն տեղը կան 50,000 **ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ և ՊԱԴՆՕՍՆԵՐ** ուրիշ տեղերից 30% էժան։ Ծախում են **ՋՄՆՕՆԱՅԻՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ,** պալաօններ, **ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԵԱՆ ԳԻՆԻՆԵՐ** և այլն։

10—10

ՄԻՆՉև այժմ չեզած ԵԿԱՆԱՉԻ ԻՒՂ, ԲԺԻՇԿ ՀԱՄԻԴՏԻ, որ կատարելագործված է բժիշկ **ՄՈՎՐԻԿԻ ԴԻՕԶԻՑ**։ Առողջացնում է ամեն տեսակ **ԽՈՒԼՈՒԹԻՒՆ,** եթէ նա բնական չէ։ **ԵՐԲՔ ՈՒՒՂՂ** ըստ ամենայնի չեզոյ ուղարկվում է **ՄԻ Հ Հ** այդ իւղից, մանրամասն **ԽՈՍՏՈՎՔՈՎ** գործածութիւն նմա մասին։ Այդ իւղը կարելի է առնել Պետերբուրգի բոլոր **ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ** և Էքսպեդիտոր **ՎԻՆՑԵԼԻՑ,** Կազանսկայա փողոց № 3։

24—51

ՀԱՄՕՐՕԻՒԿՆ ԲՈՒՍԱԿՆ ՀԵՂԸՆԵԼՈՎ փորձված և առաջարկված պրօֆէսօր բժշկի **ԿՐԸԿՕՎՍԿՈՒՑ** շատ գեղեցիկ միջոց է **ՍՏԱՄՈՒՔԻՍ ՉԸՆԴՀԱՏՆ ՑԱՒԵՐԻ** դէմ, մաքրում է և շատացնում է **ԸՐԻՒՆԸ,** վերականգնում է **ՄԸՐՄՆԻ** ընդհանուր հարմնեան, մանաւանդ՝ առաջարկվում է **Հիմորոյի** և Իպատիևեան **ՀԻՒՆԴԻՒԹԻՒՆԸՆ** դէմ։ Մի շիշը, գործածելու **ԽՐԸՏՆԵՐՈՎ** 1 ր. 80 կ.։ Օտարատարածքացիք ուղարկում են **ՓՕՍՏԻ** ծախսը։ Ծախվում է Ռուսաստանի **ՐՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆՆԵՐԻ** մէջ և դեղերի պատհեստների մէջ։ Պահեստը Մոսկվայում է, Ն. Մաուէնակ յի մօտ, Տվերսկայա փողոց։ Կիշինեւում մէջ Կայուշանակու և Իրայունշուէյի մօտ։ Վարշավայի մէջ Ա. Ֆ. Գալլէի մօտ։

17—25 (5)

վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ,** մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող գինը 2 ր. շիշը, **ՓՕՍՏՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կոպ.։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ։

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՑԻ ԻՒՂ,** մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. տանը և վրձին գլխաւոր դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՈՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն։

24—100

Ձր նայելով մաքսերի աւելացնելուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվին ԿՈՆԳՕ-ԹԻՑ 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ **ՄՕՆԻՆԳ** 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի **ԿԱՑՍԱՈՒ** 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և **ԱՄԵՆԱԼԱԻ ԹԻՑ** 2 ր. առանց թղթի։ Անգլիական բէվոլվիրներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ։ Գործակալութիւն **ԲԱՐՆԱԲԻ ԹԱՄԲԵՐԸ, ջենօվի ԿՈՂՊԼԷՔՆԵՐԸ, տուլսկի ԳՐԻՉՆԵՐԸ** և էկստրակտ կակաօ շոկոլադի ծախելու համար, որոնք վարիգի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մեդալ ստացան։ **ՀՈՏԱՒԷՏ ԹԻՑԻ ՖՈՒՆԴԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՑԱՄԱՆՈՎ** 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.։ Վաճառականներին օգտաւէտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամբող հազուստ 15 ր., կօնֆիկտանը հագի դէմ 60 կ. փոխարէ։

23—100

ՍԱԼԻՑԻԼԱՑՆ ՍՏԱՄԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԸՍՏՄՆԵՐՈՑԾ ԲԺԻՇԿ Լ. Ն. ԷՒԼԵՆԲՈՒՐԳԻ թոյլ են տուած Մոսկվայի **ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՓԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ**։ Այդ միջոցները մեծ **ԴԻՈՐԵՏԻՄՈՒԹԻՒՆ** են գտել և առաջարկվում են իբրև **ԸՄՆԵԱԼԻ** առողջապահական **ՄԻՋՈՑՆԵՐ** բերանի և առամների համար։ Կարելի է **ՍՏԱՄՆԵՐԸ** պահպանել **ՓՕՇԻՆԱՑՈՒՑ,** առաջացնում են **ԼՕՋԱՄԻՆԵՐԻ ՉՔՐԸ** և վատ **ՀՈՏԻ** առաջն են առնում։

Առաւելապէս բժիշկ Ե. Ն. Ագեևէյի **ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏՎԱՆԸ** գտնում է **ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒՉՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ** տանը։

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. **ՑՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ** և անդրկովկասեան դիպուածոր **ՊԱՏՎԱՍՏՈՒՄ։**

Ծախողների **ՆՇԱՆԱԿՈՐ ՉԻՆՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ։**

1—30 (11)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի ֆունտը			1 ր. 5 կ.	Մոսկվայից բերվոզ թէյի հետ				Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

43—100

Ա՛նում են ամեն տեսակ ՁՈՒԿՆԻ կաղամբներ, Գետնախնձոր, Մուխլանների գլխիկներ մանր կարելիներ մանր

21—25

VICHY

Складъ въ ПАРИЖѢ,
22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ спертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.

Компаніи.

Թիֆլիսում Յուրինովի մօտ։

VICHY

Адресъ:
PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ дисгестическаго расположенія, дурного пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, завала, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յուրինովի մօտ

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 16 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 29 Փետրվարի 18 (Մարտի 2) 1881 Փետրվարի 18 (Մարտի 2) № 29

ՏԱՍՆԵՐՈՐՔ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Առաքագրագրացիր գնում են ապրակի

Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Բոյտերագրութիւնը ընդունվում է ամեն ժեզուով:

Բոյտարարութիւնների համար վճարում են
երեսանոյթ րուբլի 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայոց և յունաց խնդիրները:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նամակ Վ. Աղաբէյզադեից:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, «Порядокъ» լրագրի Քղեքաղաքացիները, Նամակ Թիւրքիայից:—ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ:—ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, երազ:

ՀԱՅՈՑ ԵՒ ՅՈՒՆԱՑ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

—

Յունաց խնդրի վճռվելուց յետոյ, Հայոց խնդրի վճռվելու հերթը կը գայ, լսում ենք մենք ամեն կողմից:

Բայց արդեօք հաստատ է այդ և կարելի է արդեօք յոյս դնել Եւրոպայի խոստումների վրա: Որքան տարի է անցել Բերլինի դաշնագրի կայացնելուց յետոյ, և ի՞նչ արաւ Եւրոպան Թիւրքաց Հայաստանի համար, —ոչինչ: Ընդհակառակն Թիւրքաց Հայերը աւելի վատ դրութեան մէջ են այժմ, քան թէ Բերլինի կոնգրէսից առաջ:

Ու իրանք Թիւրքաց Հայերը ի՞նչ են անում այժմ, որ Հայոց խնդիրը չը մոռացվի յունաց խընդրի վճռվելու ժամանակ.... Ոչինչ: Նրանք միմիայն գանգատվում են իրանց դառն և անտանելի դրութեան վրա, գանգատում են, որ քիւրդերը և Թիւրքաց պաշտօնեաները նրանց հարատահարում են, գանգատվում են որ Թիւրքիան իր սովորական նենգաւոր քաղաքականութեամբ մի կողմից աւերտղ հարկեր է պահանջում Հայերից, իսկ միւս կողմից զինաւորում է քիւրդերին, բնակեցնում է քիւրդ փախստականներին Հայերի տներում, Հայերին անընդհատ երկիւղի մէջ պահելու համար....

Ռուոր եւրոպական պետութիւններից դարձեալ Ընգլիան է, որ դոնէ ժամանակ առ ժամանակ յիշում է Հայերին, դոնէ Հարցումներ անելով պարլամենտի մէջ Թիւրքաց Հայերի դրութեան մասին: Մնացած Եւրոպան կարծես արդէն մոռացել է նրանց գոյութեան մասին:

Բերլինեան խնդրի վերաբերութեամբ Եւրոպան վարվել է եսասիրաբար կերպով: Ընգլիան, գեռ Բիկոնսֆիլդի ժամանակ, իրան ցոյց տալով արևելեան քրիստոնեանների պաշտպան, չէնց որ ստացաւ այն ինչ որ իր համար հարկաւոր էր, Կիպրոս կղզին և մի քանի կէտեր Բոսֆորի վրա, այլ ևս չէր պնդում Թիւրքիայի քրիստոնեաներին մարդավայել իրաւունքներ տալու անհրաժեշտութեան վրա:

Ռուսաստան մոռացաւ իր զօրքերը Բոսնիա և Հերցեգովինա իրր թէ այդ երկիրները խաղաղացնելու և ժամանակաւորապէս պրաւելու համար, Թիւրքաց բարբարոսութեան դէմ նրան պաշտպանելու դիտաւորութեամբ, իսկ վերջը կատարեալապէս անփոյթ նայեցաւ իրան այդ երկիրները:

Այժմ Գերմանիան կամենում է դեր խաղալ արևելեան խնդրի լուծելու մէջ: Ու նա էլ, ի հարկէ, նոյնպիսի եսական նպատակներ կունենայ, ինչպէս Ընգլիան և Աւստրիան: Գերմանացիները անչափ ուրախ են, որ անգլիացին գեսպան Գօշէն Բերլին է եկել իշխան Բիսմարկի հետ խորհրդակցելու համար, նրանք սասթիկ գոհ են որ, ինչպէս երևում է, Եւրոպան Գերմանիային պիտի յանձնէ արևելեան խնդրի լուծման գործի առաջնորդութիւնը:

Գերմանիան Ֆրանս-գերմանական պատերազմից յետոյ Հասաւ իր փառքի ամենաբարձր կէտին, նրան պակաս է միայն մի բան, այն է դեր խաղալ արևելքում, ունենալ մի յենակէտ արևելքում: Ու ահա այժմ իշխան Բիսմարկ, նայելք այս կարիկատուրի վրա...Նման է չէ...ներքին գործերի մինիստրին լաւ են նկարում.... Թէպէտ նա վատ մինիստր չէ, բայց նրա վերջին կարգադրութիւնը.....

Շաբաթով մոռ Պասսաժի խանութներից մէկի մէջ և սկսեցի քիթս արտրել և հայելու մէջ նայել, մտածելով թէ գուցէ ցնորվել եմ: Բայց ինձ վրա ոչ ոք ուշադրութիւն չէր դարձնում: Ես կրկին վերադարձայ Նեվսկի փողոցը հասնելով, որ մի առանձին բան պէտք է պատահի. բայց ի դուր. առանձին ոչինչ չը պատահեց, փողոցային կեանքը սովորաբար հոսում էր և մինչև անգամ Ա. Պուշկինի գրասենեակի մօտ անվրդով, հանդիստ դէմքով: «Բայց ինչպէս կարող է «Голосъ» լրագիրը չը հրատարակվել», մտածեցի ես և վճռեցի մոռակայ փոքրիկ խանութը, ուր ծախվում են լրագիրներ:

—Ի՞նչ է հրատարակում այժմ Կրաեվսկին, հարցրի ես խանութպանին:

—Դուք որ տեղից էք գալիս, նա վաղուց արդէն «Либералъ» է հրատարակում..

Ի՞նչ բաներ եմ լսում ու հրաշքներ տեսնում, մեծ այդ բոլորը իրողութիւն է. գուցէ ես հարբած եմ...Գնում եմ առաջ և հանդիպում եմ բարեկամիս,—Անդրէյ Նիկոլաեվիչին, որին հինգ տարի տեսած չէի: Նա գնացած էր Պետերգա, այն երկրի կլիմայական պայմանները ուսումնասիրելու դիտաւորութեամբ...

—Ինչ հրաշքով եկաք դուք այստեղ?

—Առանց հրաշքի, ես վաղուց այստեղ եմ....

—Ես... ատանց երկիւղ կրելու.....

—Ինչու պէտք է երկիւղ կրեմ. զարմացաս նա.... դուցէ կարծում էք, որ իմ դասախոսութիւնը լսելու շատ ժողովուրդ չի գայ....

—Ինչ դասախոսութիւն, ինչ էք ասում..

—Բարեկամ, Ձմեռուանից խօ չէք գալիս, մինչ աֆիշները չէք տեսել: Ես նա սկսեց բարձր ծիծաղել... Ահա նայեցէք: Այդ ասելով նա ցոյց տուեց մոտակայ մի տան պատի վրա կպցրած ահագին տառերով տպված աֆիշան:

Կարդացի և սարսափեցայ:

—Չէ, ինչ է, համաձայն չէք... լաւ, լաւ, այժմ ես գրաղված եմ, գնալու եմ արևմտականների ժողովը, բայց կը խնդրեմ այցելել ինձ մի ուրիշ անգամ....

—Իսկ Նիկոլայ Խմաոմիչը... նա գեռ այնտեղ է, հարցրի ես ցած ձայնով.....

—Ինչպէս չէ, նա այնտեղ ժողովրդական ուսումնարանի վարժապետ է...

—Ուսումնարանի վարժապետ....

—Այո, ինչու էք զարմանում..

—Իսկ Կարմինը որտեղ է...

—Նա կառավարիչ է ընկերական ակզբունքի վրա հիմնված մի ֆաբրիկայի, վաթսնժի նահանգում....

—Ընկերական.... ֆաբրիկա....

—Ի՞նչ էք իմ ամեն առածների վրա զարմանում. չը լինի թէ այդ բաները ձեզ դուր չեն գալիս...

Բայց ես բաւականաչափ արդէն միտս բարև առելով հեռացայ նրանից, քայլերս ուղղելով դէպի թատրոնական հրատարակը: Բարձրացայ ինձ շատ ծանօթ սանդուղքներով. մանում եմ և հանդիպում եմ դռնապանին:

—Ինչ էք կամենում, դիմեց նա ինձ:

—Ցինզօրական կոմիտեն եմ ուզում գնալ:

—Ի՞նչ ցինզօրական կոմիտեո. դա էլ վաղուց չը կայ: Այո, պարոն, շատ ժամանակից նա ոչնչացրած է:

—Ծաղրում էք ինձ, ինչ է...

—Ինչպէս կարելի է պարոն ես փառք Աստուծոյ ամեն կարգադրութիւնից տեղեակ եմ, ինչպէս կարող էք կասկածել...

—Ներեցէք, ես չգիտէի, որ դուք այդքան ազնիւ մարդ էք, ներողութիւն եմ խնդրում...

—Ոչինչ, ոչինչ, ես ուրախ եմ, որ ձեզ հանդիպեցայ, ես ինքս էլ ուզում էի ձեզ հետ խօսել, ես ձեզ ճանաչում եմ, ձեր հայրենասիրութեան համար, ես ձեզ յարգում եմ, ես ձեզ ասում եմ, որ ձեր ժողովուրդը ապրում է ամենաերջանիկ կեանքով, ես ձեզ ասում եմ, որ ձեր ժողովուրդը ամենաերջանիկ ժողովուրդն է աշխարհի վրա

Fonds A.R.A.M

թե ինչ ասել է ուզում, ինչ ասել է ուզում, ինչ ասել է ուզում...

—Ես ինչ գիտեմ,

բայց կը բաւականանամ միւսի վրա մատնանշել Թիւրքաց Ծառայութեան մէջ ցոյց լինելով՝ Թիւրքաց Ծառայութեան մէջ եղած մի հայ էֆէնդու և նրա կնոջ մէջ ընտանեկան մեծ փոթորիկ է պատահել վայ վերջերում, իր հրամանատար փաշայի օրինակին հետևելով, առօրայրել էր մի բողբոջից, որ ուղղած էր եւրոպական մայրաքաղաքից կազմած օրգանական կանոնադրութեան դէմ Թիւրքիայի եւրոպական նահանգների համար։ Ես անձնականապէս ճանաչում եմ մի այլ հայ սրինդջ, որ իր եղբօր հետ կորել էր ամեն աեսակ կապեր, որովհետև նա հաւատարիմ ճնաց Թիւրք ատիճանաւորի և սուլթանի ծառայի պարտականութեանը։

Ցոյները, հիմնվելով իրանց անկախ դրութեան վրա, որ նրանք ձեռք են բերել առևարի շնորհիւ և քաղաքականապէս աեղի հասուն ացած ժողովուրդ լինելով, ամեն գէպքից օգուտ են քաղում խրատելու հայերից, որոնք քիչ զարկացած են և անփորձ՝ ժամանակակից անցքերը գնահատելու համար։ Օրինակ կը բերեմ մի յոյն խոսակցութիւնը հայի հետ այն անցքերի մասին, որոնք կարող են պատահել դարնանը, եթէ մի ընդհանուր կռիւ պատահի Թիւրքիայի, նրա հպատակ և պրոցի քրիստոնեաների մէջ։

Ցոյն. Աբրօ, դու լսել ես, որ Թիւրքիան մտադիր է արտաքսել ու Պօլսից բոլոր յոյներին, եթէ նա պատերազմ սկսի Ռուսաստանի հետ։

Հայ. Մի՞թէ դա Նորութիւն է։ Միայն հետաքրքիր է իմանալ, թէ ինչ կը պատահի մեզ հետ, հայերիս հետ, քանի որ ու. Պօլսի մէջ մենք կը մնանք միակ առելի գեաւրներ Թիւրքերի համար։ Ա՛յն ժամանակ մեր գրութիւնը մայրաքաղաքի մէջ աւելի լաւ չի լինի, քան թէ մեր ցեղակիցների դրութիւնը Հայաստանի մէջ։

Ցոյն. Ատուած տայ։ Ա՛յն ժամանակ դուք խելքի կը գաք, կը հաւաքէք ձեր կայքը և կուզևորվէք Հայրենիք, որի մասին միայն ախ էք քաշում և մի և նոյն ժամանակ վայելում էք ու. Պօլսի յարմարութիւնները։ Ջէ, Աբրօ, հայրենիքը այդպէս չէ կարելի սիրել։

Հայ. Ճշմարիտ է, բայց դու մոռանում ես, որ մենք, հայերս, և դուք բոլորովին տարբեր պայմաններով ենք շրջապատված. յոյները անկախ են և այժմ ձգտում են ղ ա յ լ ու թ ի ա ն ը՝ ընդարձակել այդ անկախութիւնը, իսկ մենք ոչինչ չունենք և ձգտում ենք թիւրքիայից որ և է ինքնավարութիւն առանալ, որ կարելի է ձեռք բերել առանց զէնքի օգնութեանը դիմելու, այլ եւրոպայի բարոյական ճնշման շնորհիւ։

Ցոյն. Ցանում եմ, որ դուք լաւ չէք ճանաչում Թիւրքիային. Դուք, հայերդ, կարծում էք, որ Թիւրքիան խելքի կը գայ, եթէ նրանից նոր երկիրներ խլենք։ Արեցէք մինչև անգամ նրա եղունգները, այնու ամենայնիւ կամաւորապէս նա ձեզ ոչինչ չի տայ։ Մի՛թէ քիչ խրատվեցաւ Թիւրքիան, բայց նրը է դիշումին արել խելքի և խղճմտանքի պահանջներին։ Մի՛թէ դուք կարծում էք, որ Թիւրքիան, եթէ նա պատերազմի մէջ մնանք Ռուսաստանի հետ իր հաշիւները վերջացնելուց յետոյ Թիւրքիան ուշադրութիւն կը դարձնի փոքր-Ասիայի հայերի գրութեան վրա։ Ոչ։ Մեզ հետ իր գործը վերջացնելուց յետոյ, նա կաշխատի բոլոր միջոցներով, որոնց հնարելու մէջ նա ճարպատր է, բնաջինջ անել հայերին։ Ա՛յն ժամանակ ի՞նչ պէտք է անէք։ Նորից կը բողոքէք։ Բայց ինչ նշանակութիւն ունեն բողոքները։ Բոսնիան և Հերցեգովինան շատ բողոքեցին Աւստրիայի բռնութիւնների դէմ, բայց ո՞վ նրանց վրա ուշադրութիւն դարձրեց։ Այդ բողոքները ձանձրացրին ւերօպային։ Չէ, Աբրօ, ձեզ միայն մի բան է ճեռմ մեզ հետ միասին աւելի նպատակայարմար միջոցների դիմել, որոնցից կախված են ձեր ազատութիւնը և ապագան...

Հայ. Բայց ի՞նչպէս անենք, քանի որ մեր ժողովուրդը զէնք չունի և զէնք անցկացնելու ճանապարհ էլ չը կայ։ Թիւրքիան հայերի վրա այժմ աւելի խստութեամբ է հսկում, քան թէ ուրիշների վրա։

Ցոյն. Իսկ Ռուսաստա՞նը, կովկա՞սը։

Հայ. Ո՛չ, դա միջազգային իրաւունքնեերին հակառակ կը լինի, այդ բանը Ռուսաստանը թոյլ չի տայ։

Ցոյն. Թիւրքիան ի՞նչ միջազգային կանոն է պահպանել Ռուսաստանի վերաբերութեամբ, որ Ռուսաստանը այժմ պարտաւորված լինի նոյնպէս վարվել։ Մի՞թէ դու մոռանում ես այն սարսափելի խառնակութիւնը, որ 1866 թ. Թիւրքիան դցեց իր հպատակ հայերի մէջ, պիտամբ լուր տարածելով, իբր թէ ռուսները կ՚ժիտածնի ձեր կաթոլիկոսին շղթայակապ բանտը ձգելու։ Մի՞թէ Թիւրքիան չէր հսկանում այն անկարգութեանն նշանակութիւնը, որ նա կատարից Ռուսաստանի վերաբերութեամբ, պինատրելով երկու միլիոն ազգաբնակութիւնը մի դրացու դէմ, որի մօտ հայերը աւելի լաւ դրութեան մէջ էին։

Հայ. Ա՛յո, ճշմարիտ ես ասում։ Ցանկանք Աստուած ինչ կը ասյ։

Ցոյն. Աստուծուց յոյսդ մի կարիր, բայց ինքդ էլ պարապ մի մնար։ Գարունը շատ հեռու չէ։

Ա՛յսպէս են ասամադրված յոյները թէ Թիւրքիայի և թէ իրանց հետ միատեսակ շահեր ունեցող ազգութիւնների վերաբերութեամբ։ Ես հարկաւոր համարեցի մէջ բերել այս խոսակցութիւնը այն պատճառով, որ այժմ օրակարգի են անցել երկու զլխաւոր հարցեր, որոնք եւրոպական միջամտութեան կարօտ են և որոնք Թիւրքայի Թշդ կողմերն են կազմում։

Քանի որ մտքերը այսպէս յուզված են, սուլթանը բոլոր ջանքերը գործ է դնում, որ ու. Պօլսի մէջ կոնֆերենցիա կազմվի, բայց այդ գործը երկարում է և անյաջողութիւնների է հանդիպում։ Պատմում են, որ նոյեմբերում երբ սուլթանը հարցրեց գերմանական հաւատարմատար կոմս Բազսվիցական, թէ ի՞րը կը վերագառնայ կոմս Հատֆելդ, հաւատարմատարը զարմացրեց նրան, պատասխանելով, թէ Հայտնի է ամենից յետոյ կը վերագառնայ ու. Պօլիս։ Մի և նոյն ժամանակ Թիւրքիան ամեն մի բոպէ ատիպված է զոհաբերութիւններ անել վիճակը նաւորվելու համար։

Ուրիշին վոս փորելու առածը շափազանց ազդում է Թիւրքիային, որ ապրանական մի իւութիւն պատրաստից Չերնոզորիայի և Ռուսաստանի պահանջներին ընդդիմազրելու համար և որ այժմ Թիւրքիայի հակառակ է և կատարել ինքնավարութիւն է պահանջում։ Մի և նոյն ձևով Թիւրքիան պատրաստից քիւրդական մի խռովիչ, կամ աւելի լաւ ասել քիւրդական հրոսակները հայոց ձգտումները անզօր դարձնելու համար և այժմ ու. Պօլսի մէջ լուրեր են առացվում, որ շէյխ Իբրագուլլահ գաղնան սկզբից դիտաւորութիւն ունի չենթարկվել Թիւրքաց մեծ վիզիրի հրահանգներին։ Թիւրքաց „Ջերիդիե Հաւադիս“ լրագրի խոսքերի համեմատ, ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը պատակական սահմանները (հասկացիր շէյխ Իբրագուլլահի մօտ) կուզևորվի սուլթանի հատատարմատար և ճարպիկ մարդ Հայդար-փաշա, որպէս զի վերջ դնէ անկարգութիւններին Թիւրք-պարսկական սահմաններին վրա։ Ի՞նչ կը նշանակի վերջ դնել անկարգութիւններին, եթէ ոչ այն, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը գեռ չունի Իրագուլլահի հնազանդութեան վրա։ Թիւրքիայի ուշացած այդ հոզատարութեան պատճառներն են մի կողմից շէյխ Իրագուլլահի ձգտումները գործել բոլորովին անկախ, իր սեփական նպատակների համար, որոնք միատեսակ թշնամական են թէ Թիւրքիայի և թէ Պարսկաստանի համար, միւս կողմից այն ուշադրութիւնը, որ գարձնում է Ռուսաստանը քիւրդների շարժուձևերի վրա իր սահմանների մօտ։

„Վակըթ“ լրագիրը այսօր մի նոր գիւտ է արել. „Ա՛խ, բացականչում է նա իր առաջնորդող յօդուածի մէջ, Թիւրքիան հեշտութեամբ կը յաղթէր իր ներքին և արտաքին թշնամիներին, եթէ նա փոդ ունենար“։ Ի նկատի առնելով իր նոր գիւտը, „Վակըթ“ առաջարկում է երեք տարվայ կալուածական հարկերը ուժով սկզբից հաւաքել, որ 3½ միլիոն Թիւրքաց լիրա դումար կը լինի։ Եթէ աւելացնենք դրա վրա երեք անգամ աւելի մեծ դումարը, որ կը մնայ փաշաների գրպանը հարկերը հաւաքելու ժամանակ, կարելի կը լինի երեւակայել մի ազգաբնակութեան դրութիւնը, որ երկու տարի շարունակ փոքր-Ասիայի մէջ տանջվում է սովից։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՑԻՑ

Ալաչկերտ, 24 յունվար 1881

Մի շարաթ յառաջ Վանից Ալէքսանդրապոլ վերադարձող երկու հայ երիտասարդներ (Աննէքիրիմ Սաֆարեան և Յակոբ Մամիկոնեան) կալանաւորուեցան Ղարաքիլիսայի դայմագամից, իբր թէ դրանք ռուսահայերից գրկուած լրտեսներ լինէին։ Բարեբաղդաբար, նրանց վրա ոչինչ չը գանվեցաւ, որ այդ կասկածը հաստատէր։ Դայմագամը նրանց ուղարկեց Ալաչկերտ մի թէզքերէի փաշային ներկայանալու և խորհրդակցելու համար։ Առհասարակ ամբողջ քրդաբնակութիւնը չարժման և պատրաստվելու մէջ է...։ Միւս կողմից էլ, փաշան 4—5 ամիս է որ անդադար պատրաստվում է իր մէքէտարրեֆութեան մէջ, ամեն տեսակ բռնութիւններ գործ է գնում հարկեր ժողովելու համար. հին տարիներէ անվճար մնացած տուրքերը և նոր 4—5 տարվայ տուրքերը այժմ էն կանխիկ ժողովելու համար գրուած է ամեն մի գիւղ տասնաւոր զապտիաներ, որոնք ծեծ, բանտ և բանի զօրութիւն գործածելով, անօթի, տկար ու անպաշտպան ժողովրդից վերջին կաթը հայրը խլում և իսպառ ոչնչացնում են հայ ազգաբնակութեան կենսական ոյժը։ Այսպէսի առաջնորդ Յովհաննէս վարդապետը կորցրել է իր ազդեցութիւնը Թիւրքաց կառավարութեան մօտ և չէ կարող օգնել գիւղացիներին։ Ալաչկերտի և Ղարաքլիսայի կառավարական մէջլիսները նստող հայ անդամներից մի քանիսին վրա անախորժ լուրեր են պատրաստում որ իբր թէ նոքա երդուեալ քշնամի են վերջին ժամանակվայ հայութեան շարժմանը և մասնութիւններ են անում...։ Իսկ ինչ որ վերաբերվում է հայ ժողովրդի նեթիական և բարոյական կացութեան մասին, այդ հանդամանքի վրա շատ բան կարելի էր ասել, բայց խոսս երկար չը լինելու համար՝ բաւական եմ համարում ասել որ սովը չէ վերջացել. թէպէտ հաց ունեցող շատեր կան և թէպէտ սովից մեռնողներ չը կան, բայց և այնպէս մարդասիրութեամբ ապրող, օրական հոսի կարօտ հարիւրաւոր ընտանիքներ ամեն գաւառի մէջ կան։ Գլխաւոր պատճառն է անցեալ տարվայ օգոստոս ամսի ցուրտերը, որոնք մի երկու օրվայ մէջ մրատցրին ցանքերը և այսպիսով խեղճերի վերջի յոյսը անհետացրե իրանց աչքերի առաջ։ Ցոյները դրած էին մեր ողորմածութիւնը վեհափառ Հայրապետի օգնութեան վրա, որի մօտ գանուած 17,000ը մինչև հիմա անմատչելի է մնացել գործակատարների համար։ Եւ ահա մի ամիս սրանից առաջ գիւղապետք լսել են թէ Երևանայ առաջնորդ Կարապետ Ա՛յվազեան վարդապետը 900 մանէթ է բերել կարօտեալներին ցրուելու համար (ոմանք կարծում էին թէ 900ը սխալ է, 9000 պիտք է լինի)։ Եւ ճշմարիտ, դա նկատ, բայց ինչ սոացաւ ժողովուրդը. հարցրէք առաջնորդ Յովհաննէս վարդապետից, հարցրէք սովից սասուչ Սիսակ Գուլումճեանից և նոյն իսկ կարօտեալներից, ձեր սոացած պատասխանը կը լինի՝ ոչինչ կամ գրեթէ ոչինչ։ Դիւղ էլ կայ որ մի փարա էլ չի սոացել, գիւղ էլ կայ որ ամբողջ գիւղապետներին միասին 3—4 մէճիտիէ սակի է սրվել միայն. բայց այս վերջիններս այնքան սակաւաթիւ են որ նշանակութիւն չէ կարող ունենալ։ Ինչ անէ խեղճ, սոված ժողովուրդը այդքանով։ Ասում են որ վեհափառ Կաթողիկոսը 900 մանէթից մի մասն էլ սուել է կարօտեալ վարդապետին ճանապարհածախքի համար։

Ա՛յսպէս ժողովրդի բարոյական դրութիւնը շատ ողբալի է, այս բանի բուն նշանակութեամբ։ Արուեստ ժողովուրդների ունեցած ամեն սեսակ սպառերը կարող էք գանել այստեղ. բայց չը նայելով այդ վերին աստիճանի սորկացած ոգով աեր լինելուն, սոքա զարձեալ մոռացում են և շատեր գիշերները անքուն են յուսացնում իրանց ազատութիւնը ձեռք բերելու յոյսերով. ամեն մի լրագիր, մանաւանդ «Մշակը», հնուից ևկած ամեն մի մարդ, հրեշտակի պէս են ընդունվում այս կողմերը, այն ակնկալութիւնով թէ արդեօք երբ կը լինի մեր ազատումը...։ Ամեն օր սպասում են այդ կողմի հայերի ցասկութեան և ձեռնասութեան։ Շատ հեռագրեր սարածվել են այստեղ, բայց ես չեմ ուզում գրել, ես ինքս էլ չը գիտեմ թէ որքան ճշմարիտ են։ Ահա 5 ամիս է որ այս կողմերում եմ, կարված լինելով գրեթէ ամեն հաղորդակցութիւնից, ներկայ նամակիս թերութիւններին. հաւատացէք որ այս կսոր թուղթն էլ հազիւ գտել եմ այն դիւղի մէջ, որ մնում եմ այժմ։

***

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 փետրվարի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի 95 ր. 75 կ., երկրորդ 93 ր. 12 կ., երրորդ 93 ր. 75 կ., չորրորդ 93 ր. 25 կ., ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը 224 ր. 50 կ., երկրորդ 222 ր., արևելեան առաջին 92 ր. 75 կ., երկրորդ 92 ր. 62 կ., երրորդ 92 ր. 25 կ., սակի 7 ր. 79 կ.։ Ռուսաց մի ր. ոսկեայի վրա 25,12 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 214 մարկ, 50 պֆ.։ Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄԱՎՍԻՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆՑ ԵՒ ԸՆԿ.

ԳԱՆՈՎՍԿԱՅԱՑ ՓՈՂՈՑ, առն ԻՇԽ. ԲԻՀԲՈՒԹՈՎԻ

Ա.յս օրերս բանալով ԹԻՖԼԻԶՈՒՄ լիակատար ՏՊԱՐԱՆ իւր ամէն պատրաստիւքը, ընդունում եմ տպելու ԱՄԵՆ ԼԵԶՈՒՈՎ և ամէն տեսակ պատուէրներ այն է՝ ԳՐՔԵՐ, ԼՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՈՒԱԿՆԵՐ, ՁԱՁԻ ԵՒ ԾԽԱԽՈՏԻ ԵԱՒԼԻԿՆԵՐ (գանագան գոյներով) և այլն։

Տպագրութեան ժամկետները և տպարանական կանոնների ճշտութիւնը համար

ԻՐԵՒ ՄԱՄՆԱԳԻՑ պատասխանատու եմ լրիւմամբ միշտ։ ՊԱՏՈՒԻԷՐՆԵՐԸ կը կատարուին ԿԱՐՃ ԺԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ։

4—5 (2)

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ԵՎԳԵՆԻԻ ԴԸ- ԱՅԳԻ կապարով և արմուկ ծախսում ՄԻՏՐԻԵՎԻՉ ՏԻՒՕՄԻՐՈՎ, ԱՆ ՏՈՒՆ ԵԻ ՀՈՂ, Հողը ծախսում և բաժիններով իւրաքանչիւրը 400 սաժէն։ վերջացնելով իր գործերը Քութայիսի մէջ, վերադարձաւ Թիֆլիս և յայտնում է իր կլիենտներին և գաւառատանական գործերին վերաբերեալ խորհուրդների համար, որ նա ընդունում է առաւօտեան 8—11 ժամը և երեկոյեան 5—8 ժամը։ Գօլովինսկի, հիւրանոց „Парижъ“ № 3։

1—3

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԳՆԵՐՈՎ, ձմեռ- վայ պատուոներ 12 ր., փուշփայկաններ 2 ր. 50 կ., գլխարկներ 1 ր., մատուցարաններ 5 կոպէկ, ամաններ հատը 12 կ., հնդկական բրինձ 10 կ. փունդը։ Անգլիական կօնֆիկաններ 40 կ., իսկ թէյ, որի փունդը ամէն տեղ 2 ր 50 կ. արժէ, 1 ր. 80 կ. և ծախսում ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԻՈՒՄ։

1—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախսում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինները առնում է թէյ ուղղակի պանտաւորներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականանում է փոքր շահով։ Այդտեղ կայ սովորաբար 50,000 փունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաւ և շօկոլադ-Ֆրայ, մարբառա և կօնֆէկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամէն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէժոլէրներ, կոշիկներ, մատուցարաններ, ամաններ, դանակներ, գդալներ, թէյամանաներ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և աղամարդկանց, թաշկինակներ, մահիճաոչներ, կալենկօր, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, գրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Արծրունու գալէրէում։

100—54

ՌՈՒՍԻՈՅ-ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Առաջնեայ ուղղակի գործարանից Բաման Աիմա և Չէսթի, երկաթէ գութաններ, երեք անիւների, ամենագոված տեսակից, որոնք արդէն ընդունուած են ամէն տեղ մանաւանդ Երեւանի նահանգում։ Իւրաքանչիւր գութանի արժէքն է երեք խոփիւ—85 րուբլի, իսկ գումարով առնողներին զիջուած կը լինի։ Նոյնպէս առաջնեայն երկրագործական գանագան մեքենաներ, և մեծ քանակութեամբ Ամերիկայի և Եւրօպայի գանագան տեսակ ապրանքներ։ Մագազինում պատուէրը կընդունուի ամէն տեսակ մեքենաների և այլ ապրանաց թէ Ամերիկից և թէ Եւրօպայից բերել տալու մասնաւոր աշխատանքով։ Հասցէն. Գէորգեւսկայա փողոց դալերէյ Արծրունի, Տրփխա։

1—10

ՖՐԱՆՍԻԱՑԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԳԱՐԴԵՆԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ԴԷՊՈՆ պատիւ ունի հրատիրել ցանկացողներին այցելել նրա ՀԱԻԱՔԱԾՈՒՆ հկզատիական հազուագիւտ բոյսերի, մրգերի ծառերի, որոնց համար Բրիւսսելի և Փարիզի աշխարհահանդէսների ժամանակ ամենաբարձր ընծաներ են տարցված։ Մագնոլիա, կամելիա, կօնիֆեր և այլ կանաչբոյսեր սալօնների համար, Թուփեր և բոյսեր այգիների համար։ Ամենալաւ տանձենիներ, խնձորենիներ, դեղձենիներ և կեռասի ծառեր։ Ցաւխառնիչական մալինա, մշ, ձնեբեկ 500 տեսակ շիպօվնիկ։ Ամարեիա, Ծաղիկների արմատներ։ Մեծ քանակութեամբ պատրաստ բոյսերի և ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ։ Գօլովինսկի փողոց, տուն իշխան Մախրանսկու, Թիֆլիսի ժողովարանի մօտ։

1—3

Միևնոյն ժամանակ ԸԿՇՆՈՎԻ ԻՒՂ, ԲԺԻՇԿ ՀԱՄԻԴԻՆ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՎՐԻԿԻՈՒ ԴԷՅԶԻՑ։ Առողջացնում է ամէն տեսակ ԽՈՒԼՈՒԹԻՆ, եթէ նա բնական չէ։ ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼԻ ըստանալուց յետոյ ուղարկվում է ՄԻ Հ. Հ. այդ իւղից, մանրամասն ԽՐՏՆԵՐՈՎ, գործածութեան ձևն մասին։ Այդ իւղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Էհբանդը ՎԼՆՑԵԼՑ, Կապանեակայա փողոց № 3։

25—51

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

на 1881 годъ

НА

ЕЖЕДНЕВНУЮ ГАЗЕТУ

„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.“

Подписная плата: городскимъ подписчикамъ, съ доставкою на домъ, по 4 руб. и иногороднымъ, съ пересылкою по почтѣ, по 5 руб. въ годъ; за полгода же первымъ по 3 руб. и послѣднимъ по 4 руб.

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ: въ конторѣ редакціи газеты „КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ».

Иногородные подписчики адресуютъ: въ г. Тифлисъ, въ редакцію газеты: «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ», на углу Графской и Атаманской улицъ, въ верхнемъ этажѣ дома Квитковскаго.

ПРОГРАММА

ГАЗЕТЫ «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.»

1) Правительственныя распоряженія. 2) Телеграммы. 3) Передовыя статьи 4) Политическое обозрѣніе. 5) Внутренній отдѣлъ. 6) Внѣшній отдѣлъ. 7) Судебная хроника. 8) Городское самоуправленіе. 9) Смѣсь. 10) Фельтоны. 11) Справочный указатель. 12) Казенныя, торговыя и частныя объявленія.

Редакторъ-издатель М. И. Хитаровъ

1—5

Ըր նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվին ԿՕՆԳՕ-ԹԻՋ 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ ՄՕՆԻՆԳ 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի ԿԱՑՈՒԱՈՒ 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և ԱՄԵՆԱԼԱԼԻ ԹԻՋ 2 ր. առանց թղթի։ Անգլիական բէժոլէրներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ, գործակալութիւն ԲԱՐՆՍԲԻԻ ԹԱՄԲԱԿՐԸ, ջենսօնի ԿՈՂ ՊԼԻՔՆԵՐԸ, տուրնօր ԳՐԻՋՆԵՐԸ և էկստրակտ կակաօ։ Շօկոլադի ծախելու համար, որպէս փարիզի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մեդալ առացաւ ՀՈՏԱԻԼԻՑ ԹԻՋԻ ՖՈՒՆՏՐ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՋԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.։ Վաճառականներին օգտաւէտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամբող հազուստ 15 ր., կօնֆիկաններ հատի դէմ 60 կ. փունդը։

24—100

ՍԱԼԻՑԵԼԵՑՆ ԸՏԱՄԻ ՌԱՀԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԸՏԱՄՆԵՐՈՑԱ ՌԱԻԿԱՅԻ ԵՒ ԱՅԼՈՒ ԹՈՂ ԵՆ ՈՒԱՒԱԾ Մօսկվայի ՌԱՀԿԱԿԱՆ ՓԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ Ընդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾԱՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՆ պատել և առաջարկում են իրենց ԸՄԵՆԱԼԱԼԻ առողջապահական ՄԻՋՈՑՆԵՐ բերանի և ատամների համար։ Կարելի է ԸՏԱՄՆԵՐԸ պահպանել ՓՕՇԻՆԵԼՈՒՑ, սառեցնում են ԼՕՋԱՆԻՆՔԻ ՀԱՐԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում։

Ստամնաբոյժ բժիշկ Ե. Ի. Ադելհէյմի ԳԼԽԻՒՈՐ ՊՀՏԵՏԸ գտնում է ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒՉՆԵՑԿԻ ԿՄՈՒՐՉ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ տան։

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵՑՆ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊՀՏԵՏՈՒՄ։

Ծախողների ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ ՉԻՉՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ։

2 30 (11)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի փունտը			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվոց	թէյի հետ		Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

44—100

Ամեմայ ամէն տեսակ ՁՈՒԳՈՒՆԻ կտորանքներ, գէգրեան կեռներ, ՄՐԻԼԱՆԻ գիլիքներ տանը կարելի մատակարարել։

22—25

VICHY

Склядъ въ ПАРИЖѢ, 22, бульваръ Монтмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Вишп изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и трудно-пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ свертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Вишп.

Во избѣжаніе поддѣлки, требовать на всѣхъ марку.

Компанія.

Թիֆլիսում Յուրինովի մօտ։

VICHY

Управленіе:

PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ дымовитаго расположенія, дурного пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, запора, каменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ тяжкаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յուրինովի մօտ

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 17 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 31 Փետրվարի 20 (Մարտի 4) 1881 Փետրվարի 20 (Մարտի 4) № 31

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Յատուկ պատգամաւորով գինամ են ուղղակի
Տեղեաց. Редакція «Мшакъ»

Ամրագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մանկական թատրոն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Թիֆլիսի գաւառ. Նամակ խմբագրին. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա.—ԽԱՒՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Դասի բէկ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆ

Մեր հասարակութիւնը ամեն բանի մէջ ձգտողութիւն է տեսնում: Հնձելը օրինակի համար թատրօնի գործը:

Մի ժամանակ մեր հասարակութիւնը անուրանալի էր համարում թատրօնը առհասարակ, չէր յաճախում թատրօնական ներկայացումները, իսկ այժմ այն ձգտողութեամբ հասաւ, որ հայոց և վրաց թատրօնական ներկայացումների ժամանակ դուք շատ անգամ կը տեսնէք լօժաներում, բազկաթոռներում և առիթներում ծնողներին իրանց երեխաների հետ: Արդեօք չեն մոռացում այն բանի վրա որ ծնած են այն պիէսան, որի ներկայացմանը նրանք բերում են իրանց զաւակներին՝ բարոյական է, թէ բարոյական չէ մանուկների համար, կարող է կրթողական թէ վնասող ազդեցութիւն ունենալ երեխաների վրա:

Ամեն տեղ հասկացել են արդէն, որ ինչպէս մանկական դրբերի բովանդակութիւնը պէտք է տարբերվի հասակ առած մարդկանց ընթերցանութիւնից, այնպէս էլ մանկական թատրօնական repertoire-ը պէտք է տարբերվի սովորական թատրօնական repertoire-ից: Այդ ճշմարտութիւնը դեռ չեն հասկացել և շատ անգամ դուք կը տեսնէք որ հայ և վրացի ընտանիքները տանում են իրանց հետ իրանց երեխաներին այնպիսի թատրօնական ներկայացումներին, որոնք տրվում են միմիայն հասակ առածների համար:

Այդ պատճառով չէ կարելի չը համակրել հայոց թատրօնական կոմիտէի այս օրերս արած փորձին մանկական ներկայացումն տալու: Պիէսաների ընտրութիւնն էլ վատ չէր:

Յորերում մենք կարդացինք առաջ լրագրերում որ Մօսկվայում, Պուշկինի տրճանի մօտ եղած թատրօնը շարաթ մի անգամ տալիս է դպրոցական երիտասարդութեան համար նորից նոր ազդեցութիւն ունենալ երեխաների վրա:

Ամեն տեղ հասկացել են արդէն, որ ինչպէս մանկական դրբերի բովանդակութիւնը պէտք է տարբերվի հասակ առած մարդկանց ընթերցանութիւնից, այնպէս էլ մանկական թատրօնական repertoire-ը պէտք է տարբերվի սովորական թատրօնական repertoire-ից: Այդ ճշմարտութիւնը դեռ չեն հասկացել և շատ անգամ դուք կը տեսնէք որ հայ և վրացի ընտանիքները տանում են իրանց հետ իրանց երեխաներին այնպիսի թատրօնական ներկայացումներին, որոնք տրվում են միմիայն հասակ առածների համար:

Այդ պատճառով չէ կարելի չը համակրել հայոց թատրօնական կոմիտէի այս օրերս արած փորձին մանկական ներկայացումն տալու: Պիէսաների ընտրութիւնն էլ վատ չէր:

Յորերում մենք կարդացինք առաջ լրագրերում որ Մօսկվայում, Պուշկինի տրճանի մօտ եղած թատրօնը շարաթ մի անգամ տալիս է դպրոցական երիտասարդութեան համար նորից նոր ազդեցութիւն ունենալ երեխաների վրա:

Ֆօն-Վիզինի, Կրիլօվեցի և այլ օրանց նման հեղինակութիւններից:

Եթէ թատրօնը կրթարան է, եթէ նա նոյն դերը պէտք է խաղայ հասարակութեան մէջ, որ խաղում է դպրոցութիւնը, եթէ թատրօնը դպրոց է հասակ առածների համար, նա կարող է կրթական ազդեցութիւն ունենալ և նորահաս սերունդի վրա:

Բայց այն ժամանակ մանկահասակ հանդիսականների համար repertoire-ը պէտք է բոլորովին տարբերվի այն repertoire-ից, որ նշանակված է հասակ առածների համար:

Ցանկալի է որ մեր հայոց և վրաց բեմերը այդ ճշմարտութիւնը կատարելապէս հասկանային և այդ ուղղութեամբ տանէին իրանց գործը, ժամանակ առ ժամանակ ներկայացումներ տալով յատուկ մանուկների, կամ գոնէ երկու անգ պատանիների համար:

Գ. Ա.

ԳԱԻԻԹ ԲԷԿ

ԳԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

Դ.

Դէմից լսվի եղաւ պարկապուկի (*) մեղմ հնչիւնները, որոնց նուագակցութեամբ էր աշուղի տխուր երգը.

«Աղջիկ, աղջիկ, սիրուն աղջիկ,
«Թէ ինձ չը տաս դու մի պաչիկ,
«Ես պարոնին գանգատ կանեմ,
«Սրտիս ցաւը նրան կը յայտնեմ:

«Աղջիկ, աղջիկ, սիրուն աղջիկ
«Թէ չը գառնաս դու իմ կնիկ,
«Ես պարոնին գանգատ կանեմ,
«Որ մօր գրկից քեզ կը խլեմ:

«Թէ պարոնն էլ ինձ չը լսէ,
«Թող գերեզմանն ինձ կը ծածկէ,
«Այն ժամանակ ես Աստուծուն,
«Կը բողոքեմ միւս կեանքումն:

Դա սարսուռի երգ էր, որ իր հոգեկան, սիրոյ զգայմունքների մէջ ևս դառնալով է ընթանում պատմիչն, որ նրանից է սպասում բոլորը, ինչ որ քաղցր, ինչ որ բարի է իր համար:

Ժողովրդական բանաստեղծի երգը դուրս կուգայ մանկահասակ աղջիկներին ու հարսներին, որոնք ուրախ խումբով վազելին հիւրերի առաջ: Գառաս Քէխեանի որդիները նոյնպէս դուրս եկան ընծերին դիմելու համար: Բէկի տան ընդարձակ բակը լցվեցաւ խառն ամբոխով. Հիւրերի հետ եկած սպասաւորները, երկայն, ձողաձև կերակուրները բռնած ձեռներին, լուսաւորում էին այդ ազնիւի բազմութիւնը, որ իր խառնաճաղն բացականչութիւններով թնդացնում էր դիշերային լուսիները: Հիւրերից մէկը, դիւղական ահագին լիտրան ձեռքին բռնած, անդադար ածում էր և մասամբ յանդում էր իր ընկերներին: Ոմանք պարում էին, ոմանք թռչկոտում էին, իսկ ոմանք իրանց անհերդաչնակ երգերով խլացնում էին աշուղի նուագածութիւնը, առանց ուշադրութիւն դարձնելու նրա պարկապուկի երաժշտական եղանակին:

Նրանք խմբով մօտեցան բէկի սենեակի դրանը, այնտեղ կանգնեցին, գոռում, գոչում էին, որ նա դուրս գայ և իրանց ընդունէ: Բայց բէկը չը շարժվեցաւ իր տեղից, ոչ թէ նրանց չը պատվելու համար, այլ այսպիսի այցելութիւնները այնքան յաճախ էին կրկնվում, որ տանտէրը ամէնօրեայ հանդիսից մի առանձին նշանակութիւն տալ նրանց քմահաճութեանը:

—Կը կոպենք դուռը, եթէ դուրս չը գաս,—կը կոտրենք, գոչում էին ամեն կողմից:

Այդ միջոցին Բայինդուր իշխանը նեղս մտաւ, և բռնելով բէկի ձեռքից, համբուրեց զօռով քաշեց նրան, ասելով:

—Լսիր, ինչ որ ասում է քեզ պարոնից չաճնշահի բաթման-ղլիչը. փէֆի ժամանակ մենք ու պատիկը մէկ գլխ ունենք.—գնանք:

Երբ բէկը յայտնվեցաւ, եկաւորները ընդունեցին նրան ուրախութեան ազաղակներով: Նրանցից մէկը գինով լիքը բաժակը դէմ արեց բէկը ընդունեց, և բոլորի կենացը խմելուց յետոյ, տեսաւ նրանց իր մօտ: Բոլորը խմբով ներս մտան: Սենեակը լցվեցաւ խառն բազմութիւնով: Բայ անդ մնացել էր միայն խարոյկը, որ այդ միջոցին ահռելի ճառագայթներ էր: Հիւրերը մի քանի րոպէ կանգնած մնացին, երգեցին, պարեցին, խռկոտացին, և խաղաղ յոգնածութեան տեսան, տեղաւորվեցան տափարի վրա, ուր առաջ նստած էր բէկը: Նրանց հետ եկած սպասաւորները գնացին տան տիրոջ ծառաների սենեակը, բէկի գինու կարասների բարիքը վայելելու համար: Մի քանի րոպէից յետոյ լսվում էին նրանց ուրախութեան խառնաչփոթ ազաղակները:

Աղասին զարմացած նայում էր այդ անհոգ, դուարճասէր մարդկանց վրա, որոնց նմանը միայն բաթեկինդանի օրերում կարելի էր տեսնել, երբ թէ աղքատ, թէ հարուստ, երբ թէ խելացին, թէ անխելքը անձնատուր են լինում մի տեսակ գժութեան հասցրած ուրախութեան: Նա մտածում էր. միթէ դրանք պիտի լինեն իր հայրենիքի փրկիչները, միթէ դրանցից մի լաւ բան կարելի էր սպասել:

Բացի Բայինդուր իշխանից, մնացած հիւրերը տասն և երեք հոգի էին, Նրանց մէջն էր արցախեցի Մխիթար սպարապետը, միակ սպառազէնը, որ արոչվում էր բոլորից իր ծանրութեամբ, որը գործի հետ միացնել գիտէր և տաք մտածմունքը, իսկ քաջութեան հետ՝ անվեհեր վճռականութիւնը: Նրանց մէջն էր լօռեցի Աբգարեցիկ գինուորը, մի չափազանց ջերմեռանդ և կրօնամոլ մարդ, որի մէջ ծիսապաշտութիւնը այն աստիճան մտահաստատութեան էր հասել, որ ամեն անգամ, երբ պատահում էր նրան իր պատը լուծել, հաւատացած էր, որ այդ մեղքը մի այլ սպաշխարութեամբ չէ կարող սրբել, բայց միայն մի թուրք կամ պարթեւ սպանելով: Նրանց մէջն էին մեծ Դիւրգին և փոքր Գիւրգին, որոնք, որպէս երկու երկուորեակներ, շատ նման էին միմեանց թէ դէմքով, թէ բնաւորութեամբ, միայն փոքր Գիւրգին իր աչքերից մէկը Թիֆլիսում կորցրել էր մուշտկոփի մէջ և միշտ մի առանձին փափագով ցանկանում էր գիտենալ, թէ ով էր այդ արատը հասցնողը, որ ինքն էլ առիթ ունենար փոխարէնը նրա երկու աչքերը հանելու: Նրանց մէջն էր երեսունչ, մեկ ոտքից կաղ, Օհանէսը, մի փոքրիկ նենգաւոր մարդ, որ իր չափազանց խորամանկութեան համար յայտնի էր մականունովս «օյինբազ»: Նրանց մէջն էր չուչեցի Զաքարիայ իշխանը, մի անպարկեշտ ազամարդ, որ միշտ պարծենում էր, թէ իր պապը ասվորութիւն ունէր ճաշին առնել մի ամբողջ խորոված գառն ուտելու: Նրանց մէջ էր գող Թաուրը, որը Ղազախի կոմսերից էր, և որի մասին պատմում էին, երբ նրան չէ յաջողվում որևիցէ մի բան գողանալ, նա գողանում է իր սեպհական տրեխները, թաղցնում է և միւս օրը սկսում է բորիկ ոտներով ման գալ, որ տրեխները նրա մօտ չը տեսնեն և գողութիւնը չը յայտնվի: Նրանց մէջն էր պատանի Աթանի Նախիջեանի կոմսերից, որ իր գեղեցիկ աչքերի համար յայտնի էր անուանվում «Կատագեօզ»: Բացի դրանցից, այնտեղ էին չամախեցի Թաթիկոս բէկը և գանձակեցի աղայ Եղիազարը, որոնց երկուսն էլ սասունցի վիրաւորվում էին, երբ իրանց ընկերները առանց տիրապետի լսել անուններով էին կանչում նրանց: Նրանց հետ էր և վաղարշապատցի Յարութիւն տանուտէրը, որ սասունցի նախապաշարմունք ունէր տէրտէրների, վարդապետների և առհասարակ եկեղեցականների վերաբերութեամբ, և միշտ ասում էր, երբ ինքը երազում դրանցից մէկին տեսնում է, այն օրը տանից չէ դուրս գալիս, որովհետև գիտէ, որ անպատճառ մի չար բանի պիտի հանդիպի: Բացի այդ ամեն կոմսերից հաւաքված, փախստական հայերից, նրանց մէջ կային երկու վրացի ախտաւականներ, որոնց մէկին կոչում էին Յասիկօ, իսկ միւսին Գաբիկօ, այս վերջինի մասին պատմում էր, երբ նա դեռ ընկաւ Պարսկաստանում, և երբ պարսիկները տանջացին նրան, թէ ինչ կը պահանջէ, որ մահմետականութիւն ընդունէ, նա պահանջից մի գոյգ պաճիճներ (զանկատան) միայն:

Fonds A.R.A.M

ԹԻՖԼԻՍԻ ԴՈՒՄԱ

—

Փետրվարի 13-ին նշանակված էր Թիֆլիսի դումայի նիստը, բայց նա չը կայացաւ, որովհետև ձայնաւորները օրէնքով որոշված թիւով չէին հաւաքվել։ Ակածները ընդամենը 17 մարդ էին։

Երկուշաբթի, փետրվարի 16-ին դարձեալ չը կայացաւ դումայի նիստը, որովհետև այդ օրը ընդամենը 21 ձայնաւորներ հաւաքվեցան։ Քաղաքագլուխը յայտնեց, որ թէև փետրվարի 20-ի համար նիստ էր նշանակել, բայց որովհետև այդ օրը ուրբաթ է, ուրեմն նիստը յետաձգվում է փետրվարի 23-ին։

Պէտք է նկատել, որ քաղաքային այժմեան շրջանի ինքնավարութեան ներկայացուցիչների գործունէութիւնը մի տխուր երևոյթ է ներկայացնում։

Հարիւր հազար բնակիչ ունեցող Թիֆլիս քաղաքը 72 մարդ է ընտրել իր գործերը տնօրինելու համար և այդ 72 մարդիկ պարտաճանաչութեան զգացմունքից մինչ այն աստիճան զուրկ են, որ դումայի նիստերին ներանցից գոնեա 24 չեն կարողանում հաւաքվել։

Ձենք խօսում այն իրողութեան վրա, որ քաղաքի մէջ սարսափելի թանգութիւն է տիրում, որ մի քանի փողոցները կատարելապէս անանցանելի են և 1860 թուականից մինչև այժմ երբէք չեն վերանորոգվել, որ քաղաքի հեռաւոր և բազմամարդ մասերը գրեթէ բոլորովին չեն լուսաւորվում, որ քաղաքացիները և նոյն իսկ ձայնաւորները տարվում են մեռելների համար նշանակված տակսայից աւելի վճարել, այլ օրինակ կը բերենք դումայի քննութեանը ենթարկված Թիֆլիսի եկ և մուխ հաշիւը, որ մինչև այժմ վերջացած և հաստատված չէ։ Յայտնի է, որ քաղաքային բարեկարգութիւնները մեծ կապ ունեն այն ծախսերի հետ, որոնք պէտք է անվճին այդ բարեկարգութիւնների համար։ Թիֆլիսի եկ և մուխ հաշիւը 1881 թուականի համար պէտք է հաստատված լիներ դեռ անցեալ տարվայ վերջին ամիսներում, մինչդեռ նոր տարվանից արդէն երկու ամիս է անցել, և հաշիւը չէ վերջացրած։

Մենք կարող էինք այսպիսի շատ օրինակներ բերել, բայց բաւական է ասել որ մեր ինքնավարութեան դեկավարների անտարբերութիւնը երևում է նոյն իսկ այն փաստից, որ 72 ներկայացուցիչներից գրեթէ երբէք 24-ին կարելի չէ լինում հաւաքել դումայի նիստերի ժամանակ։

Մենք անկարելի ենք համարում, որ Թիֆլիսի հարիւր հազար բնակիչների մէջ չը գտնվին գոնէ 72 անձինք, որոնք շաբաթվայ մէջ իրանց ժամանակից 6 կամ 7 ժամ չը կարողանան նուիրել քաղաքային գործերին։ Մեզ չէ զարմացնում այն իրողութիւնը, որ Թիֆլիսը չէ բողոքում իր ներկայացուցիչների անգործունէութեան և անտարբերութեան դէմ,—այդ երևոյթը իր պատճառները ունի,—բայց մեզ զարմացնում է և օտարօտի է թվում այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսի այժմեան ներկայացուցիչները ակներև տեսնում են իրանց անկարողութիւնը ծառայել քաղաքին, աշխատել նրա բարեկարգութեան համար, պաշտպանել քաղաքային շահերը, այդ բաւական չէ՝ ակներև նկատում են, որ իրանք այս կամ այն պատճառով անկարող են շաբաթվայ մէջ մի քանի ժամ նուիրել քաղաքային գործերին, և այնուամենայնիւ մնում են իրանց պաշտօնի մէջ, կրում են ձայնաւորի պատուաւոր անունը, չեն հրաժարվում իրանց պաշտօններից և տեղ չեն տալիս ուրիշներին, որոնք եթէ աւելի ընդունակ չեն լինի, գոնէ կը կարողանան ժամանակ գտնել քաղաքային գործերով զբաղվելու համար։

Մենք չենք կարծում, որ մեր քաղաքացիներից և նոյն իսկ այժմեան ձայնաւորներից մէկը ասէր, թէ Թիֆլիսը հասունացած չէ քաղաքային ինքնավարութեան համար։ Ընդհակառակը, մենք գիտենք, որ Թիֆլիսի բոլոր ազգաբնակիչները, ինչպէս և անդրկովկասեան մեր միւս քաղաքները, ընդունակ է օգուտ քաղել քաղաքային ինքնավարութեան բարիքներից, բայց եթէ մի և նոյն ժամանակ մեր քաղաքային գործերը բարձր մակարդակի վրա պահելու համար ձայնաւորների այժմեան կազմակերպութիւնն է անընդունակ։

Մեր կարծիքով մի օրինակելի, անշահասէր և հասարակական գործիչների վարկը բարձրացնող վարմունք կը լիներ, եթէ Թիֆլիսի ձայնաւորները, վարչութիւնը և քաղաքագլուխը իրանց գործունէութիւնը ենթարկէին հասարակական դատաստանին, որից ոչ մի ազնիւ գործիչ չը պէտք է վախենայ։ Թող ի նկատի ունենան մեր քաղաքային գործիչները, որ միայն իրանք կարող են ասել հասարակութեանը. կամ ո՞ւմ էք մեզ թէ ոչ, իսկ հասարակութիւնը առանց այդ հարցի միջոց չունի ասելու. ես ձեզ չեմ կամենում, գուք իմ գործերս բարձր թողի էք արել։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ալէքսանդրապոլ, փետրվարի 7-ին

Հաճեցէք այս երկար նամակս, ձեր լրագրի անկիւններից մինում զետեղելու։

Մօտ օրերումս եկել է Ալէքսանդրապոլ մի վանեցի հայ լուսաւորչական ծերունի, Գրիգոր Նազարեանց անունով, իր կորած քսան և մի տարեկան որդի՝ Ղազար Գրիգորեան Նազարեանցին որոնելու, որը արդէն երեք տարի է հեռացել է հայրենիքից—Վանից և ուղևորվել է Կովկաս, փող աշխատելու—Տարաբաղդ ծերունին, էջմիածնում, Երևանում, Ախալքալաքում, Ալէքսանդրապոլում և նրանց շրջականերում, կորած որդուն երկար որոնելուց յետոյ—չը գտնելով, իր աղքատութեան և ակարութեան պատճառով այլ ես ուրիշ քաղաքներ գնալ չը կարողանալով, այժմս «Մշակ» լրագրի միջոցաւ դիմելով խնդրում է այն անձինքներից, որոնք որ և է տեղեկութիւն ունեն այդպիսի մէկի մասին, շուտափոյթ բարեհաճեն յանուն մարդասիրութեան, կամ «Մշակ» լրագրի միջոցաւ, կամ ուղղակի Ալէքսանդրապոլ Հայիրաբ Բազրամեանցին յայտնել իրանց ունեցած տեղեկութիւնները։

Ինքս ունք «Кавказъ»-ի և «Մեղու»-յ յարգոյ խմբագիրներից, որ նրանք ևս բարեհաճին այս երկտողը իրանց լրագիրներում արտատպելուս։

Հայիրաբ Բազրամեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 15 փետրվարի

«Մեղու» № 12-ի մէջ տպված Ալէքսանդրապոլից նամակը ամրողջապէս նուիրած վնասելով իմ անձնասիրութեանս, ես պարտականութիւն եմ համարում ինձ մի քանի խօսք նուիրել այդ նամակի հեղինակներին, որպէս զի մի գուցէ համզվին այդ պարոնները և նոյնպէս նրանց համախոհները՝ թէ վերջապէս կարողացան գրգռել մի միջոց, մի արատ, որով կարող եղան թուլացնել ինձ հակառակորդներին գիմագրելու գործի մէջ և դրանով վայր գցել իմ պատիւս հասարակութեան առջև։ Թէպէտ այդպիսի անազնիւ հակառակորդների և նրանց աղտոտ նամակների ամենազեղեցիկ պատասխանը լռութիւն պիտի լիներ, բայց որովհետև յիշեալ նամակում մի քանի տող ևս նուիրած է գրամական հաշիւների, ուստի անկարող եղայ բոլորովին լռել այդ հաշիւի վերաբերութեամբ։

Ո՞րքան անազնիւ մարդ, ասում եմ, պիտի լինի այն անձը, որ փոխանակ ազնուապար գիմագրելու իր հակառակորդին թէ գրականական ասպարէզում և թէ հասարակական գործերի մէջ, նա թոյլ է տալիս իրան անել աղտոտ սաւերով ու զրպարտութիւններով որպէս թէ պախարակել և արատաւորել նրա պատիւը և դրանով ջանալ խեղդել նրա ազատ, ինքնուրոյն համոզմունքներից բղխած ձայնը, որ ուղղած է լինում դէպի իր հակառակորդները... Բայց քաջ լսացէք, պարոններ, որ ձեր այդ տմարդի վարմունքը, ձեր այդ աղտոտ զրպարտութիւնները ոչ թէ կարող են թուլացնել, ընդհակառակն իմ համոզմունքներիս և ուղղութեանս մէջ, այլ և անկարող կը լինէին մինչև անգամ դարձնել իմ ուշադրութիւնս այդպիսի ան նախանձով մի նամակի վրա, եթէ նրանում յիշած զրամական զրպարտութիւնները չը դիպչէին իմ անձնասիրութեանս։ Արդեօք ո՞րքան անասնօրէն պիտի լինէք դուք, պարոններ, որ այս հեռավոր մի քանի տողերը միասին դրելու ժամանակ «Մշակ» լրագրի միջոցաւ, կամ ուղղակի Ալէքսանդրապոլ Հայիրաբ Բազրամեանցին յայտնել իրանց ունեցած տեղեկութիւնները։

Ինքս ունք «Кавказъ»-ի և «Մեղու»-յ յարգոյ խմբագիրներից, որ նրանք ևս բարեհաճին այս երկտողը իրանց լրագիրներում արտատպելուս։

Հայիրաբ Բազրամեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Ալէքսանդրապոլ, փետրվարի 7-ին

Հաճեցէք այս երկար նամակս, ձեր լրագրի անկիւններից մինում զետեղելու։

Մօտ օրերումս եկել է Ալէքսանդրապոլ մի վանեցի հայ լուսաւորչական ծերունի, Գրիգոր Նազարեանց անունով, իր կորած քսան և մի տարեկան որդի՝ Ղազար Գրիգորեան Նազարեանցին որոնելու, որը արդէն երեք տարի է հեռացել է հայրենիքից—Վանից և ուղևորվել է Կովկաս, փող աշխատելու—Տարաբաղդ ծերունին, էջմիածնում, Երևանում, Ախալքալաքում, Ալէքսանդրապոլում և նրանց շրջականերում, կորած որդուն երկար որոնելուց յետոյ—չը գտնելով, իր աղքատութեան և ակարութեան պատճառով այլ ես ուրիշ քաղաքներ գնալ չը կարողանալով, այժմս «Մշակ» լրագրի միջոցաւ դիմելով խնդրում է այն անձինքներից, որոնք որ և է տեղեկութիւն ունեն այդպիսի մէկի մասին, շուտափոյթ բարեհաճեն յանուն մարդասիրութեան, կամ «Մշակ» լրագրի միջոցաւ, կամ ուղղակի Ալէքսանդրապոլ Հայիրաբ Բազրամեանցին յայտնել իրանց ունեցած տեղեկութիւնները։

Ինքս ունք «Кавказъ»-ի և «Մեղու»-յ յարգոյ խմբագիրներից, որ նրանք ևս բարեհաճին այս երկտողը իրանց լրագիրներում արտատպելուս։

Հայիրաբ Բազրամեանց

Հիւրերը նստած էին սեղանի վրա, մէկը ծաղրագործ, միւսը ընկզմանած, երրորդը բոլորովին պառկած, մի խօսքով, որպէս պահանջում էր խրախճանքների հանգամանքները։ Բայց Ղազար իշխանը մինչև անգամ իր երկայն սանրը դրել էր գոլ Ցատուրի ուսերի վրա և այնպէս թևք էր ընկած, անդադար գգուչացնելով նրան, թէ չը մտածէ իր օրհներները դոզանալ, որովհետև ինքը դեռ քնած չէ։ Աչուղը կանգնած նրանց հանդէպ, դեռ չարունակում էր իր պարկապզուկը ածել, թէև ոչ ոք նրա վրա ուշադրութիւն չէր դարձնում, բացի ոտն ինիկներից, որ այդ միջոցին չրջապատել էին իրանց սիրելի երգչին և հիանում էին նրա երաժշտական ճարտարութեամբ։ Գառան փեթիանը միայն անառ էր և իր մտքում անիծում էր իր ան բախտը, ասելով, «էլի որ սառանան բերից այդ անպտուհերին»... Ազատին նստած էր սեղանի ծայրում, յետևի վրա՝

—Ո՞րտեղ էիք, գարձաւ դէպի նրանց բէկը մի առանձին հեգնական ժպիտով, որ ակամայ երեսից նրա բազմահոգ դէմքի վրա։

—Ամեն տեղ, և ոչ մի տեղ, պատասխանեց գաղախեցի գող Ցատուրը։— Հիմայ տեսնում ես, այստեղ ենք։

—Սկսեցինք գիւղի ծայրից, ասաց երևացող կաղ Օհանէսը, նկատելով, որ գող Ցատուրի պատասխանը այնքան բաւականացուցիչ չէր։— Սկսեցինք գիւղի ծայրից, երգելով, խմելով գալիս էինք և ամեն տուն մանում էինք, երբ գիտես լուսան գատարկվում էր, այնտեղ լցնում էինք, յետոյ դուրս գալով, կրկին չարունակում էինք մեր զբոսանքը։

—Մի բան մոռացար, կաղ ատաման, նրա բացատրութիւնը ուղղեց Բայինդուր իշխանը, գլուխը վեր բարձրացնելով մուխքարայի վրայից.—յետոյ մտանք ապարապեսի տունը, նրան էլ քարշ տուեցինք մեզ հետ։

—Հա, յետոյ մտանք ապարապեսի տունը նրան էլ քարշ տուեցինք մեզ հետ, չարունակեց կաղ ատաման, աւելացնելով.— ապարապեսը պառկած էր, մենք նրան քնած տեղից գոռով վեր կացրինք։

Վերջին խօսքերը վերաբերում էին Մխիթար ապարապեսին, որը այդ միջոցին հետաքրքրութեամբ նայում էր Ազատս վրա։

—Ո՞վ է այդ երիտասարդը, հարցրեց նա Գաւիթ բէկից։

—Մեր կողմերից է, պատասխանեց նա նոյնպէս կամաց ձայնով։

—Ի՞նչ գործ ունի այստեղ։

—Նա առաջուեան կասեմ բեզ... պատասխանեց բէկը, և այդ խորհրդաւոր խօսակցութեանը վերջ տալու համար, գարձաւ դէպի պատառ Գիմեանը, պատուիրելով, որ ընթրիքի սեղանը պատրաստեն։

Հիւրերը պատի երկարութեամբ չարվեցան տախտի վրա, երբ Թինան և Գարօն մօտեցան և սկսեցին տարածել նրանց առջև ընթրիքի սեղանի սփռոցը։ Տախտը այնքան ընդարձակ էր, որ կարող էր տեղաւորել իր վրա թէ սեղանը և թէ բազմականներին։ Կերակուրները արվեցան պղնձէ հատարակ ամանների մէջ։ Ազատն ևս հրաւիրեցին սեղանակից լինել։

Եթէ կերակուրները կարելի է ընդունել որպէս մի ժողովրդի ճաշակի նրբութեան արդիւնք և որպէս նրա բարեկեցութեան ապացոյցները, Ազատին այդ մասին ևս մի նպաստաւոր կարծիք չը կազմեց վրաստանի վրա։ Կերակուրների մէջ չէր երևում ոչ պարսկական խահանոցի կատարելագործութիւնը և ոչ հայկականի բազմատեսակութիւնն ու համեղութիւնը։ Նրանք աւելի կոյր և անշնորհք հետևողութիւն էին կովկասեան կիսավայրենի լեռնաբնակների լէզգիների ու չերքէզների նահապետական խոհանոցին, քան թէ ազգային ինքնուրոյն ճաշակի արդիւնաբերութիւն էին։ Ցաք մորի մէջ խորտած սիրուղի հացը նոյնպէս դեռ չէր դուրս եկել իր նախնական դրութիւնից։ Ցառաջադիմութիւն նկատվում էր միայն գինու դործածութեան աստիճանների մէջ, այստեղ արհեստը բաւական գտացած էր երևում։ Գինու լիտրան, որ գրած էր ասլուբարաշի (մատուռակի) մօտ, ներկայացնում էր ֆէլուզայի դունով ներկած մի ահագին աման, որ նախշած էր ան, անկանոն գծերով։ Ընդանից սեղանի էին այժմեան դարդարած մեծ եզջիւրների մէջ և այնպէս խմում էին։ Թիֆլիսի հայ ակներիչները թափել էին իրանց արհեստի բոլոր ճարտարութիւնը այդ գեղեցիկ գաւաթների վրա, որոնցից երկուսը բաւական էին մի մարդու հարբեցնելու համար։ Բայց նրանք երկար պատրաստում էին մի ձեռքից միւս ձեռք, թէև հիւրերը դեռ սեղան նստելուց առաջ մի փաստաւոր նախատօնական կատարած էին Կախէթի ազնիւ բանելիի վերաբերութեամբ։

Բէկը սկզբից խոտա տխուր էր և լուռ, բայց նրա մտախոհ դէմքը հետզհետէ պայծառանալ սկսեց, որքան աղջիկները չարունակում էին կատարել իրանց հանդիսաւոր շրջանը։ Միխիթար սպասաւորը նոյնպէս լուռ էր. մեռցած հիւրերի ուրախութիւնը արտայայտվում էր խառնաձայն աղաղակներով, վայրենի գոռում-գոչումներով և երբեմն հասուկոտոր երգերով։ Բոլորը եռանդով խմում էին։ Ցօլութարաշին սպասաւորները կարդում էին սեղանակցի դէմ, որ կը համարձակվէր մինչև վերջին կաթիլը չը դատարկել եղջիւրը։ Ցեզծումներ գործելու դէպքում եղջիւրի մէջ մնացած հեղուկը թափում էին ծոյլ, անշնորհք խոզի վրա։ Ազատն վիճակվեցաւ մի քանի անգամ մկրտվել կախէթի կարմիր գինով, մինչև նա, այլ ես չը կարողանալով դիմանալ, անկատելի կերպով դուրս գնաց, մտաւ սենեակը և այնտեղ պառկեց իր ձիու մօտ։

Սենեակի մէջ ազմուկը, շփոթութիւնը հետզհետէ աւելի խռովեալ կերպարանք էր ստանում։ Հարսները, աղջիկները, գլուխները կոտրած, անդամի շարժը պարտավոր էին, կատարելով հիւրերի անդադար հրամանները։

—Իմ պապը ամեն անգամ մի ամբողջ խորոված գառն էր ուտում, դու հիմայ ինձ այդ ծերերով պիտի կշտացնես, Ցատուրդ պառաւ, ասում էր շուչեցի Զաքարիայ իշխանը, գառնալով դէպի Գիմեանը, և խորոված փափանի ամբողջ կէսը իր բերանը դնելով, կարծես, ցոյց տալու համար, թէ ինքն էլ կարող է հանգուցեալ պապի գովելի օրինակին հետևել։

—Բա պապը մի ամբողջ խորոված գառն էր ուտում, այդ ճշմարիտ է, պատասխանում էր Բայինդուր իշխանը ծիծաղելով.—բայց գիտես, որ նա իր թրի մի զարկով ահագին եզան գլուխն էր կտրում, իսկ դու, մեծ պապի պատիկ գաւակ, մի փոքրիկ հորթի վիզն անգամ կտրելու չուրը չունես։

—Ես իմ թուրը կարող եմ և գոմէշի վզի վրա փորձել, պատասխանում էր վիրաւորված Զաքարիան, ձեռքը դէպի իր սուրը տանելով.—Գաւիթ, հրամայեցէք ձեր ախոռապանից դուրս բերէն մի գոմէշ, ես հէնց այս րոպէիս ցոյց կը տամ իմ հունարը, թող պարոնց շահնշահի երթմանդղիճը տեսնէ, որ մեծ պապի պատիկ գաւակ այնքան պատիկ չէ, որքան նա կարծում է։

Բէկը նկատելով, որ այդ վէճը կարող էր չատ հետու տանել նրանց, երկուսին էլ հանդարտացրեց, ասելով.

—Քէֆի ժամանակ սրի փորձ չեն անում, այդ կարող ենք թողնել առաւօտեան, եթէ կամենում էք անպատճառ հրապարակի վրա ձեր հունարը ցոյց տալ։

Յետոյ նա գարձաւ դէպի պատառ Գիմեանը, պատուիրելով, որ մի երկու գառը մորթել տայ Զաքարիայ իշխանի ախորժակը գոհացնելու համար։

(Կը չարունակուի)

Fonds A.R.A.M

նակ չէք խզճահարվել և չէք ամաչել, եթէ դրանից նշոյլ անգամ կայ ձեր մէջ, դոնէ միանանց աչքի վրայ մի թքեցէք, որպէս 1879 թուին, ցից։—Ահա ձեր խօսքերը. «Մինչ 1879 թուին, երբ Ալէքսանդրապօլից Անի գաղթել ցանկացող 37 գերդաստաններից բաղկացած ընկերութիւնը որոշեց այդ գործը գլուխ բերելու համար մնալ, երկուսիս, կարս աչխատելու երթալ, այդ պարոնն էլ (իբրև ես) մի քանի անձանց յատուկ խնդրանքով և միջնորդութեամբ (մինչ) ընդունվեցաւ, միայն իր սեփական ծախսովը մեզ հետ մասնակցելու (ինչու. փող էլ գոնէ). հանգամանքների բերմամբ (այ փուղ բաղդ) պարոնը օգտուեցաւ ընկերութեան փողովը (երևի փող չունէր)»։

Գիտէք, պարոններ, մարդիկ կան որ սուտ խօսելու ժամանակ այնպէս են խօսում, որ դժուար է հասկանալ նրանց սուտը, բայց դժբաղդաբար դուք, ինչպէս երևում է, դեռ բաղդ չէք ունեցել վարժվել ձեր այդ արհեստի մէջ, որ կարողանայիք լաւ քօղարկել ձեր յօրինած յիմար սուտերը. Աւասիկ, խնդրեմ, կայ օրինակ միտք կամ ներդաշնակութիւն ձեր այդ խօսքերի մէջ։—Մէկ ինձ ընկերութիւնը չէր ընտրել գնալ կարս աչխատելու, եթէ ընկերութիւնը միաբան հաւանութիւն չը տար խորհուրդի ժամանակ, ուր ես հրաւիրված էի ընկերութիւնից, ինձ կարս ուղարկելու, որին կարծեմ և կը վկայէ կոտրած պօչ գդալ Հայկազունին, ուրեմն էլ ինչու կը խնդրվէի ընկերութիւնից որ իմ սեփական ծախսովս ուղարկէր ինձ Կարս, եթէ ես իմ անձնական գործերիս համար էի գնում. մինչ ինձ անչուշտ հարկաւոր էր կարս գնալու համար ընկերութիւնից թոյլտվութիւն առնել, որին անդամ էլ չէի դրված. մինչ ես կախում ունէի ընկերութիւնից, որ ազատ, բոլորովին անկախ ընկերութիւնն պատուէրներից և, այսպէս ասած, հրամայողականներից չէի կարող գնալ Կարս... ամաչեցէք, պարոններ, ամաչեցէք, որ յանդգնում էք այդպիսի յիմարութիւններ գրել...

Բայց ինչ վերաբերում է մեր ազած ծախսը լրացնելու անդամական վճար 2 ր. 50 կոպէկին, որը իբրև ես հաւուցած չեմ, ես այնքան միայն կարող եմ ասել, որ եթէ ձեր մէջ ամենաթիանն նշոյլ լինէր, եթէ մարդկութիւնը մի փոքր ճանաչած լինէիք, այդ վոլը լրագրութեան միջոցաւ չէիք պահանջի լինելու, քանի որ անդամ ես չէի գրված, այլ հայրս էր գրված, որը չը գիտեմ հաւուցած է թէ ոչ, իսկ եթէ նա էլ չէ հաւուցած՝ միթէ չէիք կարող մանաւանդ կերպով պահանջել ինձանից այդ գումարը, երբ ես Ալէքսանդրապօլում էի, և միթէ ես չէի վճարի այդ փողը, որ գոնէ երկու ամսուայ ընթացքում ոչ մի անգամ պահանջած չը լինելով ինձանից, այսօր ուղղակի լրագրութեան միջոցաւ էք պահանջում... Եթէ դա ես նախանձի արդիւնք չէ, եթէ դա թշնամութիւն չէ, ապա ինչ է, ասացէք, խնդրեմ։ Մենք պատկանում ենք, այո, հակառակ կուսակցութեան, բայց միթէ մարդ այնքան սուր հոգու տէր պիտի լինի, որ իր հակառակորդի պատիւը ջանայ այդպիսի անազնիւ և ազատ միջոցներով արատաւորել... Լաւ խոցէք, պարոններ, նոյնպէս և ձեր համախոհները, որ այդպիսի ազատ յարձակմունքներով անկարող կը լինէք թուլացնել իմ մաքուր զգացմունքները և չազախել ինձ ձեր հասած խմորի մէջ. ինձ արդէն քաջ յայտնի էր, որ ձեզ նմանների թիւը չատ կը լինի, որովհետև փայտը գազանի կերպով չեմ առել ձեռքս, այլ պարզ և համարձակ, բայց այդ մարդկի ոչինչ նշանակութիւն չունեն ինձ համար...

Ահա պատով վերջացնում եմ իմ պատասխանս՝ խորին չնորհակալութիւն յայտնելով ձեզ ձեր ինձ ասած բարի խորհուրդի պատճառաւ, բայց մի փոքր և դուք տիրիս եղէք՝ ընդունել իմ, անկեղծ բարեկամի խորհուրդը.—թողնել ձեր այժմեան վարած անասնական և դատարկաշրջիկ կեանքը և մի փոքր մտածել ձեր ապագայ կեանքի վրայ, փոխանակ պարապ, անդործ անցնելու երիտասարդական օրերը, գոնէ մի որ և է պարապմունք, որով կարողանաք չափաւոր հարթայթել գոնէ ձեր ապրուստը, նա մանաւանդ դուք, ս. կաթ. խոհակեացք, որ գերդաստանի տէր էք, խղճացէք գոնէ ձեր զաւակներին, մտածեցէք նրանց գոյութեան վրայ և ջանացէք ինքներդ, ձեր ճակատի քրտինքով վաստակել ձեր գերդաստան ապրուստը, պատմոյ գնելու մերձակայ բարեկամների վստահած փողի վրայ, ապա թէ ոչ մատամբ կը չատացնէք հայ ազգի ազգասէրների թիւը, որոնց դառն արտասուքները արդէն թրջել և թրջում են հայրասիրութեան ամէն անկիւնները...»

Յարգոյ խմբագիր, այդ ժամանակաւ յանձնում եմ ձեզ այդ 2 ր. 50 կոպէկը, որ ըստ տրէնօրէնութեան պ. պ. Յար. Յովհաննիսեանցի և կար. Յատակենցեան գործադրէք յօգուտ վաստակաւորի տվեալների. Թէև ըստ պահանջման յիշեալ երկու պարոնների «Մեղուի» միջոցաւ պիտի գործադրվէր այդ գումարը, բայց մնծայոյս եմ որ պարոնների համար մի և նոյն է, թէ «Մեղուի» միջոցաւ է գործադրված այդ գումարը, թէ «Մշակի», որովհետև երկուսն էլ իրանց ծառայութիւնները մատուցանում են հայ տվեալներին։

Ամբ. Պարսամեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Ձեր լրագրի ընթերցողներին յայտնի է արդէն 50 ասրեկան փեսացուն, որ նշանվել է 12 տարեկան աղջկայ հետ։ Այդ օրինակին հետևողներ էլ եղան մեզանում. Մի ընտանիք իր 9 տարեկան աղջկան նորերումս նշանել է 30 տարեկան մարդու հետ։ Զարմանալին այն է, որ երկու ամիս առաջ աղջիկը 9 տարեկան է եղել, իսկ յանկարծ, նշանվելու օրը 13 տարեկան դարձաւ։ Պատուելի ծնողները երբէք իրանց աղջկան դրպրոց ուղարկած չեն, որպէս զի չը լրջանայ»։

—

«Մեր ուսումնարանները, գրում է մեզ Հին-Նախիջևանի մեր թղթակիցը, փոքր ա՛ փոքր դէպի կատարեալ անկումն են գնում չնորհիվ մեծապատիւ հոգաբարձուների գործունէութեան։ Տղայոց դպրոցը խռնուէ և այս վերջին անգերեզմանի ժամանակ դպրոցի աւատատուից այնքան ջուր էր կաթում, որ անհնարին էր դասատուն մէջ պարապել։ Ուսուցիչներից մինը ստիպվել է տեղափոխել ուսումնարանը մի ուրիշ տեղ, մինչև անգամ ստացել է իր սեփական հաշուով վարձել մի նոր բնակարան, բայց հոգաբարձունները մինչև այժմ ոչինչ պատասխան չեն տալիս։ Ուսուցիչները մոլորված միացին, չեն իմանում ինչ անեն»։

—

ԱԼԻԱԳԱՅ գիւղի մէջ Հին-Նախիջևանի գաւառում, ինչպէս մեզ գրում է մեր թղթակիցը, փոխանակ երեխաներին ուսուցանելու, դպրոցի շինութեան մէջ ցորեն և գարի են ածել և ուսումնարան անունը փոխել են «գիւղական չրեմնարան»։ Շատ լաւ բան է չռեմնարաններ ունենալը, աւելացնում է մեր թղթակիցը, բայց ուսումնարանը քանդելը և չռեմնարան նրա տեղ դնելը լաւ չէ։ Ձր մտածեցէք որ գիւղի դպրոցի պ.պ. հոգաբարձունները ստացան դ պ ր ո ց ը կառավարելու համար օրինութեան կոնդակ վեհափառից, որ և տպված էր «Արարատ» ամսագրում։

—

Պ. Ց. ՏԷր-Աբրահամեանցի աշխատասիրութեամբ լոյս տեսաւ հեղինակի սեփական տպարանում գեղագրութեան մի նոր տետրակ, որ բովանդակում է իր մէջ հայերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն գեղագրութեան ընտիր օրինակներ։ Թէ գեղեցկութեան և թէ կանոնաւորութեան կողմից օրինակները բաւական աջողված են, մանաւանդ մեծ ուշադրութիւն է դարձրած հայոց տառերի ձևերի բազմատեսակութեան վրա։ Տետրակը բաղկանում է 14 երեսներից, նրա գինը 50 կոպէկ է։ Մեր դպրոցների վարչութիւնների ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում այդ գեղեցիկ աշխատութեան վրա։ Ցանկացողները կարող են դիմել Րոստով բաղաքը, Դօնի վրա, «Донская Пчела» լրագրի խմբագրատունը, իրան պ. հեղինակին։

—

«Порядокъ» լրագիրը հաղորդում է, որ նախկայ տարվայ սեպտեմբերից բժշկական ակադեմիան կընդունի ուսանողներին նոր հիմունքներով։ Կընդունվեն ուղղակի երրորդ կուրսը համալսարանների բնագիտական բաժինների մէջ երկու տարի անցացած ուսանողները, բայց կը պերտագրվեն այն բնագէտները, որոնք աւարտել են համալսարանը։ Քանդնելից իրաքանչիւրը պէտք է առողջ կազմվածք ունենայ առանց մարմնական պակասութիւնների։ Ամենից առաջ նրանք բժշկական քննութեանը կենթարկվեն։ Ընդունելութիւնը չափաւոր կը լինի։ Այն ուսանողներին, որոնց թուանշանները III կուրսին համապատասխան չեն լինի, կառաջարկվի մնալ երկրորդի մէջ, որ իբր թէ պատրաստական ձև կունենայ։

—

Ռուս լրագիրներում կարդում ենք որ բարձրագոյն հրամանով թոյլ է տրված քաղաքային դումաներին, որ եթէ մի օր դումայի նիստը չէ յայտնում ձայնաւորների օրինական թիւով չը լինելու պատճառով, հետևեալ անգամ նշանակված դումայի նիստը պէտք է օրինական և կայացած համարվի, ինչքան թիւով էլ ներկայացան ձայնաւորները։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

— Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալ տեղեկութիւնները։ Վիկտոր Հիւգոի ծննդեան օրվայ համար, որ լինելու է փետրվարի 27-ին, Փարիզի մէջ մեծ հանդէս է պատրաստվում։ Հանդիսին մասնակցողները կը հաւաքվին Ատոլի հրապարակի վրա և այնտեղից կուղևորվին այն փողոցը, որտեղ բնակվում է երևելի բանաստեղծը։ Հիւգոի տան առաջ մի բարձրավանդակ կը լինի շինված, որի վրա հանդիսին մասնակցողները կը դասեն պսակներ։ Յուլի 2-ին կէսօրից յետոյ տրօկադերոյի դահլիճի մէջ Լուի Բլանի նախագահութեամբ կը սկսվի երաժշտապրակտիկական ժողով, որի ժամանակ կը խօսեն Փարիզի ամենալաւ հեռաօրները և կերգեն Փարիզի ամենալաւ երգիչները։ Դիշերը թատրոններից շատերի մէջ կը ներկայացվին Հիւգոի հեղինակութիւնների կտորները։

Խօսելով «Neue Freie Presse» լրագրի Թղթակցի հետ Գամբետտա ասել է հետևեալը։ Ա՛յժմեան մինիստրութիւնը ես ամենալաւն եմ համարում նրանցից, որ հանրապետութիւնը կարող է ունենալ։ Ես միայն ցանկանում եմ, որ նա երկար կառավարէ Ֆրանսիային և որ ապագայ ընտրութիւնները այդ մինիստրութեան օրով կատարվին։ Արտաքին քաղաքականութենից ես գժգոհ չեմ եղել և բոլորովին չեմ ներշնչել «République Française» լրագրի յօդուածները Բարանկեմի Սենատի դէմ։ Ինձ վերաբերում են պատերազմական դիտաւորութիւններ։ Ա՛յդ բանը դիտմամբ են անում, ի նկատի առնելով ապագայ ընտրութիւնները և կամենալով վնասել ինձ։

Ֆրանսիայի մէջ վերջին ժամանակները պատգամաւորների ընտրութիւնները կատարվում էին գաւառական ընտրողական ձևով։ Այդ ձևը այն պակասութիւնն ունէր, որ ընտրողները ստիպված էին քուէարկել գաւառի մէջ ապրեցութիւն ունեցող, կամ մի հարուստ մարդու։ Ընտրողական այդ ձևը կամենում են փոխել և դրա փոխարէն մացնել ցուցակներով ընտրութեան ձևը։ Այս դէպքում զանազան կուսակցութիւնների մանաւանդ ազգովները աւելի կարող կը լինեն իրանց կանդիդատներին, որոնք կարող են և ուրիշ գաւառներից լինել և ընտրողները նրանցից իւրաքանչիւրին պէտք է քուէարկեն։ Այս դէպքում պատգամաւոր կընտրվի այն անձը, որ յայտնի է իր պետական ընդունակութիւններով։ Այս վերջին ձևը կամենում են մացնել հանրապետական կանները։ Հանրապետութեան հակառակորդները, որոնք չեն ցանկանում ընտրողական այդ ձևը, պնդում են, որ այդ դէպքում Գամբետտա կընտրվի ամենաքիչը 20 դեպարտամենտների մէջ և որ այդ ժամանակ նա կատարելապէս կիշխէ թէ պատգամաւորների ժողովի վրա և թէ ամբողջ Ֆրանսիայի վրա։ «Rappel» լրագիրը պրան պատասխանում է, որ Գամբետտա հիմա էլ իշխում է պատգամաւորների ժողովի վրա և որ ցուցակներով ընտրութիւնները այդ կողմից գործի դրութիւնը բոլորովին չեն փոփոխիլ։ Լրագիրը աւելացնում է, որ ընտրողական այդ ձևը կազատի Ֆրանսիային այնպիսի պատգամաւորներից, որոնք իրանց ընտրողների առաջ հեղինակութիւն ունենալու համար խափանում են միմիանց նախատինքների մէջ և արտօնութիւններ են խնդրում իրանց ընտրողների և նրանց երեխաների համար։

Առհասարակ միապետականները չափազանց ընդդիմադրում են, որ ցուցակներով ընտրելու ձևը ընդունվի, որովհետև այդ ժամանակ նրանցից շատերը կը դրկվին պատգամաւորներ լինելուց և իրանց նպատակին հասնելու համար բոլոր միջոցները գործ են դնում։ Նորերումս «Figaro» լրագիրը մի յօդուած է տպել, որով ապացուցանում է, թէ Գամբետտայի և նրա կազմակիցների յաղթութիւնը ապագայ ընտրութիւնների ժամանակ պատճառ կը դառնայ մի պատերազմի Գերմանիայի և Ֆրանսիայի մէջ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բերլինի նահանգական դատարանում այս օրերը քննվում էր մի գործ որ յարուցից մի չատ հետաքրքիր հարց.—կարող է արդեօք մի լրագրի խմբագիր երկու անգամ մի և նոյն յօդուածի առիթով պատասխանի ենթարկվել։ «Volkszeitung» լրագրի մէջ տպված էր մի չատ կծու. յօդուած կիսապաշտօնական թերթերի տուած տեղեկութիւնների մասին։ «Volkszeitung» լրագրի կարծիքով այն տեղեկութիւնները, որ նրանք հաղորդում են, տպագրված են ոչ թէ մինիստրներից, այլ այն պաշտօնեաներից, որոնք մի ձեռքով տեղեկութիւններ են գրում, իսկ միւսով փողեր առնում։ Յօդուածագիրը ի միջի այլոց այդ տեղեկութիւնը անում է և «Post» լրագրի մասին, որի առթիվ—«Post»-ի խմբագրութիւնը «Volkszeitung» լրագրի խմբագիր Ֆիլիպսին դատ կանչեց։ Դատաստանը վերջինին 300 մարկ տուգանքի ենթարկեց։ Այդ վճռից յետոյ, նոյն յօդուածի համար խմբագիրը գործնել պատի կանչվեցաւ ներքին մինիստրութեան ծառայողների կողմից։ «Volkszeitung» լրագրի խմբագրի փաստաբանը պաշտպանելու ժամանակ հետևեալ օրինակը բերեց.—«Եթէ մարդ մեղադրվելիս լինի գօրքի դէմ յարձակվելու մէջ, միթէ այդ գօրքի ամէն մի սօլդատին իրաւունք պէտք է տրվի առանձին առանձին այդ յօդուածագրին դատի կանչել»։ Դատարանը այս անգամ Ֆիլիպսին արդարացրեց, անկարելի համարելով մի քանի անգամ պատժել մի և նոյն յանցանքի համար։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՕՆԴՈՆ, 16 փետրվարի։ Անգլիացիները չեռ են մղված Եգիպտոսի դիրքից, Լէնգստէկից ոչ հեռու։ Երկու կողմից էլ մեծ կորուստներ եղան։ Մի քանի անպլիական օֆիցերներ, նրանց թուում և մի քանի բարձրաստիճաններ սպանված կամ վիրաւորված են։ Բոլոր վիրաւորվածները, որոնք եկան անգլիական բանակից հաստատուում են որ կոլէյ սպանված է։ Վրկվեցան միայն 100 մարդ անգլիացիներից. 60-րդ գունդը գրեթէ ամբողջապէս ոչնչացրած է։ Անգլիացիները սոսկալի յետ քաշվել, պատերազմական պաշարների պակասութեան պատճառով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 փետրվարի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի 95 ր. 62 կ., երկրորդ 93 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. Ներքին առաջին 5% փոխառութեան տոմսակը 224 ր. երկրորդ 221 ր., 75 կ., արևելեան առաջին 92 ր. 35 կ., երկրորդ 92 ր. 25 կ., երրորդ 92 ր. 25 կ., ոսկի 7 ր. 80 կ.։ Ռուսաց մի ր. Լօնդոնի վրա 25,12 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 214 մարկ, 62 պֆ.։ Փարիզի վրա 265 ֆրանկ 62 սանտիմ։ Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարութեան թոյլատրութեամբ շուտով կը բանայէ Հաւլաբարի հրապարակի կողմը պատկանելի տան մէջ յարկուը ընթերցարան։ Մէնք կը տանանք գաղազան լրագիրներ, օրագիրներ, ամսագիրներ, և ամէնատար բնոյթ գրեանք, որոնց յարմար կը համարինք։ Յանկացողները կարող են մի տարուայ անդամ տարագրուիլ, վճարելով յառաջատու (կանխիկ) 3 րուբլի, իսկ վեց ամսոյ համար 2 րուբլի։

Ընթերցարանի մատրն է 10 կոպէկ։

Ընթերցարանը բաց կը լինի առաւօտեան 9—մինչև երեկոյեան—10—ժամը։

Ադամի Մելիք—Ալվազեանց
2—4

ՓԱՍՏԱՐԱՆ ԵՎ ԳՆԵՆԻԻ ԴԸՄԻՏՐԻԵՎԻՉ ՏԻՄՕՄԻՐՈՎ, վերջացնելով իր գործերը Քութայիսի մէջ, վերադարձաւ Թիֆլիս և յայտնում է իր կլիենտներին և դատաստանական գործերին վերաբերեալ խորհուրդների հարկաւորութիւն ունեցող անձանց, որ նա ընդունում է առաւօտեան 8—11 ժամը և երեկոյեան 5—8 ժամը։ Գօլօվինակի, հիւրանոց „Парижъ“ № 3։
3—3

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԳՆԵՐՈՎ ձմեռուայ պատուներ 12 ր., ֆետֆայկաներ 2 ր. 50 կ., գլխարկներ 1 ր., մատուցարաններ 5 կոպէկ, ամանիներ հատը 12 կ., հնգկական բրինձ 10 կ. ֆունտը։ Անգլիական կօնֆեկտներ 40 կ., իսկ էժէյ, որի ֆունտը ամէն տեղ 2 ր 50 կ. արժէ, 1 ր. 80 կ. է ծախում **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷՈՒՄ**։
3—12

ԻՆՁ Ի ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինները առնում է թէյ ուղղակի պլանտասիօններից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականացնում է փոքր շահով։ Այդտեղ կայ սովորաբար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին տեսակի, կակաօ և շօկօլադ-ֆրայ, մուրաբա և կօնֆեկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամէն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվօվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, ամաններ, դանակներ, գդալներ, թէյամանները, բաժակներ, թամքեր, դուլպաներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մակինտօշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիանները, տետրակներ, գրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Անթրուանը գալէրէում։
100—56

ՍՏԱՑՎԱԾ Է Կ. Պօլսի իսկական, բնական **ԱՆՈՒՇԱՀՕՏ ԾԽԱԽՕՏ** ամէն տեսակի **ԿԵՕՓԼԻԿ** և **ՍԱՄՍՕՆ** գանազան գների, **ԱՋԱՐԵԱՆՑԻ** ֆաբրիկայից։ Խնդրում եմ ցանկացողներին դիմել Գօլօվինակի պրօսպեկտ, Շիօևի տանը մագազինը № 10.
1—3

ԱՅԳԻ կապալով է արժում Ծախում են **ՏՈՒՆ ԵԻ ՀՈՂ**։ Հողը ծախում է բաժիններով խրաքանչիւրը 400 սաժէն։ Վրօնցօվսկայա Եարիւժնայա փողոցի վրա երեսմասում տեխնիկական ուսումնարանի և պահեստի դիմացից մէջ № 52։
3—3 (7)

ՌՈՒՍԻՈՅ-ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԱՈՒԵՏՐԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Առաջին անգամ ուղղակի գործարանից Բամբան Սիմ և Հէսի, երկաթէ գամաններ, երիք անիւների, ամէնագոմման տեսակից, որոնք արդէն ընդունուած են ամէն տեղ մանաւանդ Երևանի նահանգում։ Խրաքանչիւր գամասի արժէքն է երիք խորիւ—85 բուրլի, իսկ գումարով առնողներին զիջում կը լինի։ Նոյնպէս առաջին անգամ երկրագործական գանազան մեքենաներ, և մեծ քանակութեամբ Ամերիկայի և Եւրօպայի գանազան տեսակ ապրանքներ։ Մագազինում պատրաստ կը գտնուի ամէն տեսակ մեքենաների և այլ ապրանքից թէ Ամերիկայից և թէ Եւրօպայից բերել տալու մանաւանդ աշխատանքով։ Հասցէն. Դվորցօվայա փողոց գալերէյ Անթրուանի, Տըփխիս։
3—10

ՖՐԱՆՍԻԱՑԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԳԱՐԴԵՆԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ԴԻՊՕՆ պատիւ ունի հրաւիրել ցանկացողներին այցելել նրա **ՀԱՒԱՔԱԾՈՒՆ** հկզբական հազուագիւտ բոյսերի, մրգերի ծառերի, որոնց համար Բրիւսսելի և Փարիզի աշխարհահանդէսների ժամանակ ամենաբարձր ընծաներ են տուացուած։ Մագնոլիա, կամելիա, կօնիֆեր և այլ կանաչ բոյսեր սաղօնների համար, թուփեր և բոյսեր այգիների համար։ Ամենալաւ տանձենիներ, խնձորենիներ, դեղձենիներ և կեռասի ծառեր։ Յատկապէս առաջարկում ենք մեծ քանակութեամբ պատրաստի բոյսերի և **ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ**։ Գօլօվինակի փողոց, տուն իշխան Մուխրանսկու, Թիֆլիսի ժողովարանի մօտ։
3—3

Մինչև այժմ չեղած **ԿԱՇՆԱԳԻ ԻՒՂ, ԲԱՒԻՐԿ ՀԱՄԻԴԻ**, որ կատարելագործուած է բժիշկ **ՄԱՎՐԻԿԻ ԴԻՑԻՑ**։ Առողջացնում է ամէն տեսակ **ԹՈՒԼՈՒԹԻՒՆ**, եթէ նա բնական չէ։ **ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼ**, բանաձևագրից յետոյ ուղարկվում է **ՄԻ Հ**, այդ իւղից, ծանրաման **ԹՈՒՏՆԵՐՈՎ**, գործածութիւն ևն մասին։ Այդ իւղը կարելի է ստանալ **Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Էքսպանդր ՎՆՑԵԼԻՑ**, Կաղանկայա փողոց № 3։
27—52

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

на 1881 годъ

НА

ЕЖЕДНЕВНУЮ ГАЗЕТУ

„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.“

Подписная плата: городскимъ подписчикамъ, съ доставкою на домъ, по 4 руб. и иногороднымъ, съ пересылкою по почтѣ по 5 руб. въ годъ; за полгода же первымъ по 3 руб. и послѣднимъ по 4 руб.

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ: въ конторѣ редакціи газеты „«КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ».

Иногородные подписчики адресуютъ: въ г. Тифлисъ, въ редакцію газеты: «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ», на углу Графской и Атаманской улицъ, въ верхнемъ этажѣ дома Княтковскаго.

ПРОГРАММА

ГАЗЕТЫ «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.»

1) Правительственныя распоряженія. 2) Телеграммы. 3) Передовыя статьи 4) Политическое обозрѣніе. 5) Внутренній отдѣлъ. 6) Внѣшній отдѣлъ. 7) Судебная хроника. 8) Городское самоуправленіе. 9) Смѣсь. 10) Фельтоны. 11) Справочный указатель. 12) Казенныя, торговыя и частныя объявленія.

Редакторъ-издатель М. И. Хитаровъ

3—5

Ըր նոյեմբ մատքսի աւելանալուն առթիւ ապրանքները առաջուայ գներով կը ծախվին **ԿՕՆԳՕ-ՓԻՃ** 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ յար **ՄՕՆԻՆԳ** 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի **ԿԱՅՍԱՄՈՒ** 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և **ԱՄՆԱԼԱՆ ԹԻՃ** 2 ր. առանց իմպէրիալ։ Անգլիական բէվօվէրներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ։ Գործակատարին **ԲԱՐՆՍՔԻ ԹՈՄՔԻՆՐԸ**, ջօնսօնի **ԿՈՂՊԼՔՆԵՐԸ**, տուրնօրի **ԳՐԻՉՆԵՐԸ** և էկստրակտ կախաշոկոլատի ծախելու համար, որոնք փարիզի հանդիսաւոր ժամանակ ոսկէ մետալ առացան։ **ՀՈՏԱԼԻՑ ԹԻՃԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԻՃԱՄԱՆՈՎ** 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.։ Վաճառականներին օգուտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամրոց հաղուստ 15 ր., կօշիկներ հագի դէմ 60 կ. ֆունտը։
26—100

ՍԱԼԻՑԵԼԸՆ ԸՏԸՄԻ ՐԱՀԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԸՏԸՄՆԵՐՈՑԾ ՐԱԻՐԿԼԻՆ ԻՄԵԼՀԻՑԻՄԻ թոյլ են տուած Մօսկուայի **ՐԱՀԿԱԿԱՆ ՓԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ**։ Այդ միջոցները մեծ **ԳՈՐԾՈՒՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ** գտել և առաջարկւում են իրեն **ԸՄՊՆԱԼԸԻ** առողջապահական **ՄԻՋՈՑՆԵՐ** բերանի և ատամների համար։ Կարելի է **ԸՏԸՄՆԵՐԸ** պահպանել **ՓՕՂԻՆԵԼՈՒՑ**, սառեցնում են **ԼՕՋԶՈՒՆԻՒՐԻ ՀՈՒՐԸ** և վատ **ՀՈՏԻ** առաջն են առնում։

Ատամնաբոյժ բժիշկ **Ե. Ի. Ագելհէյմի ԳԻԼԻՈՒՐ ՊԱՀԵՍՏԸ** գտնում է **ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒՉՆԵՑԿԻ ԿՄՈՒՐՉ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ** տանը։

ԹԻՖԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել **Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՆԸՆ** և անդրկովկասեան գլխաւոր **ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ**։ Ծախողների **ՆՇԱՆԱԻՈՐ ՉԻՉՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ**։
4—30 (11)

				Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն				Մ Ա Գ Ա Զ Ի Ն Ո Ւ Մ	
Համեմատեցէք թէյի ֆունտը			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող	թէյի հետ			Ֆ. 1 ր. 30 կ.	
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.	
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.	
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.	
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —	
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.	
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.	

46—100

Ահաւոր են ամէն տեսակ **ՁՈՒԿՈՒՆԻ** և **ՊՂՆՁԻ** կատրաններ, գէղեցիկ կերպարանք, որոնք կարելի է ստանալ **ՄՐԻՒԼԻԱՆԻ** մարտի 24—25

VICHY

Склодъ въ ПАРИЖѢ, 22, бульваръ Монмартръ.

PASTILLES DIGESTIVES, приготовленныя въ Виши изъ соли, добываемой изъ особенныхъ источниковъ, весьма пріятны на вкусъ и хорошо дѣйствуютъ противъ тошноты и труднаго пищеваренія.

SELS DE VICHY POUR BAINS. Одинъ спертокъ для ванны лицамъ, не могущимъ лечиться въ Виши.

Во избѣжаніе подмѣлки, требовать на всѣхъ марку.

Компанія.

Թիֆլիսում Յուրինովի մօտ.

VICHY

PARIS, 22, boulevard Montmartre.

GRANDE-GRILLE. Отъ лимфатическаго расположенія, дурнаго пищеваренія, засоренія печени и селезёнки, завала, изменной болѣзни и проч.

HOPITAL. Отъ труднаго пищеваренія, тяжести желудка, потери аппетита, боли въ желудкѣ.

CELESTINS. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

HAUTERIVE. Отъ боли въ поясницѣ, мочеваго пузыря, каменной болѣзни, подагры, потери аппетита.

ТРЕБОВАТЬ названіе источника на коробкѣ.

Թիֆլիսում Յուրինովի մօտ

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 19 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 32 Փետրվարի 21 (Մարտի 5) 1881 Փետրվարի 21 (Մարտի 5) № 32

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվինը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում պրծում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Առաջարկողները դիմում են ուղղակի
Դիմեսը. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողի 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիւղ և քաղաք.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Խրտագրին. ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրքիա. Սպրաֆօրդ Ռէգկլիֆի գիրքը.—ԽԱՒՈՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՒԻՐԱԿԱՆ. Դարձի բէկ.

ԳԻՒՂԸ ԵՒ ՔԱՂԱՔԸ

—

Ընդհակառակ հայ գիւղերը տառնեակ տարիներով ապրելով պետականների կամ մասնաւոր անձերի գիւղերի հարևանութեամբ, այնու ամենայնիւ ոչինչ օրինակ չեն ևս առնում իրանց հարևաններից թէ հողի մշակութեան ասելի կատարելագործված ձևերի կողմից, թէ բնակարանների ասելի յարմար շինութեան կողմից, թէ այս կամ այն արդիւնաբերութեան ու առհասարակ կեանքի բարեկեցութեան կողմից: Պետականը կամ մասնաւորը գիւղական յարմար տներ ունեն, բուսնում են իրանց հողերի, այգիների, բոստանների մէջ այնպիսի արդիւնքներ, որոնց աճողութիւնը այս կամ այն տեղում հայ գիւղացին անհերևակայելի էլ համարում:

Բայց հայ գիւղացին դարձեալ շարունակում է ապրել գետնափոր, անառողջ, կեղտոտ խրճիթների մէջ, իր անասուններին հետ միասին և շարունակում է մշակել հողը այն նահապետական ձևով, որով մշակում էին նրա պապերը, շարունակում է արդիւնաբերել միմիայն այն արդիւնքները, որ արդիւնաբերում էին նրա նախնիները դարերից առաջ:

Այդ երևոյթը երկու գլխաւոր պատճառներն ունի: Նախ՝ որ հայ գիւղը երկար ժամանակ հնթարկված լինելով թիւրկոմա թուլի իրաւունքի (тіуляое право) իշխանութեանը, ոտոեասական անձնաղող դրութեան մէջ էր գտնվում և մնասմ մինչև այժմ էլ գտնվում է, երկրորդ՝ որ հայ գիւղական տարրի ամենալաւ, թարմ ոյժերը անընդհատ հոսում են դէպի քաղաքը և այլև երբէք չեն վերադառնում գիւղը:

Պարսից տիրապետութեան ժամանակներին այժմեան ռուսական Հայաստանում գործում էին թիւրկոմա թուլի իրաւունքը: Կառավարութիւնը իր այս կամ այն պաշտօնեային փոխանակ ռոճիկ տալու պետական գանձից, յատկացնում էր մի գիւղ, որի հարկերի մի մասը ինքն էր ստանում, իսկ միւս մասը անփոփոխաբար էր գառնում պաշտօնեային: Բայց այդ տեսակ իրաւունքը ժամանակատոպակս էր տրվում պաշտօնեային պարսից կառավարութեան կողմից, իսկ վերջը գիւղը կրկին արքունի գիւղ էր գառնում, կամ կրկին ժամանակաւորապէս տրվում էր մի այլ պաշտօնեայի:

Երբ Ռուսաստանը նուաճեց պարսկական Հայաստանի այդ մասը, թիւրկոմա իրաւունք ունեցող կալուածատէրերը, այլ և այլ թէ հայ և թէ թուրք խաները, կարողացան ապացուցանել ռուսաց կառավարութեանը, որ իրանք այս կամ այն գիւղը ոչ թէ ժամանակաւորապէս են տիրապետել, բայց որ գիւղը իրանցն է և որ գիւղացիները նրանց պարտաւոր հարկատուներն են: Այդպիսով միայն թիւրկոմա իրաւունք ունեցող կալուածատէրերի վրա գիւղերը վերջնականապէս հաստատվեցան մեր կառավարութեան կողմից և մեր հայոց և թուրք գիւղերը ստիպվեցան կրկնակի հարկեր վճարել մի կողմից պետական գանձարանին, միւս կողմից կալուածատիրոջ: Այդ տեսակ նեղ տոոեասական դրութեան մէջ դժուար էր մեր գիւղերի համար տնտեսապէս ապրած գարգանալ և զարգացման մէջ մրցել միմիայն պետական հարկ վճարող գերմանացի կօլօնիստների և մասլականների հետ: Պատճառը որ հայ գիւղացին միայն ծուլութենից և անհոգութենից չէ որ աղքատ է, որ եթէ նա տնտեսապէս աջող դրութեան մէջ է, նա բարեկարգում է իր դրութիւնը, հարստանում, գետնափոր խրճիթներից դուրս է գալիս և լաւ տներ շինում կարող է այն իրողութիւնը լինել, որ արքունի հողերի վրա գտնվող հայ գիւղերը Երևանեան նահանգում համեմատ ասելի հարուստ են, քան թէ կալուածատէրերի, նոյն իսկ հայ և թուրք կալուածատէրերի հողերի վրա շինված գիւղերը: Արքունի հողի վրա եղած հայ գիւղը մի հարկ է վճարում միայն, այն է պետական հարկը, չէկ մօրուքը: Նա փոքր ինչ ուշքի գալով, ըստապից գոակը վեր քաշել, որ տեսնէ, թէ ով էր իրան այսպիսի կոպիտ հանուք անողը, որ նրա համեմատ պատասխանէ,—այդ միջոցին իշխանի երկրորդ բամբասան իջաւ նրա գլխի վրա և փոքրիկ գլուխը բոլորովին թաղվեցաւ ահագին գոակի մէջ, որ այժմ հասել էր մինչև Սաքուլի ուսերը:

—Ջնա լսում, քեզ եմ ասում, պառաւ աղուէս, երբ եկար, կրկնեց իշխանը իր հարցմունքը:

—Տօ, հէր օրհնած, մի քիչ աւար աչքերս բաց անեմ, երեսիդ մոխիկ տամ, բարով, հազար բարով ասեմ, քէֆիդ հարցնեմ, յետոյ ի հարկէ կասեմ, թէ երբ եկայ:— Ինչ ես չար հրեշտակի նման հոգիս առնում, պատասխանեց Սաքուլը գոակը ուղղելով, որը այժմ այն ասպիճան լայնացել էր, որ էլ իր սովորական տեղում չէր կանգնում:

—Այդ անիծված գոակը ինչու այդպէս գժվեցաւ... դժգոհութեամբ քրթմնջում էր նա, անզգաստ ուղղելով գոակը, և երբ անսաստ հնար չը կայ, ջրից հանեց իր քթի ընդարձակ աղլուխը (որը մի և նոյն ժամանակ երես սրբիչ էր) գրեց գլխի վրա, որ գոակի ծաւալը փոքրանայ: Իսկ այդ բարդը երկար չը տևեց: Իշխանի խօսակցութիւնը Սաքուլի հետ նրա վրա դարձրին բոլոր հիւրերի ուշադրութիւնը, որոնք թողնելով իրանց երգն ու պարը, հաւաքվեցան նրա չորջը, և իւրաքանչիւրը չը իմացաց հետևել Բայխնդուր իշխանի բարի օրինակին, մի-մի բամբասանք նրա գլխին տալով, սիրելութեամբ ողջունել նրան: Այժմ գոակը այն ասպիճան լայնացաւ, որ ոչ միայն քթի ազուխը, այլ եթէ մի փոքրիկ բարձ ևս իր գլխի վրա գնելու լինէր, գոակը գարձեալ մնծ կը գար:

—Աւաւ են, Սաքուլ, ինչու չես մեծանում, խօսում էր նա ինքն իրան, ուշադրութեամբ գննելով գոակը, մի գուցէ պատռված լինէր.— էլ ծրտելից մեծանայ Սաքուլը. ամեն անգամ, երբ այդպիսի բամբասանք եմ ուտում, բոլոր

ԳԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ Վ Է Պ

(1722—1728)

—

Դրսից ծառանների, պատասխանների ուրախութեան աղաղակները բոլորովին խլացնում էին հիւրերի խօսակցութիւնը: Նրանց անգամ ասելի ձոր էր և գինին ասելի առատ: Նրանք չուտով իրանց համար զուարճալի ու սպանդարներ բերել տուեցին, սկսեցին ածել, երգել և պար գալ: Ծառաների այդ յանդուգն մրցութիւնը, կարծես, դրգռեց Բայխնդուր իշխանի նախանձը, որը տեղանից վեր բարձրացաւ, ձայն տալով.

—Պար, պար, Բայխնդուր իշխանը պար է ուզում:

Պարսից չանշանի «բամման-զլխի» որոտացող ձայնը բառական էր տան կնիկների ուշադրութիւնը գարձնել զուարճութեան այդ եղանակի վրա, որ հէնց իրանց ցանկութիւնն էր, որի մասին մի քանի ամենարկութեան էին սպասում: Թինան ժպտալով մտաբերաւ, վեր առնց պատից կախ տուած գոչխրան, իսկ Վարսն ցած բերեց նրան տեղից քարշ ընկած խեցեղէն թմբուկները, մինը մնծ, միւսը փոքր, որոնք կապած էին մխիթարով (*): Նա առնց թմբուկները մի փոքրիկ աղջկայ ձևոքը, որը գրկելով, կանգնեց նրա հանդէպ: Աչուղն էլ իր պարկապզուկը սարքելով, կանգնեց նրանց մօտ, երաժշտական խումբը կազմվեցաւ, սկսում էին պարողները: Այդ միջոցին Սօփիոն, Փէփէլէն և Նինօն չարվեցան միմեանց մօտ, և իւրաքանչիւրը անհամբերութեամբ սպասում էր իր հերթին, որ սկսէ պարը: Մի անմեղ ուրախութիւն, իր բոլոր աղջախոհական պարզութեամբ փայլում էր այդ քիթեռնիկի պէս անոգ, մանկահասակ աղջիկների դէմքի վրա: Նրանք դեռ հիւրերի գալուց չատ առաջ մի առանձին իրենամք էին տարել իրանց զարդարանքի վրա և ամեն մէկը հագել էր իր պահեստից ինչ որ նոր էր, ինչ որ լաւն էր: Այժմ կազմ և պատրաստ, սկսում էր նրանց թռչկոտել, թռչկոտել մինչև լոյս:

—Առաջ դու սկսիր, գաւակս, ասաց Բայխնդուր իշխանը, բռնելով ամենակրտսեր քրոջ, Նինօի, ձևոքից և կանգնեցնելով նրան մէջտեղում:

Նինօն չարժվեցաւ: Թինան իր դալար մատներով սկսեց ածել փոքրիկ բժժոցներով զարդարած դայիրան, իսկ Վարսն վայտեայ բարակ ձողերով սկսեց արկտրկացնել խեցեղէն թմբուկները: Աչուղն էլ զօս էլ տալիս իր պարկապզուկին: Բոլոր հիւրերը երաժշտութեան հնչմանը կամ համեմատ սկսեցին ծափ տալ:

Նինօն պարում էր: Նրա բոլոր անդամները շարժողութեան մէջ էին, և կարծես, մինը միւսի հետ մրցութիւն էին անում, թէ որը ասելի արագ, թէ որը ասելի աքանչելի կերպով կարող է պատկանել գործել: Ցոլնած Նինօից յետոյ լսկանց Փէփէլէն և ապա Սօփիոն: Երկու միւս քոյրերի պարը ոչինչով չէր զանազանվում առաջինից, միայն գրանք ասելի ծափահարութիւններ ստացան գլխաւորապէս այն պատճառով, որ իրանց պատկաների և թափչքների մէջ ցոյց տուեցին զարմանալի ճարպկութիւններ:

Երբ ընդհանուր զուարճութիւնը ասելի տաքացաւ, պարի մէջ խառնվեցան և հիւրերից մի քանիսը: Նախ սկսեցին Սօփիոն և Դաթիկոն, երկու վրացի ազնուականները միասին: Դա իսկապէս պար չէր. նրա մէջ չը կար ոչ վայելչութիւն և ոչ կրկի ճաշակ.—դա լեզգիների գրգռված ջղերի արդիւնաբերութիւնն էր, երբ լեռնական մարդը իր ուրախութեան, իր հոգեցնցումները արտայայտում է վայրենի, անկանոն չարժումներով և կատաղի թափչքներով: Այդ իսկ պատճառով այդ պարը կոչվում էր լեզգու պար, ազամարդկի մէջ նա դեռ պահպանել էր իր վայրենի բնաւորութիւնը, իսկ կիներ մէջ բաւական մեղմացած էր:

Բաթկօնեան խառնակութիւնը բոլորովին ընդհանուր դարձաւ, մանաւանդ այն ժամանակ, երբ ապատասխանների խումբը դրացի սենեակից իրանց գուռնայով ներս մտան: Վրացիները խառնվեցան իրանց տէրերի հետ և սկսեցին միասին պարել: Այդ միջոցին Թինան և Վարսն, որ մինչև այժմ ածում էին դարիայի ու թմբուկի վրա, իրանց երաժշտական գործիքները յանձնեցին Աւօվիոյին և Փէփէլէին, իրանք էլ միացան պարողների հետ: Գուռնայի ձայնը, դարիայի ու թմբուկների արկտրկոցը, ծափահարութեան որոտը, արբած բազմութեան խառնաձայն աղաղակը, բազմաթիւ ոտների տրոփիւնը,—բոլորը միախառնվելով, ներկայացնում էին մի վայրենի, խառնաչփոթ քաոս: Վրաց Թագաւորի ապատանին զուարճանում էր...

Այդ խառնակութեան ժամանակ ոչ ոք չէր կարողացել նկատել, որ մի դեղաձև մարդ ներս էր մտել, և միանալով ծառաների հետ, հառնդով ծափ էր տալիս և բոլոր ուժով աղաղակում էր: Բայց նա չը կարողացաւ երկար անյայտ մնալ Բայխնդուր իշխանի արծաթի տեսութիւնից, որը մօտենալով նրան, մի ատամիկ բամբասյայ (*) խփեց գլխին, ասելով.

—Բարով, Սաքուլ, բարով!—Գեաիները մտնես, երբ եկար:

Իշխանի ծանր բամբասյից չշմած, չչկռած Սաքուլը չը կարողացաւ խլկոյն պատասխանել, որովհետև նրա ահագին մօրթէ գոակը իշխանի ձևոքի ատամիկ գարկից, իր սովորական տեղը թողնելով, այժմ իջել, հասել էր մինչև նրա բերանը, բոլորովին ծածկելով թէ աչքերը և թէ

*) Բամբասյայ ժողովրդական լեզուով նշանակում է ճանկերով գարկել:

*) Մխիմ նշանակում է կաչեայ բարակ վակ-

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՊՎՓՎԱՍՈՑ ՊՎՖՎՂՊ

Ա. Ա.

Հայ ժողովրդի ներկայիս վիճակը

Հայ ժողովրդի ներկայիս վիճակի մասին շատ է գրվել ու խոսվել, բայց ոչ մի ժամանակ այդ խոսակցությունները այնքան կարիք չեն ունեցել ուշադրության, որքան հիմա։ Ոչ մի ժամանակ հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները այնքան պարտավոր չեն եղել ուշադրություն դարձնել իրենց ազգի ներկայ դրության վրա, որքան հիմա։ Ոչ մի ժամանակ հայ ժողովուրդը այնքան մեծ կարիք չի ունեցել ուշադրության, որքան հիմա։ Ոչ մի ժամանակ հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները այնքան մեծ պատասխանատվության տակ չեն եղել, որքան հիմա։ Ոչ մի ժամանակ հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները այնքան մեծ պատասխանատվության տակ չեն եղել, որքան հիմա։

Ինչո՞ւ հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները պարտավոր չեն եղել այնքան ուշադրություն դարձնել իրենց ազգի ներկայ դրության վրա, որքան հիմա։ Ինչո՞ւ հայ ժողովուրդը այնքան մեծ կարիք չի ունեցել ուշադրության, որքան հիմա։ Ինչո՞ւ հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները այնքան մեծ պատասխանատվության տակ չեն եղել, որքան հիմա։ Ինչո՞ւ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Փօթի, 23 դեկտեմբ. 80

Ի նպաստ նախկին «Պարոյասիրաց» ընկերության փօթիի մէջ, խնամքով մի պատուական ժան ազգայնոյ կառավարած է եղել ժամանակին մի հանդամանութիւն, որ այդիւնք ունեցել է 90 րուբլ, և որ ուղարկած եմ ձեր խմբագրութեանդ այդ նամակի հետ միասին։

Հաճեցէք հասուցանել այն գումարը «Միացեալ» ընկերութեանը, որ առանձնած է Ն. Պօլսի նախկին երեք ընկերութեանց պատասխանատու Թիւնը։

«Միացեալ» ընկերութիւնը ուրախութեամբ պիտի առնոյ փօթիի ազգայնոց այս նուէրը, որ առաջինը չէ, և ամեն օր պիտի գոհ դառնայ, զի չատ անգամ իրենց առատաձեռնութիւնը ցցուցին յօգուտ ազգային այլ և այլ ձեռնարկաց։ Այս ժամուս, ուր «Միացեալ» ընկերութիւնն ունի ամենամեծ ծախսիր, որոց հաւասարակշռող չեն իր հասոյթները, որ և է նուէր մի մանաւանդ նշանակութիւն կը ստանայ։ Յանկալի էր որ այս հանդամանքն ի նկատի առնելով Կովկասի հայերը վերոյիշեալ ընկերութեանը նուիրատուութիւնները որ վազուց դադարել են և որոց վրա ընկերութիւնը ներատեր գործոց ձեռնարկած ժամանակ կը նայէր իրրև ամենահաստատ մի աղբիւրի վրա։ Նամակիս կից կը գտնէք անուանց ցուցակը, որ և կը խնդրեմ տպագրել։

Ալէքսանդր Մէլիք-Հայկազեանց տասնեակն 50 րուբլ, Յովհաննէս Հասան-Ջալալեանց 10 րուբլ, կարապետ Միքայէլեան Պապօվեանց 20 րուբլ, Նիկողայոս Մէլիք-Հայկազեանց 10 րուբլ, ընդամենը 90 րուբլ։

Այդ փողը ստացված լինելով փետրվարի 14-ին, ներկայ 1881 թ-ին, ուղարկվում է «Մշակի» ս. խմբագրին։

Յ. Շահնազար

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Առասպելք ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ, ս. Թ. Մարգարեանի ձեռքով 5 րուբլ յօգուտ վանի տալիքների հետևեալ անձերից նուիրված։ Ղուկաս Սօմալեանց 2 ր., Խաչատուր Մէլիք-Սարգսեանց 2 ր., Յովհաննէս Աւետիսեանց 1 րուբլ։

—

ՄՕՍԿՎԱՑԻՄ այս օրերս լոյս տեսաւ Բարութիւն քահանայ Պօպօվեանցի աշխատասիրած դասագրքի երկրորդ հատորը «Պատմութիւն նոր կտակարանի, հանդերձ կարևոր բացատրութեամբ և Պաղէստինու աշխարհագրութեամբ»։ Գինն է 60 կօպէկ։ Գրամեաններին նշանաւոր զիջում կը լինի։ Յանկացողք կարող են դիմել հետևեալ հասցեով «Въ Москву, домъ Армянской церкви, священнику Артемію Попову.»

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԻՒԱՆի գաւառի Վաղարշապատ-Ծիծեռնակաբերդ գիւղից մեզ գրում են. «Մեր գիւղում նոր մօդա է բնկել՝ անասուններին պատակում են իրար հետ։ Օրերումս երկու անասուն՝ մի ղոչ և մի ոչխար, զուրնայով, քահանայով և մեծ բազմութեամբ իրար հետ պսակեցին։ Հարսանիքը երեք օր է տևել։»

—

Մեզ գրում են Հին-Նախիջևանից. «Մեր ռամիկ ազգաբնակութեան ծառայողներից շատերին տգեղացրին և առհասարակ մեր պօլիցիական վարչութեան մէջ մեծ փոփոխութիւններ պատահեցան։»

—

Պ. Աղասի Մէլիք-Ադամեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Ընթերցողները յիշում են «Մշակի» 1879 թվի № 226 մէջ իմ երկտող նամակս, որով ես յայտնում էի թէ մի հայ վաճառական ժողովել էր յօգուտ «Աբարաքունեաց» ընկերութեան 40 րուբլ և չէր հասցրել ըստ պատկանելոյն։ Պարոնը բացակայ էր Թիֆլիսից։ Այժմ վերադարձաւ և ես սկսեցի նրան հանդիպել որ տայ այն քառասուն րուբլ։ Բայց իմ խօսքերս դուր անցան. պարոնը զանազան առարկելիներ սկսեց ինձ պատմել, իսկ փողը դարձնել չը տուեց։»

—

Մեղրի գիւղից մեզ գրում են. «Մեր գիւղը կարօտութիւն ունի մի չինական ուսուցիչարանի, թէ իր և շրջակաների համար։ Դրա վրա զարձնում ենք մեր թեմական տեսչի ուշադրութիւնը։ Շատ անգամ մեզ նախատում են, որ մենք անզգաստ միմիայն դպրոցների վրա ենք խօսում, բայց գաւառական ճիգերակիցը այլապէս չէ կարող վարվել, քանի որ հայոց դպրոցների մեծ մասը անմխիթար դրութեան մէջ են, իսկ հոգևոր կառավարութիւնը դպրոցական գործերը յանձնում է այնպիսի անձնաւորութիւններին, որոնք չեն կարող, կամ չեն կամենում ոչինչ անել։»

—

Յայտնի է որ ներկայ տարուց սկսած հայոց դպրոցներում ուսուցչական պաշտօն վարել յանձնաժողովները պէտք է ուսուցչութեան քննութիւն առնեն պետական դպրոցներում գաւառական մեր ներկայ ուսուցիչներից շատերը, ինչպէս անձամբ իմացանք, չունենալով հարկաւոր տեղեկութիւններ այդ քննութեան չափի և եղանակի մասին, մտորված են ճնայել, անհանդիստ և անորոշ դրութեան մէջ գանվելով։ Հրատարակում ենք մեր թեմական բոլոր տեսուչներին գանել կարճ կերպով ծանօթացնել մեր ուսուցիչներին քննութեան պայմանների էութեան հետ, որպէս զի նրանց համեմատ փորձ ապահովներն էլ իրանց պատրաստութիւնը տեսնեն։

—

Մեզ գրում են ԴԻՐԻՆԴԻՑ որ յունվարի 30-ին քաղաքի հայ-բատրօնաժէրների խումբը բարեգործական նպատակով ներկայացրեց «Պէպօ» և «Հազար Մուսիանոց կտաց» պիէսաները։ Ներկայացումն լաւ անցաւ։ Սիրողները իրանց մասնաւոր դրամատնքը խոշոր ուրախութեամբ մասնակցեցին հանրաշահ գործին։ Մի չարաթից յետոյ դարձեալ ներկայացումն պէտք է լինէր։

—

Փետրվարի 11-ից մեզ գրում են ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ. «Այսօր գիշերը մտնում են գողերը մի հրէայի տուն, այդ տան կինոջերին կապտակելու դիտաւորութեամբ։ Տան տիկինը և փոքրիկ երեխան զարթնելով սկսում են աղաղակ բարձրացնել։ Աւազակները սրի հարուած են տալիս տան տիկնոջ և չտագով հեռանում են տանից, առանց որ և է բան։»

—

Մեզ գրում են Ախալցխայից որ տեղական իշխանութիւնը արգելել է հոգևորականներին յաճախել հոգևորական ընթերցարանը, նոյնպէս արգելված է ազգատների համար հանգանակութիւն չարաչարելը։

—

ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գիմնազիաների և բէալական դպրոցի մէջ հայոց կրօնի և հայոց լեզուի դասատուութիւնը չատ պակասաւոր է։ Վաղուց է այս ուսումնարաններին մէջ հայ ուսուցիչը առ չէ դրել։ Ներսէսեան, լսում ենք, քահանաներից մէկը նշանակվել է կրօնուսոյց այդ դպրոցներում, բայց գժբաղդաբար ինքն ազգ-հայրը տգէտներից է և բոլոր հնարքով ամենայն վարձել, ուրիշ բան չը գիտէ։ Մեր հասարակութիւնը այդ կարգից չատ անհոգ ու անտարբեր է. նա չէ մտածում միջոց օրինաւոր ուսուցիչ վարձելու, իսկ անվարձ, միայն պարզեի յուսով ուսուցչել լինելը, ի հարկէ ոչ ոք չի ցանկանայ։»

—

Մի քանի ժամանակ սրանից առաջ մենք յայտնած էինք որ հասոյթ ծախվող հասարակների հետ միասին «Մշակը» ունի ընդամենը 1000 բաժանորդ, իսկ այսօր մենք կարող ենք յայտնել, որ առանց հասոյթ ծախվող հասարակների մենք ունենք արդէն 1000 բաժանորդ։

—

ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ մեզ խնդրում են հաղորդել որ վերջնական հաշուով ուսանողական վերջին ներկայացումից մնում է դուռ արդիւնք 814 ր. 5 կ., իսկ ծախսը եղել է 272 ր. 95 կ. Թղթակիցը աւելացնում է. «Ս. Դ. իր նամակում երեսի մոռացել է յիշել պ. Մանուէլեանցին և նրա բարեխիղճ և աջող խաղի մասին մի խօսք ասել Աբելիմանի վերաբեր։»

—

Թիֆլիսում, որտեղ 40,000 հայ բնակիչ կայ, «Մշակը» ունի ոչ աւելի քան 200 բաժանորդներ, որոնցից մեծ մասը գաւառացիներն են, իսկ բուն Թիֆլիսցիները չատ քիչ են։ Բարեբաղդաբար սառցածներից 5 կամ 6 մարդ են գրված լինում մեր լրագրին։ Բնական չէ որ 40,000 Թիֆլիսցիներից միայն 200 հոգի են գրվում մեր լրագրին, բայց այդ սառցողներից չատերն էլ իրանց Թերթը կարդալուց յետոյ, ուղարկում են նոյն Թերթը գաւառական քաղաքները իրանց ծանօթներին և այդպիսով վնասում են խմբագրութեանը։ Մի խօսքով հայը, մանաւանդ Թիֆլիսեցին ոչ Թէ միայն ոչնչ միջոց չէ գտած դնում որպէս զի նպաստէ իր մայրենի լեզուով հրատարակվող լրագրի գոյութեանը, բայց ամեն միջոց գտած է դնում որպէս զի վնասի նրա գոյութեանը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

„Polit. Corresp.“ լրագրին փետրվարի 8-ից գրում են Կ. Պօլսից հետևեալը։ Ֆինանսների և յատկապես հարցերը երկու ծանր հոգսեր են կազմում, որոնք չափազանց անհանգստացնում են Բ. Դրանք և որոնց նա անկարող է յաղթել Սուլթանը գլուխ չ ոչ օրի չէ հաւատում։ Բարեբաղդաբար խորհուրդ նա մի խորամանկութիւն է համարում և դիպլոմատիայի բոլոր գործադրութիւնները, նրա կարծիքով, գաղտրութիւններ են։ Սուլթանի այդպիսի տրամադրութիւնը, նրա խորհրդատուների երկչոտութիւնը, որոնք չեն համարձակվում առաջարկել սուլթանին, որ նա իր գնջումը ամենամեծ չափը ցոյց տայ, գեներալների ինարիգանները, որոնք կամենում են գործը պատերազմի հասցնել, որպէս զի կարողանան իրանց դրպանները լցնել, ազգասիրութեան պատասխանը ևայլն գործերի այժմեան դրութիւնը անասնելի են դարձնում։ Ամենից առաջ Թիւրքերը կամենում են գրամ ձեռք բերել, որպէս զի կարողանան պատրաստվել պատերազմի համար, որ, նրանց կարծիքով, այժմ անհրաժեշտ է դարձել։ Այս համար առաջարկումն են Ֆինանսական չափազանց խիստ միջոցներ, այնպէս որ նրանց կատարելը միևչև անգամ անկարելի է։ Ն. Պօլսի մէջ բացատական հարիներ կը մոցնային, որովհետև այդ քաղաքը Թէ անցնալում և Թէ այժմ վայելել է մեծ արտօնութիւններ։ Պետրայի և գալատայի մահմեդական ազգաբնակութիւնը մինչև այժմ շատ քիչ հարկ է տալել։ Ն. Պօլսի մէջ անշարժ կալքեր ունեցող փաշաների վրա մեծ քանակութեամբ տագանիներ կան և ոչ օր չէ համարձակվում նրանցից պահանջել այդ տագանիները, որովհետև նրանք փաշաներ են։ Մաքսային վարչութեան մէջ այնպիսի անկարգութիւններ են կատարվում, որոնց պատճառով պետական գանձարանը զրկվում է իր եկամուտի մեծ մասից։

Ցայտնի է, որ Թիւրքիայի քրիստոնեաները չեն ընդունվում զինուորական ծառայութեան մէջ և դրա փոխարէն հարկ են վճարում։ Նոյն հարկը վճարում են և պօլսեցի քրիստոնեաները, Թէպէտ Ն. Պօլսից ազատված է զինուորական ծառայութիւնից։ Այժմ նրբ մայրաքաղաքի մէջ էլ կը սկսեն զինուորներ հաւաքել, քրիստոնեաները ստիպված կը լինեն միևնոյն հարկը երկու անգամ տալ։

—

ՍՏՐԱՏՖՕՐԴ-ՐԵԴԿԼԻՖԻ ԳԻՒՂԸ

—

Լօնդօնի մէջ հրատարակվեցաւ «Թիւրքիայի պաշտպան հանդուցեալ լօրդ Ստրատֆօրդ-Ռեդկլիֆի գիւղը „Արևելեան Հարց“ վերնագրով։ Այդ հետաքրքրութիւնը հետևեալ կարգը նուիրված է Ըռնեստաների պահանջներին։

„Ինչու մեծամեծների վրա հիմնվելով, ես կամենում եմ մեկնել, որ քրիստոնեայ պետութիւնները իրաւունք չունեն սուլթանից գիջումներ պահանջել յօգուտ Ըռնեստաների։ Ես համոզված եմ, որ Ըռնեստաների պահանջները անհիմն են։ Այն իրաւունքները, որ ռուս-Թիւրքական պատերազմի ժամանակ Ըռնեստաները չը յարձակվեցան Թիւրքիայի վրա, ոչնչով նշանակութիւն չունեն, որովհետև Թիւրքիան Ըռնեստաների դէմ ոչ մի Թշնամական գործ չէ կատարել։ Մ կարծիքով, եւրոպայի քրիստոնեայ պետութիւնները Ըռնեստաներին ոչնչ չեն խոստացել բացի այն, որ նրա խնդիրը իր ժամանակին կը քննվի և այդ քննութենից յետոյ նրանք խորհուրդ տալին ուղղել յոյն-Թիւրքական սահմանները։ Չենք ժխտել սակայն Թիւրքիային կատարել այդ խորհուրդը ոչ Թէ միայն անիրաւացի կը լինէր, այլ և եւրոպական շահերի հակառակ։ Յոյն-Թիւրքական այժմեան սահմանները կատարելապէս լաւ են, որովհետև նրանք բաժանում են մրցող պետութիւններին և միջոց են տալիս Ըռնեստաներին պաշտպանել իր երկիրը։ Զարմանալի չէ, որ յոյները ցանկանում են ընդարձակել իրանց սահմանները։ Բնութիւնի կօնգրեսը խորհուրդ տալով Թիւրքիային ուղղել յունական սահմանները, բայց այժմ սուլթանից այդ չեն պահանջում, այլ պնդում են, որ նա Ըռնեստաներ պինդ հաստատանին, իսկ այդ գործը ոչ Թէ խաղաղութիւն կը հաստատէ, այլ կը խրախուսի յոյներին և մի քանի ժամանակից յետոյ նա դարձեալ նոր գիջումներ կը պահանջի։ Թիւրքները յոյներին չեն պրկել, իսկ Եւրոպայի շահերը պահանջում են, որ Թիւրքիան ուժի գօրով չխնդի և ոչ Թէ Թոյլ Թիւրքիան երեք չի մեծ ժողովի չափազանց գիջումներ անել Ըռնեստաներին և այդ չափազանց զոհաբերութիւնը կարելի է ստանալ սուլթանից առանց նրա վրա ծանր ճնշում գործելու, որ անպատուութիւն է քրիստոնեայ եւրոպայի համար և որ նրա շահերին հակառակ է։ Յոյների իրաւարանական իրաւունքների ամենամեծ չափը հաժապատասխան չէ կարող լինել նրանց այժմեան պահանջներին։“

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Italie» լրագիրը հետևեալ անցքն է պատմում իտալական թագաւորի Սիցիլիայում արած հանդապարհորդութիւնից։ Երբ Պաղեռմոյ քաղաքի պատասխանատուները ներկայացան թագաւորին, նրանց թեման կար և Սալվիա հանդիպի ներկայացուցիչը։ Այդ հանդիպը, ինչպէս յայտնի է, հայրենիքն է Պատանդանուհի, որ մի քանի տարի առաջ փոած էր փոխել թագաւորին սպանել։ Թագաւորը դիմեց հանդիպի ներկայացուցչին, հարցնելով Թէ Պատանդանուհի ազգականներից ով կայ կենդանի։ «Նրա մայրը կենդանի է»—եղաւ պատասխանը։ «Ինձ կինը ինչ դրութեան մէջ է», հարցրեց թագաւորը։ «Նա չատ աղքատ և թշուառ դրութեան մէջ է, ձերդ մեծութիւն»։ Մինչ օրը Պատանդանուհի մայրը թագաւորից ստացաւ 500 լիրա։

* *

Այս օրերս վահանովիցա Փարիզում Լիվոլի հիւրանոցում մի պատուական օրիորդ, Թողնելով մի կտակ, որը կարելի է համարել ինքնասիրութեան և ինքնապաշտպանութեան մի հրէշաւոր օրինակ։ Իր հարստութիւնը, որ հասնում է մինչև 170,000 ֆրանկի, կտակարարել է նա հետևեալ կերպով.—100,000 ֆրանկ նշանակել է իր գերեզմանատարի համար Պէր-Լաչէզ-գերեզմանատան մէջ, 15,000 ֆրանկի անասուններին խնամատար բնակութեանը և 20,000 նոյն տեսակ բնակութեանը Լօնգշօնում։ Մնացած գումարը պէտք է պահվի իրրև գրամագլուխ, որի տոկոսներով իր մահից յետոյ նրա որբ մնացած շներին ու ձիանոցին կերակրեն և խնամեն։ Այդ օտարոտի կտակ անողի համար, ինչպէս երեում է մարդիկ ոչինչ նշանակութիւն չունէին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻԱՁՈՒԱԾԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Լօնդօն, 19 փետրվարի։ Վենեթայ Օքերտս նշանակված է Տրանսվալի մէջ զօրքերի հրամանատար։ Նատալի նահանգապետի հրամանով բերման դի կդուց, նոյնպէս բօմբկից և օլօմբից ուղարկված են օգնական զօրքեր Տրանսվալի զօրքերին։

Աթէնք, 19 փետրվարի։ Պատմում են որ Աբդուլհան միութիւնը աքսորից Թիւրք պաշտօնեաներին Թիգրինդից և գրուեց այդ քաղաքը։

Ս. Պետերբուրգ, 19 փետրվարի։ „Голосъ“ լրագրին հաղորդում են Ջալարից Միջագետքում, որ այդտեղ յայտնվեցաւ ժանտախտ և չորս մարդ արդէն մեռան։ Տեղը շրջապատել են զօրքերի կօրդօնով։

Լօնդօն, 19 փետրվարի։ Օրագրի ժողովը ընդունեց երրորդ ընթերցանութենից յետոյ իրլանդական ստիպողական բիլլ։ Համայնքների ժողովում սկսվեցան վիճաբանութիւնները Իրլանդիայում զինք կրելու արգելման բիլլի երրորդ ընթերցանութեան առիթով։ Մակկարտան առաջարկեց մերժել այդ բիլլը։

Ս. Պետերբուրգ, 19 փետրվարի։ Գաշտեռապետ Վենեթալ-Ադլերգկրեմէ յաւերի օգնական դիներալ Բարանցովին շնորհված է կոմսութեան տիտղոսը իր ապագայ ժառանգների հետ։ Հրամայված է յօրինել երկու մեդալներ մինը արծաթեայ գնօք-քափէ առման յիշատակին, միւսը բրոնզեայ 79—80 թուերի պատերազմի յիշատակին։ Հրամայված է նրանց, որոնք մասնակցել են Զարաթ առման մէջ, կրել արծաթեայ մեդալ, փոխանակ առաջվայ բրոնզեայ մեդալի։ Լուր կայ որ Սիրիայի բնակիչներ ապստամբած է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒՐԳԻՒՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

Fonds A.R.A.M

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարութեան Թղթատուփեամբ շաբաթ կը բանանք Հաւլտրաթի Հրապարակի վերայ, մեզ պատկանելի տան վերի յարկը. Մենք կը ստանանք դանազան լրագիրներ, օրագիրներ, ամսագիրներ, և ամենատոր ընտիր գրեանք, որոնց յարմար կը համարենք: Յանկացողները կարող են մի տարով անդամ առարգրուիլ, վճարելով յառաջատու (կանխիկ) 3 րուբլի, իսկ վեց ամսից յետոյ 2 րուբլի:

Ընթերցարանի մատչելի է 10 կոպէկի:

Ընթերցարանը բաց կը լինի առաւօտեան 9—մինչև երեկոյեան—10—ժամը:

Ագահ Մելիք—Ադամեանց

3—4

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ԵՎ ԳՆԵՒԻ ԴԸՄԻՏՐԻԵՎԻՉ ՏԻՒՕՄԻՐՈՎ, վերջացնելով իր գործերը Քութայիսի մէջ, վերադարձաւ Թիֆլիս և յայտնում է իր կլիենտներին և դատաստանական գործերին վերաբերեալ խորհուրդների հարկաւորութիւն ունեցող անձանց, որ նա ընդունում է առաւօտեան 8—11 ժամը և երեկոյեան 5—8 ժամը: Գօլօվինակի, հիւրանոց „Парижъ“ № 3:

3—3

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ, ձմեռվայ պալտօններ 12 ր., փուֆայկաներ 2 ր. 50 կ., գլխարկներ 1 ր., մատուցարաններ 5 կոպէկ, ամաններ հասը 12 կ., հնդկական բրինձ 10 կ. ֆունտը: Անգլիական կօնֆիկաներ 40 կ., իսկ թէյ, որի ֆունտը ամէն տեղ 2 ր. 50 կ. արժէ, 1 ր. 80 կ. է ծախւում ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷՈՒՄ:

4—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ ծախւում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ: Որովհետև այդ մագազինները առաւում է թէյ ուղղակի պլանտատօրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործատուններից և բաւականացնում է փոքր շահով: Այդտեղ կայ տարեկան մօտաւորապէս 50,000 ֆունտ թէյ առաջին ապրանքի, կակաօ և շօկօլադ-ֆրայ, մեւրաբա և կօնֆիկաներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամէն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէվօլվէրներ, կողպէքներ, մատուցարաններ, ամաններ, դանակներ, գդալներ, թէյամանները, բաժակներ, թամքեր, դուլապներ կանանց և տղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկնոցներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, ակտարակներ, դրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Այծքառնաց գալլէրէում:

100—57

ԱՅԳԻ կապարով է արվում: Ծախւում են ՏՈՒՆ ԵԻ ՀՈՂ: Հողը ծախւում է բաժիններով իւրաքանչիւրը 400 սաժէն: Վօրոնցօվսկայա Նաբերեժնայա փողոցի վրա երկհարկանի աւերնիկական ուսուճարանի և պահեստի դէպատան մէջ № 52:

3—3 (7)

ՌՈՒՍԻՈՑ-ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Առաջնակարգ ուղղակի գործարանից Բամբան Սիմ և Հէսթի, երկաթէ գութաններ, երեք անիւների, ամէնագործված տեսակից, որոնք արդէն ընդունուած են ամէն տեղ մանաւանդ Երևանի նահանգում: Իւրաքանչիւր գութանի արժէքն է երեք խոփի—85 րուբլի, իսկ գումարով առնողներին զիջումն կը լինի: Նոյնպէս տարածուելան երկրագործական դանազան մեքենաներ, և մեծ քանակութեամբ Ամերիկայի և Եւրոպայի դանազան տեսակ ապրանքներ: Մագազինում պատրաստ կընդունուի ամէն տեսակ մեքենաների և այլ ապրանաց թէ Ամերիկայից և թէ Եւրոպայից բերել տալու մանաւանդ աշխատանքով: Հասցէն. Դվորցովայա փողոց գալերէյ Արծրունի, Տըփխիս:

4—10

ՖՐԱՆՍԻԱՑԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԳԱՐԴԵՆԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ԴԻՊՈՆ պատիւ ունի հրատարել ցանկացողներին այցելել նրա ՀԱՒԱՔԱՆՈՒՆ էկզոտիական հազուագիւտ բոյսերի, մրգերի ծառերի, որոնց համար Բրիւսսելի և Փարիզի աշխարհահանդէսների ժամանակ ամենաբարձր ընծաներ են տարացված: Ապոնիա, կամելիա, կօնիֆեր և այլ կանաչբոյսեր սալօններին համար, թուփեր և բոյսեր այգիների համար: Ամենալաւ տանձենիներ, խնձորենիներ, դեղձենիներ և կերասի ծառեր: Յատիճենական մոլխնա, մշշ, ծնեբեկ 500 տեսակ շիպօվնիկ: Ամարիլիա, ծաղիկների սոխուկներ: Մեծ քանակութեամբ պատրաստի բոյսերի և ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ: Գօլօվինակի փողոց, տուն իշխան Մուխրանսկու, Թիֆլիսի ժողովարանի մօտ:

3—3

Մինչև այժմ չեղած ԿԱՆԱՉԻ ԻԿ, ՌԻՀԿ ՀԱՐԻՍԻ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՎՐԻԿԻ ԴԻՕՁԻՑ: Առողջացնում է ամէն տեսակ ԽՈՒԼՈՒԹԻՆ, եթէ նա բնական չէ: ԵՐԵՔ ՐՈՒԲԼՈ, բաժանորդագրուելով յետոյ ուղարկվում է ՄԻ Շ. Շ. այդ իւղից, մանրամասն ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ, գործածութեան ձև մասին: Ընդ իւղ կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլո ԴԻՊԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Էքսպեդիտր ՎԱՐՇԱՎԻՑ, Կարմանսկայա փողոց № 3:

28—52

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

на 1881 годъ

НА

ЕЖЕДНЕВНУЮ ГАЗЕТУ

„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.“

Подписная плата: городскимъ подписчикамъ, съ доставкою на домъ, по 4 руб. и иногороднымъ, съ пересылкою по почтѣ, по 5 руб. въ годъ; за полгода же первымъ по 3 руб. и послѣднимъ по 4 руб.

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ: въ конторѣ редакціи газеты „«КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ».

Иногородные подписчики адресуютъ: въ г. Тифлисъ, въ редакцію газеты: «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ», на углу Графской и Атаманской улицъ, въ верхнемъ этажѣ дома Квятковскаго.

ПРОГРАММА

ГАЗЕТЫ «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.»

1) Правительственныя распоряженія. 2) Телеграммы. 3) Передовыя статьи 4) Политическое обозрѣніе. 5) Внутренній отдѣлъ. 6) Внѣшній отдѣлъ. 7) Судебная хроника. 8) Городское самоуправленіе. 9) Смѣсь. 10) Фельтоны. 11) Справочный указатель. 12) Казенныя торговыя и частныя объявленія.

Редакторъ-издатель М. И. Хитаровъ

4—5

Ձր նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գներով կը ծախվին ԿՕՆԳՕ-ԹԷՅ 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ ՄՕՆԻՆԳ 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի ԿԱՅՍԱՈՒ 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և ԱՄԵՆԱԼԱԼԻ ԹԷՅ 2 ր. առանց թղթի: Անգլիական բէժօվիներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ: Գործակալութիւն ԲԱՐՆԱԲԻԻ ԹԱՄԲԱԿԸ, չծնօների ԿՈՂՊԱՔՆԵՐԸ, տուրնօրի ԳՐԻՉՆԵՐԸ և էկստրակտ կախաչօկլատի ծախելու համար, որոնք վարիզի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մեդալ ստացան: ՀՈՏԱԼԻՑ ԹԷՅԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.: Վաճառականներին օգտաւէտ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ: Ամբոզ հագուստ 15 ր., կօնֆիկաներ հատի գէմ 60 կ. ֆունտը:

27—100

ՍԱԼԻՑԵԼԱՆՆ ԵՏՄԻ ԲԱՀԿԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑ ՆԵՐ ԵՏՄՆԱՐՈՑ ԲԱՀԿԱԼԻՆ ԷՖԵԼՅՈՒՄ թոյլ են տուած Մօսկվայի ԲԱՀԿԱՆԱՆՆ ՓՇԿՈՒԼՏԵՏԻՑ Ձյդ միջոցները մեծ ԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ են պատճ և առաջարկվում են իբրև ԸՄԵՆԱԼԱԼԻ առողջապահական Միջոց ներ բերանի և ատամների համար: Կարելի է ԵՏՄՆԵՐԸ պահպանել ՓՕՇԻՆԱԼՈՒՑ, սառեցնում են ԼՕՋԱՒՈՒՆԴԻ ՀՆՐԸ և վատ ՀՈՏԻ առաջն են առնում:

Ատամնաբոյժ բժիշկ Ե. Ի. Ադելհէյմի ԳԼԽԱՒՈՐ ՊՇՏԸ գտնւում է ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ տանը:

ԹԻՖԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՆԸՆ և անդրկովկասեան գլխաւոր ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ:

Ծախողների ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ ՉԻՉՈՒՄՆ ԿԱ ԼԻՆԻ:

5—30 (11)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք թէյի ֆունտը			1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից բերվող թէյի հետ				Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

47—100

ՆՈՐ ՏՊԱՐԱՆ

ՄՈՎԱՅԱՅՍ ՎԱՐԱԾՆԵՑՆՑ ԵԻ ԸՆԿ.

ԳԱՆՈՎՍԿԱՑԻ ՓՈՂՈՑ, տուն ԻՇԽ. ԲԼՃԲՈՒԹՈՎԻ

Ձյս օրերս բանալով ԹԻՖԼԻՋՈՒՄ լիակատար ՏՊԱՐԱՆ իր ամէն պատպհանքը, ընդունում եմ ապիւռ ԱՄԵՆ ԼԵՋՈՒՈՎ և ամէն տեսակ պատուէրներ այն է՝ ԳՐՔԵՐ, ԻՐԱԳՐԵՐ, ԱՄՍԱԳՐԵՐ, ԲԼԱՆԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԵՑՈՒՑԱԿՆԵՐ, ՀԱՇՈՒԻ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ, ՏՈՄՍԱԿՆԵՐ, ՁԱՅԻ ԵԻ ԾԽԱԽՈՏԻ ԵԱՒԻԿՆԵՐ (գանազան գոյներով) և այլն:

Տպագրութեան մաքրութեանը և ապահարանական կանոնների ճշտութեանը համար ԻՔՐԵԻ ՄԱՄՆԱԳԻՑ պատասխանատու եմ յիշեալ միշտ ՊԱՏՈՒԻՐՆԵՐԸ կը կատարեն ԿԱՐՃ ՄԻՋՈՑՈՒՄ, ԱՄԵՆԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆԵՐՈՎ:

5—5 (2)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 20 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 33 Փետրվարի 24 (Մարտի 8) 1881 Փետրվարի 24 (Մարտի 8) № 33

ՏԱՄՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում պրկում են մէնթուղի ամրոցատան մէջ.

Առաջարկութիւնը պիտի ուղղել
Տեղեաւս. Редакція «Мшака»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տոն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն ինչով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակչի տան 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ· Նամակ կազդուրանոց· Նամակ խմբագրին· Ներքին լուրեր—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ· Ֆրանսիա· Գաղափարական տեսութիւն· Նամակ Թիւրքիայից· Արտաքին լուրեր—ՀՆՈՒԱԳԻՐՆԵՐ·—ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ·—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ· Անդ·

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԿԱԳՋՈՒԱՆԻՑ

12-ն յունվարի

Ժամանակաւորապէս բնակվելով կազդուրանի մէջ (որ գտնվում է կարապ Նահանգում) և նայ եղբայրների և քոյրերի քաղցը և ծարաւը դեռ չյագեցնակվում է, բաղդ ունեցայ ժողովելու կազդուրանի օտարականներից և բնիկներից լոկ կազդուրանի համար մի քանի յօգուտ վանայ սովելոց երկու հարիւր երեսուն րուբլի և քսան կոպէկ (230 ր. 20 կ.), որից ինդրանօք ու. ա. Նուիրատուների 80 ր. 20 կ. նոյեմբերեցինք տեղիս Ներսիսեան հոգեբարձութեան, իսկ 150 րուբլին, ինդրեմ փոխանակագրուվ ստանաք Թիֆլիսի 2-դ կարդի վաճառական ու. Մնացական Սարգսեանից, և ուզարկեք ուր որ հարկն է:

Ընդամէնն ուղարկեցի և տուրագրողների ցուցակը և ինդրում ի խոնարհ տեղիս մի քանի բնիկների և տուրագրողների, տպագրէք ձեր պատուական լրագրի մէջ: Տարաղրութիւնը շարունակվում է և յոյս ունեմ որ շուտ ժամանակի մէջ գումարը հասցնեմ 350—400 րուբլի:

Խաչատուր Բալասանեանց 10 ր., Մարտիրոս Ժամնոլազեանց 10 ր., Մարդար Խաչատրով (ալէքսանդրապօլցի) 10 ր., Լևան Եփրեմով 10 ր., Զաքար Կոստանով (ալէքսանդրապօլցի) 10 ր., Գասպար ազայ Վաղարով մէջլիս կազմեցին 5 ր., Թորոս Գրգ Վաղարով դէրջուզի կազդուրանի համար 5 ր., Եսայի Պետիկեանց 5 ր., Ալշակ Բիշպիշեանց 5 ր., Սահակ Յարութիւնեանց 5 ր., Կոստան Մատոյշեանց 5 ր., Բարսղ Գէորգով 5 ր., Միկիր աղա Տէր-Օհաննէսով 5 ր., Կարապետ Օհաննէսով 5 ր., Եղիազէ Բաբանատեանց (Գ. Թիֆլիս) 5 ր., Գալուստ Փալանդժանեանց (ախալքալաքցի) 5 ր., Հէյդար Աղա Խալիբ-օղլի (սահիկ) 5 ր., Պետրոս Քամոյեանց 4 ր., Համբարձում Յարութիւնեան Բալասանեանց 3 ր., Յովհաննէս Ալեքսանով 3 ր., Մի անձ 3 ր., Ալեքիք Թիմոթիոսեանց 3 ր., Վանան Յարութիւնեանց (կողպեկցի) 3 ր., Տիգրան Պետրոսով 3 ր., Սահակ Կոստանդինեանց 3 ր., №№ 3 ր., Մ. Յարութիւնեանց (կողպեկցի մաքսատան ծառայող) 3 ր., Իլիա Տէր-Օհաննէսով 3 ր., Խաչատուր Ա. Տարանեանց (կարսեցի) 3 ր., Մայոր Կավալերի Рашидъ-бекъ (куртинъ) 5 р., Տամատէր կազդուրանի Խաչատուր Ագա Պարգսեանց 3 ր., Губернскій Секретарь Храпачъ 2 р., Տէփան կաթոլիկ մէջլիս կազդուրանի 2 ր., Թարղի մոդ Սարգսեանով 2 ր., չէ վճարել 2 ր., Միքայէլ Գէորգով 2 ր., Համբարձում Ոսկանով 2 ր., Константинъ Вардосанидзе (վրացի) 2 р., Պարոն Թաթոսով (մէջլիս կազդուրանի) 2 ր., Կոզլոցցի Ակոր Աւետիսեանց 2 ր., Դէմիան Բէշնեակով (յոյն) 2 ր., Մահտեսի Պետրոս Քանդարեանց 2 ր., Խէչիկ Մահտեսի Յակոբով 2 ր., Աբէն Կոստանեանց 2 ր., Յովհէփ Գանձով 2 ր., Զաքար Հայրապետեանց 2 ր., Աղէքսանդր Մատոյշեանց 2 ր., Աղանիկ Նահապետեանց 2 ր., Наврузъ Ага Кенгерлинскій (нахичеванскій) 2 р., № № 2 ր., Սիմէոն Բարսեղեանց 2 ր., Տիկին Զանազան Բալասանեանց 2 ր., Տիկին Մարիամ և որդի Նորա Յովհաննէս Բալասանեան 2 ր., Տիկին Մագդալինէ Բալասանեան 2 ր., Որդի Նորա մի տարեկան Աղէքսանդր 1 ր., Հնուպրատան ծառայող Գրիգորիոս Յակովբեանց (Տիրնախիչեանցի) 1 ր., Տէր-Յովհաննէս քահանայ Թովմասեանց 1 ր., Միքիտան Պանչաուճի 1 ր., Յարութիւն Գէորգով (ժամագործ) 1 ր., Յարութիւն Աթաջանով 1 ր., Աբաւամ Միքայէլով 1 ր., Յարութիւն Բայեամով 1 ր., Բարա Մախտոզով 1 ր., Սարգիս Ակոպով 1 ր., Յարութիւն Պօղոսով 1 ր., Մինչքան Մնացականց 1 ր., Օհան Աւագելով 1 ր., Մահտեսի Ահարոն Աւագելով Աւետիսեանով 1 ր., Մինաս Խաչոյով 1 ր., Տիկին վաճառկայ Բարսաչեան 1 ր., Յարութիւն Կարապետով 1 ր., Միխակ Մայսուրով 1 ր., Աղէքսանդր Մարտանց 1 ր., Տիկին Սալվիոյ Նահապետեան 1 ր., Կարապետ Յովսէփեանց 1 ր., Хорунжій Мачневъ 1 р., Ефимій Берхина-швили (իմերել) 1 р., Георгій Назадзе 1 р., Лиза Зайфъ (еврейка) 1 р., Անանասեան Լազրով (յոյն) 1 ր., Василій Воронинъ 1 р., Դանիէլ Միխայլով (յոյն) 1 ր., Իվան Լէվկոպէլ (յոյն) 80 կ., Նասիր Դոլոյեանց 50 կ., Бентиктовичъ (պարսիկ) 50 կ., Աւագել Խաչոյով 50 կ., Յովսէփ Գրիգորով 20 կ., Նապոլ Պապով 20 կ., Տէր-Մկրտչեանց 50 կ.:

Գումարն է 230 ր. 20 կ.:

Սիմէոն Պետրոսեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 13

Բէլոսեանի և Օրբելեանի ուսումնասիրութեան մասին լուրը կարդալով, անկասկած է, որ մարդ տեսած և լսածի տպաւորութիւններ չը ստանայ. սակայն մտաբերում ենք, որ հայ ուսումնասիրութիւններից շատերի մէջ էլ նմանապիսի անցքեր պատահում են այս և այլ դիտումներով: Որպէս պիտի այդպիսի կեղծաւորութիւններից և հակամարդկային գաղափարախոհութիւններից ազատվին և զերծ մնան մեր ուսումնասիրողները (թէ մանաւանդ, թէ ազգային, այդ մի և նոյն է, քանի որ երկուսի մէջ էլ հայ մանուկն է գաղափարակվում), մենք առաջարկում ենք, այլ և պահանջում ենք, որ ամենի մտքի անձնիք երեսն տանեն գրանց մէջ գտնվող եզերաբանները, որով ամեն ծնող հանգամանով հեշտ բանի զօրութիւնը, իրը թերևս մի հոգատարութիւն անէ այդ մասին, թեղմ մանուկներ, գոնէ կարդալիք իմաց տալ ձեր ըրթութիւնը ձեր ծնողներին: Մենք ախտատես եղանք յիշելով ուսումնարանի մէջ Օրբելեանին «Մշակ» կարդալիս, որից յետոյ այս առածը գրատանից չուներ կը հանի, քարվանը կը քաշի»—ինչպես է հասկանում յիշատակեալ ձայնը և օրպիսի ներգործութիւն առանում մանկավարժ պարոնը, ասա ապացոյց:—Ինչպես մենք գիտենք Աղէքսանդր Գրիգորեանցը «Քեարիկ Մանկականի» հեղինակը այդ ուսումնարանում ուսուցչութիւն է անում. մենք պահանջում ենք, որ նա այս մասին բացատրութիւն տայ հայ հասարակութեանը—նրան անտարակոյս բոլոր մանրամասնութիւնները յայտնի կը լինեն. եթէ պարոն Աղէքսանդրը լռեց, մենք ստիպ ենք բացատրութիւն կը տանք այդ լուրերից: Մի քանի ժամանակ սրանից առաջ լուր տարածվեց, թէ մի րուսիկ է հրատարակվում այդ ուսումնարանի վերաբերութեամբ. ինչու, արդեօք, մինչև օրս չէ երեում այդ գիրքը. նրա հեղինակից էլ խնդրում ենք, որ որքան կարելի է չատացնէ ապագրութիւնը, կամ թէ մոռացութեան է տուել, նորից մտաբերէ: Հայ մանուկների կանոնաւոր դաստիարակութիւնը, նրանց պատիւը ամենքիս համար չատ, չատ և չատ թանգ արժէ պարոններ:

Հայ մարդ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հեռագրում են ԵՐԵՒԱՆԻՑ որ փետրվարի 21-ին այդտեղի հայ թատրոնասէրները չատ սիրուակ կերպով ներկայացրին Հայր և Տախտապաշաններ պիեսան: Օրիորդ Փարանձեմ Մինասեանց գեղեցիկ կերպով խաղաց և ստացաւ մի ծաղկեայ պսակ ժամալիններով զարդարված: Դահլիճը լի էր: Ներկայացման նպատակը բարեգործական էր:

Ալեքսանդրապօլ, փետրվարի 20-ին առաւ առ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ա Ն Ի

(1876)

Գլուխ, անուանի իմ, գլուխ:

Արեգակը չեչուում էր: Ձիանը արոտում էին մերթ ալիքանման մանր և կլորատ հողի մերթ սեղ խառով գուարճացեալ ու զովացեալ գաշտն և մեղմիկ եղևյ ունեցող դարևանդների աղօտահետք ուղիների վրա: Լուռ ապաքը—մեր առաջնորդը—մեզ Անի էր տանում:

Անի:

Մեծ պատկառանք դեռ չէր եղած, ուր աւերակների որրը՝ իր նախնական աճիւններէն յառնելով՝ մի անգամ գրաւեալ յայտնեց թէ ինչ հանճար և զօրութիւն կայ այն վիպասանների ծոցում ծածկված: Չայն անարգված էր իր պապերի ամայացեալ և քաքաչեալ տաճարների և ամենայն շուքէ մերկ ու կողոպտած մատուռների մէջ անգամ երթալ մամ վառելը դժուարացած էր նրանց: Ախորժելի չէր թալ մէջն իշխանութիւն ունեցող նախանձոտին որ նա իր հարց գերեզմանների վրա չգեղով մի կաթիլ զգացման արտասուք հոսելու մխիթարութիւնն ու քաջալերը գոնէ ունենայ:

Մենք մեր թղթակին ասանք վարպետ և փառաքուչ խնդրանքով. Թոյլատրութիւն եղաւ մեզ անցնիլ ջուրը, որ եզերում էր երկու ափրութեանց սահմանը: Թողնելով փուչիկ Ախուրեանի և Կարս-ջրի մէջ գրկված հայաբնակ գաշտերի միջով, երբեմն միայն թեթև եզևյ անելով և առ անդ իւր անիւների փուչին փոքր ջրերի մէջ արբեցով:

Բաւական ճանապարհ դէպի հարաւ արեմտեան անկիւնը կտրելէ վերջը, դէմքերս այնպէս գարձուցինք որ ձախի վրա ալեոր Ալագածը մնայինք, դէմ երեսներիս կողքայ ազատ ապրերը, վճռական Մասիսը հարաւ արեւելեան խոշոչում անհուն հեռաւորութեան մէջ դիզացած, և գարձեալ դէմ երեսներիս՝ փոքր ինչ դէպի արեմուտք չեզ և մօտաւոր հորիզոնում՝ Ալաման:

Այդ երկրային սիրառների յանդիման, իր առան և երկու գարն ուսերին նստած է Անին իւր մխիթարների վրա: Երբ աչքն առաջին անգամ մեծ ասպարէզների հեռաւորութեամբ, անհուն է նրան, ուղեղի մէջ ընդատա գարթնում է միտքը իրր թէ չէն լինի անչխատացեալը, և կենդանին՝ դիակնացեալը:

Դեռ գլուխ, անուանի իմ:

Ես գնում ենք, և գնում ենք. ոչ մի բառ, ոչ մի չշունչ: Անապատն առջեզ է, մեռելութիւն օդի մէջ, ոսկերիզ տակ գետնմանք: Ի զուր մեզեղիներ են մրմնջել և ազօթք ասել մարդիկ այն տաճարների և մատուռների մէջ, որ ճանապարհի վրա այս և այն կողմ ցցուած են տեսնում, որոնց կիսափլանդ կամարների վրա ագռաւն է նստած խռպոտաձայն, և փլփլիկ կամարների խորշերում արեւն խոյս առուղ գուն՝ մահուան գաւժկան: Մի ամբողջ աշխարհ, թագուհի ճոխութեամբ՝ գետնցկութեամբ պանծացող, կոտած է հողի տակ: Մի այլ կոտ բղուած աշխարհ, ագքամիկ, գեռուն, անարգուած, արհամարհած, աւանդ՝ ոգորմուկ խրճիթ, աղօթատունդ հաւատքս, մեր կառքը գլորվում էր Ախուրեանի և Կարս-ջրի մէջ գրկված հայաբնակ գաշտերի միջով, երբեմն միայն թեթև եզևյ անելով և առ անդ իւր անիւների փուչին փոքր ջրերի մէջ արբեցով:

Բաւական ճանապարհ դէպի հարաւ արեմտեան անկիւնը կտրելէ վերջը, դէմքերս այնպէս գարձուցինք որ ձախի վրա ալեոր Ալագածն ունէինք, դէմ երեսներիս կողքայ ազատ ապրերը, վճռական Մասիսը հարաւ արեւելեան խոշոչում անհուն հեռաւորութեան մէջ դիզացած, և գարձեալ դէմ երեսներիս՝ փոքր ինչ դէպի արեմուտք չեզ և մօտաւոր հորիզոնում՝ Ալաման:

Այդ երկրային սիրառների յանդիման, իր առան և երկու գարն ուսերին նստած է Անին իւր մխիթարների վրա: Երբ աչքն առաջին անգամ մեծ ասպարէզների հեռաւորութեամբ, անհուն է նրան, ուղեղի մէջ ընդատա գարթնում է միտքը իրր թէ չէն լինի անչխատացեալը, և կենդանին՝ դիակնացեալը:

Դեռ գլուխ, անուանի իմ:

Ես գնում ենք, և գնում ենք. ոչ մի բառ, ոչ մի չշունչ: Անապատն առջեզ է, մեռելութիւն օդի մէջ, ոսկերիզ տակ գետնմանք: Ի զուր մեզեղիներ են մրմնջել և ազօթք ասել մարդիկ այն տաճարների և մատուռների մէջ, որ ճանապարհի վրա այս և այն կողմ ցցուած են տեսնում, որոնց կիսափլանդ կամարների վրա ագռաւն է նստած խռպոտաձայն, և փլփլիկ կամարների խորշերում արեւն խոյս առուղ գուն՝ մահուան գաւժկան: Մի ամբողջ աշխարհ, թագուհի ճոխութեամբ՝ գետնցկութեամբ պանծացող, կոտած է հողի տակ: Մի այլ կոտ բղուած աշխարհ, ագքամիկ, գեռուն, անարգուած, արհամարհած, աւանդ՝ ոգորմուկ խրճիթ, աղօթատունդ հաւատքս, մեր կառքը գլորվում էր Ախուրեանի և Կարս-ջրի մէջ գրկված հայաբնակ գաշտերի միջով, երբեմն միայն թեթև եզևյ անելով և առ անդ իւր անիւների փուչին փոքր ջրերի մէջ արբեցով:

Բաւական ճանապարհ դէպի հարաւ արեմտեան անկիւնը կտրելէ վերջը, դէմքերս այնպէս գարձուցինք որ ձախի վրա ալեոր Ալագածն ունէինք, դէմ երեսներիս կողքայ ազատ ապրերը, վճռական Մասիսը հարաւ արեւելեան խոշոչում անհուն հեռաւորութեան մէջ դիզացած, և գարձեալ դէմ երեսներիս՝ փոքր ինչ դէպի արեմուտք չեզ և մօտաւոր հորիզոնում՝ Ալաման:

Այդ երկրային սիրառների յանդիման, իր առան և երկու գարն ուսերին նստած է Անին իւր մխիթարների վրա: Երբ աչքն առաջին անգամ մեծ ասպարէզների հեռաւորութեամբ, անհուն է նրան, ուղեղի մէջ ընդատա գարթնում է միտքը իրր թէ չէն լինի անչխատացեալը, և կենդանին՝ դիակնացեալը:

Դեռ գլուխ, անուանի իմ:

Ես գնում ենք, և գնում ենք. ոչ մի բառ, ոչ մի չշունչ: Անապատն առջեզ է, մեռելութիւն օդի մէջ, ոսկերիզ տակ գետնմանք: Ի զուր մեզեղիներ են մրմնջել և ազօթք ասել մարդիկ այն տաճարների և մատուռների մէջ, որ ճանապարհի վրա այս և այն կողմ ցցուած են տեսնում, որոնց կիսափլանդ կամարների վրա ագռաւն է նստած խռպոտաձայն, և փլփլիկ կամարների խորշերում արեւն խոյս առուղ գուն՝ մահուան գաւժկան: Մի ամբողջ աշխարհ, թագուհի ճոխութեամբ՝ գետնցկութեամբ պանծացող, կոտած է հողի տակ: Մի այլ կոտ բղուած աշխարհ, ագքամիկ, գեռուն, անարգուած, արհամարհած, աւանդ՝ ոգորմուկ խրճիթ, աղօթատունդ հաւատքս, մեր կառքը գլորվում էր

Fonds A.R.A.M

զանգատը գրող և բանաստեղծ Ս ի մ բ օ ր ս կ ի, որ մի քանի տարի է արդէն ապրում էր Թիֆլիսում և աշխատակցում էր «Օրզօր» լրագրին և «Ցալանդաղ» ծաղրական թերթին, անճնաապահութիւն գործեց, հրացանից իրան սպանելով։ Ասում են որ հանգուցեալը թողել հետևեալ ոտանաւորը. «Ես ինձ սպանում եմ, ոյժ չունենալով և անպատուութիւն համարելով ուրիշներին սպանելու» Փետրվարի 23-ին կատարվեցաւ հանգուցեալի թաղման հանդէսը։

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ երեցփոխան Ն. Տէր-Ներսէսեանց խնդրում է մեզ ասել մեր լրագրում հետևեալ հրատէրը։ «Յայտնում եմ Ս. Ցաղկաձորայ վանական եկեղեցու ծխական ժողովրդականաց չնորհ բերել առաջիկայ մարտ ամսի 1-ին Գանձակի հոգևոր կառավարութեան առաջև, 1880 թվի եկեղեցական հաշիւները վերադարձնելու համար, որ ներկայացրած եմ յիշեալ կառավարութեանը»։

—

Գաւառներից մեզ շատերը դիմում են խնդրելով որ ուղարկենք այլ և այլ թատրօնական պիէսաներ։ Կարծում ենք որ աւելի նպատակայարմար կը լինէր գաւառացիներին դիմել այդ տեսակ խնդիրքներով Թիֆլիսի հայոց թատրօնական ժամասժողովին, կամ նրա նախագահ իշխան Ամատունուն։ Իսկ խմբագրութիւնը ոչ միջոց, ոչ էլ ժամանակ ունի լրացնել գաւառացիների այդ պահանջները։

—

ՋԱՐԱԹԱԼԻՑ մեզ գրում են որ այդտեղ գրեթէ ամեն օր պատահում են մանր գողութիւններ մանաւանդ տներում, մանաւանդ հրատէրների, հարսանիքների և խնջոյքների ժամանակ։

—

Այս օրերս ԹԻՖԼԻՍԻ Ներսիսեան դպրոցը տօնեց, որքան մեզ յայտնի է իր գոյութեան յիսուն և չորս տարվայ տարեդարձը։ Տօնախմբութեան մանրամասնները մեզ խոստացան հաղորդել։ Միայն մեզ տեղեկացրին որ Ներսիսեան դպրոցը ունեցաւ այս տարի 40 հազար րուբլ եկամուտ և 52 հազար րուբլ ծախս, ուրեմն 12 հազար րուբլ պարտք ունի։ Եւ այդ բոլորը ինչի համար. այս տարի Ներսիսեան դպրոցից դուրս եկան միայն 6 ուսումնասիրաբարոյ աշակերտներ վկայականով։ Ուրեմն տարը մուկն է ծնել։

—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ գրում են «Русскій Курьеръ» լրագրին որ այդ քաղաքում հայ մի հայ մանկավարժ Բ—ց, որ այդ քաղաքի օրիորդական դիւանագիտայի 8-րդ դասատան մէջ մանկավարժութեան դասեր է տալիս։ Ռուս լրագրի թղթակիցը բերում է քաղուածներ հայ մանկավարժի տետրակներից։ Մանկավարժի ուսումնքները կատարեալ անմտութիւն են, նրանցից անհնարին է մի բան հասկանալ և խեղճ օրիորդները, չը կարողանալով հասկանալ մանկավարժի երևելի մտքերը, ստիպված են անգիր սովորել նրա ուսմունքները։ Պ. Բ. բնաւ չը գիտէ ռուսերէն, բայց տարակից նա ջերմ պաշտպան է մի շատ հնացած մանկավարժական սիջոցի, այն է ծեծի և առհասարակ մարմնական պատիժների։ Երբ որ մի աշակերտուհի յանդգնեց նկատել պ. մանկավարժին որ երևելի Ապէնհէր բողոքում է մարմնական պատիժների, պ. Բ. արհամարհանքով պատասխանեց որ պարմանում է թէ «ռուսները իրանց լեզուով թարգմանում են Ապէնհէրի գրուածների պէս յիմարութիւններ և որ գնում են մարդիկ, որոնք այդ յիմարութիւնները կարդում են»։ Եւ այդ տեսակ ապուշը պէտք է պատրաստի վարժապետացու օրիորդներ։

—

Շաբաթ օր, փետրվարի 21-ին, հայոց թատրոնական կոմիտեսը Թիֆլիսի ժողովարանում տուեց գրականական և երաժշտական երեկոյ յօգուտ հայ թատրօնական մայր գումարի։ Երեկոյին մասնակցում էին բացի հայ դերասանուհիներից և դերասաններից, օր. Վ. Թոսունեան, պ.պ. Ն. Խոսրոյեան, Ե. Վարդանեան, Գ. Նահապետեան և Գ. Զմշկեանց։ Ժողովարանի դահլիճը լի էր բազմութեամբ և մէկ դռտարկ տեղ չը կար։ Օր. Թոսունեանը, Ե. Վարդանեանը ածելին պիանօի վրա, իսկ Նահապետեանը ջութակի վրա երեքն ևս քուռն ծափահարութիւններով վարձատրվեցան հասարակութիւնից իրանց դեղեցիկ ածելու համար։ Օր. Միրանուշ, պ.պ. Ն. Թոսունեանը և Սուքիասեանցը երգեցին. հասարակութիւնը մի քանի անգամ կրկնել տուեց դրանց մի և նոյն երգերը։ Իսկ օր. Վ. Գաբաքաչեան և պ. Ադամեան կարդացին զանազան բանաստեղծութիւններ, որոնք լաւ տպաւորութիւն գործեցին հասարակութեան վրա։ Գրականական երեկոյից յետոյ ծափահարութիւններով չնորհակալութիւն յայտնեցին հայ թատրօնական կոմիտեսի նախագահ իշխան Ամատունուն, որից յետոյ եղաւ ընդհանուր պար։ Ասում են, որ այդ երեկոյի մուտքը եղել է մօտաւորապէս 1,500 րուբլ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

„Neue Freie Presse“ լրագրի փարիզի թղթակիցը հետևեալ կերպով է նկարագրում իր խօսակցութիւնը Գամբետտայի հետ։ Գամբետտան չափազանց տարօրինակ անձնաւորութիւն է։ Նրան կախարդական ոյժ են համարում։ Նա բարեկամական յարաբերութիւններ ունէր այդ երևելի մարդու հետ, բայց մենք շատ քիչ ենք տեսնվել այն ժամանակից, որ նա բնակվեց Բուրբոնեան պալատի մէջ։ Նա շատ անմատչելի է դարձել, թէպէտ նրա ընդունարանը միշտ այցելուներով լիքն է լինում և նրա քարտուղարները հազիւ են կարողանում պատասխանել ստացված նամակներին։ Որովհետև վերջին ժամանակներում թէ Ֆրանսիայի և թէ Եւրոպայի մէջ սկսեցին Գամբետտայի մասին զանազան հրաշքներ պատմել, ես յաղթեցի իմ գրուածքը դէպի ընդունարանները և վճռեցի տեսնվել այն տարօրինակ մարդու հետ, որի գործերը երբէք չեն փակվել իմ առաջ։ Ես ուղևորվեցի Բուրբոնեան պալատը։ Ոչքան զանազանութիւն նկատեցի ես այն ժամանակից, երբ Ֆրանսիայի նախկին դիկտատորը, հասարակ պատգամաւոր դառնալով, ապրում էր Մօնտան փողոցի վրա փոքրիկ և համեստ կահաւորված սենեակի մէջ և միայն մի ծառայ էր պահում։ Այժմ նրա տան մուտքի մօտ պատուաւոր պահապաններ են կանգնած։ Ահագին նախասենեակի մէջ այցելուն պատահում է մի խումբ ծառաների պողպատեայ շղթաներով և սրերով, որոնք նրան առնում են ընդունարանը և նրա գալստեան յայտնում են իրանց պարոնին։ Ընդունարանը զարդարված է գոյնզգոյն մարմարիոնով։ Ինձ անցկացրին շքեղ դահլիճներով մինչև նրա գրասենեակը, որտեղ գրասեղանի մօտ նստած է Գամբետտա։ Նրա դէմքը նոյնչափ փոխվել է, որքան և ապրելու եղանակը։ Նրա ձայնը, խօսակցութիւնը նոյնն են ճնացել, բայց երիտասարդական թարմութիւնը այլ ևս չը կայ։ Նրա վարմի սև մազերը արծաթի նման սպիտակել են։ Եւրոպայի քաղաքական մարդիկ ծերանում են այն հասակի մէջ, երբ անգլիական պետական մարդկանց գործունէութիւնը նոր է սկսվում։ Տեսնելով ինձ Գամբետտա մեկնեց իր ձեռքերը և ասաց, թէ մենք վաղուց չենք տեսնվել։ „Դուք միշտ գրգռված էք“, պատասխանեցի ես։ Գամբետտա թղթակցին ասել է մօտաւորապէս հետևեալը։ „Իմ պաշտօնս այնքան ծանր է, որ ես հազիւ եմ կարողանում տեղիցս շարժվել, թէպէտ շարժողութիւնը ինձ համար անհրաժեշտ է։ Իմ քաղաքական կանուխութիւնը նոյնն է, ինչ որ առաջ, շատ անշան փոփոխութեամբ։ Յարմանում եմ, թէ իմ մասին ինչեր են գանազան յիմար լուրեր տարածում այն ժամանակից, որ Շերբուրի մէջ արտասանեցի յայտնի ճառը։ Դա ընտրողական մի խորամանկութիւն էր։ Տեսնելով, որ հանրապետութեան գործերը շատ լաւ են գնում, որ անկարելի է նրա ֆինանսների և վարչութեան դրութեան վրա յարձակվել, ասում են, թէ Գամբետտա պատերազմ է յանկանում։ Որովհետև 1881 թ. այդ խորամանկութիւնը աջողվեցաւ, հանրապետութեան թշնամիները կարծում են, որ նոյնը և այժմ կարող է պատահել, բայց նրանք սխալվում են։ Ես ձեզ շատ անգամ ասել եմ, որ երբ Ֆրանսիայի վերքերը կը բուժվեն, երբ նա իր նշանակութիւնը Եւրոպայի մէջ նորից կը ստանայ, այն ժամանակ կը հասնի վրէժխնդրութեան րոպէն, բայց առանց պատերազմի, առանց արիւնհեղութեան։ Գրեթէ նոյն նշանակութիւն ունէր Շերբուրի մէջ արտասանած իմ ճառը, թէպէտ ես արտաքին քաղաքականութեամբ չեմ պարապում։ „République Française“ լրագիրը ճշմարիտ է ինձ հետ մօտ յարաբերութիւն ունի, բայց նրա խմբագրութիւնը ինձանից կատարեալ անկախ է և գրում է այն, ինչ որ կամենում էւ Շատերը չէին կարողանում հասկանալ, թէ ես ինչպէս կարող էի յարձակվել պատգամաւորների ժողովի հաւանութիւնը ստացած քաղաքականութեան վրա, հետևապէս այդ ժողովի և կառավարութեան վրա, բայց ես չեմ էլ մտածել յարձակվել կառավարութեան վրա։ Հանրապետութիւնը այժմ ևանից լաւ մինիստրութիւն պետք չէ ունենալ և ես յանկանում եմ, որ այդ մինիստրութիւնը պահպանվի և ապագայ ընտրութեանց մեկնեց իր ձեռքերը և ասաց, թէ մենք վաղուց չենք տեսնվել։ „Դուք միշտ գրգռված էք“, պատասխանեցի ես։ Գամբետտա թղթակցին ասել է մօտաւորապէս հետևեալը։ „Իմ պաշտօնս այնքան ծանր է, որ ես հազիւ եմ կարողանում տեղիցս շարժվել, թէպէտ շարժողութիւնը ինձ համար անհրաժեշտ է։ Իմ քաղաքական կանուխութիւնը նոյնն է, ինչ որ առաջ, շատ անշան փոփոխութեամբ։ Յարմանում եմ, թէ իմ մասին ինչեր են գանազան յիմար լուրեր տարածում այն ժամանակից, որ Շերբուրի մէջ արտասանեցի յայտնի ճառը։ Դա ընտրողական մի խորամանկութիւն էր։ Տեսնելով, որ հանրապետութեան գործերը շատ լաւ են գնում, որ անկարելի է նրա ֆինանսների և վարչութեան դրութեան վրա յարձակվել, ասում են, թէ Գամբետտա պատերազմ է յանկանում։ Որովհետև 1881 թ. այդ խորամանկութիւնը աջողվեցաւ, հանրապետութեան թշնամիները կարծում են, որ նոյնը և այժմ կարող է պատահել, բայց նրանք սխալվում են։ Ես ձեզ շատ անգամ ասել եմ, որ երբ Ֆրանսիայի վերքերը կը բուժվեն, երբ նա իր նշանակութիւնը Եւրոպայի մէջ նորից կը ստանայ, այն ժամանակ կը հասնի վրէժխնդրութեան րոպէն, բայց առանց պատերազմի, առանց արիւնհեղութեան։ Գրեթէ նոյն նշանակութիւն ունէր Շերբուրի մէջ արտասանած իմ ճառը, թէպէտ ես արտաքին քաղաքականութեամբ չեմ պարապում։ „République Française“ լրագիրը ճշմարիտ է ինձ հետ մօտ յարաբերութիւն ունի, բայց նրա խմբագրութիւնը ինձանից կատարեալ անկախ է և գրում է այն, ինչ որ կամենում էւ Շատերը չէին կարողանում հասկանալ, թէ ես ինչպէս կարող էի յարձակվել պատգամաւորների ժողովի հաւանութիւնը ստացած քաղաքականութեան վրա, հետևապէս այդ ժողովի և կառավարութեան վրա, բայց ես չեմ էլ մտածել յարձակվել կառավարութեան վրա։ Հանրապետութիւնը այժմ ևանից լաւ մինիստրութիւն պետք չէ ունենալ և ես յանկանում եմ, որ այդ մինիստրութիւնը պահպանվի և ապագայ ընտրութեանց

են ներկայացնում, բայց դարձնել հնացնում ու ապչեցնում են տեսող դիտող աչքն ու միտքը։

Ով լքնալ և անայացնել թագուհի, արիւնոտվող ողողված պատմուճանիդ կատերների վրա, որոնք ձրդրնուած մարմնիդ տակաւին կապած կային, տեսայ բազէների և ուրուբների դիշախանձութեամբ ելևէջը, իւրաքանչիւրը ճանկել ու ճանկում էր զարձնել մի պատառ ու փախչում։ Եւ, այդ ագիկատը ու միւս կողմին ճիւաղական տեսարանի առջև, մտածել որ միայն երկու հատ արատներն ունէի միայն տկար զէնք, մինչդեռ պէտք էր այնտեղ երկրների հրացաններ։ Բայց դիշակեր բազէներն պատճառութիւն ունին երկնքէն, իսկ ես որբս, ոմ մայր, իրաւունք անգամ չունէի ձայնով լալու, դի բողոք և ապրատամարութիւն է համարվում այդ։

Ժամանակն տիպում էր. վեց ժամ էինք զբրել հասնելու համար. երեք կամ չորս ժամ ոչինչ էր այդ ոգրոց քաղաքի սպառոր մեծութիւնքը տեսնելու համար. Հնում էր մեզ ապաչանօք նայել և անցնիլ։ Ապաղոռով, թատուն չնչով և երես մինչ ի գետին խոնարհ՝ ելայ միջնաբերդը—բարձր բլուր, աւերակներով՝ որպէս դիակներով ծածկուած. պարիսպ, ապարանք, մատուռ՝ իրար վրա թաւալուած, իրար խառնուած, իրենց մոխիրների մէջ իրար գրկած. և իրրև մի դառն հեգնութիւն, մի յուսահատ՝ մի ճիւաղական ծաղր, տեսնում ես պարապի մի փէշ՝ ժամանակի ու վայրագութեան ճանկերէն կեղուած ու կեղեքուած՝ տակաւին մնում է այստեղ կանգուն. այնտեղ մի քառակուսի չինութիւն՝ կիսափուլ մերկ պատերովը խայտառակուած. աջիդ վրա, ձախիդ վրա տեսնում ես քաներ, որոնք իրրև որ և է բան ճանաչվելու աղօտ նշաններն անգամ կորուսել են։ Այդ բարձրութիւնէն, բոլոր քաղաքը չուրջանակի աչքիդ առջև է. մի ահագին մարդաստան հոգումոքրի և քարակորկանների տակ թագուած. աչքդ հեռուն ես ձգում՝ հակայ լեռներ ոլորտի մէջ. մօտ ես բերում՝ տարեր ու բլուրներ, իրենց գագաթի ու կողերի վրա՝ տաւերի մէջ՝ մատուռ, տուն ու վանքեր կրկեսի. չուրջդ՝ քաղաքն երեք կողմից պաշարուած է ծորերով, այրերով ու պատուժներով. չորրորդումը, հակայ պարիսպները կանգնած են հիւսիսի գէմ և իրենց երկայն ու հզօր բազուկներով նաև բարձրութեանց վրա ու խորոց մէջ գրկում են արևելքն ու արևմուտքը։ Դու միայն, ոմ զարհուրելի ժայռ՝ արձիւներին և եղ մատչելի, դու, հեթանոսական ու բնիկ Անի, որ մի խոր ու լայն ձորով բաժանուած ես միւսէդ, հետաւոր օդի մէջ քօղուած նատած ես միակ տաճարովդ. դու ես երեում աչքիս և տարաճարդ. և տաճարդ՝ խորհրդաւոր միգամած. հեթանոսութիւնն այնտեղ ոսկեայր Աստղայ խորհուրդն է կատարել տուել. քրիստոնէութիւնն այնտեղ սազմոս է նուագել, և այսուհետ չինականն այնտեղ արքայադուստր ապարանքն է տեսնում. արքայադուստրը գազանի ճանապարհով ալքունքէն այնտեղ էր գնում՝ խորհրդաւորութեան համար անգունդէն վեր ես ցցուել, ոմ ժայռ. Ախտրեան իւր փոփոխներով առերես տակ քծնում ու խարխափ է լիզում. հողի հետ՝ միայն յետուստ փէշերդ են հագորդվում, իսկ ինդդ բարձրարերձ ու համեմատ մարմնով օդի մէջ ես յաւերժացած և հեթերային մի քող պատած ունի վայելչագեղ հասակդ։ Արդեօք մի օր պատմելու ես ունեցած ու տեսած գաղտնիքներդ, ոմ ժայռ։

Ալյցելու, այդ գերեզմանաց քաղաքին մէջ, այդ բլրի բարձրութեան վրա կեցած պահուդ, մեռեալ լեռնային ծոցում, մի անյայտ երկիրի պատգամի տակ, ամեն բան ամեն կողմից իրար վրա վազում ժողովում է և սաստիկ բորբոքած ենթակայութեանդ վրա ընկնում։ Արևը լեռների նոտ հանգչելուն մօտեցել է. տարերի, ժայռերի ու բոլոր ցցուն բաների տաւերները երկայնվում ու ցնորական կերպարանք են առնում. դու զարձնել նայում ես չուրջդ. ոմ դիմաբրիօնով։ Խնձ անցկացրին շքեղ դահլիճներով մինչև նրա գրասենեակը, որտեղ գրասեղանի մօտ նստած է Գամբետտա։ Նրա դէմքը նոյնչափ փոխվել է, որքան և ապրելու եղանակը։ Նրա ձայնը, խօսակցութիւնը նոյնն են ճնացել, բայց երիտասարդական թարմութիւնը այլ ևս չը կայ։ Նրա վարմի սև մազերը արծաթի նման սպիտակել են։ Եւրոպայի քաղաքական մարդիկ ծերանում են այն հասակի մէջ, երբ անգլիական պետական մարդկանց գործունէութիւնը նոր է սկսվում։ Տեսնելով ինձ Գամբետտա մեկնեց իր ձեռքերը և ասաց, թէ մենք վաղուց չենք տեսնվել։ „Դուք միշտ գրգռված էք“, պատասխանեցի ես։ Գամբետտա թղթակցին ասել է մօտաւորապէս հետևեալը։ „Իմ պաշտօնս այնքան ծանր է, որ ես հազիւ եմ կարողանում տեղիցս շարժվել, թէպէտ շարժողութիւնը ինձ համար անհրաժեշտ է։ Իմ քաղաքական կանուխութիւնը նոյնն է, ինչ որ առաջ, շատ անշան փոփոխութեամբ։ Յարմանում եմ, թէ իմ մասին ինչեր են գանազան յիմար լուրեր տարածում այն ժամանակից, որ Շերբուրի մէջ արտասանեցի յայտնի ճառը։ Դա ընտրողական մի խորամանկութիւն էր։ Տեսնելով, որ հանրապետութեան գործերը շատ լաւ են գնում, որ անկարելի է նրա ֆինանսների և վարչութեան դրութեան վրա յարձակվել, ասում են, թէ Գամբետտա պատերազմ է յանկանում։ Որովհետև 1881 թ. այդ խորամանկութիւնը աջողվեցաւ, հանրապետութեան թշնամիները կարծում են, որ նոյնը և այժմ կարող է պատահել, բայց նրանք սխալվում են։ Ես ձեզ շատ անգամ ասել եմ, որ երբ Ֆրանսիայի վերքերը կը բուժվեն, երբ նա իր նշանակութիւնը Եւրոպայի մէջ նորից կը ստանայ, այն ժամանակ կը հասնի վրէժխնդրութեան րոպէն, բայց առանց պատերազմի, առանց արիւնհեղութեան։ Գրեթէ նոյն նշանակութիւն ունէր Շերբուրի մէջ արտասանած իմ ճառը, թէպէտ ես արտաքին քաղաքականութեամբ չեմ պարապում։ „République Française“ լրագիրը ճշմարիտ է ինձ հետ մօտ յարաբերութիւն ունի, բայց նրա խմբագրութիւնը ինձանից կատարեալ անկախ է և գրում է այն, ինչ որ կամենում էւ Շատերը չէին կարողանում հասկանալ, թէ ես ինչպէս կարող էի յարձակվել պատգամաւորների ժողովի հաւանութիւնը ստացած քաղաքականութեան վրա, հետևապէս այդ ժողովի և կառավարութեան վրա, բայց ես չեմ էլ մտածել յարձակվել կառավարութեան վրա։ Հանրապետութիւնը այժմ ևանից լաւ մինիստրութիւն պետք չէ ունենալ և ես յանկանում եմ, որ այդ մինիստրութիւնը պահպանվի և ապագայ ընտրութեանց հետը միր վաղեցին մարքիս մէջ բանաստեղծի տխուր տողերը.

Կորուցեր եմ թագաւորներ,
Ժողովուրդ եմ գերեսուս քօս բրեր.
Որ միշտ կերպեն—Անին անցաւ,
Անին անառէլ աւերուեցաւ։

Ամիսներ անց կաթի անկիւնում, գլուխ կոթողիս վրա կախ և աչքերս փակ, Ո՛վ քաղաք, շատ էի կարոդացել պատմութիւններդ, թէ ուրախդ թէ տխուրդ, բայց երբ տեսայ քեզ, նոր միայն յստակապէս ուսայ թէ ինչ էիր և ինչ եսր Անի, ասել է մի ազգ, մի զօրութիւն, մի թագաւորութիւն, մի ճոխութիւն, մի չքեղ ճարտարապետութիւն, մի զուարթ բանաստեղծութիւն և Անի, ասել է մի անապզութիւն, մի անկումն, մի կործանումն, մի ամայութիւն, մի քայքայեալ պերճութիւն, մի տխուր խորհրդածութիւն։ Բայց քեզ ճանաչելն, ոմ քաղաք, պէտք է կարեկցութիւն ծնանի քեզ համար. եթէ քու տեսիլդ թեղլորելու չէ որբերիդ, որ նոքա իրենց բախ պէս հեծեծելը թողնեն, որի համար բանաստեղծը իրաւամբ կշտամբում է նոցա, և զգալով իրենց կոչումն ու պարտքը՝ ժողովուրդ վէրքերդ պատելու, քեզ սիխիթարելու ու քեզնով սիխիթարվելու, էլ ուր ապա վիրաւոր կոթողդ բաց եսրած նոցա առջև։

Արդէն բաւական հեռացել և իջնում էինք Ախուրեանի ձորակը և մութն բնկնում էր, և Անի ծածկում էր մեր աչքին։

Ա. Մ. Ե. Պ.

Fonds A.R.A.M

արուեստները նրա օրով կատարվին։ Այժմ մինիատյուրները շատ պատուական մարդիկ են և դուք հաճախակ կարող էք տպել դիմկներ նրանց մասին իմ կարծիքները։" Երբ Բոդրանց մասին իմ կարծիքները։" Երբ Բոդրանց մասին իմ կարծիքները։" Երբ Բոդ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարութեան թոյլատրութեամբ շուտով կը բանանք Հաւլաբարի հրապարակի վերայ, մեզ պատկանելի տան վերի յարկատը ընթերցարան։ Մենք կը տանանք դաներան լրագիրներ, օրագիրներ, ամսադիրներ, և ամենայն բնաւոր գրեանք, որոնց յարմար կը համարենք։ Յանկացողները կարող են մի ապրով անդամ առարտղուիլ, վճարելով յառաջատու (կանխիկ) 3 րուբլի, իսկ վեց ամսից յետոյ 2 րուբլի։

Ընթերցարանի մուտքն է 10 կոպէկ։

Ընթերցարանը բաց կը լինի առաւօտեան 9—մինչև երեկոյեան—10—ժամը։

Ազատ Մելիք—Ադամեանց
1—4

ՓԱՍՏԱԲԱՆ ԵՎԳԵՆԻԻ ԴԼՄԻՏՐԻԵՎԻՉ ՏԻՄՕՄԻՐՈՎ, վերջացնելով իր գործերը Քութայիսի մէջ, վերադարձաւ Թիֆլիս և յայտնում է իր կլիենտներին և գատաստանական գործերին վերաբերեալ խորհուրդների հարկաւորութիւն ունեցող անձանց, որ նա ընդունում է առաւօտեան 8—11 ժամը և երեկոյեան 5—8 ժամը։ Գօլօվինսկի, հին բանոց „Парижъ“ № 3։

3—3

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԳՆԵՐՈՎ, ձմեռային պալտօներ 12 ր., փուֆայկաներ 2 ր. 50 կ., գլխարկներ 1 ր., մատուցարաններ 5 կոպէկ, ամաններ հատը 12 կ., հնդկական բրինձ 10 կ. ֆունտը։ Անգլիական կօնֆիկաներ 40 կ., իսկ թէյ, որի ֆունտը ամէն տեղ 2 ր 50 կ. արժէ, 1 ր. 80 կ. է նախկում ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷՈՒՄ։

5—12

ԻՆՉ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՈՐ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆԸ նախկում է այժմ այնքան մեծ քանակութեամբ թէյ և այլ ապրանքներ։ Որովհետև այդ մագազինը առանում է թէյ ուղղակի պատուրներից, առնում է բոլոր ապրանքները ուղղակի գործարաններից և բաւականանում է փոքր շահով։ Այդպէս կայ սովորաբար 50,000 ֆունտ թէյ առաջին ձեռակի, կակաօ և շոկոլադ-ֆրայ, մեւրաբա և կօնֆեկտներ 25% աւելի էժան, քան թէ ամէն տեղ, անկողիններ, հրացաններ, բէֆլվէրներ, կոպէկներ, մատուցարաններ, ամաններ, գանակներ, գդալներ, թէյսամանաներ, բաժակներ, թամքեր, գուլպաներ կանանց և աղամարդկանց, թաշկինակներ, մանկնաօշներ, կալոշներ, թուղթ, մատիտներ, գրիչներ ամէն ձեռքի համար և այլն, 20 մինչև 40% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։ Այծքուռնու գալլերէում։

100—58

ՅԱՅԻ կապալով է տրվում Ծախվում են ՏՈՒՆ ԵԻ ՀՈՂ։ Հողը ծախվում է քաժիններով իւրաքանչիւրը 400 սաժէն։ Վօրոնցովսկայա Նարկոմնայա փողոցի վրա երկաթուղու աերնիկական ուսումնարանի և պահեստի դիմացան մէջ № 52։

3—3 (7)

ՌՈՒՍԻՈՅ-ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ Առացուեցաւ ուղղակի գործարանից Բամասն Ամմն և Հէտի, երկաթէ գուեանններ, երեք անիւների, ամենագովուած տեսակից, որոնք արդէն ընդունուած են ամէն տեղ մանաւանդ Երևանի նահանգում։ Իւրաքանչիւր գուեանի արժէքն է երեք թումբլի,—85 րուբլի, իսկ գումարով առնողներին զիջումն կը լինի։ Նոյնպէս առացուեցան երկրագործական գանագան մեքենաներ, և մեծ քանակութեամբ Ամերիկայի և Եւրոպայի գանագան տեսակ ապրանքներ։ Մագազինում պատրաստ կընդունվի ամէն տեսակ մեքենաների և այլ ապրանաց թէ Ամերիկայից և թէ Եւրոպայից բերել տալու մասնաւոր աշխատանքով։ Հասցէն. Դվօրցովայա փողոց գալերէյ Այծքուռնի, Տըփխիս։

5—10

ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ԱՅԳԵԳՈՐԾ ԳԱՐԴԵՆԻ ՍԵՐՄԵՐԻ ԴԷՊՕՆ պատիւ ունի հրատիրել ցանկացողներին այցելել նրա ՀԱԻԱՔԱՆՏՈՒՆ հկղտախական հազուագիւտ բոյսերի, մրգերի ծառերի, որոնց համար Բրիւսելի և Փարիզի աշխարհահանդէսների ժամանակ ամենաբարձր ընծաներ են առացված։ Մադհոլիա, կամելիա, կօնիֆեր և այլ կանաչբոյսեր սաղօնների համար։ Ամենալաւ տանձենիներ, խնձորենիներ, դեղձենիներ և կերասի ծառեր։ Յաբխոնիական մալինա, մշմշ, ծննբեկ։ 500 տեսակ շիպօվնիկ։ Ամարկիա, ծաղիկների արմատներ։ Մեծ քանակութեամբ պատրիկի բոյսերի և ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՍԵՐՄԵՐ։ Գօլօվինսկի փողոց, առն իշխան Մախրանսկու, Թիֆլիսի ժողովարանի մօտ։

3—3

Մինչև այժմ չեզած ԱԿԱՆԱՑԻ ԻԿ, ԲՅԻՒՐԿ ՀԱՄԻՏԻ, որ կատարելագործված է բժիշկ ՄԱՎՐԻԿԻ ԴԱՒՅԻՑ։ Առողջացնում է ամեն տեսակ ԽՈՒԼՈՒԹԻՆ, եթէ նա բնական չէ։ ԵՐԵՔ ԲՈՒԿՈՎ, յատուկ յետոյ ուղարկվում է ՄԻ Հ Հ, այդ իւղից, ձանրաման ԽՊՏՆԵՐՈՎ, գործածութի ան մասին։ Այդ իւղը կարելի է առանալ Պետերբուրգի բոլոր ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ և Էքսպեդիտ ՎԵՆՑԵԼԻՑ, Կազանսկայա փողոց № 3։

29—52

Կենսաբնական գրավաճառանոցում ի միջի այլոց վաճառվում են հետևեալ գրքերը։

1. Աբուեսա երկայնակեցութեան, որ է առողջ, երկայն ու երջանիկ ապրելու ուսումն։ Շար. բժ. Փոփովիչ. գ. 1—50 կ.
2. Մօրթս կամ աշխատութիւն, ի պէտս նախնական դպրոցաց։ Հեղ. ս. Գառոս, գ. 1 ռ.
3. Հոչակաւոր ոճիրք Պրէնվիլիէ Մարքիզուհին։ Պատկեր. վէպ. Ալ. Դիւմա գ. 1 ռ.
4. Դիւարնակ բլուր։ Վէպ. Էօժէն Սու 2 հ. գ. 2 ռ.
5. Խորհրդաւոր կղզի։ Հեղ. Ժիւլ Վէրն 3 հ. բովանդակութիւն ս. հ. Օգոստոս նաւաբեկիւնը. բ. հ. Ընկերքի մարդը. գ. Կղզոյն Գաղտնիքը գ. 3 ռ.
6. Աշխարհի շրջան ութսուն օրուան մէջ։ Հեղ. Ժիւլ Վէրն գ. 1—50 կ.
7. Բարիզն յԱմերիկա։ Հեղ. Է. Լաբուլէ 2 հ. գ. 2 ր.
8. Պարոյր կամ առնուն Նիւնէի. գրեաց Ծեր. Գ. Պատկանեան գ. 50 կ.
9. Թուղթ Մարկոսի Ազգաբէգեան Հայոց Աշխարհի Ազգի և եկեղեցւոյ, զգայուելեան մասին առ պատուականաց պատուական տէր Ներսէս Պատրիարքէն Հայոց գ. 2 ր. 25 կ.
10. Հ. Գ. Ալիշանեան։ Տեղագիր Հայոց Մեծաց գ. 2 ր. 50 կ.
11. Նուէր Կազանդի։ Պատկերազարդ մանկանց ընթերց. Նշան Պետրոսեանի գ. 65 կ.
12. Գնարիկ մանկան. Ագէք. Աբարատեանցի գ. 40 կ.
13. Տարերք իմաստասիրութեան, ընդարձակ Հ. Ա. Վ. Գուրգինեան 5 հատոր գ. 3 ր. 50 կ.
14. Խորհրդական բերդը։ Վէպ ասատանութիւն Ֆօժէր օր. Գազիացւոյ գ. 1 ր.
15. Ընտիր Հայկազունք։ Պատկերազարդ կենսագրութիւնք գ. 2 ր. 75 կ.։

Նոյն տեղը վաճառվում են հայերէն, ռուսերէն և օտար լեզուների գասագրքեր, դասական պիտոյքներ, աշխարհագրական քարտէզներ, նկարազարդ ուսման համար պատկերներ, վիպասանութիւններ, թատրոնական պիէսներ, ուղեցոյցներ, բառարաններ, տեղեկացոյցներ և այլն։

Օտարազգացիք իւրեանց պահանջները փոդի հետ պիտի ուղարկեն հետևեալ հասցէին. Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. Ճանապ. ծախք պէտք է ստեղացնել իւրաքանչիւր ր. 10 կ.։

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА

на 1881 годъ

НА

ЕЖЕДНЕВНУЮ ГАЗЕТУ

„КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.“

Подписная плата: городскимъ подписчикамъ, съ доставкою на домъ, по 4 руб. и иногороднымъ, съ пересылкою по почтѣ, по 5 руб. въ годъ; за полгода же первымъ по 3 руб. и послѣднимъ по 4 руб.

Подписка принимается въ г. Тифлисѣ: въ конторѣ редакціи газеты „КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ».

Иногородные подписчики адресуютъ: въ г. Тифлисъ, въ редакцію газеты: «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ», на углу Графской и Атаманской улицъ, въ верхнемъ этажѣ дома Квятковскаго.

ПРОГРАММА

ГАЗЕТЫ «КАВКАЗСКІЙ КУРЬЕРЪ.»

1) Правительственныя распоряженія. 2) Телеграммы. 3) Передовыя статьи 4) Политическое обозрѣніе. 5) Внутренній отдѣлъ. 6) Внѣшній отдѣлъ. 7) Судебная хроника. 8) Городское самоуправленіе. 9) Смѣсь. 10) Фельтоны. 11) Справочный указатель. 12) Казенныя, торговыя и частныя объявленія.

Редакторъ-издатель М. И. Хитаровъ

5—5

ԱԼԻՔՅԱԼԵՆՆ ԵՏՄՈՒ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԵՏՄՆԱՀՈՑԻ ԲԺԻՇԿ Լ. Ի. ԼՊԻԱԼՈՒՄԻ *Թոյլ են առած Մօսկվայի* ԲԺՇԿԱԿՆԵՆ ՓՇԿՈՒԼՏԵՏՑ։ *Ընդ միջոցներս մեծ* ԳՈՐԾԸՊԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՆ *գտել և առաջարկվում են իբրև* ԸՄԵՆԱԼԱԻ *առողջապահական* ՄԻՋՈՑՆԵՐ *բերանի և առաուների համար։ Կարելի է* ԵՏՄՆԵՐԸ *պահպանել* ՓՕՇԻՆԱՑՈՒՄՑ, *առանցնում են* ԼՕՉՈՒՆԵՒ ՔԱՐԸ *և վաս* ՀՈՏԻ *առաջն են առնում։*

Ընտանեպատիւ բժիշկ Ե. Ի. Ընդհէյմի ԳԻԼՈՒԱՐ ՊԻՀԱՐԸ *գտնվում է* ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒՉՆԵՑԿԻ ԿՈՄՈՒՂ, ՍՕԿՕԼՕՎԻ *տանը։*

ԹԻՖԼՈՒՄՈՒՄ *կարելի է գտնել* Ե. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵՑԸ *և անդրկովկասեան պետաւոր* ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ։ Ծախողների ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ ՉԻՉՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ։

6—30 (11)

				ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ	ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ			
Համ մասեցիք թէյի ֆունտը			1 ր. 5 կ.	Ոսկիպոյծ բերվող թէյի հետ				Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

48—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 23 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 34 Փետրվարի 25 (Մարտի 9) 1881 Փետրվարի 25 (Մարտի 9) № 34

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Յասդատագրական դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ւիզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակչից բաժին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին քայլ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, ՆԱՄԱԿ Ս. Պետերբուրգից.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, «Порядокъ» լրագրի թղթակցութիւնը.—ՀՆԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՆՑԱԼԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ՖԵԼԻԵՏՕՆ.

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԸ

Մենք միշտ յայտնած ենք այն միտքը թէ Թիւրքիայի հայ ազգաբնակութիւնը պէտք է աշխատի համերաշխ լինել ոչ թէ միայն այլակրօն հայերի հետ, այլ և Հայաստանի մէջ բնակվող այլ ցեղերի և ազգութիւնների հետ: Հայը Հայաստանում պէտք է վերջապէս հասկանայ որ Թիւրքիայ Հայաստանը մի ամբողջ երկիր է, որի մէջ բնակվող բոլոր ազգաբնակութիւնները բարոյապէս և նմուշապէս պէտք է համերաշխ լինեն միմեանց մէջ: Թիւրքիայի հայը պէտք է վերջապէս յիշի որ բացի հայ լինելուց, նա հայաստանցի է և նոյնպէս հայաստանցի են այն բոլոր ազգերը, որոնք բնակվում են նրա հետ միասին նրա հայրենիքում: Եթէ հայը ճնշված է կառավարութիւնից, նոյնքան ճնշված են Հայաստանում ապրող ասորին, թիւրքը, եզիդին, յոյնը և այլն. եթէ հայը հարստահարվում է քիւրդի ձեռքով, նոյնքան հարստահարվում է նոյն քիւրդի ձեռքով և թիւրքը: Եթէ քիւրդը աւազակ է և նրան պէտք է քաղաքակրթել, —նրան անհրաժեշտ է քաղաքակրթել նոյնքան հայի օգտի համար, որքան և Հայաստանի միւս ազգութիւնների համար: Հայը Հայաստանում աւելի ընդունակ է, աւելի առաջադէմ է, աւելի քաղաքակրթէ քան թէ իր հայրենիքի միւս ազգերը: Հայի վրա դրված է բարոյական պարտաւորութիւնը իր հայրենիքում ապրող միւս ազգութիւններին քաղաքակրթել, նրանց առաջնորդել յուսաւորութեան և քաղաքակրթութեան ճանապարհի վրա:

Ամէն ոք կարող է հայր կատարելագործելու ճանապարհով, ոմանք դանդաղ ճանապարհով, ուսում տարածելով իր հետ խառն ապրող ազգութիւնների մէջ, նրանց իր դպրոցները ընդունելով, նրանց համար դպրոցներ հիմնելով, նրանց հայացնելով: Հայց դրա համար երկար տարիներ են հարկաւոր:

Երկրորդ ճանապարհը աւելի կարճ է. հայը պէտք է ամէն հասարակական, կամ տնտեսական դէպքից օգուտ քաղի իր համերաշխութիւնը ցոյց տալու դէպի այն բոլոր ազգերը, որոնք բնակվում են իր հայրենիքում:

Մարդս այնպէս է ստեղծված, որ նրա համար նիւթական շահերը միշտ աւելի մեծ նշանակութիւն ունեն, քան թէ բարոյական և հոգևոր ձգտումները: Մարդիկների միմեանց մէջ հաշտեցութեան զգացմունքը ծնվում է նախ և առաջ և գլխաւորապէս նիւթական հողի վրա, իսկ բարոյական համերաշխութեան գաղափարները միշտ աւելի ուշ են հասկացվում:

Թիւրքը ապրում է, և գուցէ երկար կարող է ապրել, առանց գրագիտութեան, առանց ուսման, առանց դպրոցների, բայց առանց հացի նա չէ կարող ապրել: Հացի խնդրի, նիւթական իրնդիրների, հարկերի վճարման, նիւթական հարստահարութեան, կեանքի ինշտատութիւնների հողի վրա բոլոր հայաստանցիները միմեանց շատ շուտ և շատ լաւ կարող են հասկանալ. դրա համար հարկաւոր չէ երկար փիլիսոփայութիւն: Հարկաւոր է մի առաջնորդող ոյժ միայն,—և այդ առաջնորդող ոյժը Հայաստանի բոլոր ազգերի վերաբերութեամբ կարող է հայը լինել:

Վաղուն, գայմագամը ճնշում է գաւառի գիւղական ազգաբնակութիւնը, քիւրդ աւազակը անպատիժ կողոպտում, հարստահարում է մի նահանգի ազգաբնակութիւնը,—եկէք միանանք, կարող է ասել հայը թիւրքին, բոլորս էլ միակերպ տանջվում ենք, համերաշխ լինենք, միասին գործենք, խնդիրք տանք, աղերսագիր միասին ստորագրենք, գանգատվենք. մենք մի երկրի մարդիկ ենք, մի հաց ենք ուտում, մի օդ ենք ծծում, մի տեղ ենք ծնվում, ապրում ու մեռնում, մի երկրի որդիներ ենք, բոլորս էլ եղբայրներ ենք: Եւ ահա ակզում է համերաշխութիւն, սկզում է հասկացողութիւն թէ բոլորն էլ մի հայրենիքի անդամներ են....

Կ. Պոլսի «Հայրենիք» լրագիրը հաղորդում է որ Նոյեմբերմն Վանի նահանգի Մոկս գաւառի հայ և թիւրք ժողովուրդը միանալով մի հանրագիր ստորագրեցին և մատուցին թէ Վանի կուսակալին և թէ հետագրեցին այդ մասին Կ. Պոլսի պատրիարքին, Ռ. Դրանը իրանց դանգատը հարստահարիչների դէմ հաստատելու համար:

Ահա առաջին քայլը հայաստանի ազգաբնակութեան հասարակական համերաշխութեան մի ցոյցի:

Նիւթական, կենսական, տնտեսական հողի վրա ազգերը աւելի միմեանց կարող են մօտենալ, իրար հասկանալ, քան թէ ուսման, լուսաւորութեան հողի վրա:

Թող այդ տեսակ դէպքերը կրկնվեն, թող հայերը միշտ ձեռք մեկնեն դէպի հայաստանցի միւս ազգերը բնդհանուր նեղու-

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

Իմ ֆելիետոններս — «Порядокъ» լրագիրը «Մշակի» մասին.—Նոյս հասարակութիւնը և հայոց մտաւորը.—Գարնանալ քանաք.—Թիֆլիսի հայերը.—Հայոց ազգը և մայրենի լեզուն.—Փող և բարոյական իդէալներ.—Ազգութիւն և կրօն.—Կրօնի գործնական կողմը.—Դժոխքի երկիւղը և քան կօպէկանոց մոմ.—Ցոյց և մօդա.—Հարեմական կանայք.—Վաճառականի գանգատը.—Երկու անցք.—Սովևալները և տիկին Պավլօվսկի.—Հայը ժլատ չէ.—Էրիցօվ և հնագիտական ժողովը.—Հայոց ժողովրդական էկէդնդա.—Մի հարց առանց պատասխանի:

—

Վաղուց է խոստացել էլի ամիսը մի անգամ ֆելիետոններ գրել. Ս. Պետերբուրգում կամ Մոսկվայում կեանքը այնքան հարուստ է այլ և այլ հասարակական երևոյթներով, որ այնտեղ չարաթը մի անգամ կարելի է ֆելիետոններ գրել, իսկ մեզանում աւելի շուտ չէ կարելի գրել ֆելիետոններ, քան թէ ամիսը մի անգամ:

Այս տարի ես մի ֆելիետոն գրեցի յունվար ամսին: Սա կը լինի երկրորդը, փետրվար ամսին: Ուրեմն այս տարի իմ ձեռից ունենք թէ ինձ կաջողվի ամիսը մի անգամ ֆելիետոն գրել:

***

Ֆելիետոնը այնպիսի բան է, որ շատ անգամ մի որ և է միտք, ծանօթի մի ասած խօսք, լրագրում կարդացած մի քանի տողեր՝ բաց են ա-

նում կրողի առջև ֆելիետոնի մի ամբողջ պրոգրամ. Այդպէս էլ եղաւ ինձ հետ այս անգամ:

Բաց արի առաւ «Порядокъ» լրագրի թիւրքը և կարդացի կովկասեան հայոց լրագրութեան մասին առհասարակ և «Մշակի» մասին մասնաւորապէս հետևեալը:

«Ոչ մի հայոց լրագիր չը կայ, որ կարողանար իր եկամուտով ծածկել իր ծախսերը, բոլորն էլ ունեն դէֆիցիտ և ապառիկներ բաժանողների վրա: Ամենօրեայ «Մշակ» լրագիրը, մտնելով իր հրատարակութեան ասներորդ չրջանը, հանդիսաւոր կերպով յայտնել է որ վերջապէս այս տարի ցոյս ունի ծածկել իր ծախսերը: Նա ուզեր անցնել տարի 1100 բաժանորդ, որ հայոց թերթի համար մի չնչաղ թիւ է համարվում: Դրանից կարելի է եզրակացնել ինչ նիւթական դրութեան մէջ են այն երկրորդական լրագիրները, որոնց բաժանորդների թիւը 150 մինչև 400 է: Բայց, մի և նոյն ժամանակ, նրանք բոլորն էլ շարունակում են կատարել իրանց յանձն առած պրօգրամը: Աչխատանքի ծանրութեան դրեթէ երկու երրորդականը դրված է խմբագիրը—հրատարակողի վրա: Ամեն օր գրել առաջնորդող յօդուածները, գրել ֆելիետոններ, բէպօրտէրի պաշտօնը կատարել, մինչև լոյսը նատել տպարանի մէջ (որ ի հարկէ սովորական ապարան չէ), սպասելով որ ցէնզորից տասցվի թողլ տուած համարը, շատ անգամ նոյն իսկ տպարանում գրել յօդուածներ տպագրվածների տեղ, ննիթարկվել դատաստանական տուգանքներին և այդ բոլորը կատարել հասարակութեան պ լ ա տ օ ն ա կ ա ն շնորհակալութեան համար,—ահա հայոց լրագրի խմբագիր—հրատարակողի դրութիւնը: Աչխատակիցներս ու թղթակիցները ձրի են աչխատում»:

***

Կարդալով այդ կտորը որ թէև մի քանի անճշտութիւններ ունի, բայց առհասարակ ճիշդ նկարագիր է հայոց լրագրի դրութեան, ես մտածեցի. գոնէ հայոց հասարակութիւնը տեղեկ չէր, որ ամբողջ ռուսաց հասարակութեանը յայտնի կը լինի թէ հայը ինչպէս է պահպանում իր մայրենի լեզուով հրատարակվող թերթը: Եւ թող չը մտածեն հայերը որ այդ կտորը տպված է այնպիսի լրագրում, որ կարճ ժամանակում մեծ նշանակութիւն է ստացել արդէն ամբողջ Ռուսաստանում: Ուրեմն ամբողջ Ռուսաստանը կը կարդայ և լաւ կը ծիծաղի հայերի վրա, որքան մեծ մեծ խօսում են, բայց շատ քիչ գործ են կատարում.... Երևի հայերը բաժանում են այն կարծիքը, որ ազգին բ ա ն ա գ ո վ օգնողին՝ օգնել պէտք չէ....

Բայց ափսոս որ «Порядокъ» լրագիրը չէ իմացել, որ 40 հազար հայ բնակիչ ունեցող Թիֆլիսում «Մշակը» ունի հավիտ ե ր կ ո ւ հ ա զ ր ի բ բաժանորդ. այդ իրօղութիւնը մեզ, հայերիս վրա, լաւ ծիծաղելու առիթ կը լիներ ռուս հասարակութեան համար:

***

Բայց Թողնենք հանաքը և ծանր խօսենք. Մեծ է, ճշմարիտ, կարելի է յանկարծ ինքնահաւանութեան պահանջել մի ազգից, որ զարթնում ապրում էր և շատ լաւ էր զգում իրան առանց մայրենի լեզուի: Վրաստանի հայը վրացերէն էր խօսում, Երևանի ու Նախիջևանի հայը Թուրքերէն, Մուշի և Բազէշի հայը քուրդերէն, Թավրիզի հայը պարսկերէն....

Հայը գործնական ժողովուրդ է: Հայերէնը, մայրենի լեզուն հաց չէ տալիս, ուրեմն կարելի է այդ մայրենի լեզուն մոռանալ: Մայրենի լեզուն այն ժամանակ միայն պէտք կունենայ հայի համար, երբ դրանով կարելի կը լինի հարստանալ, փող վաստակել, ապրել:

—Վրացկէն էլ խօսելով փորս կուշտ է, ասում է գործնական Թիֆլիսցի հայը, էլ ինչին է պէտք ինձ հայերէնը:

—Պրուսա ես ասում, եղբայր, պատասխանում է Շիւն-Նախիջևանի հայը, ես էլ հայի մէջ պակասութիւն չեմ զգում Թուրքերէն (Թաթարերէն) խօսելով:

Ուրեմն ամեն բան փողի համար.... Դարձը, ազնիւ, բարոյական մտքեր, իդէալներ,—դարդակ բաներ են....

Եթէ Թիֆլիսցին համոզված լինէր, որ «Մշակի» իւրաքանչիւր յօդուածը կարդալուց յետոյ նա կարող է աւելի լաւ աշխատել իր գ օ գ ր ի ս տ ն ե ր ը, աւելի լաւ առևտուր անել, հարստանալ,—այն ժամանակ նա անպատճառ կը գրվեր «Մշակին», կամ նրա խմբագիրը նշանակութիւն ունեցող մի մարդ լիներ քաղաքում կամ երկրում, որից կարելի էր կախված

Fonds A.R.A.M

թեան ժամանակ,— և շուտով Հայաստանի բոլոր մնացած ցեղերը իրանց համերաշխ կը գան Հայերի բոլոր ձգտումների հետ: Ոչինչ այնքան չէ մեծացնում մարդկանց, որքան ընդհանուր դժբաղդութիւնը: Խակ այդ տեսակ դրութիւնից, այն համակրական, համերաշխ զգացմունքից որ կարող է ծնվել ընդհանուր դժբաղդ դրութենից, պէտք է իմանալ օգուտ քաղել:

Եթէ Հայը, յիշելով էլ որ ինքն Հայ է, միշտ կը յիշի որ նա բացի սորանից Հայաստանցի է, կը յիշի որ Թիւրքը, քիւրդը, եզիդին, ասօրին նոյնպէս Հայաստանցիներ են, եթէ նա նրանց էլ կամ բոլոր Հարցերի մէջ կիմանայ համերաշխութեան զգացմունք հաստատել իր Հայրենիքում բնակվող բոլոր Հայրենակիցների մէջ, ինչ կրօնին ու ցեղին և պատկանէին նրանք, բաւական է որ նրանք բոլորն էլ Հայաստանցի են, Հայը այդ ճանապարհով աւելի շուտ կը վճռել տայ Հայոց խնդիրը, քան թէ զանազան դիւանագիտական ճանապարհներով:

Թող Հայը չը մոռանայ որ ինքն Հայ է, բայց Թող յիշի նոյնպէս որ նախ և առաջ նա Հայաստանցի է և որ այն բոլոր ազգերը, որոնք բնակվում են Հայաստանում նոյնպէս Հայաստանցի են: Թող նա Հասկացնի այդ գաղափարը իր Հայրենիքի բոլոր եղբայրներին գործնական ճանապարհով, նիւթական շահերի վրա հիմնվելով:

Թող Հայը Հայաստանը աւելի բարձր դասի, քան թէ Հայութիւնը, և դրանով փրկված կը լինի և Հայութիւնը: Թող չը մոռանայ որ Հայաստանի ամեն մի բնակիչ Հայաստանցի է:

Եւ եթէ Հայը կամենում է մինչև անգամ դիւանագիտական ճանապարհով գործել, Թող պահանջի Թիւրքիայից և Եւրոպայից ինքնավարութիւն ոչ թէ Հայերի համար միայն, այլ Հայաստանի բոլոր ազգերի համար:

Դ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻՑ

—

12-ին փետրվարի

Պետերբուրգում այժմ ժողոված են պրեթէ ամէն նահանգական բոլոր չրջանների Հոգաբարձուները: Ազգային լուսաւորութեան նախարարի խորհրդի բոլոր անդամների մասնակցութեամբ և նախարարութեան կառավարչի, տոմար-սեկրետար Սաբուրովի նախագահութեամբ նոքա այժմ սկսել են քննութեան ենթարկել դիմնազիաների մանկավարժական խորհուրդների յայտարարութիւնները և Հոգաբարձական խորհրդների բեզիւմէն այն Հարցի մասին թէ ինչ միջոցներով կարելի կը լինի թեթևացնել դիմնազիական կուրսը աշակերտների Համար:

Գիմնազիաների մանկավարժական խորհուրդների կարծիքները շատ զանազան են: Մանամասնութիւնը գալիս է այն եզրակացութեան թէ Հարկաւոր է անյապաղ թեթևացնել աշակերտների անձնային աշխատանքը և դրա Համար յատկացում են Հետևեալ միջոցները.—1) աշակերտաց տալ որքան կարելի է շատ ազատութիւն, որպէս զի նոքա կարողանան պարապել ամեն տեսակ արհեստներով և դրանով լրացնեն գիմնազիաներում ստացած կրթութիւնը. 2) Հատատարակչիս պահպանել աշակերտաց անձնային պարապմունքը. 3) անդադար օգնել թոյլ աշակերտներին և 4) դասական պարապմունքները հիմնել կանոնաւոր սկզբունքների վրա:

Մանկավարժական խորհուրդները մի և նոյն ժամանակ յայտնում են իրանց կարծիքը ասելով, թէ այդ բոլոր միջոցները միայն ժամանակաւոր բնաւորութիւն ունեն և թէ նոցա գործադրութիւնը չէ կարող չօշափելի կերպով թեթևացնել աշակերտաց դրութիւնը: Աշակերտաց աշխատանքը իսկապէս թեթևացնելու Համար, մնծամասնութեան կարծիքով, կարևոր կը Համարվէր հիմնաւոր քննութեան ենթարկել պարտական պրօգրամմանները և քննութեանց Համար ամմանադրած կանոնները: Դպրոցական պրօգրամմանները պիտի կրճատուին բովանդակութեամբ բոլոր առարկաներից. իսկ գոյանից մի քանիսը պէտք է ուրիշ տեսակ կարդադրվեն դասառով, որ գիտէ թէ Աստուածը այժ է, գիտէ որ ինքն նրանից կախումն ունի.... վայ թէ դժոխքն ուղարկի..... Լաւ չէ բարկացնել այժ ուղնդողներին....

Բայց եթէ մի օր հայը պատահմամբ իմանար թէ Աստուածը այս կամ այն պատճառով, այսուհետև հրաժարվել է մարդկներին դժոխք ուղարկելու իրաւունքից,—հայը այլ ևս երբէք չէր էլ գնայ եկեղեցի....

Հայը այն պատճառով աստուածապաշտ չէ որ Աստուծու գիրքը կարդացել, ուսումնասիրել, հասկացել է,—ոչ, նա երբէք չէ էլ ուսումնասիրել այդ գրքի բովանդակութիւնը,—բայց այն պատճառով որ շատ յարմար է կեանքի մէջ ստեղծած բոլոր կեղտաութիւնները եկեղեցում քահանայ տալ դնելով ծածկել....

Եւ նա աշխատում է քահանայ մոնել էլ, եթէ հնար է, տան կոպէկով առնել.... Բան չը կայ, մտածում է նա, Աստուած իսկ չի խանգարի որ ես միայն տան կոպէկ եմ վճարել, իսկ մնացի հաստութեան վրա նայելով, դարձեալ հաստատած կը լինի որ քահանայ է.....

***

Ամեն բան ցոյցի համար, ամեն բան մօդայի համար....

Երբ որ «Голосъ» լրագրում հայերին պատահան մի յօդուած է երևում,—մեր հայերը մի քանի օր յարատևակ սկսում են հայերէն խօսել, մեր հայ ընտանիքների օրիորդները սկսում են հայոց լեզուի դասեր առնել.... Այդ տեսում է մի երկու շաբաթ... Յետոյ ամեն բան դարձեալ մոռացվում է, հայերը սկսում են միմիանց մէջ դարձեալ օտար լեզուով խօսել, հայ օրիորդները արձակում են իրանց վարժապետներին.....

Գրում էք մի յօդուած, որի մէջ յայտնում էք թէ Թիֆլիսեցի հայ կինը հարևանկին է, թէ նա մոռաւ կեանքից բոլորովին զուրկ է տպրում, որ և կազմում է գլխաւոր յատկանիշը հասարական կանոնց, բացատրում էք թէ դրա մէջ չէ ազատութիւնը, որ կինը դորդակ դարդակ խօսի ամեն հարցի վրա, առաւօտից մինչև գիշերը փողոցներում շրջի, մօդային խանութները յաճախի և այլն.....

Իսկոյն, այդ թարմ ազատութեան տակ, Թիֆլիսի մի քանի կանայք հաւաքվում են, մի որ և է ընկերութիւն են հիմնում, որ ոչով տան թէ միմիայն անասնական և հարեմական կեանքով չեն ապրում, այլ և մ տ ա ւ ո ր կեանքով, ուրեմն հարեմական կանոցը չէն.... Բայց դրժբաղդութիւնն այն է, որ այդ նոր հիմնած ընկերութեան գոյութիւնը տևում է շատ շատ մի երկու օր....

***

Ամեն բան ցոյցի համար:

—Ախար, միշտ մեղադրում էք մեզ, ասում էր ինձ նորերումս մի հայ վաճառական, հանդիպելով ինձ, տիար քանդվեցանք, դրուստ որ քանդվեցանք....

—Ինչպէս քանդվեցաք, և ինչ մեղադրանքի արժանի էք խօսում, հարցրի ես հասարքրթութեամբ:

—Բան ինչ է, եթէ մեղադրանք չէ, ինչ որ ձեր խմբագիրը միշտ մեր մասին գրում է- իր գրվածում. հայերը վատ են, հայերը աղքին չեն օգնում, ասում է.... Ընդ օգնում, բան ինչ անում: Այսօր Թատրոնն է, վաղը «Մուսայեալ» ընկերութիւնն է, մէկէլ օր «Բարեգործական» ընկերութիւնն է, այստեղ «ասվելոց» մասնաժողովն է, այնտեղ ակցիայով գազէտ հրատարակելն է. այդ բոլոր ձեռնարկութիւններին գար ձեալ ուժիցն է գնում փողը, եթէ ոչ մեղանից... արի ու այդ բոլոր ծախսերին դիմացիր....

Ես պարոնին ոչինչ չը պատասխանեցի, խոկ ձեզ, ընթերցող, կը պատմեմ երկու անգլերի մասին,—գուք ինքներդ, ինչպէս ուզենաք համեմատեցէք:

Կ. Պօլսի Ներսէս պատրիարքը ուղարկում է Նամակներ Թիֆլիսցիներին, հրաւիրելով նրանց օգնել Հայաստանի սովեալ եղբայրներին:

Թիֆլիսի առաջնորդարանում հաւաքվում են հարուստ հայերը:

Միմեանց յորդորելով, միմեանց ամաչեցնելով, Թուքով, մրով,—վերջապէս ժողովում են 10,000 րուբլի, հայ սովեալներին օգնելու համար:

Մի քանի ժամանակից յետոյ ռուսաց օպէրայի երգչուհի տիկին Պավլովսկու բենեֆիսն է լինում... Մի գիշերվայ մէջ նոյն Թիֆլիսեցի հայերը տալիս են ռուս երգչուհուն 10,000 րուբլու ընծաներ....

Եւ չը պէտք է մոռանալ որ տիկին Պավլովսկի

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

„ПОРЯДОКЪ“ ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—

Կ. Պօլսից „Порядокъ“ լրագրին գրում են Հետևեալը փետրվարի 3-ից: Օրվայ նշանաւոր խնդիրը անգլիական դեսպան ար. Գաշենի կ. Պօլիս Հասնելն է, որուհէ ապասում

լինել,— Թիֆլիսեցին դարձեալ կը գրէր: Բայց քանի որ «Մշակի» խմբագրի ամբողջ այժը Թանաքի մէջն է,—թղթեմ ևս Թանաքի վրա, ասում է Թիֆլիսեցի հայը, ինչքան ուզում է զօա տայ Թանաքին, Թող Թանաք ծախողը նրա Թերթին գրի, ևս այսպէս էլ լաւ եմ.... Հայութիւն, լուսաւորութիւն, մայրենի լեզու, ազգ, առաջադիմութիւն,—բոլորը դատարկ բաներ են....

***

Ամեն տեղ հայը խնայել է իր ազգութեան վրա ծախսութիւնը, կորցրել է ազգութիւնը: Պատահում ևս լուսաւորչական կրօնի վրացի է, երևանեան նահանգում նա լուսաւորչական կրօնի Թուրք է, և այլն:

Հայը կորցնելով իր ազգութիւնը միայն հաւատարիմ է մնացել իր կրօնին: Բայց եթէ կարծում էք որ դա այն պատճառով հաւատարիմ է մնացել իր կրօնին, որ խոր կրօնական զգացմունք ու աստուածապաշտութիւն ունի (երանի այդպէս լինէր), շատ կը սխալվիք: Եթէ հայը հաւատարիմ է մնացել իր կրօնին,—դարձեալ մի անձնական, նիւթական հաշիւ կայ այդ զգացմունքի մէջ: Կարելի է ամբողջ կեանքը խաբել, սուտ խօսել, իր նմաններին ճնշել, հարստահարել,—բայց կիրակի օրը, եկեղեցի գնալով, մի քանի անգամ ծունր գնելով ու խաչակնքվելով կարելի է շահել Աստուծու սիրտը, որպէս զի մեռնելուց յետոյ դժոխք չընկնել:

Հայը աստուածապաշտ է դարձել այն պատճառով, որ նրան ասել են թէ Աստուած այդ է պահանջում, որ եթէ դու այդ ես անում, Աստուած քեզ այսինչ բանը կը տայ, եթէ դու այդ չես անում, Աստուած քեզ այսինչ բանը չի տալ:

Հայը աստուածապաշտ է դարձել այն պատճառով, որ նրան ասել են թէ Աստուած այդ է պահանջում, որ եթէ դու այդ ես անում, Աստուած քեզ այսինչ բանը կը տայ, եթէ դու այդ չես անում, Աստուած քեզ այսինչ բանը չի տալ:

Հայը աստուածապաշտ է դարձել այն պատճառով, որ նրան ասել են թէ Աստուած այդ է պահանջում, որ եթէ դու այդ ես անում, Աստուած քեզ այսինչ բանը կը տայ, եթէ դու այդ չես անում, Աստուած քեզ այսինչ բանը չի տալ:

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ո՞վ է սուրհանդակը, որ ամեն օր ժամը 10-ին մեզ է բերում «Մշակ»-ի թարմ համարը։ Ինչպե՞ս է նա կարողանում ամեն օր ժամանակին հասնել մեզ

լու մասին ամենախոնարհ խնդիրքի նախագիծը։ Թագաւոր Կայսրին այդ խնդիրքը ներկայացնելու համար պատգամաւորներն են ընտրվել նահանգական առաջնորդ Բօբրինսկի և Շակհով։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 փետրվարի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 75 կ., երկրորդ 93 ր. 25 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93 ր. 12 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 225 ր. 25 կ., երկրորդ 222 ր. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 50 կ., երկրորդ 92 ր. 50 կ., երրորդ 92 ր. 50 կ., սակի 7 ր. 81 կ.։ Ռուսաց 1 ր. Լօնդօնի վրա արժէ 25,09 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 214 մարկ, 62 պֆ., փարիզի վրա 265 ֆրանկ 50 սանթիմ։ Բօրսային տրամադրութիւնը հանգիստ է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱԼՃՔՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ **ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ** ցարուելիեն քահանայ **ՊՕՊՕՎԵԱՆՑԻ** աշխատասիրութեան „Պատմութիւն նոր կտակարանի, հանդերձ կարեւոր բացատրութեամբ և պարապմունք աշխարհացոյցով“ երկրորդ հատորը։ Գինը 60 կօպէկ է։ Գրամաճառներին դիջում կը լինի։ Գիմել։ „Въ Москву, домъ Армянской церкви, священнику Артемію Попову. 1—3 (1)

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՕՅՆԵՐ** վերադարձնող։ Գինը 2 ր. հիշը, **ՓՕՍՏԱՅՈՎ** ուղարկած 2 ր. 49 կօպ.։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ։

Միև նոյն տեղը **ԽԻՆԱՑԻ ԻԿՂ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. սանթը վրձին պլեհայաւի դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն։ 25—100

ՀԵՄՕՐՕԻԴԱԿԱՆ ԲՈՒՍԱԿԱՆ ՀԵՂԱՆԻԹ փորձված և առաջարկված պրօֆէսօր բժշկի **ԿՊԵՏԿՕՎԱԿՈՒՑ** շատ դեղեցկ միջոց է **ՍՏԱՄՈՔԻՍ ՉԸՆԸԶՉՆ ՑԱՒԵՐԻ** դէմ, մաքրում է և շտապացնում է **ԱՐԻՒՆԸ**, վերականգնում է **ՄԱՐՄՆԻ** ընդհանուր հասմենեան, մնտուանդ՝ առաջարկվում է **Հիմորօի** և Իպանիոնդրիա **ՀԻՒՆԴԻՈՒԹԵՆԻՆ** դէմ։ Մի շիշը, գործածելու **ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ**, 1 ր. 80 կ.։ Օտարատարածքացիք ուղարկում են **ՓՕՍՏԻ** ծախսը։ Ծախվում է Իւստասանի **ՌՈԼՈՐ ԴԵՂԱՏՆՆԵՐԻ** մէջ և դեղերի պահեստների մէջ։ Պահեստը Մօսկվայում է, Ն. Մատէնադարանի մօտ, Տվերսկայա փողոց։ Կիշենեւում մէջ Կայուշանակում և Ռոյտունադարանի մօտ։ Վարշավայի մէջ Ա. Ֆ. Գալլէի մօտ։ 18—25 (5)

Մինչև այժմ չեղած **ԱԿՈՆՑԻ ԻԿՂ ԲԺՇԿ ՇԱՄԻՍՏԻ**, որ կատարելագործված է բժիշկ **ՄԱԳՐԻՆԻ ԴԷՑԶԻՑ**։ Առողջացնում է ամեն տեսակ **ԽՈՒԼԱՒՈՐԻՆ**, եթէ նա բնական չէ։ **ԵՐԵՔ ԲՈՒԿԻ**, ստանալուց յետոյ ուղարկվում է **ՄԻ Շ Շ** այդ իւղից, ժանրամանի **ԽՐԱՏՆԵՐՈՎ**, գործածութեան մասին։ Այդ իւղը կարելի է ստանալ Պետերբուրգի բոլոր **ԴԵՂԱՏՈՒՆՆԵՐԻՑ** և **Ալէքսանդր ՎՆՑԱԿԻՑ**, կազանսկայա փողոց № 3։ 30—52

ՌՈՒՍԻՈՑ-ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Ստացուեցաւ ուղղակի գործարանից Համան **Միմ և Հէսի**, երկաթէ գոմիանոներ, երկաթ անիւների, ամենագովված տեսակից, որոնք արդէն ընդունուած են ամեն տեղ մանաւանդ Երեւանի նահանգում։ Իւրաքանչիւր գոմիանոի արժէքն է երկաթ խոփիւ—85 րուբլի, իսկ գոմարով առնողներին գինջաւին կը լինի։ Նոյնպէս ստացուեցան երկրագործական գանազան մեքենաներ, և մեծ քանակութեամբ **Ամերիկայի** և **Եւրօպայի** գանազան տեսակ ապրանքներ։ Մագազինում պատուէր կընդունվի ամեն տեսակ մեքենաների և այլ ապրանաց **թէ Ամերիկայից և թէ Եւրօպայից** բերել տալու մանաւանդ աշխատանքով։ Հասցէն. Դվորցօվայա փողոց գալերէյ **Արծրունի**, Տըփխիս։ 6—10

ՎԱՃԱՌՄԱՆ ԳՆԵՐՈՎ ձմեռվայ պալտօններ 12 ր., փուփայկաններ 2 ր. 50 կ., պլեսրներ 1 ր., մատուցարաններ 5 կոպէկ, ամաններ հատը 12 կ., հնդկական բրինձ 10 կ. ֆունտը։ Անգլիական գօնֆիկաններ 40 կ., իսկ թէյ, որի ֆունտը ամեն տեղ 2 ր 50 կ. արժէ, 1 ր. 80 կ. է ծախվում **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԵԻՄ**։ 6—12

Հրատարակութիւն

ԿՈՎԿԱՍ· ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԻ

Չ. Գրիգորեանցի.

Դուրս եկան մամուլի տակից

1. **Գրիգորեանց Չ.—Մարգակազմութեան տարրական դասեր 18 պատկերներով պարոցների համար, աշխատ. Չ. Գրիգորեանց, գինն է . . . 50 կ.**
2. **Ղուկասեանց Հ.—Գասագիրք ընթերցանութեան, գինն կ. . . . 40 կ.**
3. **Սիմէոնեանց Ն.—Աշխարհագրութեան ձեռնարկ Գ. Հ. գ. . . 60 կ.**

Մամուլի տակ ընկան՝

1. **Ներոնցի—„Թէոդորա Ուշտուն“;**
2. **Գամառ-Քաթիբայի—Մանկական ոտանաւորներ և երգեր։**

12—12

Ձր նայելով մաքսերի աւելանալուն ապրանքները առաջվայ գնով կը ծախվին **ԿՕՆԳՕ-ԹԻՋ** 1 ր. 5 կ. և 1 ր. 10 կոպ., շատ լաւ **ՄՕՆԻՆԳ** 1 ր. 20 կ. և 1 ր. 40 կ., հիանալի **ԿԱՅՍԱՈՒԻ** 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ. և **ԱՄԵՆԱԼԱԻ ԹԷՅ** 2 ր. առանց թղթի։ Անգլիական բէյօվկաներ 4 ր.—40 ր. և հրացաններ 20 ր.—200 ր. Անգլիական խանութի մէջ, Գործակալութիւն **ԲԱՐՆԱՐԻԻ ԹԱՄԲԱԿԸՐ**, ջրհաւներ **ԿՈՂՊԼԻՔՆԵՐԸ**, ցուրտօրի **ԳՐԻԶՆԵՐԸ** և էկսպորտա կակաօ շօկօլադի ծախելու համար, որոնք փարիզի հանդիսի ժամանակ ոսկէ մետալ ստացան։ **ՀՕՏԱԼԻՏ ԹԷՅԻ ՖՈՒՆՏԸ ՊԱՏՕՒԱԿԱՆ ԹԷՅԱՄԱՆՈՎ** 1 ր. 65 կ. և ամենալաւը 2 ր. 30 կ.։ Վաճառականներին օգտուելէ է մեծ քանակութեամբ ապրանքներ առնել Անգլիական խանութի մէջ։ Ամրոց հատատ 15 ր., գօնֆիկաններ հատի գէմ 60 կ. ֆունտը։ 28—100

Կենտրօնական գրախանութներ ի միջի այլոց վաճառում են հետևեալ գրքերը։

1. Աբուհատ երկաթահեցութեան, որ է առողջ, երկայն ու երջանիկ ապրելու ուսումը։ Շար. բժ. **Փոփովիչ**. գ. 1—50 կ.
2. Մօրիս կամ աշխատութիւն, ի պէտս նախնական դպրոցաց։ Հեղ. ս. Գասուս, գ. 1 ռ.
3. Հոչակաւոր ոճիրք։ Պրէնվիլիէ Մարքիզուհին։ Պատկեր. վէպ. Ա. Գիւմա գ. 1 ռ.
4. Գիւտարնակ բլուր։ Վ. Հպ. Էօժէն Սիւ 2 հ. գ. 2 ռ.
5. Խորհրդաւոր կղզի։ Հեղ. Ժիւլ Վէրն 3 հ. բովանդակութիւն ս. հ. Օղտպար նաւաբեկիներ. բ. հ. Ընկերակից մարդը. գ. Կղզւոյն Գաղտնիքը գ. 3 ռ.
6. Աշխարհի շրջան ութսուն օրուան մէջ։ Հեղ. Ժիւլ Վէրն գ. 1—50 կ.
7. Բարիզն յԱմերիկա։ Հեղ. Ի. Լաբուլէ 2 հ. գ. 2 ր.
8. Պարոյր կամ առնուազն ոչինչ։ գրեաց Ծեր. Գ. Պատկանեան գ. 50 կ.
9. Թուղթ Մարկոսի Աղաբէգեան Հայոց Աշխարհի Ազգի և եկեղեցու, ազգայնութեան մասին առ պատուականաց պատուական տէր Ներսէս Պատրիարքն Հայոց գ. 2 ր. 25 կ.
10. Հ. Գ. Ալիշանեան։ Տեղագիր Հայոց Մեծաց գ. 2 ր. 50 կ.
11. Նուէր Կաղանդի։ Պատկերազարդ մանկանց ընթերց. Նշան Պերպերեանի գ. 65 կ.
12. Քնարիկ մանկան. Ազէք. Ալարատեանցի գ. 40 կ.
13. Տարերք իմաստասիրութեան, ընդարձակ Հ. Ա. Վ. Գուրգինեան 5 հատոր գ. 3 ր. 50 կ.
14. Թուրհրդական բերդը։ Հիսատանութիւն Ֆօժէր օր. Գաղիացւոյ գ. 1 ր.
15. Ընտիր Հայկազնեաք։ Պատկերազարդ կենսագրութիւնք գ. 2 ր. 75 կ.։

Նոյն տեղը վաճառվում են հայերէն, ռուսերէն և օտար լեզուների դասագրքեր, դասական պիեսներ, աշխարհագրական քարտէզներ, նկատողական ուսման համար պատկերներ, վիպասանութիւններ, թատրօնական պիէսներ, ուղեցոյցներ, բառարաններ, տեղեկացոյցներ և այլն։

Օտարատարածքացիք իւրեանց պահանջները փոխ հետ պիտի ուղարկին հետեւեալ հասցէին. Тифлисъ, Въ Центральную Книжную Торговлю. Ճանապ. ծախք պէտք է աւելացնել իւրաքանչիւր ր. 10 կ.։

ՍԱԼԻՑԻԼԱՏՆ ԸՏՄԱՒ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԸՏԸՄՆԸՆԴՈՒՈՑԾ ԲԺԻՇԿ Լ. Ն. ԷՊԵԼՀԷՑԻՄԻ թոյլ են տուած **Մօսկվայի ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՓԱԿՈՒԼՏԵՏԻՑ**։ Այդ միջոցները մեծ **ԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ** են գտել և առաջարկվում են իբրև **ԸՄԵՆԱԼԱԻ** առողջապահական **ՄԻՋՈՑՆԵՐ** բերանի և ատամների համար։ Կարելի է **ԸՏՄՆԵՐԸ** պահպանել **ՓՕՇԻՆԱԼՈՒՑ**, ատամները **ԼՕՔՈՒՆԵՐԻ ՉԱՐԸ** և վատ **ՀՈՏԻ** առաջն են առնում։

Ընտանեպրոյժ բժիշկ Ե. Ն. Էպելհէյմի **ԳԻԼՈՒԱՐ ՊՈՒՀԸ** գտնվում է **ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ**, Կուզնեցկի Մոստ, **ՍՕԿՈԼՕՎԻ** տանը։

ԹԻՖԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ե. Մ. **ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ ԿՈՎԿԱՍԵՆԸ** և անպրիսովկասեան պէսատ որ **ՊԱՀԵՍՏՈՒՄ**։ Ծախողների **ՆՇԱՆԱԿԱԻՈՐ ՉԻՉՈՒՄՆ ԿՂ ԼԻՆԻ**։ 7—30 (11)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Համեմատեցէք	թէյի	ֆունտը	1 ր. 5 կ.	Մօսկվայից	բերվող	թէյի	հետ	Ֆ. 1 ր. 30 կ.
—	—	—	1 ր. 10 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 40 կ.
—	—	—	1 ր. 20 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 60 կ.
—	—	—	1 ր. 40 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 1 ր. 80 կ.
—	—	—	1 ր. 60 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. —
—	—	—	1 ր. 80 կ.	—	—	—	—	Ֆ. 2 ր. 50 կ.
Ամենալաւը	—	—	2 ր. —	—	—	—	—	Ֆ. 3 ր.

49—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 24 Февраля 1881 года.

Типографія Главн. Управ. Намѣстн. Кавказск.

Fonds A.R.A.M

№ 201 Հոկտեմբերի 29 (Նոյեմբերի 10) 1881 Հոկտեմբերի 29 (Նոյեմբերի 10) № 201

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում պրկում են միմիայն խմբագրատան մէջ,

տարարտոգարացիր գինում են ապագի

Տիֆլիսում. Редакція «Мшака»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն տեղում։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նամակ խմբագրին, Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Ընտանական խնդիր, Ֆրանսիա, Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՑԱՆԿԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԹԱՆԱՒԻՐԱԿԱՆ, Մի պատասխան։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Հոկտեմբերի 25

«Մշակի» № 196 մէջ տպվեցաւ մեր ընկերներից մէկի յօդուածը շրջաւոր աշակերտների վերաբերութեամբ։ Պէտք է յանախակի արծարծել այս «օրվայ հարց» դառնող խնդիրը, ուստի և այս տողերի հեղինակութիւնները հարկաւոր է աւելի շատ տեղեկութիւններ հարցնել սրա մասին, պարզել հարցի դրութիւնը և պահանջմունքներին համաձայն միջոցներ մտածել։ Այս բանը ես չեմ առնում իմ վրա, որ այժմից վեր կը լիներ, այլ կամենում եմ մի քանի խօսք ասել այս մեր տարին շատ մօտիկ առարկայի վերաբերութեամբ, իբրև պատասխան Սիմ. Տէր-Գրիգորեանցի նամակին։

Ես ինքս էլ սենեկակից եմ եղել այնպիսի աղքատ աշակերտների հետ, որոնք ստանալիս են եղել ամսական ամենաշատ 15 րուբլի կամ և ոչ մի կոպէկ, այլ ապրել են զանազան մասնաւոր դասերով, որոնք շատ դժուարութեամբ են ճարվում։ Աղքատ աշակերտների դրութիւնը բարելաւելու համար Սիմ. Տէր-Գրիգորեանցը առաջարկում է նրանց ծնողներին «դուռն հոգալ մի բարեգործական ընկերութիւն հիմնելու մասին»։

Մի այսպիսի ընկերութիւն հիմնելու համար նախ, հարկաւոր է նշանաւոր գրամական միջոց, որ աղքատ ծնողները չունեն, երկրորդ, գործի հետ մօտիկ ծանօթութիւն և երրորդ, որ պէտք է գործողների հանգամանքները նպատակին յարմար լինեն։ Աղքատ և ինչաւոր աշակերտների ծնողները այս բոլոր գլխաւոր պայմաններից զուրկ են և հետևաբար նրանց մի այսպիսի առաջարկութիւն անել անկարելի է։ Ենթադրենք, որ հէնց յօդուածագրի հայրը այսպիսի ծնողներից էր։ Ո՞վ կարող է նրա հայրը իր որդու առաջարկած ընկերութեան մասին հարցել, քանի որդին քաջալերէ։ Նոյն ծնողները միայն կը վշտանան, երբ կը կարդան այս յօդուածը (հարիւրից հինգը), բայց ոչինչ էական բան չեն կարող անել իրանց ինչաւոր զաւակների դրութիւնը բարելաւելու համար, որովհետև նրանք միջոց չունեն։

Ո՞րտեղ հիմնեն նրանք այս ընկերութիւնը, ինչպէս միանան այդ խեղճերը, որոնցից մէկը Աբարանի գիւղացի երկրագործ է, միւսը նոր-խան չբերայ ծախող և այլն։ Ուզում եմ ասել, որ չքաւոր աշակերտների ծնողները մի որ և իցէ ընկերութեան ինչոյիատօր չեն կարող դառնալ առանց առաջնորդող ոյժի—ինտելլիգենցիայի օգնութեան։ Ընկերութիւնը պէտք է հիմնվի Թիֆլիսում, որովհետև կարիքը այստեղ է և գործողները պիտի լինեն ինտելլիգենցիայից։ Երբ արդէն կը հիմնվի մի այսպիսի ընկերութիւն նրանց առաջնորդութեամբ և չնորհիւ, այն ժամանակը ոչ միայն աղքատ ծնողների, այլ ամբողջ հասարակութեան վրա կը լինայ մի բարոյական պարտք—կարեաց չափ նպաստել ընկերութեան գոյութիւնը պահպանելու։ Այն ժամանակը հէնց իրանք աշակերտներն էլ կարող են օգնել գործին. կարելի է, ուսումնարանի իշխանութեան հավանութեան ներքոյ հիմնել մի աշակերտական բարեգործական ընկերութիւն, որի անդամները կը վճարեն տարեկան մի որոշ գումար, որը նոյնպէս կը յանձնվի գլխաւոր ընկերութեանը։ Այսպիսի բան անկարելի չէ, որովհետև հարուստ աշակերտների թիւը սակաւ չէ ուսումնարաններում։ Քանիսները կան, որոնք ապրում են իրանց սեպհական տանը, ուրեմն և ունեն կանանչ յարմարութիւններ, ստանում են ծնողներից չարաչարկան 5—10 րուբլի մանր ծախսի վրդ. ֆայտոններով ամեն օր չրջում են «Ման-Սուխ» և այլ տեղեր, բայց էլի ոչ միայն իրանք չեն օգնում իրանց հետ մի սեղանի մօտ նստող թշուառ ընկերին, այլ անգամ մանաւոր դասեր են խըլում նրանց ձեռքից։ Այսպիսիներին ծնողները չեն հասկացրել երբէք, թէ ինչ է ընկերական կամ հասարակական պարտք, որովհետև իրանք չատ քիչ են հասկանում նմա աշակերտների դէմ միմիանց ունեցած յարաբերութիւնները լինեն աւելի մտերիմ, քան այժմ. այն ժամանակ չատ րուբլիներ, որոնք անընդհատ մանում են կառավարիչների գրպանները, կը գործադրվին աւելի օգտաւէտ գործի վրա։ «Մտերմութիւն» բառը ծաղրանքի կը թևի աշակերտներին, որոնք սովոր են միշտ պարապել միայն բամբասանքներով, ընթերցական ծաղրաբանութիւններով և դաւաճանութիւններով ընկերական յարաբերութեանց մէջ։ Բայց ես հնազայ նպատակից. ուստի դառնալով դէպի մեր խնդիրը, աւելացնում եմ. Թող Թիֆլիսի ինտելլիգենցիան ունենայ փոքր ինչ մարդասիրական ղգացմունք դէպի ազատագրած հայ սերունդը և հայ ժողովուրդը, Թող ունենայ կենդանի խղճի և գիտակցութիւն իր հասարակական պարտքերը ճանաչելու,—այն ժամանակ նիւթապէս և բարոյապէս ճնշված աղքատ աշակերտները ցամաք հացով չեն կերակրվի իրանց անատանելի աշակերտութեան ժամանակ։ Հաւատացած ենք, որ «Մշակը» առանձին ուշադրութիւն կը դարձնէ աղքատ աշակերտների դրութեան բարեկարգման հարցի վրա, որի կարևորութիւնը օրից օր աւելի զգալի է դառնում մեզանում։

Գ. Խաչատրեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 27 հոկտեմբերի

Կարգացի պատուական «Մշակի» այսօրվայ համարում, որ դուք պահանջում էք ինձնից բացատրութիւն ձեզ յանձնած 94 րուբլի 18 կոպէկ գումարի համար։

Ներկայ նամակս յայտնում եմ ձեզ, որ այդ գումարը ձեզ յանձնեցի թումբիզէն ս. Թումանեանց տան յանձնարարութեամբ յօգուտ սովեալց. և ինձ ամենևին յայտնի չէ թէ այդ գումարի մէջ «Լրասիւն» բաժանորդագրութեան վող կայ թէ ոչ։

Տիգրան Տէր-Օհանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ գրում են ՆՈՒԽՈՒԻՑ «Քանի որ մամլաճառութիւնը, որի արդիւնքը յատկացրած է հոգևոր ուսումնարանին, գանվում էր նոյն ուսումնարանի հոգարարձու մի պարոնի ձեռքում, նա տարեկան 90 րուբլ արդիւնք էր տալիս, բայց հէնց որ անցաւ մի բոլորովին օտար մարդու ձեռքը, տարեկան արդիւնքը իջաւ 30 րուբլի։ Ինչո՞ւ համար այդպէս եղաւ, ես չգիտեմ, միայն գիտեմ, որ մամլաճառութեան գործը ընթանում է շատ անկանոն կերպով։ Ամեն տարի տպվում է 1000 տետր ժամագիրք, որոնցից 500 տետրը ուղարկվում է Ախալցխա, 500 տետրը մնում է Թիֆլիսում։ Ախալցխայի տետրերը ուղարկվում են Ախալցխայի դպրոցի տեսչի անունով, որ նա բաժանի ուր որ հարկաւոր է։ Թիֆլիսի տետրերը ուղարկվում են Ներսիսեան դպրոցի տեսչի անունով, որ նա բաժանի ուր որ հարկաւոր է։ Ներսիսեան դպրոցի տեսչի անունով ուղարկվում են նաև Ախալցխայի տետրերի փողերը

դու ձեռքը, այն տարվանից սկսեց 300 րուբլ արդիւնք տալ։ Ահա այսպէս են մեր հոգաբարձուները ծառայում ազգային շահերին։»

—

Ահա մեր ժողովրդի անտիապաշտութեան մի օրինակ, որ մեր հոգևորականութիւնը պէտք է աշխատէր հանել ժողովրդի միջից, բայց ընդհակառակն հոգևորականներից ոմանք պահպանում են, մի քանի կոպէկ արդիւնքի համար։ Նուխու գաւառի Գէչրուլաղ գիւղից ոչ հեռու կայ մի սև քար, որին սուրբ են համարում և նրան մի առանձին սուրբի անուն են տալիս։ Ամենայն տեղից ժողովուրդը գալիս է պաշտելու այդ քարը և նրան զոհեր է բերում։ Մի քանի մաքսուր քրիստոնէութեան հետ կարելի է միացնել այդ տեսակ անտիապաշտութիւններ, հարցնում է մեր թղթակիցը։

—

Մեզ պատմում են որ Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցում այս օրերս մեծ խօսակցութեան առարկայ է եղած «Մշակի» մեր հաղորդած լուրը, որ այդ դպրոցի վեցերորդ դասատան մէջ չարաբաստիկ 38 դաս կայ։ Մինչև այժմ իրանք գործողները այդ դպրոցի մէջ չը դիտէին այդ իրողութիւնը։

—

Գաղում ենք հետևեալ լուրերը ԱՍՏԱԽԱՆԻՑ ստացած մի նամակից։ «Հոկտեմբերի 12-ին պ. Ալաբեան, մանուկցութեամբ մի քանի սիրողների, մեր ձմեռվայ թատրօնում տուեց մի ներկայացում իր օգտին։ Խաղացին «Արշակ երկրորդ» ողբերգութիւնը, գործ Խորէն Գալֆայեանի և «Ակամայ բժիշկ» Մոլիէրի։ Թատրօնը համարեա լի էր։ Յանկալի է որ պ. Ալաբեան մի ներկայացումն էլ տայ յօգուտ մեր ուսումնարանների։ Հասարակութիւնը անհամբեր սպասում է որ ներկայացնեն «Կորպատված փեսա» պիէսան, որ մեզ մօտ նորից թարգմանեցին, չը նայելով որ նոյն պիէսան հարիւր անգամ խաղացվեցաւ Թիֆլիսում հայերէն լեզուով, ուրեմն վաղուց է թարգմանված։ Վերջին ժամանակ մեր հարուստների մէջ զարթել է սէր դէպի հայոց լրագրութեան ընթերցանութիւնը։ Շատերը կարդում են, դասողութիւններ են տալիս և վիճում են մանաւանդ հայոց խնդրի մասին։ Մի քանի երիտասարդներ թարգմանում են ժամանակ առ ժամանակ յօդուածներ հայոց լրագրներից, մանաւանդ «Մշակից» առաջնորդող յօդուածներ և տպագրում են ռուսերէն լեզուով այդ յօդուածները տեղիս «Справочный Листокъ» թերթի մէջ։ Խմբագիրը այդ յօդուածները տպագրում է այն պայմանով որ այն համարը, որի մէջ տպագրված է այդ տեսակ յօդուած, առնվի 100 օրինակի քանակութեամբ, այսինքն որ իրան վճարվի անպատճառ հատով ծախվող հարիւր համարի գինը։ Երիտասարդները այդպէս էլ անում են և այն համարները, որտեղ հայոց վրա արտատպված յօդուած կայ, 100 օրինակ գնելով, ձրի են տարածում իրանց ծանօթների, մանաւանդ հարուստների մէջ։»

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Օրերս մեր քաղաքիս նահանգական դատարանում քննվեցաւ Արթլուի եկեղեցական հողերի գործը։ Եկեղեցին շատ հին ժամանակից սիրում էր այդ հողին, որի մի մասի վրա գանձակեցիներ այգիներ էին անկել, խոստանալով մի սաժէն չայնութեամբ և 150 սաժէն երկայնութեամբ կտորի համար հողատիրոջը գետնավարձ տալ տարեկան 80 կոպէկ։ Բայց այդի չինող պարոնները, օգուտ քաղելով տեղական հոգևոր իշխանութեան անփորձութիւնից, թէ անհոգութիւնից, առանց պայմանագրի այդինները տնկելով, մի քանի տարի արդէն սերել էին հողերի վրա և վերջը, երբ տեսան որ հոգևոր իշխանութիւնը սկսում է պահանջել գետնավարձը, սկսեցին զանազան սպառնալիքներ անել։ Գործը վերջացաւ նրանով որ Արնազի մի անգամ գալով Գանձակ, տեսակցեաւ ամենաչնչին գնով վաճառել գետինը այդիի չինող պարոնների վրա։ Իսկ այժմ նոյն պարոններից ոմանք առաջ չանգնելով, նոյն հողի մի մասն էլ ցանկանում են յատկացնել քաղաքին։ Ահա այդ գործն էր քննվում։ Դատարանը վճռեց հարցնել մերձակայ, գրացի բնակիչների վկայութիւնը անդեամ տիրապետութեան մասին։ Ասում են որ հողի գործում դեր խաղացող մի պարոն չատ է ցանկանում գործել մի հինգ հարիւր րուբլ վարձատրութիւն տանալու։»

—

Ներկ. խմբագրատան մէջ, ինչպէս ամեն առաւօտ սովորութիւն ունենք, փողոցը ծրարներ, հասարակ նամակներ և լրագիրներ բաժանում ժամանակ, յանկարծ զարմացմամբ տեսանք թէ ԲԱԳՈՒԻՑ մի պարոն Ց. Ա. ուղարկում է մեզ 31 րուբլ յօգուտ Մեղրիում մի մանուկ հրշեջների վնասված պարոնին։ Մենք մեր լրագրում այդ նպատակով հանգանակութիւն ընդունելու մասին երբէք ոչինչ յայտնած չենք, ուստի առաջին փաստով չենք կը դարձնենք պարոնին իր ուղարկած գումարը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

—

Կ. Գօլսի «Մանզումէի էֆքիար» լրագրի մէջ կարդում ենք Գրիգոր Նիկողոսեանի հետևեալ պատասխանը պ. Մարկոս Ազաբէկեանին, անտեսական խնդրի վերաբերութեամբ։

Ուրիշ գրաւոր զրպմունքներ ամբողջ շաբաթ արդելք եղան շարունակելու մեր ուշնեցած խօսակցութիւնը պ. Մարկոս Ազաբէկեանի հետ. խօսքը ձեաց ա պ ա հ ո վ ո ւ թ ե ա ն խ ն դ րի վրա։ Պ. Մարկոս Ազաբէկեան, իսկ նորանից առաջ էլ մի քանի ուրիշներ, Հայաստանի մէջ որ և է գործ յառաջացնելու միակ պայմանը և սին է ք վ ա ն օ ն դնում են սոսկ ապահովութեան հարցը։ Ցիրաւի, Հայաստանի մէջ քիւրդերի և չէրքէզների անկարգութիւնները, նոյնպէս և ուրիշ կամայականութիւնները պատճառ են դարձել, որ 61-երորդ յօդուածի գոյութիւնը ծնվից ամենատիպարական կարևորութիւնից... Շատ լաւ, այսպիսի կարևորութեան դէմ մի բան ասելը կը նշանակէ միայն դլխին գօս տալ ճգնիլ. բայց թողնենք Հայաստանի ժողովրդի այժմեան կացութիւնը և «անմխիթար պայմանները» ու դարձնենք մեր ուշադրութիւնը այն կացութեան և պայմաններին, որոնց մէջ գտնվել են Հայաստանի հայերը տասնից մի դար, կէս դար, երեսուն կամ դէմ քան տարի առաջ։ Կը հարցնենք՝ արդեօք Հայաստանի հայ ժողովրդի վիճակը այդ ժամանակները խաւարեալ և հարստահարութեան նկատմամբ աւելի վատթար է եղել այժմեանից թէ աւելի լաւ կը լինի՞ արդեօք մի ոք, որը յանձնառու լինէր ապացուցանել թէ մի դար կամ կէս դար առաջ Հայաստանի ժողովրդի վիճակը քիւրդերի և չէրքէզների ձեռքից, ենիչէրիների կամ այլ բարբարոսների անիրաւութիւններից աւելի բարւոք և մխիթարական է եղել, քան թէ մեր ժամանակները, երբ վերջին երկու—երեք պատահարներից յետ փոքր Ասիայի ոչ-քրիստոնեայ տարրի խաւարեալ մասը և մանաւանդ թիւրքը այնչափ ցնծից և այնչափ թուլացաւ, որ էլդրումից սկսած մինչև կեսարիա հինաւուրց հայ մարդիկ չէին կարող ձանձրանալ իրանց ժամանակը...

Եթէ այս այսպէս է, հապա ի՞նչպէս բացատրած, որ այնչափ գաժան և սոսկալի պայմանների մէջ Հայաստանի հայ ժողովուրդը ո՛չ միայն կարողացել է ճնել և ապրել իր բնիկ հողի վրա, այլ և կարողացել է պարապվիլ երկրագործութեամբ, արհեստներով և այնպիսի վաճառականութեամբ, որի մի ծայրը եղել է կեսարիա և Հնդկաստան, իսկ միւս ծայրը Զմիռնիա, Ղարաբաղ, Մոսկվա և Աստրախան։ Ի՞նչպէս բացատրած այսպիսի մի երևոյթ այնչափ աւելի մեծ դժուարութիւնների և խոչդոռների մէջ, երբ ո՛չ շոգենաւեր են եղել, ո՛չ երկաթուղիք, ո՛չ խճուղիք, ո՛չ սուբհանդակների երթևեկութիւն և ո՛չ հեռագրական հաղորդակցութիւններ։ Ի՞նչպէս է պատահել, որ մեր տոհմն պահպէ կարողացել են անվհատ շարունակել ամեն պարապմունք շատ աւելի յաջողութեամբ, քան թէ հիմայ, երբ այսչափ հարմարութիւններից յետ, Հայաստանի մէջ «էլ անհնար է մի բան անել առ ի չը գոյէ ապահովութեան»։

Թէ այդ տեսակ լուր գրութիւններ ասելու, այլ գործը իր իսկական դրութեամբ հասարակութեանը ծանօթացնելու մտքով կրկնում ենք, որ սոսկալի արհեստաւորաց դասակարգի զաւակները սովնելին հնարք չունեն 8—10 տարի ուսումն շարունակելու և բոլոր վիճակագրական թիւերը այն են հաստատում, որ այդպիսի երեխաքը 3—4 տարուց յետոյ հեռանում են դպրոցից գործի կանգնելու։ Մեր այս խօսքերը հաստատում է «Մշեցի» 1874 թուականի № 37 առաջնորդող յօդուածը, որտեղ գրուզը աւելի մօտ լինելով դպրոցին, յայտնում է՝ որ Ներս. դպրոցի 300 աշակերտից 200-ը թողնում են դպրոցը սոսկալի դասատուններից սկսած։ Ի նկատի ունենալով այսպիսի հանգամանք, մենք էլ կարծել էինք և կարծում ենք, որ ծխական դպրոցները ոչ թէ մի շարունակութիւն պէտք է լինեն Ներս. դպրոցի, այլ աւելի ընդհանուր, ամիսը տարբական կրթութիւն տուող հիմնարկութիւններ, որից դուրս գալով աշակերտները՝ կարողանան ունենալ ընդհանուր զարգացումն և միջոց ունենան օգտվել, չտվել իրանց ձեռք բերած ուսումից։

Իսկ ինչ որ կը վերաբերի հակառակորդների այն խօսքերին թէ՝ «մենք ուրախ պէտք է լինենք, որ Նահապետեանը ա ր ժ ա ն ա ց ր ե լ է իր ուշադրութիւնը ծխական դպրոցների վրա, ապա մենք կարծում ենք, որ պարոնները այդքան չողոքորթութիւններով յօնքը չինելու տեղ՝ աչքն էլ են հանում։ Այդ տեսակ անչնորհ փաստաբանութեամբ պ. Նահապետեանցին ներկայացնել մի այնպիսի անձնաւորութիւն, որը պէտք է ա ր ժ ա ն ա ց ն է միայն իր ուշադրութիւնը ծխական դպրոցների վրա իր բարձրութիւնից, կը նշանակէ ուրեմն ծխական դպրոցների աշակերտներին ազգի խորթ որդիք համարել կամ թուրքի և քրդի զաւակներ, որոնց վրա պ. Նահապետեանը, որ ազգային գպրոցի պաշտօնեայ է, պէտք է երբեմն երբեմն իր բարձրութիւնից դարձնէ իր քաղցր ուշադրութիւնը, որպէս զի դրանով մի փոքր ուրախացնէ մեզ....

Գոնէ մենք, որ միայն խնդիրը պարզելու համար արել էինք վերոյիշեալ նկատողութիւնը, չենք ունեցել պ. Նահապետեանի վրա վերոյիշեալ մտքեր կարծիքը։ Նոյն լեզուն բանեցնում է «Մեղու» № 209 յօդուածագիրը, իբր թէ հերքումն գրելով մեր յօդուածի դէմ, բայց իսկապէս չդղրդրում է իր հաշիւների համար պ. Զիգիմանեանցին, որը նոյնպէս տեսուչ է համարվում ուսումնարանի։ Այդ յօդուածի հեղինակը հասկացնում է ընթերցողներին թէ ընտրութիւնը անաչդող չէր. այլ շատ յաջող էր. որովհետև ծանրակշիռ մարդիկ աւելի կարող են խանգարել գործը և նրանք ընտրվում են միայն փաստաբրութեան համար և ուրեմն ուրախ պէտք է լինենք, երբ թեթևակշիռները մի գործում գերազանցում են ծանրակշիռներից։ Հեղինակը թէպէտ խոստովանվում է, որ պ. Խ. Քալանթարեանի հետ ծանօթ չէ, բայց համոզված է որ նա շատ լաւ կարող է գործել անտեսական մասում, և վերջապէս զարմանում է թէ պ. Ցով. Զիգիմանեանցի գէմ ինչպէս յանդգնում է մի ոք և իդէ Ն. Ն. խօսել, քանի որ նա միակ հանճարն է, որ ընկել է երկնքից հայերի համար և որի հետ ծանօթ լինելը, կամ աւելի ուղիղ, որի փեշերքին կպչելը մեզ համար այնքան պատիւ է, որքան մի մահմետականի համար Մեքքա գնալը և Մահմէդի գերեզման համբուրելը։ Ցեսնենք թէ ինչ հիմքերով է հերքում պարոնը ընտրութեան անաչդողութիւնը։ Ահա և նրա խօսքերը. «Մինչ 16 ընտրեալներից երկու երեքը չեն համակրում, դրանով դեռ չէ կարելի ապացուցանել որ ընտրութիւնը անաչդող էր, որովհետև տակաբին մնում են 10-ից աւելի համակրողներ, թէպէտ և նրանցից ոմանք, ով գիտէ, ինչ պատճառներից ստիպված չեն կարողացել ներկայ գտնվել ժողովներին։ Մենք չատ մեծ մարդիկը դեռ անչափար էլ ենք համարում և ցանկից այդպիսիների անունից բացակայութեան վրա չենք էլ ցաւում. ծանրակշիռ մարդիկ թող ծանր նստեն, նրանք ծանր գործերով կը լինեն բեռնաւորված և դժուար թէ առանց փաստաբրութեան մտնելիս լինէին գործի մէջ. ուստի պէտք է ուրախ էլ լինենք այդ ընտրութեամբ։ Էլ ինչ բան կարող էք հակացնել դուք այն մարդուն, որ «ծանրակշիռ» առնելով հասկանում է այնպիսի մարդ, որ փաստաբեր և ծանր գործերով է բեռնաւորված....

Յայտնելով անցեալ անգամ թէ ընտրութիւնը անաչդող անցաւ, մենք ի հարկէ կարծել էինք և կարծում ենք, որ երբ մէկ տեղ 30, 40 հոգուց 10—15 մարդ են ուզում ընտրել մի գործի համար, ապա ընտրում են միշտ այնպիսիներին, որոնք աւելի կշիռ, աւելի արժանաւորութիւն, աւելի յարմարութիւն ունեն, և աւելի հմտապատահան են գործին. այսպիսի ընթացք ամեն գործի մէջ այն օգուտն ունի, որ գործը արդիւնաւոր հետևանք է ունենում և մենք այլ ևս ընտրելուց յետոյ ստիպված չենք լինի ազատական թէ՝ «այս ինչ մարդը ոչինչ չէ շինում, այն ինչ մարդը բոլորովին տապարդիւն է» և այլն... Մենք համարեա միշտ մեր անգգուշութեամբ, մեր անփորձութեամբ ընտրում ենք մեր հասարակական գործողներին՝—հոգաբարձու, տեսուչ, թեմական տեսուչ, ձայնաւոր, քազաքագլուխ, երեցփոխան, քահանայ, ուսուցիչ, առաջնորդ և այլն չատ անգամ բոլորովին անհամապատասխան, անընդունակ, անպիտան մարդիկ. իսկ յետոյ, այսինքն ընտրելուց յետոյ, սկսում ենք ազազակել, «այս ինչ քահանան բոլորովին անարժան է իր կոչմանը, այն ինչ ձայնաւորը կամ քազաքագլուխը իր անձնական շահերն է պաշտպանում, այս ինչ հոգաբարձուն մտել է գպրոց, որ իր քաղցած և անընդունակ ազգականներին տեղ տայ, այն ինչ երեցփոխանը գոզացաւ խեղճ եկեղեցու փողերը, այն ինչ թեմական տեսուչը անունով միայն կայ, այն ինչ դպրոցի տեսուչը բոլորովին անընդունակ է դաւս ևկել և բարերարներին օրհնելու տեղ վարդը պէտք է անիծել տայ միայն և այլն, և այլն։ Բայց բոլորովին մոռանում ենք, որ այսպիսի տգեղ երևոյթներ մենք ինքներս ենք առեղծում մեր անզգուշութեամբ, անպիտանութեամբ և անվոյժութեամբ։ Երկուսից մէկը. կամ ընտրելիս պէտք է լինենք աւելի աչքաբաց, զգոյն խոհեմ և աւելի մտածող և կամ այլ ևս ընտրելուց յետոյ ի դուր չը պէտք է լաց լինենք մեր գլուխը։

Տեսէք խնդրեմ. հոկ. 3-ին ընտրում են կարգադրող մանուժողովի համար անդամներ. իւրաքանչիւր անձի տալիս են մի կտոր թուղթ, որ մի 5—10 րոպէում 16 անձինք նշանակ. գրում են մի 5—6 հոգի, իսկ յետոյ էլ չեն յիշում, թէ ումը գրեն և մի կերպով վերջացնելու համար աւարտում են ցանկը գրելով ումն տանս. այնպէս որ, գրելուց, առաջարկելուց յետոյ, նոր միմեանց յիշեցնում են պ. պ. ընթրողները, որ մոռացան այս ինչ մարդուն գրելու, որը աւելի ծանրակշիռ է, ասելով «այս ինչ մարդուն ես գրեցի, որովհետև չէի յիշում ումը գրեմ և այլն, և այլն։ Արանից հետևում է այն որ ինչ մարդիկ պէտք է ամենից չատ ձայներ ստանային, նրանք ստացան 1 և 2 ձայն, ովքեր պէտք է անգամներ ընտրվէին,—կանդիդատներ դուրս եկան։

Վերջապէս այն մի քանի անձինքն էլ, որոնք անգամ ընտրվեցան—այդ միայն իրանց ներկայութեան չնորհիւ էր, այնպէս որ, այն անձինք, որոնք բացակայ էին, բաւական է որ այն գիշերը ժողովին ներկայ լինէին և դուք կը տեսնէք, որ նրանք, ամենից չատ ձայներ ստացողները և ընտրվողները կը դուրս գային։ Ընթերցողները կը յիշեն նոյնպէս, որ մենք մեր յօդուածում կարգադրող մանուժողովի անգամների մէջ խոստովանվել էինք և իսկ արժանաւոր մարդիկ և մաղթել էինք գործին յաջողութիւն, ցանկանալով ի հարկէ, որ մեր վերոյիշեալ նկատողութիւնը լինի միայն իբրև մի նախազգուշացնող ձայն, որ գոնէ ապագայում հասարակական գործերի համար մարդիկ ընտրելիս աւելի չրջանկատ և աւելի խոհեմ վարվինք։

Կ. Կ.

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

Ս. ՊՏՏԻՖՈՒԼՈՎԻ, 27 հոկտեմբերի: «Правительственный вестник», 27 հոկտեմբերի 1848 թ. Հրատարակվում է ամեն օր, բացի տոնական օրերից: Բաժանորդագինը տարեկան 12 ասիգնատ ռուբլի, կիսամյակին 6 ռուբլի, եռամսյակին 3 ռուբլի արծաթով: Արտասահման ուղարկելու համար տարեկան 20 ռուբլի արծաթով: Առանձին համարի գինը 25,81 կոպեկ, նամակով ուղարկելու դեպքում 129,75 կոպեկ, ռուսաց 100 թ. հարթաթիվ տասը ռուբլի արծաթ 220 մարկ, տասը ռուբլի ոսկի 271 մարկ 90 փենիգ, 1 ռուբլի ոսկի 7 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հունվար 68 կոպեկ: Նամակով ուղարկելու դեպքում 7 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հունվար 90 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հուլիս 90 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հոկտեմբեր 90 թ. 50½ կոպեկ: Ամսագրի փոխանակման գինը 220 մարկ կամ 50% արծաթ ռուբլի: Ռեկլամների համար վճարվում է 15 կոպեկ արծաթ 215 թ. 50½ կոպեկ 90 թ. հոկտեմբեր 91 թ. 12 կոպեկ առանձին տողի համար 220 մարկ կամ 50% փոխանակման գին: Ռեկլամների համար վճարվում է 75 կոպեկ արծաթ 215 թ. 50½ կոպեկ 90 թ. հոկտեմբեր 91 թ. 75 կոպեկ, հոկտեմբեր 92 թ. 37½ կոպեկ 93 թ. 50 կոպեկ, հունվար 93 թ. 50 կոպեկ: Ռեկլամների տեքստերը ընդունվում են Ս. Պետերբուրգում, Ռեդակցիայի գրասենյակում, Ռեդակցիայի պատասխանատու խմբագիր Ա. Ֆ. Կոնի տունը, Ռեդակցիայի գրասենյակի մոտ: Ռեդակցիան իրավունք է վերապահում ընդունել կամ չընդունել ռեկլամները, ինչպես նաև կրճատել դրանց տեքստերը:

«ՊՐԱՎԻԼՈՎՈՒՅԱ ՎԵՍՏՆԻԿ»

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 հոկտեմբերի: «Правительственный вестник», 27 հոկտեմբերի 1848 թ. Հրատարակվում է ամեն օր, բացի տոնական օրերից: Բաժանորդագինը տարեկան 12 ասիգնատ ռուբլի, կիսամյակին 6 ռուբլի, եռամսյակին 3 ռուբլի արծաթով: Արտասահման ուղարկելու համար տարեկան 20 ռուբլի արծաթով: Առանձին համարի գինը 25,81 կոպեկ, նամակով ուղարկելու դեպքում 129,75 կոպեկ, ռուսաց 100 թ. հարթաթիվ տասը ռուբլի արծաթ 220 մարկ, տասը ռուբլի ոսկի 271 մարկ 90 փենիգ, 1 ռուբլի ոսկի 7 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հունվար 68 կոպեկ: Նամակով ուղարկելու դեպքում 7 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հուլիս 90 թ. 25½ կոպեկ, 1 թ. հոկտեմբեր 90 թ. 50½ կոպեկ: Ամսագրի փոխանակման գին: Ռեկլամների համար վճարվում է 15 կոպեկ արծաթ 215 թ. 50½ կոպեկ 90 թ. հոկտեմբեր 91 թ. 75 կոպեկ, հոկտեմբեր 92 թ. 37½ կոպեկ 93 թ. 50 կոպեկ, հունվար 93 թ. 50 կոպեկ: Ռեկլամների տեքստերը ընդունվում են Ս. Պետերբուրգում, Ռեդակցիայի գրասենյակում, Ռեդակցիայի պատասխանատու խմբագիր Ա. Ֆ. Կոնի տունը, Ռեդակցիայի գրասենյակի մոտ: Ռեդակցիան իրավունք է վերապահում ընդունել կամ չընդունել ռեկլամները, ինչպես նաև կրճատել դրանց տեքստերը:

—Ա՛խ, ասես ինձ չէ, որ ասում եք, պարոն Ֆիլիպ, ես էլ գիտեմ, որ ամեն ինչ ինձանից է կախված, ես էլ գիտեմ, որ ես ինքս եմ ինձ դժբախտ դարձնում, ես էլ գիտեմ, որ ես ինքս եմ ինձ համար ամեն ինչ փչացնում, ես էլ գիտեմ, որ ես ինքս եմ ինձ համար ամեն ինչ դժվարացնում, ես էլ գիտեմ, որ ես ինքս եմ ինձ համար ամեն ինչ անհնարին դարձնում, ես էլ գիտեմ, որ ես ինքս եմ ինձ համար ամեն ինչ անտանելի

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը Թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում լինում է 9—11 ժամը:

Ամենայն օր Թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում ընդունում են հիւանդներին հետեւեալ բժիշկները.

Հելպիշ 9—10 ժամը խորուրդիական, սիֆիլիտիկական և կաշու հիւանդութիւնների: Գանիհլբէկով և Լիսիցեվ 10—11 ժամը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների: Գավրօնսկի 11—12 ժամը մանկաբարձական և կանանց հիւանդութիւնների: Կոզդինովիչ 12—1 ժամը սիֆիլիտիկական և ներքին հիւանդութիւնների: Բացի այդ Գօրալիվիչ երկուշաբթի օրերը ներքին հիւանդութիւնների: Մինկևիչ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 9—10 խորուրգիական հիւանդութիւնների: Վերմիշև երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 10—11 ժամը ներքին հիւանդութիւնների: Իշխան երեքշաբթի և շաբաթ 10—11 ժամը աչքերի հիւանդութիւնների: Բաբայով երեքշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը ջղային և ներքին հիւանդութիւնների: Քիւչարեանց 1-ն չորեքշաբթի օրերը 11—12 ժամը խորուրգիական, ականջի և քթային հիւանդութիւնների և շաբաթ օրերը սիֆիլիսի միջոցին-սեռական օրգանների հիւանդութիւնների: Տարխանով երկուշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ 11—12 ժամը ներքին հիւանդութիւնների: Կինբժիշկ Բօրրօվ երկուշաբթի և հինգշաբթի 12—1 ժամը կանանց հիւանդութիւնների:

Օրբելեան առաջի ցաւ ունեցողներին ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով: Ամեն օր բացի կիրակիից բժշկանոցի մէջ լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար: Բժշկանոցի դիրեկտօր:

Դ. Լիսիցեվ

ԲԱԹՈՒՄԻ
ԿՕՄԻՍԻՕՆԷՐ
ԱՐՇԱԿ ԳԱՍՈՒՐԵԱՆՑ

Ընդունում է ամեն տեսակ պատուէրներ, յանձնարարութիւններ և ապահարանք:

3—20

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

---

144 Արթուռնու գալէրէա 144
ամենաէժան պահեստ
մէբէլի և հայելիների,

Եւթաւեանի փողոցում տուն № 59. ցանկանում են էլի ընդունել ՖՕՐՏՕՊԵԱՆի վրա սովորող աշակերտներ ամեն կան 6 ր. վճարով. շաբաթական երեք դասը Մուտքը Հայաթիցն է:

1—5

ԲԻՍՏՕՐԱՆԸ
ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆԻ ՄՕՏ

Մի նոր տիրոջ ձեռքն անցնելով, սատցել է այժմ մի բոլորովին այլ և գեղեցիկ տեսք, ունի ընտիր ձաշեր և ընթրիքներ, նոյնպէս և լաւ խմիչքներ: Գները շատ էժան են

2—20

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 30% ԷԺԱՆ ՔԱՆ ԹԷ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ. մուրաբաներ, կօնֆետներ, **ԿԱԿԱՕ**, բրինձ, ամանեղէն, բօկալներ, թասեր, երես լուանալու ամաններ, չայնիկներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, կերակրի ամաններ (судки), մատուցարաններ, ԿՈՂՊԼԷՔՆԵՐ, ԴԱՆԱԿՆԵՐ, գդալներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ԲԵՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, մլօտներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ՀԱԳՈՒՍՏ, արիկօ, պատուսին, թաշկինակներ, երեսսրբիչներ, կլճանկա, գուլպաներ, ԹԱՒՐԵՐ, ՊՕՐՏ-ՎԷՅՆ, խեբես, կօնեակ և այլն թէժ մեծ քանակութեամբ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ համար ՊՈՒԴԻԶ 44 ր., 46 ր., 48 ր., 50 ր., 52 ր., 54 ր., և այլն: Այդ բոլորը կարելի է գտնել **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ:**

Մի և նոյն տեղը էժան գնով. ՇԷՐԲԵՏ մանգնեզիա, խոզ ՇԱՐԱՒԻ գէմ, ԽԻՆԱՑԻ գինի ջերմի գէմ, կարբոլեան փօշի, հեղուկ և ՍԱՊՕՆ, բժշկական թուղթ վատերկլօզեմի համար, պարսկական փօշի: 95—100

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 25% ԷԺԱՆ քան թէ ուրիշ տեղ. թէյ, կակաօ, ՇՕԿՕԼԱԴ, բիսկվիտներ, մուրաբաներ, բրինձ, ամաններ, բաժակներ, բօկալներ, թէկյամաններ, սուրճօվներ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, երես լուանալու ամաններ, ԿՈՂՊԼԷՔՆԵՐ, ՋԳԵՍՏԱԿԱՒՕՆԵՐ, գդալներ, դանակներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, ծրարներ, տետրակներ, մատիտներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ԲԵՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, մէջքակապներ, կլճանկա, ԹԱՄՔԵՐ, սանձեր, ուբծներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, երեսսրբիչներ, թաշկինակներ, կանանց գուլպաներ, մարգկերանց գուլպաներ, տուալետի սապօն, հոտաւէտ ջրեր, շերբեա, ցիտրան մագնեզիա, խինայի գինի, պօրտ-վէյն, խեբես, կօնեակ և 1,000 այլ առարկաներ: **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ: ՆՈՑՆ ՏԵՂԸ** վաճառականներին **ՄԵԾ** քանակութեամբ ծախում է **ԹԷՅ**. պուդերով 40, 46, 52, 58, ր., խակ ֆունտերով 1 ր. 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ., իսկ ամենաթարմ ԹԷՅԸ ֆունտը 2 ր. քաշը ԱՌԱՆՑ ԹՂԹԻ:

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 20—60 ր. և ՁՕԿ-ԲՕՐ (chokl bore) George Dau-ի գործարանից 120 ր., բէվօլվերներ 4—34 ր., ԲՈՒԼԴՕԳ (bull dog) 11—20 ր., կանանց թամբեր 65 ր., շինիլդի դանակներ 3 ր. 50 կ. դիւժինը, պլօշներ կիսապով, ֆիլտրատներ և այլն: Ամենամեծ պահեստ հրացանների և բէվօլվերների Թիֆլիսում:

40—100

Վերարկուներ 4 ր., ծրածոցներ 1 ր., 1 ր., 7,000 մատուցարաններ 5 կ.—5 ր., ծալվող աթոռներ 1 ր. 50 կ., ՓԱՑԻ-ԱՔՈՌ 4 ր., ԲԱԶԿԱԹՈՌ-ՄԱՀՃԱԿԱԼ 10 բուբլ և աւելի, թէյի բաժակներ 25 և 30 կ., մի աման քօրօցներ 50 կ., պատեալա ծխողների համար 60 կ. ֆունտը, անգլիական վանները և այլն ծախում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ:**

10,000 զոյգ գուլպաներ 25 կ.—ից զոյգը, 10,000 զոյգ կանանց ԳՈՒԼՊԱՆԵՐ 30 կ.—

1,000 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 5 ր.—35 ր., 400 արշին բօմազէյ 1 ր.—1 ր. 30 կ., պատուհանա 40 կ.—1 ր., 300 հատ բէվօլվեր 4 ր.—35 ր., 700 ալբոմ ԿԻՍԱԳՆՈՎ, 10,000 ֆունտ թէյ ԹԷՑԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ. ից կախէ գրիչներ իւրաքանչիւր ձեռքի համար ծախում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ:

49—100

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՑՆԸ** վերադարձնող: գինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կօպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՑԻ ԻԻՂ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. տանը և վրձին գլխացաւի գէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն

42—100

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀԱՑԵՐԷՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ՝

1	Տէր-Վահանեան՝ Մայր. լեզու մ. ա.	35 կ.
2	— — — — — — մ. բ.	40 „
3	— — — — — — մ. գ.	70 „
4	Ս. Մանդինեանց՝ Նահապետական և հայր. աշխարհ.	65 „
5	— — — — Դիւցազնական աշխարհ.	30 „
6	— — — — Ընտանեկան աշխարհ	25 „
7	Կոստանեանց՝ Ծաղկաքաղ արձակ և չափածոյ բանից.	25 „
8	— — — — — երկրորդ շրջան.	60 „
9	— — — — — երրորդ շրջան.	40 „
10	Ադայեանց՝ Ուսումն մայր. լեզուի ա. տ.	15 „
11	Նազարեանց՝ Ուսուցիչ՝ Հայոց լեզուի գ. տարի	40 „
12	— — — — — — չորր. տարի	60 „
13	Այվազեանց՝ Նախակրթանք գրաբ. լեզուի մ. ա.	40 „
14	— — — — — — մեան երկր.	45 „
15	— — — — — — մեան երր.	50 „
16	Եղիշէ՝ պատմութիւն վարդանանց	80 կ. և 1 — „
17	Եղնիկ՝ Եղծ աղանդոց.	1 — „
18	Բագրատունի՝ Տարերք քերականութեան.	1 25 „
19	Պապասեան՝ Քերականութիւն աշխ. լեզուի.	55 „
20	Բահլաթեանց՝ Քերակ. աշխ. լեզուի.	20 „
21	Տէր-Ստեփանոսեանց՝ Սկզբունք քրիս. հաւատ.	50 „
22	Պօպովեան՝ Սրբազան պատ. հին կտակարանի.	60 „
23	— — — — — — նոր կտակարանի.	60 „
24	Հէնէկէ՝ Թուաբանական խնդ. ժողովածու (Ս. Մանդ.)	40 „
25	Վարձելեան՝ Դասագիրք թուաբանութեան.	70 „
26	Русское слово Տէր-Գաբրիէլեան.	45 „
	Ամենատեսակ ուսմանէն լեզուի ձեռնարկներ,	
27	Սիմոնեանց Ն. Ընդհ. աշխարհագրութեան նախագիտ.	35 „
28	— — — — — նոյն մեան ուսումնական	60 „
29	— — — — — նոյն մեան քաղաքական	60 „

Նոյն տեղը վաճառվում են նաև այն գործածական դասագրքերը, որոնք այս յայտարարութեան մէջ չեն յիշատակված: Բացի սորանից՝ կենտրօնական գրավաճառանոցին կից բացուած է նաև ուսումնարանապատական և կանցելարական ամենատեսակ իրերի առանձին բաժանմունք: Դասատական ուսումնարանների պահանջները կատարվում են առանց յետաձգութեան: Դէմարտով գնողներին նշանաւոր զիջումն է լինում: Անփոյթ պատասխանները անկատար են մնում:

Дозволено цензурою. Тифлисъ 28 Октября 1881 года.

Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M

№ 202 Հոկտեմբերի 30 (Նոյեմբերի 11) 1881 Հոկտեմբերի 30 (Նոյեմբերի 11) № 202

ՏԱՍՆԵՕՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում՝ գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Ստորագրողները պիտի ուղղակի
Տիֆլիսէ. Редакція «Мшакъ»

Ամրագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայոց խնդիրը.— ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Ախալցխայից. Նամակ Երեւանից. Ներքին լուրեր.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մինիստրական փոփոխութիւններ Ֆրանսիայի մէջ. Արտաքին լուրեր.— ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.— ԳԱՂԱՓԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Վասպուրականի կենտրօնական վարժարան.

ՀԱՅՈՑ ԽՆԴԻՐ

—

Եւրոպացիները, որոնք այդքան մեծ նշանակութիւն են տալիս ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութեանը, միթէ կամենում են որ Եւրոպան միայն վայելի այդ քաղաքակրթութեան բարիքը, նա միայն ունենայ կուլտուրայի արտօնութիւնը, իսկ Ասիան երբէք չը քաղաքակրթվի և միայ միշտ Եւրոպայից կախված, Եւրոպացիների սպառած, տհաճացնելը միշտ Եւրոպացիների պարտական ծառաները....

Այդպէս է երեւում եթէ Եւրոպացիները ձշմարիտ, անկեղծ պաշտպաններ լինէին ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութեան տարածման, նրանք պէտք է ուրախ լինէին որ Ասիայի խորքում գտնվեցաւ հայերի պէս մի ազգութիւն, որ իր ցեղով, իր բնագունակութիւններով, իր հակումներով կարող է տհաճական այլ ցեղերի մէջ ներկայացուցիչ լինել Եւրոպական լուսաւորութեան, Եւրոպայի և Ասիայի մէջ միջնորդ լինել ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութեան։

Նոյն իսկ այդ տեսակէտից Եւրոպան, եթէ ձշմարիտ անկեղծ բարեկամ լիներ քաղաքակրթութեան, պէտք է շտապէր թիւրքաց Հայաստանին ինքնավարութիւն տալ, չը նայելով որ հայերը, իրանց հայրենիքում շատ են, թէ քիչ են թուով, համեմատելով երկրի մահմետական ազգաբնակութեան հետ։ Հայերը Ասիայի եւրոպացիներն են և եթէ Եւրոպան միմիայն իր նեղ, առևտրական շահերը աչքի առջև չունենար, բայց հասկանար լայն, ընդարձակ, ընդհանուր մարդկային շահերը, նա պէտք է շտապէր ազատել իր ցեղակից հայերին մնդեղների, քաղաքակրթութեան այդ խշնամի ցեղի, անասնելի բռնութիւններից։

Թիւրքերը աշխատում են ջնջել աշխարհից երեսից աշխատող, քաղաքակրթութեան ընդունակ հայ տարրը։ Դրանից ում կը հասնի միայն հայերին, բայց և ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութեան կործին։ Միթէ Եւրոպան այս ձշմարտութիւնը չէ հասկանում։ Իսկ ի՞նչ օգուտ կուլտուրայի գործին, եթէ ամբողջ Ասիայում կը սիրէ մնդեղական ցեղերի, կամ մահմետականութեան ազդեցութիւնը, որ երբեմն խշնամի է լուսաւորութեան։

Միթէ Եւրոպային վնաս է եթէ Ասիան լուսաւորված լինի։ Ընդհակառակն, եթէ Եւրոպացիները իրանց և ընդհանուր մարդկութեան շահերը հասկանային, պէտք է փաղաց հասկանային որ Ասիան քաղաքակրթվելով, Եւրոպան էլ դրանից անպատճառ կը շահվի, թէ նեւթապէս և թէ բարոյապէս։ Իսկ այդ նպատակին հասնելու համար պէտք է բարձրացնել Ասիայում Եւրոպական լուսաւորութիւնը իրացնելու ընդունակ տարրերը։ Եւ այդ տեսակ հարուստ տարրերից միմիայ ասիական երկիրներում՝ հայոց ազգութիւնն է։

Բայց այն անարդարութեանը, որով վարվում են Եւրոպացիները հայերի հետ, մանաւանդ նպատակ են և իրանք հայերը։ Նրանք իրանց բոլոր ձգտումների մէջ, իրանց յարաբերութիւնների մէջ հայաստանցի միւս ցեղերի հետ, չիմացան ամբողջ երկրի, հայրենիքի բոլոր ազգութիւնների շահերը միմեանց մէջ կապել։ Հայաստանի թիւրք երկրագործը նոյնքան ճնշված է կառավարութեան պաշտօնեաների կամայականութեամբ, նոյնքան հարստահարված է, որքան նոյն երկրի հայ երկրագործը։ Հայերը չիմացան դրաւել Հայաստանի մահմետական ազգաբնակութեան համակրութիւնը իրանց հայրենիքի վերանորոգութեան գործի համար, չը հասկացան որ Թեքլինի առաջաժողովում նրանք պէտք է խօսէին ոչ թէ միայն հայերի, այլ միայն հայ-լուսաւորչականների կողմից, այլ բոլոր հայաստանցիների անունով, ինչ ցեղին ու կրօնին անպլիերէն լեզուից դասեր առնել, ուսումնարանի Բ. դասատանից սկսած. ռուսերէն լեզուից դասեր, ուսումնարանի Գ. դասատանից սկսած։ Այս երկու լեզուների ուսումը կամաւոր է միայն և ոչ թէ պարտաւորիչ։ Իսկ քուրդերէնը, թուրքերէնի և ֆրանսերէնի նման պարտաւորիչ եղած է ուսումնարանում, որովհետև տեղական լեզուներից մին է։ Հայերը միշտ յարաբերութեան մէջ են լինում քուրդերի հետ առևտրական և այլ պատճառներով. նրանց հետ կապված են իրրև հարևան ժողովուրդ։

«Վասպուրականի կենտրոնական վարժարանը» սահմանում է միջազգային մի դիրք. այնտեղ ընդունվում են և աստրիներից, եզիպտներից, քուրդներից և թիւրքերից աշակերտներ եթէ նրանք համաձայնվում են սովորել հայերէն լեզուն։ Աշակերտները ընդունվում են թոշակով, թէ գիշերօթիկ և թէ ցերեկեայ։ Իսկական տեղից գիւղական աշակերտներ միայն ընդունվում են։ Ցերեկեայ աշակերտը պարտաւոր է թոշակ վճարել տարեկան 55 րուբլի։ Դասագիրք և այլ գպրոցական պէտքերը կը տրվին նրան վարժարանէն։ Գիշերօթիկ աշակերտը պարտաւոր է վճարել տարեկան 250 րուբլի, որի փոխարէն վարժարանի տեսչութիւնը հոգս կը տանի նրա անուղղին, հագուստին, բնակութեան, մաքրութեան, դասագիրքերին և ուսումնական պէտքերին։ Այս գիւղը, ինչպէս երեւում է, շատ էժան են մի այնպիսի վարժարանի համար, որ իր ստանալիք թոշակներով միայն պիտի կառավարվի. բայց որովհետև վանքիների մեծ մասը շատ աղքատ դրութեան մէջ են գտնվում և այդ գումարները մեծ են երեւում նրանց, հասուստների աղաները միայն կը մանեն այդ վարժարանը և աղքատները կը զրկվին եթէ ազգասէր բարերարներ չօգնեն նրանց նուիրատուութիւններով։

Հրաւիրում ենք ուրեմն ամեն ազգասէրներին օգնել այդ վարժարանին և չը թողնել որ Հայաստանի մէջ նոր կազմվող տեղական ոյժերը փչանան և ոտքատվեն։ Հրաւիրում ենք մարդիկ հասցնել վանի մէջ, օգնել այնտեղի աղքատ ուսանողներին և չը թողնել նրանց ուսումից դուրս։ Տարեկան 250 րուբլ միայն վճարելով, մարդ կարող է մի գիւղացի տղայ, որ և է ազգից, իր գիշերօթիկ աշակերտ որդեգիր ունենալ վանի կենտրոնական վարժարանում. կամ թէ տարեկան 55 րուբլ միայն վճարելով, մի քաղաքացի աղքատ աշակերտ (օրիորդ կամ տղայ) իրր ցերեկեայ աշակերտ, որդեգիր ունենալ այնտեղ։ Ով ուզում է կարող է, սրանից էլ պակաս, իր ուզած չափով մի գումար նուիրել, կենտրոնական վարժարանին գիշերօթիկ կամ ցերեկեայ աշակերտ տալու նպատակով. և երբ այդ նուէրներ հետզհետէ պատվիրով «Մշակի» խմբագրատունը, նուիրատուների նպատակին համեմատ աշակերտ տալու չափ փող գոյանայ, իսկոյն կուղարկվի վանը։ Հարկ եղած միջոցները ձեռք առել ենք արդէն ապահովապէս փոդեր ուղարկելու համար վանը։ «Մշակի» մէջ կը հրատարակվին այս նպատակով մեզ հասցրած նուէրների քանակութիւնը, նուիրատուների և ընդունված որդեգիրների անունները։

Ցոյս ունենք որ մեր այս հրաւէրը շուտով արձագանք կը գտնի և վանում նոր կազմվող թաղամ ոյժերը կը քաջալերվին։ Նրանք պէտք է կարողանան այժմէն մրցել եզուխների հետ, որք եկել են վան, իրր թէ Հայաստանի մէջ կրթութիւն տարածելու նպատակով և աշխատում են հայերից աշակերտներ որսալ իրանց վարժարանի համար, ձրի կրթութիւն և մինչև անգամ փող էլ տալով։ Մենք թիւրքաց Հայաստանից հեռի ապրում ենք այստեղ հանգիստ, իսկ մեր արիւնակից եղբայրները նիւթական և բարոյական չարչարանքների մէջ, յամառութեամբ մրցում են այնտեղ և պահպանում են Հայաստան անունը։ Չը թողնենք գոնէ որ նրանց ազգութեան ոգին իր վերջին չունչը փչի եզուխների ճանկերում։ Օգնենք վասպուրականի կրթական գործին, օգնենք նրա հենտրոնական վարժարանին։

Գ. Ա.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

—

«Միացեալ ընկերութիւնը» Վանի վարժապետացնոցը փակելուց յետոյ, ինչպէս տեղեկացանք, անհնար չի թողնի այդ քաղաքի ուսումնասիրական գործը. խրիմեան հայրիկը և Վանի ազգ. երեցփոխանական ժողովը յատուկ խնդիրքով դիմել են սրբազան Ներսէս պատրիարքին և «Միացեալ ընկերութեան» որ պ. Փորթուգալեանը վերադառնայ Վան և այնտեղ իր սկսած գործերը շարունակէ։ «Միացեալ ընկերութիւնը» այժմ իր վարժապետանոցի մնացորդ գրքերը և իրեղէնները յանձնել է պ. Փորթուգալեանին որ նորից գնում է Վան, տեղական ոյժերի աջակցութեամբ սի կենտրոնական վարժարան բանալու այնտեղ։ Ներսէս պատրիարքն էլ իր կողմից գիր է գրել Վանի նահանգապետ փաշային, որի մէջ գովեստով խօսելով Փորթուգալեանի աշխատութիւնների մասին, խնդրում է յատկապէս որ իր պաշտպանութիւնը չը լինայի նրան։

Մենք շատ անգամ յայտնել ենք այն միտքը թէ հայաստանցիները փոխանակ ամեն բան կ. Պոլսից սպասելու, ուր Բռափօրի ամիսներում նըշանած բանաստեղծների պէս վարվում են և դեռ չեն ճանաչի իրական Հայաստանը, լաւ կանեն որ տեղական ոյժեր կազմելով, բուն իսկ Հայաստանի մէջ հաստատեն գործունէութեան կենտրոնը, իսկ Թիֆլիս ու կ. Պոլիս և այլ տեղեր օգնեն նրանց։ Այդ միտքը իրագործվում է այժմ Վանի մէջ և մենք ուրախութեամբ համակրում ենք այս նոր գործին։ Բայց տեղական ոյժերը վանի մէջ դեռ սակաւ են. նրանք հազիւ թէ պրծած հրդեհից, սովից և կոտորածից, դեռ նոր ուշքի են գալիս և ուզում են աշխատել. Պարտաւոր ենք օգնել նրանց ամեն միջոցներով որ չը թուլանան իրանց առաջին քայլափոխում և չը յուսահատվին։

Երկու տարի յառաջ հայի սովը տիրում էր Վանի մէջ, որի համար ամեն տեղից օդնութիւններ հասան Հայաստան։ Այդ սովն էլ վերջացած է. բայց կայ մի ուրիշ սով, որ տիրում է միշտ Վանի մէջ և նրան զազրելիցնելու համար էլ մեծ օգնութիւններ հարկաւոր են այժմ։ Մինչև այժմ ամեն բանից պարզ երեւում է, որ մարդ չը կայ Հայաստանում. այդ երկրի մէջ սոսկալի կերպով տիրում է մարդի սովը։ Պէտք է աշխատել որ զարգացած խելքով գործող մարդիկ հասնեն այնտեղ շուտով։ Հէնց այդ միտքը ունի նաև կենտրոնական վարժարանը որի կանոնագրի մէջ դրված է հետեւեալ նպատակը. «Կենտրոնական վարժարանի նպատակն է զարգացած խելքով, ազնիւ սրտով և առողջ մարմնով մարդեր հասցնել երկրին և ազգին համար։»

Մենք առիթ ունեցանք այդէն անցուդարձ անել «Վասպուրականի կենտրոնական վարժարանի կանոնագիրը և ուսումնական պրօգրամմեան որ պատրաստված է տեղական պէտքերի համեմատ։ Վարժարանը երկու մասի է բաժնվում. Նախակրթարանում ընդունվում են թէ արական և թէ իգական սեռից աշակերտներ, մինչև 13 տարեկան. բայց ուսումնարանումը՝ արական սեռից միայն։ Երկու սեռին էլ դասախօսվում են հայրենագիտութիւն, կրօն, հայերէն լեզու, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, չափական և բնական գիտութիւններ, գեղագրութիւն, գծագրութիւն, երգ և մարմնամարզ։ Օրիորդների համար մանուածոգործ, տնական կառավարութիւն և ձեռագործ։ Արական սեռի աշակերտների համար մանուածոգործ, ֆրանսերէն, թուրքերէն և քուրդերէն լեզուներ, տեսականի հետ խառն գործնական դասեր հողագործութիւնից, երկաթագործութեան և հիւսնութեան արհեստներին վերաբերեալ գրազուներ։ Այս բոլոր լեզուները և առարկաները պարտաւորիչ են աշակերտների համար։ Ցանկացողները կարող են նաև

ԵՐԻՎԱՆԻ ՏՆՏԱՀԱՐԿԸ

ԱՆՏԱՌ ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հատուած 23

Հարցանք մեր ծանօթ գործարարներէն, որոնք տարի մը առաջ Երեւանի մէջ տուներ գնած էին, թէ ինչպէս կը բացատրեն այդ տուներուն գները տարուան ընթացքին այսքան անկումը։ Ասոնք պատասխանեցին մեզի, որ ամէն ինչ կախեալ է առաջարկէն եւ պահանջէն։ Ինչ որ ալ ըլլայ, ինչպէս կը տեսնուի, տուներու գները ոչ միայն չեն բարձրացած, այլ եւ ընդհակառակն՝ իջած են։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ տուներ ծախելու համար կան շատ մարդիկ, որոնք կ՚ուզեն ծախել, բայց գնողներ չկան։ Ուրեմն ինչո՞ւ համար կ՚ուզեն ծախել, եթէ գնողներ չկան։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ ծախելու համար կ՚ուզեն ծախել, որովհետեւ ստիպուած են ծախել։ Ինչո՞ւ համար ստիպուած են ծախել։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ ստիպուած են ծախել, որովհետեւ ուզեցին տուներ գնել, երբ գները շատ բարձր էին, եւ հիմա ստիպուած են ծախել, որովհետեւ գները իջած են։ Ուրեմն ինչո՞ւ համար ուզեցին տուներ գնել, երբ գները շատ բարձր էին։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ ուզեցին տուներ գնել, որովհետեւ կարծեցին, որ գները պիտի բարձրանան։ Ուրեմն ինչո՞ւ համար կարծեցին, որ գները պիտի բարձրանան։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ կարծեցին, որովհետեւ գները կ՚իջնային։ Ուրեմն ինչո՞ւ համար գները կ՚իջնային։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ գները կ՚իջնային, որովհետեւ շատ բարձր էին։ Ուրեմն ինչո՞ւ համար շատ բարձր էին։ Ասոնք կ՚ըսեն, որ շատ բարձր էին, որովհետեւ ուզեցին տուներ գնել, երբ գները շատ բարձր էին

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻԱՅԻ

Ա

Հայերը պատմական Տուրքիայի ամենահին ազգաբնակութիւնն են: Նրանք այդ երկրում են եղել դեռ այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները ոչ միայն Եւրոպայում, այլև Ասիայում ոչ մի տեղ չէին երևում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում: Հայերը ապրել են այդ երկրում այն ժամանակ, երբ Տուրքիայի տիրակալները դեռ Ասիայի խորքերում էին թափառում:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում լինում է 9—1 ժամը:

Ամենայն օր թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում ընդունում են հիւանդներին հետեւեալ բժիշկները.

Հերիշ 9—10 ժամը խորուրդական, սիֆիլիտիկական և կաշու հիւանդութիւններից: Դանիէլեֆ և Լիսիցեվ 10—11 ժամը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների: Գավրոնսկի 11—12 ժամը մանկաբարձական և կանանց հիւանդութիւնների: Կուդրինովիչ 12—1 ժամը սիֆիլիտիկական և ներքին հիւանդութիւնների: Բացի այդ Գօրգալէվիչ երկուշաբթի օրերը ներքին հիւանդութիւնների: Մինկևիչ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 9—10 խորհրդական և ուրբաթ օրերը 10—11 ժամը ներքին հիւանդութիւնների: Ռէյխ երեքշաբթի և շաբաթ 10—11 ժամը աչքերի հիւանդութիւնների: Բաբայեվ երեքշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը ջղային և ներքին հիւանդութիւնների: Ֆիւրստանց 1-ն չորեքշաբթի օրերը 11—12 ժամը խորհրդական, ականջի և քթաջղային հիւանդութիւնների և շաբաթ օրերը սիֆիլիսի միջոցին-սեռական օրգանների հիւանդութիւնների: Տարխանով երկուշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ 11—12 ժամը ներքին հիւանդութիւնների: Կինբժիշկ Օրլով երկուշաբթի և հինգշաբթի 12—1 ժամը կանանց հիւանդութիւնների:

Օրբելեա առաջի ցաւ ունեցողներին ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով: Ամեն օր բացի կիրակիից բժշկանոցի մէջ լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար: Բժշկանոցի դիրեկտօր:

Դ. Լիսիցեվ

ԲԱԹՈՒՄԻ ԿՕՄԻՍԻՕՆԷՐ

ԱՐՇԱԿ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑ

Ընդունում է ամեն տեսակ պատուէրներ, յանձնարարութիւններ և ապահարանք:

4—20

Въ Редакціи газеты

«МШАКЪ»

Продается

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“

Д. Григорія АРЦРУНИ.

Брошюра напечатана въ Москвѣ.

Цѣна 25 коп.

---

144 Արծրունու գալէրէա 144
ամենաէժան պահեստ
մեբէլի և հայելիների:

Եւ ի սա ւեահան փողոցում տուն № 59. յանկանում են էլի ընդունել ՖՕՐՏՕՊԻԱՆԻ վրա սովորող աշակերտներ ամեն-կան 6 ր. վճարով. շաբաթական երեք դասատուն հայտիին է:

2—5

ԲԷՍՏՕՐԱՆԸ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆԻ ՄՕՏ

Մի նոր տիրոջ ձեռքն անցնելով, ստացել է այժմ մի բոլորովին այլ և գեղեցիկ տեսք, ունի ընտիր ձաշեր և ընթրիքներ, նոյնպէս և լաւ խմիչքներ, գները շատ էժան են

3—20

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 30% ԷԺԱՆ ՔԱՆ ԹԷ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ. մետրաքաններ, կօնֆեկտներ, **ԿԱԿԱՕ**, բրինձ, ամանեղէն, բօկալներ, ֆլասեր, ևրևս լուսանալու ամաններ, չայնիկներ, ԲԱՓԱԿՆԵՐ, կերակրի ամաններ (супкя), մատուցարաններ, ԿՈՂՊԵՔՆԵՐ, ԴԱՆԱԿՆԵՐ, գդալներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, ֆլատեր, մսախաններ, տետրակներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ԻՆՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, ալբոմներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ՀԱՅՈՒԹԱՑ, տրիկօ, պատուաին, ֆաշիճնաներ, երեսսրբիչներ, կիեօնկա, գուլպաներ, ԹԱՄԲԵՐ, ՊՕՐՏ-ՎԷՅՆ, խեխես, կօնիակ և այլն թէժ մեծ քանակութեամբ վաճառականների համար պոիԽԸ 44 ր., 46 ր., 48 ր., 50 ր., 52 ր., 54 ր., և այլն: Այդ բոլորը կարելի է գտնել **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ:** ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ վաճառականների **ՄԵԾ** քանակութեամբ ծախում է **ԹԷՅ**· պուդերով 40, 46, 52, 58, ր., իսկ ֆունտերով 1 ր. 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ., իսկ ամենաթարմ ԹԷՅԸ ֆունտը 2 ր. քաշը ԱՒԱՆՑ ԹՂԹԻ:

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 20—60 ր. և ՅՕԿ-ԲՕՐ (chokl bore) George Dau-ի գործարանից 120 ր., բէվօլվերներ 4—34 ր., ԲՈՒԼԴՕԳ (bull dog) 11—20 ր., կանանց ֆամիլիարներ 65 ր., չեֆիլդի դանակներ 3 ր. 50 կ. գրաժինը, ալբօմներ կիսագնով, ֆիլտրաններ և այլն: Ամենամեծ պահեստ հրացանների և բէվօլվերների թիֆլիսում

41—100

Դուքս եկաւ մամուլի տակից պ. Գ. Աղայեանցի մի նոր աշխատութիւն

ԱՆԱՀԻՏ

ՀԻՆ ՉՐՈՑԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՔ ՊԱՏՄՈՒՆԻՆԵՐԻՑ ՀԱՏՈՐ: Գինն է 50 կօպ. ցանկացողք կարող են դիմել մեզ մեր տպարանի հասցէով:

Մոսկէս վ. արզանեանց

ՎԻՆՆԱՑԻ ՄԵԲԷԼ (աթոռներ և բազկաթոռներ) ծախվում են մեծ քանակութեամբ և մանր, միջի փողոցում կաուօլիկաց փողոցի անկիւնում ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ պահեստում:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

93—150

ԾԱԽՈՒՄ Է

Ջեռնոցս գնալ, երկաթ յարկանի տունն Օլդինսկի փողոցի վրա, Պավլովների ինստիտուտին չը հասած:

9—10

ՏԻԿԻՆ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴ ՍԱՎԻՋ, բանալով Ֆրանսիական **ՊԱՆՍԻՕՆ,** ընդունում են երեխաներին: Բացի Ֆրանսիական լեզուից աւանդվում են ռուսաց և պարսից լեզուները, երաժշտութիւն և պարս: Տան տամամշկի № 6 Բէկիմէօնեանց փողոց և Արտիլերիական փողոցի անկիւնում:

1—4 (2)

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ դասեր բնաւանիքներում: ՀԱՐՑՆԵԼ „ՄԸՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ:

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ,** մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** վերադարձնող դինը 2 ր. շիշը, **ՓՈՍՏՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կօպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՑԻ ԻԿ,** մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը վրձին գլխաւոր դէմ, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ** և հոտաւէտ ջրեր և այլն

43—100

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Դասագրքեր՝

1.	Ազայեանց՝ Ուսումն մայրենի լեզուի, ա. տ. չորր. տիպ.	20 կ.
2.	Տէր-Գաբրիէլեան՝ Русское Слово, հինգեր. տիպ.	45 —
3.	Կոստանեանց՝ Փողկաքաղ շրջան Ա. (գրաբար)	25 —
4.	— — — շրջան Բ. (նոյնպէս)	60 —
5.	— — — շրջան Գ. (նոյնպէս)	40 —
6.	— — — գրաբառի հոլովումն	15 —
7.	— — — գրաբառի խոնարհումն	25 —
8.	Տէր-Յակոբեանց՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն.	60 —

Ընթերցանութեան գրքեր՝

1.	Ազայեանց՝ Անահիտ, հին գրոյց.	50 —
2.	Աբս. ք. Բագրատունի՝ տասն պատգամք	25 —
3.	Տէր-Միքայէլեան՝ Թզուկ, Թարգ. Դօդէից	50 —
4.	Լալայեան՝ Ահմէդի տօպրակը	10 —

ԿԱՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ.

Մամուլի տակ են՝ Մանգինեանցի „Նահապետական“ և „Ինքնագնական“ աշխարհներն և Տէր-Գևոնդեանի՝ „Մայրենի լեզու“ երկրորդ տարին:

Շուտով մամուլի տակ կը մտնի՝ Սրբազան պատմութիւն հին կտակարանի Հայոցդու:

Ընդլիական երկաթեայ պատենատած ՐՕՕՆԵՐ, լեռէիների պաշտօով **Բանասէր** փարթիկայից, ծախվում են գործարանական գներով **ՊԻՎՕՎԱՐՕՎԻ և ԳՕԼԴԼԻՒՍՏԻ** կանտօրայում **Թիֆլիսում,** Դվօրցօվայի փողոցի վրա **Արծրունու գալէրէում № 188**

10—20 (2)

ԹԷՅ ՍԻՐՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ՃՈՒՆԱԶՈՂՆԵՐԸ պէտք է գնեն **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ թէյ լաւ տեսակի ֆունտը 1 ր. 20 կ. և 2 ր. և համեմատն առաջինը 1 ր. 60 կ. հետև և երկրորդը 3 ր. հետև ամեն տեղ **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ,** որպէս դի իմանան Անգլիական խանութի մէջ ծախվող ամեն տեսակ թէյի համեմատական **ԳԵՐԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆԸ:** Բացի այդ Անգլիական խանութը կշռում է **ՄԱՔՈՒԻ** թէյ առանց **ԹՂԹԻ և ԱՐՃԱՒԻ:**

73—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ 29 Октября 1881 года.

Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M

№ 203 Հոկտեմբերի 31 (Նոյեմբերի 12) 1881 Հոկտեմբերի 31 (Նոյեմբերի 12) № 203

ՏԱՄՆԵՐԻՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ. կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում դրվում են վաճառքի խմբագրատան մէջ.

Առաքելութեան գործերի համար դիմել են ս. դպրոցի
Տփղիս. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն ժամ:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Աւստրօ-Ունգարիա. Ֆրանսիա. Անգլիա. Նամակ Թիւրքիայից. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԳԱՂԱՓԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Թիւրքիայից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 27 հոկտեմբերի

«Մշակ» լրագրի 196 համարում կարդացի պ. բժիշկ Աւետամեանցի նամակը, որով նա ապացուցանում է՝ թէ որչափ վնասակար ազդեցութիւն է ունենում յաջորդ սերունդի վրա, երբ վաղօրօք, հասակ չառած մատաղ օրիորդներին Ղարաբաղում ամուսնացնում են չափահաս 35 տարեկան երկաթակազմ տղամարդերի հետ: Սրա վրա յարգելի պարոնը աւելացնում է, որ Ղարաբաղում ծնողները իրանց աղջիկներին բռնութեամբ 13 տարեկան հասակում, որոնցից մի երկու տարի էլ չարչարեմբեամբ աւելացնում են, ուրեմն 11 տարեկան ժամանակը, տալիս են մարդի իրանց կխիցը չուտ ուտ անելու համար, իսկ վայրենի ամուսինը աշխատում է, որքան կարելի է քնքոյշ հասակի մատաղահաս նապաստիկը դանել իր անասնական կրքերի համար:

Ըզ ցոյց տալով մինչև անգամ բռնաւութիւնները, պարոնը ասում է, որ այդ ախտը ընդհանրացել է Ղարաբաղում, և վերջ ի վերջոյ զարաբաղցիներից դուրս է քերում մի այնպիսի վայրենի ու բարբարոս ժողովուրդ, որ ճշմարիտ ասած մինչև օրս չեմ հանդիպած: Այդ ծայրայեղութեամբ լի նամակը չատ վատ ազդեցութիւն ունեցաւ ինձ վրա, առաւել ևս որ դա մի երիտասարդ բժշկի, ուրիշ խօսքով ասած՝ ուսումնականի գրչի ծնունդ էր:

Դուք, պ. խմբագիր, անշուշտ ճանօթ էք զարաբաղցիներին. նրանցից չատերը քնակում են Թիֆլիսում և պարապվում են. վաճառականութեամբ, արքունի ծառայութեան մէջ, վարժարեամբ, բժշկականութեամբ և կան ևս ուսանողներ, որոնք սովորում են տեղոյս դիմնադիաններում: Դրանք, պէտք է ասած, քաջասղջ կազմուածքի մարդիկ են, մի և նոյն ժամանակ ընդունակ և աշխատող: Դրա համար մենք պարտական ենք մեր ծնողներին, մանաւանդ մայրերին, որոնք երբէք չեն խոյս տայ, որ իրանց նորածին մանկան համար ծծմայր վարձեն. մօր կաթով և առողջ օդով սնոդված երեխայից, յառաջանում է առողջ և ընդունակ սերունդ: Իմ կարծիքով միայնակ մի երկիր է ճնացել ամբողջ Հայաստանում, որի բնակիչները առողջակազմ են, բարձրահասակ և միմեանց նման: Այդ իրողութեան մենք պարտական ենք այն բարեկեցիկ պայմաններին, որոնց մէջ ամուսնանում են Ղարաբաղում: Ահա պայմանները. 1) ղարաբաղցի տղամարդը ըստ մեծի մասամբ պըսակվում է մինչև 25 տարեկան հասակը առնելը, 2) ամուսնանում է մի այնպիսի օրիորդի հետ, որ 15—18 տարեկան է և 3) նորածին մանկան միշտ ծիծ է տալի իր հարազատ մայրը, ուրեմն հէնց այդ պայմաններն են, որք արտաքերում են մի առողջ և ընդունակ սերունդ: Շատ պարզ բան է՝ մի 11 տարեկան կիսամարդ զաւակ ծնելուց յետոյ, չէ կարող կաթ ունենալ և երբ նա ամուսնացած է մի 35 տարեկան տղամարդի հետ և այդքան մեծ զանազանութիւնը հասակների մէջ, մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենայ զաւակների հիւանդոտ լինելու վրա, ուրեմն այդ հիւանդոտ երեխան, որ զուրկ է մայրական կաթից բնչով է մեծանում, քանի որ այնտեղ ծծմայր վարձել սովորութիւն չէ և եթէ ցանկանան էլ վարձելու, նրանց ճարելը անկարելի է, ուրեմն չատ բնական է, որ նոր սերունդը կամ պիտի փչանայ և կամ եթէ մայրը ունենայ չափազանց կաթ և նորանով կերակրէ երեխային, այս վերջինս պիտի լինի հիւանդոտ, բայց ամենքը կարող են հաստատել, որ Ղարաբաղի մանուկները չատ առողջ են և հիւանդոտ երեխաների թիւը այնտեղ չատ քիչ է:

Այս իմ քոլոր ասածներից կարելի է եզրափակել, որ Ղարաբաղում ամուսնանալը չէ լինում այն պայմանների մէջ ինչպէս ապացուցանում է բժ. Աւետամեանցը:

Այս ասելով ևս քոլորովին չը պիտի ուրանամ, որ երբէք Ղարաբաղում 13 տարեկան աղջիկներ մարդու չեն տալի. պատահում է, բայց դրանք բացառութիւն են կազմում: Օրինակի համար ես յիշում եմ, որ մի 13 տարեկան օրիորդ Թառումեանց պսակվեց 4-ի հետ, մի դիւղացի երիտասարդ Տէր-Ղուկասեանց պսակվեց մի Նաճախանց օրիորդի հետ, որը 12 տարեկան էր: Այսպէս օրինակներ պատահում են ամեն տեղ. անցեալ տարի Թիֆլիսում մի երիտասարդ Դանիէլբէկեանց պսակվեց Թօխաթեանց օրիորդի հետ, որ միայն 12 տարեկան էր:

Գալով այն բարբարոսութեան ու վայրենութեան վրա, որոնց աւազանում մկրտել է պ. բժիշկը ամբողջ ղարաբաղցիներին, ընտանեկան կեանքի վերաբերութեամբ, ես ճշմարիտ ասած ցաւում եմ ոչ թէ ղարաբաղցիների անկարգութեանց վրա, որոնց բոլորովին ընդունակ չեմ համարում այդ տեսակ կեղտոտութեան, այլ ցաւում եմ, որ մի մարդ, լինելով մի քանի անձինքներից անբաւական, նա ընդհանուրին ըսկսում է ցեխոտել չատ թեթևով ոչ մի ապացոյցով:

Ղարաբաղցիների մէջ կան՝ ինչպէս վերև ասացի, վաճառականներ, արուեստաւորներ և վերջապէս ուսումնականներ, որոնք ընտանեկան կեանքի նչանակութիւնը պ. բժշկից պակաս չեն հասկանում և որոնք վայելում են այդ կեանքի քաղցրութիւնը ու սէրը, բայց առանց ամենայն քննութեան անուանել նրանց բարբարոս, բռնակալ, վայրենի, գազան և այլն,—այդ պատիւ չէ բերում մի մարդու, որ ուսումնականների չարքում պիտի համարվէր:

Վերջապէս ես հերքում եմ նամակագրի և այն ասածները, որ իբր թէ զարաբաղցին հայրը բարբարոս է դէպի իրան մատաղ կինը որը ազջիկ ծնանելուց պատրաստ է իր նորածին զաւակին խեղդել, ոչ թէ նրա համար որ նա զուրկ է մայրական զգացմունքից, այլ դրա պատճառը տղամարդն է, ասում է պ. բժիշկը, այն տղամարդը, որ մնծացած է պարսիկների մարակի տակ և թէ վայ այն կնոջ, որ աղջիկ-մանուկ ծնաց. ամեն օր, ամեն գիշեր նրա երեսը քոք ու մուր պէտք է դոյ և այլն: Այդ կարծիքների համար կարող եմ ասել՝ նախ՝ որ ոչ մի տեղ աղջիկները այնքան հնչատ չեն ամուսնանում, ինչքան Ղարաբաղում և նրանց օգուտը անտեսական մէջ չատ մեծ է, ուրեմն նրանք ծանրութիւն չեն իրանց ծնողներին և որանք պատճառ չունեն չարչարանքի ենթարկել իրանց կանանց, որ նրանք աղջիկներ են ծնում և վերջապէս կինը միթէ որ և իցէ բանում մեղք ունի, երբ նա աղջիկ զաւակ է բերում: Պ. բժիշկը թող մտաբերէ թէ որպիսի սրտաուչ տեսարան է լինում, երբ որ Ղարաբաղի նորահարսը հօր տանից դուրս են բերում ու սկսում են տանել փեսայի տունը, ինչպիսի արտասուք են թափում նրա ծնողները և հարազատ տունը դառնում է մեռելատուն. բայց այդ տեսակ տեսարաններ դուք երբէք չէք տեսած ծնողաց գորովանքը դէպի իրանց աղջիկ զաւակները: Եւ երկրորդ չը գիտեմ պարսիկների մարակի վերաբերութեամբ պ. բժիշկը որ սերունդի համար է խօսում. թէ նեղակաց սերունդի վրա է ասելիքը, թող նա բացատրէ. ովքեր են մնծացել պարսիկների մարակների տակ. ես, ինքը, մեր ընկերներ լսեցի պատրիարքից, որ աւելի արժան կը դատեմ, որ դա գրվի առանձին դրքոյկ մի ազնիւ մարդու ձեռքով, ինչպէս մի հայ կըրկեսյ բարեպաշտութեան և քաջահռչակութեան վէպ, քան թէ կցկտուր կերպով մի քանի խօսք ասեմ ես այստեղ: վ. ամենայ կը բաւականանամ ասել մի քանի տպաւորական բաներ հաղորդել ձեզ իմ այս այցելութիւնից, որի ժամանակ բոլորովին իրաւացի զարմացմամբ նկատեց ֆրանսիացի ընդհակիրճը. «Est-ce qu'il y a aussi des dames missionnaires chez les arméniens et toutes ressemblent-elles à celle-ci?» — «չի հարկէ սա առաջինը չէ, որ տեսնում էք, ասեցի, եթէ այսպիսի միսիոնարներ չը լինէին հայոց մէջ, միթէ հայ ազգի անունը կը լինէր մինչև հիմայ աշխարհս երեսին.—Jétais loin de m'attendre à cela, ասեց խեղճ միամիտ եւրոպացին, էլ չիմանալով թէ ինչ դժոխք էր սրբատես մէջ, երբ լեզուս փառաբանում էր հայ ազգի ընդհանուր անձնուիրութիւնը...

Մայրապետը էլ չը գիտէր թէ ինչպէս յայտնէր իր երախտագիտութիւնը, տեսնելով իր բարեպաշտութեան տան մէջ առաջին անգամ երկու սրտակից և համակրող հերս.—«Աղբայրս, տես թէ ինչ նեղութիւնների մէջ են սրտիկս, տես թէ ննջարանը ինչպէս փլած է, որի մէջ թաթանդիկ քամի լինելով երկու ամենափոքրիկ որբերս ծանրագոյն հիւանդացած են, տես թէ... տես թէ...» Ահնչափ տպաւորիչ բաներ սկսեց նկարագրել և յիշատակել, որ մեացի արիւնս ցամաքած.—«Մայրապետ, այդ ամենը նթէ յայտնվի այսպիսի մի հազուագիւտ հերսի առաջ, չատ ամօթ կը լինի ոչ միայն ձեզ և ինձ, այլ ևս բոլոր հայերի պատուին, վասնորոյ ի սէր Աստուծոյ, դուք գրագետէք այստեղ հերսին մինչև որ ես միայնակ կը պատեմ և կը տեսնեմ բոլորը: Հետս առայ դեռատես որբերից երկուսին ու

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՑԻՑ

Կ. Պոլիս, 22 հոկտեմբերի

Երէկ ոչ առաջի օրը, որ կիրակի օր էր, պատահեց անցնել դարձեալ Խաս-քէօյի կողմերը. մի նորաեկ եւրոպացի թղթակից խնդրեց ընկերակցել պատրիարքի մօտ, պարտաւորութիւն համարեցի այդ օրը զոհել նրան: Հանգիստ և խաղաղ եղանակով մակոյկ նստեցինք Պերայի տակ, կասիմ-փաշա ասված նաւամատոյցի վրա ու ցոյց տուինք Թիւաարին Խաս-քէօյի ուղղութիւնը: Ոակնդիւրի երկու եղերքն էլ յափշտակում էին եւրոպացու ուշքը. «այս ինչ գմայլիչ չէնք է, այն ինչ բարձր կոթող է, այս ինչ գեղեցիկ զրահաւորներ են» բացականչում էր անդադար հարցասէր ֆրանսիացին: Որչափ գիտէի բացատրում էի, ասելով. «սա ծովային նախարարութիւն է, ուր տեղի ունեցաւ պատերազմից առաջ եւրոպական դեսպանաժողովը. սա էլ, որ կերևայ այստեղից այգուի մօտ հեռաւորութեամբ, որ միայն մեր աչքին մօտ կերևայ, դա Գալաթայի աշտարակն է, որ շինված է գէնուէզցոց ձեռքով և որի մէջ պաշտպանվեց վերջին յունաց թագաւոր Կոնստանտինը. սա էլ, որ կը բարձրանայ այսչափ շքեղ կերպով մեր ձախ կողմը, սա էլ յունաց աստղաբաշխական դիտարանն է, որ շինված է յունաց ազգային հաշուով «Ցանաար» կոչվող թաղի մէջ» և այլն: Վերջապէս կանգնեցինք Խաս-քէօյի Նաւամատոյցի կչռին.—«Ո՛, ինչ ազգաս թաղ է» դուրս թռաւ եւրոպացու բերանից.—«Սա է այն հռչակաւոր մարդու ծնած և բնակվող տեղը, որի մօտ կերթանք» ասեցի խուլ ձայնով, էլ չը կարողանալով զսպել մաղձս կ. Պոլսի հարուստ հայերի անպիտանութեան վրա:

Պատրիարքի բնակարան տանող փողոցները այնչափ ոլոր մոլոր, նեղ և ծուռ ու մուռ էին, որ սխալվելով ինքներս էլ սկսեցինք մոլորվիլ. վերջապէս հայոց եկեղեցին նչանակէտ ընտրելով, սկսեցինք բարձրանալ. առաջներս դուրս եկաւ յանկարծ մայրապետ Սրբուհի Գալֆայեան, որը կ. Պոլսի ամբողջ երկու հարիւր յիսուն հազար հայ բնակիչների մէջ իր հինգած միակ օրթանոցի հակոզն է և խնամողը. այդ արի հայ բարեբարուհու պատկերը տպված էր, կարծեմ «Փարոս Հայաստանի» վերջընթեր համարի մէջ:—«Լաւ ձեռքս ընկաք» ասեց բազմաչխատ հայ բարեբարուհին ու առանց դէս ու դէնի բռնեց տարաւ մեզ իր հռչակաւոր որբանոցը, որը տեսնելու փափագը վաղուց արդէն ունէի.—«Սա է պատրիարքարանը» հարցրեց ապշած ֆրանսիացին:—«Cést un orphélinat» նկատեցի. Նա իսկոյն հասկացաւ, որ սա ճանապարհի մոլորութեան մի չը նախատեսած հաճելի դէպք է իր հետաքրքրութեան համար, վասնորոյ շատ ուրախացաւ: Հիմայ գանք մեր տեսածին:

Որբանոցը հիմնողը և մօտ տասնուհինգ տարի խնամողը, ինչպէս ասեցի, մայրապետ Սրբուհի Գալֆայեանն է, որը լինելով մի շատ լաւ ընտանիքի աղջիկ և բնութիւնից շատ առատ գեղեցկութեամբ զարդարված, իր ամենաթարմ տարիքի մէջ պատահում է մի խստագլուխ և մեծ պաշտօնների համար կոչված մարդուն, որի առաքելական դիմիքի խօսքը փոխում է հայ էլօիզի փափուկ սիրտը և նուիրել է տալիս նորան մի բարեպաշտ ու մարդասէր գործունէութեան: Այդ մարդը լինում է նա, որը կոչված է լինում նախախնամութիւնից հայ ազգի կեանքը նորոգելու և ապագան վերականգնելու համար. դա լինում է Ներսէս պատրիարքը: Սրբուհի Գալֆայեանը թափանցում է այն հարիւրաւոր դեռատիպիճ հայ որբերի վիճակի մէջ, որոնց ծնողքը Հայաստանից կ. Պոլիս գաղթելով զանազան տաժան աշխատութիւնների համար, մնում են այստեղ և իրանց զաւակներին թողնում են գոհ կեանքի կատաղի ալիքների և ապականութեանց ձեռքին: Սրբուհի Գալֆայեանը լսում է, ինչպէս հարիւրաւոր հայ աղջիկներ անտէր անտիրական մնալով դեռ. 6—7 տարեկան հասակի մէջ վաճառվում են ձեռքից ձեռք, տանից տուն մարդկանց անարատութեան և անխղճութեան համար մի ժամանակ անպատրաստ գերի լինելու համար, գերի, որի համար չը կայ ոչ մարդկային կեանք, ոչ օր, ոչ լոյս... Օրիորդ Գալֆայեանի մարտաւէրը և մտատանջութիւնը իր բոլոր կեանքը այս գոհերի փրկութեանը նուիրելու համար, այո, լինում է շատ բուռը. ծնողաց կողմից դրած խոչնդոտները, ընկերակիցների օրինակի հրապոյրը, հասարակաց կարծիքի խստութիւնը—այս ամենը այնպիսի գժուարութիւններ են լինում, որոնց վրայից անցնելու և արհամարհելու համար, հարկաւոր է լինում ունենալ մեծ կամք և մեծ հոգի. և այդ ամենը տալիս է անօգնական որբերի ցերը հայ առաքելուհին. Նա փչրում է իր բոլոր աշխարային ապագրերը ու ձեռնարկում է որբանոցի հաստատման, ունենալով իր հետ Ներսէս պատրիարքի նման առաքելների խրախոյսը և ջատագովութիւնը:

Թէ ինչ գերմարդկային աշխատութիւններով և չարչարանքներով է կարողանում տասն ու հինգ տարվայ ընթացքում հարիւր յիսուն փոքրիկ որբ աղջիկներ մեծացնել, կրթել, անարատութիւն ու արուեստ սովորացնելով կարգել ամենազատկատարի մարդիկների հետ, մայր ու հայ վարժարանների դաստիարակուհի պատրաստել, այդ մասին այնպիսի տպաւորութիւններ լսեցի պատրիարքից, որ աւելի արժան կը դատեմ, որ դա գրվի առանձին դրքոյկ մի ազնիւ մարդու ձեռքով, ինչպէս մի հայ կըրկեսյ բարեպաշտութեան և քաջահռչակութեան վէպ, քան թէ կցկտուր կերպով մի քանի խօսք ասեմ ես այստեղ: վ. ամենայ կը բաւականանամ ասել մի քանի տպաւորական բաներ հաղորդել ձեզ իմ այս այցելութիւնից, որի ժամանակ բոլորովին իրաւացի զարմացմամբ նկատեց ֆրանսիացի ընդհակիրճը. «Est-ce qu'il y a aussi des dames missionnaires chez les arméniens et toutes ressemblent-elles à celle-ci?» — «չի հարկէ սա առաջինը չէ, որ տեսնում էք, ասեցի, եթէ այսպիսի միսիոնարներ չը լինէին հայոց մէջ, միթէ հայ ազգի անունը կը լինէր մինչև հիմայ աշխարհս երեսին.—Jétais loin de m'attendre à cela, ասեց խեղճ միամիտ եւրոպացին, էլ չիմանալով թէ ինչ դժոխք էր սրբատես մէջ, երբ լեզուս փառաբանում էր հայ ազգի ընդհանուր անձնուիրութիւնը...

Մայրապետը էլ չը գիտէր թէ ինչպէս յայտնէր իր երախտագիտութիւնը, տեսնելով իր բարեպաշտութեան տան մէջ առաջին անգամ երկու սրտակից և համակրող հերս.—«Աղբայրս, տես թէ ինչ նեղութիւնների մէջ են սրտիկս, տես թէ ննջարանը ինչպէս փլած է, որի մէջ թաթանդիկ քամի լինելով երկու ամենափոքրիկ որբերս ծանրագոյն հիւանդացած են, տես թէ... տես թէ...» Ահնչափ տպաւորիչ բաներ սկսեց նկարագրել և յիշատակել, որ մեացի արիւնս ցամաքած.—«Մայրապետ, այդ ամենը նթէ յայտնվի այսպիսի մի հազուագիւտ հերսի առաջ, չատ ամօթ կը լինի ոչ միայն ձեզ և ինձ, այլ ևս բոլոր հայերի պատուին, վասնորոյ ի սէր Աստուծոյ, դուք գրագետէք այստեղ հերսին մինչև որ ես միայնակ կը պատեմ և կը տեսնեմ բոլորը: Հետս առայ դեռատես որբերից երկուսին ու

Fonds A.R.A.M

նները և վերջապէս մեր հայրերը. պարզ բան է որ ոչ, ուրեմն այդ ֆրազներ են, որ դարաբաղցու ասածի պէս բժիշկը «բնց ա Թողալ». բայց թէ անցեալ սերունդի համար է խօսում, կարծում եմ որ մեռելներին հարկաւոր էր հանգիստ Թողնել։ Նրանք որ պատկվել են մատաղ աղջիկների վրայ, այդ արել են ոչ թէ իրանց անասնական կիրքը յագեցնելու համար, այլ մատաղ աղջիկներին պարսիկներից ազատելու նպատակով. ուրեմն Աստուած մեռելներին հանգստութիւն ասէ, իսկ առաղջներին խոհեմութիւն ու քարի սիրտ։

Ալէքսանդր Մէլիք-Փաշայեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Պ. Բիւրքճեանի ֆոտոգրաֆիական ժողովածուներից մինի վրա գրվեցաւ մեր խմբագրութեան մէջ պ. Աբրահամ Ամիրխանեանց։

—

«Одесскій Листокъ» լրագրում կարդում ենք, որ Օդեսայի օպէրայի անտրեպրէնեօր պ. Պալմ, որ ռուսաց օպէրա պահում էր և Թիֆլիսում, երկպատակութիւն ունենալով երգիչների խմբի հետ, Թողեց Թատրոնական գործը և հեռացաւ։ Այժմ Օդէսայի օպէրայի երգիչները և երգչուհիները կազմեցին իրանց մէջ մի ընկերակցութիւն և իրանք իրանց կառավարելով, չարունակում են ներկայացումները։

—

ՄՕՍԿՎԱՑԻՑ մեզ գրում են որ վերջին ժամանակները Լազարեան ճեմարանում բաւական ուշադրութիւն են դարձնում հայոց լեզուի և հայոց պատմութեան վրա, բայց ափսոս որ միանգամայն մոռացութեան է տուած Հայաստանի աշխարհագրութեան պէս մի ծանրակշիռ առարկայ, որ մինչև անգամ միջնակարգ և ծխական դպրոցներում աւանդվում է այժմ։

—

Ա. ՊՈՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են, «Այստեղ մօտ 150 հայ ուսանողներ կան այլ և այլ բարձրագոյն դպրոցներում, բայց նրանցից գրեթէ ոչ մինը չէ աշխատում քաղուածներ անել ռուս լրագրների համար հայոց թէ Թիֆլիսի և թէ կ. Պօլսի լրագիրներից»

—

Մեզ գրում են ՆՈՒԽՈՒԻՑ հետեւեալը. «Այստեղ Դրիգոր Նալատարեանց անունով մի ինդէի մի [illegible] զբաղեալ բժշկում է կոտրված և մանգամանքից փչրված ոսկորները։ Սրա եղբայրն էլ, Հայրապետը նոյնպէս յայտնի է այդ արհեստի մէջ»

—

Ընթերցողը յիշում է որ շատ ժամանակ չէ Ներսիսեան զպրոցի հոգաբարձութիւնը հրաժարեցրեց Վանից քահանայ խարազեանցին զպրոցի դանձապետի պաշտօնից, իսկ այժմ լսում ենք որ հոգաբարձութիւնը դարձեալ նոյն մարդուն է ուղարկում Բօլնիսի ուխտատեղիի արդիւնքներին վերահսկելու համար։

—

«Московск. Телеграфъ» լրագիրը չգիտէ, որ Ռուսաստանը 300 միլիոն րուբլ պատերազմական ծախսերի փոխարէն, որ պէտք է ստանայ Թիւրքիայից, պատրաստ է ընդունել հողային վարձատրութիւն։ Ռուս լրագիրը լսել է որ այդ հարցի վրա բանակցելու համար է որ պ. Թեօրնէր գնացել է Կ. Պօլիս։

—

Կովկասում ձմեռը միշտ սկսվում է դեկտեմբեր կամ յունվար ամսին, այն ինչ այս տարի դեռ հոկտեմբեր ամիսը չը վերջացած, փորր ինչ ձիւն էր եկել Թիֆլիսում իսկ տարերի գլխաւոր չըղթայի վրա, ինչպէս երեւում է, այնքան ձիւն է եկել, որ հոկտեմբերի 29-ին Ռուսաստանի փոստը չը կարողացաւ անցնել տարերով և մենք այդ օրը զրկվեցանք Ռուսաստանի լրագիրներից։

—

Շնորհակալութեամբ առացանք Կ. Պօլսից պ. դօկտոր Փեշտիմալճեանից նրա ֆրանսերէն բրօշիւրը «Les eaux du lac de Derkos» վերնագրով, որի մէջ խօսվում է Կ. Պօլսի մէջ ջրի պակասութեան և Թիւրքաց մայրաքաղաքի մէջ խըմելու համար ջուրը անցկացնելու անհրաժեշտութեան մասին։ Գրքույկի մէջ յիշված է Կ. Պօլսի կայսերական բժշկական ընկերութեան հայեացքը և վճիռը մայրաքաղաքից ոչ հեռու գտնված Դերկիօս անուանված լճակի ջրի յատկութեան մասին։

—

Ֆրանսիական խումբը պ. Բիւալայի առաջնորդութեամբ, նորից սկսում է Թատրօնական ներկայացումներ տալ Արծրունու Թատրօնում։ Առաջին ներկայացումն լինելու է այսօր, չարաչթ օր, 31 հոկտեմբերի։ Կը խաղան մի քանի ֆրանսիական օպէրէտներ։ Օրկէստրը կառաչնորդի պ. Դէկկեր-Շէնկ։

—

Չինգչաթի, հոկտեմբերի 29-ին հայ գերատեսչական մշտական խումբը ներկայացրեց «Տիկին կավերլէյ», դրամա 4 արարուածով Էմիլ Օժիէի, Թարգ. Ա. Յովհաննիսեանի։ Այդ ներկայացմանը առաչին անգամ մասնակցեց պ. Օրդուբադեան, մի տեղացի երիտասարդ, որ շատ աչքի կերպով կատարեց իր դերը։ Թէպէտ պ. Օրդուբադեանի դերը (Բայնօլդ) դերբուժ համար անյարմար դեր էր, բայց և այնպէս պ. Օրդուբադեան իր խելացի խաղով ապացուցեց, որ նա կարող է առաչնակարգ դիրք բռնել, ոչ թէ միայն մեր, այլ և ուրիշ կատարելագործված բեմի վրա։

—

Երկու ուղարկեցինք Վիէննայի «Դուբնալ դ'Օրիան» լրագրին 500 րուբլ։ Ուրեմն յիշեալ լրագրի բաժանորդական 1148 ր. 53 կոպ. դումարից մնում է այժմ մեզ մօտ 648 ր. 53 կոպէկ։

—

Վանի համար այլ և այլ նպատակներով հաւաքված գումարից, որ կար «Մշակի» խմբագրութեան մէջ, 500 ր. ուղարկեցինք յօգուտ Վանի մէջ հիմնվոզ կենտրօնական վարժարանի։

—

Երէկ մեր աշխատակից պ. Թոփճի հասաւ Թիֆլիս, վերադառնալով Ղարաբաղի և Պարսկաստանի մէջ իր արած ճանապարհորդութիւնից։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐՕ-ՈՒՆԴԱՐԻԱ

—

Ֆրանց-Յովսէփ կայսրը աւստրիական պատգամաւորութիւնը ընդունելով, նրա ազգայիններին հետեւեալ խօսքերով պատասխանեց։

„Պատգամաւորութեան վերջին սեսիայի ժամանակից, Բելլինի դաշնադրութեան մի քանի կէտերը իրագործելու ժամանակ ծագած դժուարութիւնները բարեյաջող կերպով հեռացած են և եւրօպական խաղաղութիւնը հաստատված է։ Մենք այդ հեւանքով ամենից առաջ պարտական ենք եւրօպական պետութիւնների փոխադարձ անկեղծ գործակցութեանը, որոնք ցանկացան բարեկարգել գործերի դրութիւնը Արեւելքում։ Այդ համաձայնութեան պաշտպանութիւնը իմ կառավարութեան գլխաւոր նպատակն էր, և մի և նոյն ժամանակ դա մի գրաւական էր մեր կայսրութեան ունեցած լաւ յարաբերութիւններին օտար պետութիւնների հետ։ Պատգամաւորութեան մէջ մտցրած կառավարութեան առաջարկութիւնները համապատասխանում են գործերի այդ ուրախալի դրութեանը։ Զինւորական միևիսթերութիւնը դիմում է ձեր առաջադրութեանը միայն այնքան, որքան դա անհրաժեշտ է սկսած գործերը վերջացնելու և մեր պաշտպանողական ուժերը յաջողութեամբ լրացնելու համար։ Բոսնիայի և Հերցեգովինայի վարչութիւնները այս անգամ ևս չեն դիմում պետութեան Ֆինանսական միջոցներին։ Իմ կառավարութեան շարունակվող ջանքերը՝ ապահովել այդ երկիրներում կարգը և հանգստութիւնը, քաջալերել նրանց մաւոր և նիւթական զարգացումը արդէն լաւ հեռանքներ ունեցան։ Համոզված լինելով, որ դուք, ինչպէս և ձեր նախորդները, կը գործ դնէք ձեր բոլոր իմաստութիւնը և հայրենասիրութիւնը ձեզ վրա դրված ծանր խնդիրները վճռելու համար, ցանկանում եմ ձեզ աջողութիւն ձեր աշխատանքների մէջ և բոլոր սրտից ողջունում եմ ձեզ»։

Այդ ճառի խաղաղասիրական ոգին ամենալաւ ապաւորութիւն գործեց։

Վիէննայի կարիներտը հրատարակեց «Կարմիր Գիրքը» մէկ առանձին յաւելուածով։ «Կարմիր Գիրքը» պարունակում է իր մէջ 539 հեռագիրներ, որոնք վերաբերվում են 1880 թ. հոկտեմբերի 2-ի և 1881 թ. ապրիլի 30-ի մէջ եղած ժամանակամիջոցին։ Գիրքը երկու մասերից է բաղկացած. առաջին մասը վերաբերվում է չէրնօգօրիական սահմանի հարցի վճռելուն, իսկ երկրորդը,— յոյն-թիւրքական վէճի հարցին։ Հրատարակված գօկումէնտներից ինչպէս երեւում է, Անգլիան աշխատում էր գցել Եւրօպային Թիւրքիային հակառակ քաղաքականութեան մէջ, բայց բարօն չէ յաջողել բոլոր ուժով ընդդիմադրում էր այդ բանին։ Այդ կարիներտը նոյնպէս խաղաղասէր էր։ Գերմանիայի և Աւստրիայի մէջ կատարեալ համաձայնութիւն էր տիրապետում։ Ֆրանսիան առաջինն էր, որ յայտնեց Ցունաստանին, Թէ Բելլինի կոնֆէրենցիայի վճիռները պարտաւորեցուցիչ չեն Եւրօպայի համար։ Այդ յայտնութեան շնորհիւ համաձայնութիւնը կարելի եղաւ կայացնել։ 1880 թ. նոյեմբերի 16-ից ուարկված հեռագրում բարօն Հայմերլէ յանձնեց աւստրիական հեռատարմատարին լօնդոնում, ասելու Գլադստօնին, որ Աւստրիան, իր կողմից, ցանկանում է պահպանել Եւրօպական համաձայնութիւնը, բայց այդ նպատակին հասնելու համար Անգլիայի առաջարկած սուիպոլական միջոցները չեն կարող ամրացնել այդ համաձայնութիւնը, որի միակ նպատակն է հեռացնել ամեն տեսակի չտապով պատել ննջարանը, սեղանատունը, խոհանոցը, բաղանիքը և փոքրիկ արուեստանոցը։ Ցնծալ Աստուած, ինչեր և ինչեր միայն չէ կարող արտադրել հայ ազգի անասելութիւնը. բաղանիքը ամբողջ ամիս է, որ չէ վառվում մի քանի խոխոջ փայտի պակասութիւնից. ննջարանի պատը փչչելով մի գիշեր ժամանակ թողել է խեղճ արուեստին անպատասխան ու յուսահատ. արհեստանոցը նոյնպէս խոհանոցի մէջ, ուր հնրճով երկու որը այդ օրը կերակուր էին պատրաստում, տեսայ մի երկու այլ փոքրիկներ, որոնք մի անկիւնում նստած սիսեռ էին խտակում։—«Ախ ուտելու համար է, հարցրի սխալմամբ։»—«Չապա» հարցրեց սխալը հայհոյանքով փոքրիկ մանուկը։ Մտքովս անցնելով Թէ գուցէ տան հայհոյութում հասկը ունենան պահելու, որոնց հարկաւոր է կեղակրել, առաջին եղած կեղտոտ և չոր աւազ գտած ու փչրված հունդերը նոցա համար կարծեցի։

Կէս ուշքս բոլորովին կորցրած իջայ մեծ սենեակը, որի մէջ մնացած որքերը ժողված, մայրապետը երգել էր տալիս օտար հիւրի ուշադրութիւնը գրաւելու համար։ Այս տեսարանը աւելի ծանր կերպով ևս ազդեց վրաս, երբ Հիշուաս երեխայքը այն օրը գրեթէ ուտելու կերակուր չունէին, բայց մի բարի օտարի շնորհը բոլորված գամառ-Թաֆիպայի և Նալբանդեանցի հայրենասիրական երգերն էին երգում ու դոքանով Թեթեւացնում իրանց վշտակոծ սիրտը։ Երգերը չափից դուրս ոգեւորված էին երգում յուզարկաւորելով մի փոքրիկ հին դաշնակի ձայնով, որի վրա ածում էր որքերից մինը։—«Մայրապետ, ով է տուել ձեզ այս դաշնակը, երեւում է, որ նա բնաւոյէ է և ով է երգեցողութեան ուսուցիչը—Դաշնակը ընծայել է պ. Ն-եանը, իսկ երգեցողութեան վարժապետը պատրիարքի եղբայրն է, որը տասը տարի է, որ ամենայն եռանդով ձրիարար վարում է այդ պաշտօնը։»—«Ինչու դաշնակը լարել չէք տալիս, նա խանդարված է։»—«Ո՛, պարոն» հառաչից մայրապետը։ Հասկացայ, որ չունէին մի քանի դրուշ այդպիսի ծախքերի համար։

Երգը դադարեց։ Ո՛, ինչ տխուր զգացմունքով կերգեն խեղճ որքերը, նկատեց ֆրանսիացին, «երանի իրանց որբութիւնը զգալ կը սոյ ինտելիգեսօրէն»։—«Ո՛չ, հայոց երգերը ընդհանրապէս տխրահնչիւն են, ասեցի, աշխատելով աջողել այդ կերպ Թշուառների դրութեան ծանրութիւնը։—«Ինչ է անունդ» հարցրեց ընկերակիցս մի եօթը տարեկան մանուկին։ Մանուկը պատասխանեց։—«Իսկ ծնողացդ անունը չես յիշում» եղաւ կրկին հարց. մանուկը մնաց չուարած, Ինչ էք կարծում. ինչ սիրտրիվ պատասխանեց. պատրաստաբան մայրապետը իսկոյն հասկանալով մանուկի տխուր օրհասական հարցի ազդեցութիւնը, ասեց մեղմութեամբ. «աղջիկս, մինչ չը գիտես. հապա ծրի համար երգեցիր հիմայ»։ Ներեց, որ գոռոզութիւնս մայրապետը շատ անգամ նկատելով ծնողաց պակասութեան մեղադրութիւնը փոքրիկ երեխաների մէջ, հաւատացրել է, որ նրանց մօր և հօր անունը Հայաստան է. վանեցոյ մայրապետի փափուկ ակնարկութիւնը իսկոյն յիշեցրեց անմեղ հրեշտակին իր տալիք պատասխանը, որով իսկոյն ասեց, «մայրիկիս անունը Հայաստան է»։—«Ինչ է պատասխանում այս հրաշալի մանուկը» հարցրեց ընկերակիցս ձայնթիս ասեմ, այս անակնկալ բանը այնպէս ուժեղ ազդեց, որ մի վայրկեան յուզմունքից բերանս մնաց փակ. Ասցի յետոյ լսածս ֆրանսիացուն, որը մնաց հիացած և անմիջապէս յիշատակարանը հանելով նկատողութիւն արեց ձեռքի ջղային շնչումով։—«Ի՛հ, կարծեմ որ հերիք է» ասեցի, աչքաուելով չուառով ազատվել այս սրտաճմլիկ տեսարանից— «Աղաչեմ, քիչ էլ կացէք» ամեն կողմից արտասանեցին հայ ազգի անաչառութեան գաւակները։ Շատ բարի, չատ ուրախութեամբ» ասեցինք, մանելով մի ուրիչ սենեակ, որի մէջ կային ձեռագործութիւններ, փոքրիկ դեզարան, գրագարան, վարդանի մեծ պատկերը և ոգի Հայաստանեայ։ Հասկացրի ընկերիս, Թէ երեխ կուզեմ մեզ պատուել տալով, որը չընդունելը կարող է վիրաւորել խեղճերին։ Ինչ էք կարծում. կէս ժամ չանցած ձեռագործութիւնները մեզանից իւրաքանչիւրի համար իրանց ձեռագործից մի մի ընծայ, որոնցից իմը չը կարողացայ ներփակել չուզարկել ձեզ, որ այդ կենդանի ապացոյցով դուք էլ մանուկից լինէք այն բոլոր խորը զգացմանց, որ փորձեցինք այդ օր երկուքս։ Կը տեսնէք, որ այդ արժանահիշ վարդանն հիւսուածքը ներկայացնում է մի կտրիճի գողտրիկ պարզ։

Հիմայ ասենք այն, ինչ մինչև հիմայ մոռանալով «Մատեան» պատուական լրագիրը, ոչ մի անգամ ոչ ոքի չը յիշեցրեց, պարտավորելով ի հարկէ վիկտոր Հիւգոյի և Գամբեթթայի չատ հետաքրքիր ճառերով։ Մեր ասելիքը այն է, որ այդպիսի մի բարեգործական հիմնարկութիւն, որը ազգին այնչափ կենսական բարիքներ կանէ, գրեթէ դեռ չունի իր երկրորդ օրինակը համարեա ազգի մէջ, մինչդեռ թէ ինչ վշտալի վիճակի մէջ է նա, արդէն քիչ հասկացողութիւն ունեցի, վասն որոյ առանց դիմելու ռուսահայերի մէջ որ և է հանգանակութեան, դիմում ենք այս անգամ ջերմագին ազաչանքով այն հարուստ և բարեկրօն հայերին, որոնք հարիւր հազարներ ունենալով Նոր-Նախիջևանի պէս հայութեան համար կոտած մի քաղաքի մէջ, մեծ կամք էլ ունենալով երբեմն մի բարեգործական նպատակին մի նշանաւոր գումար նուիրել, չը գիտեն թէ ինչի նուիրեն։ Այդպիսի բարեպաշտ մարդիկ տասը եկեղեցի չինելուց աւելի բան կը չինեն, եթէ իրանց ունեցածների գոնէ մի մասը կատկէին այնպիսի մի գործին, որով ոչ միայն իրենց կանմահացնէին, այլ ևս հարիւրաւոր անմեղ հոգիք գերութիւնից անունը փրկելով մայրիկ կը չինէին, այն էլ այնպիսի մայրեր, որոնցից միայն այս երկու-երեք տարվայ մէջ տասը հոգի ամուսնութեան են գնացել այն Նուխրական երկիրը, որին փոքրաթիւ հատակից նոքա իրանց մայրն են ճանաչում. տասը հոգի գնացած են ամուսնութեան Հայաստան, ուր նոքա չարունակում են նոյն միսիոնարական պաշտօնը կատարել որի մէջ դաստիարակում է նոցա աւժանակից մայրապետ Արբուհի Գալֆայեան։ Իսկ Թէ ինչ եղանակով կարող են կատարել ցանկացողները իրանց կամքը, այդ մասին օրինված ցանկութիւն ունեցողը կարող է անմիջական յարաբերութեան մանել Ներսէս պատրիարքի հետ։

Հետեւեալ նամակով կը գրեմ պատրիարքի հետ ունեցած անակնկալութիւնս յիշեալ Թղթակցի հետ և ունեցած հետաքրքիր խոսակցութիւններս, իսկ առ այժմ ուրախութեամբ կը շտապեմ ծանուցանել ձեր ընթերցողաց այն լուրը, որ սասցվեցաւ այս վայրկեանիս եւրօպական Թղթատարով, այն է, որ լօրդ Գրանվիլ նոր չրջաբերական է ուղարկել եւրօպական կաբինետներին, յայտարարելով որ մօտերս նրանց ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրէ հայկական հարցի վրա, նոյնպէս այն միջոցների, որ պէտք է գործ դնել Հայաստանի քրիստոնեայ և իսլամ ժողովրդոց վիճակը բարւոքելու համար։ Լօրդ Գրանվիլ յարել է Թէ այս անգամ վերջնականապէս և լուրջ կերպով պէտք է զբաղվեն եւրոպիացիները այս գործով. устами ихъ да меду пить....

Գրիգոր Նիկողոսեան

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՂԱՀԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՓԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 Հոկտեմբերի. „Ռօ-ՍՏՈՎՏԵՑ" լրագրէն Է. Փոքիճ-Ասլանեան Հայոց Պատրիարքի եւ Փոխանորդ Ներկայացուցչի Ընտրութեան Մասին

Ս. ՓԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 Հոկտեմբերի. Պարոն Ս. Ա. Ասլանեան Հայոց Պատրիարքի Ներկայացուցչի Ընտրութեան Մասին Հետեւեալ Հեռագիրը Կ'ուղարկէ Մեզ Մոսկուայէն.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը Թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում լինում է 9—1 ժամը։

Ամենայն օր Թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում ընդունում են հիւանդներին հետեւեալ բժիշկները.

Հ ե ր ի շ 9—10 ժամը խիրուրգիական, սիֆիլիտիկական և կաշու հիւանդութիւնների։ Դ ա ն ի է լ է կ օ վ և Լ ի ս ի ց կ ի 10—11 ժամը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների։ Գ ա վ ր օ ն ս կ ի 11—12 ժամը մանկաբարձական և կանանց հիւանդութիւնների։ Կ ո ւ պ շ ի ն օ վ ի չ 12—1 ժամը սիֆիլիտիկական և ներքին հիւանդութիւնների։ Բացի այդ Գ օ ր ա լ ե վ ի չ երկուշաբթի օրերը ներքին հիւանդութիւնների։ Մ ի ն կ ե վ ի չ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 9—10 խիրուրգիական հիւանդութիւնների։ Վ ե ր մ ի շ ե վ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 10—11 ժամը ներքին հիւանդութիւնների։ Ր է յ խ երեքշաբթի և շաբաթ 10—11 ժամը աչքերի հիւանդութիւնների։ Բ ա բ յ ե վ երեքշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը ջղային և ներքին հիւանդութիւնների։ Ֆ ի ս չ ա բ ե ա ն ց 1-ն չորեքշաբթի օրերը 11—12 ժամը խիրուրգիական, ականջի և բգային հիւանդութիւնների և շաբաթ օրերը սիֆիլիսի միջոյին-սեռական օրգանների հիւանդութիւնների։ Տ ա բ խ ա ն օ վ երկուշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ 11—12 ժամը ներքին հիւանդութիւնների։ Կինբժիշկ Բ օ ի բ ո ւ լ երկուշաբթի և հինգշաբթի 12—1 ժամը կանանց հիւանդութիւնների։

Օբուխտա ատամի ցաւ ունեցողներին ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով։ Ամեն օր բացի կիրակիից բժշկանոցի մէջ լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար։ Բժշկանոցի գիրեկտոր

Դ. Լիսիցեվ

ԲԱԹՈՒՄԻ ԿՕՄԻՍԻՕՆԷՐ

ԱՐՇԱԿ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑ

Ընդունում է ամեն տեսակ պատուէրներ, յանձնարարութիւններ և ապահարանք։

5—20

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

---

144 Адрбаւնու գալէրէա 144
ամենատէժան պահեստ
մեբէլի և հայելիների։

ՄԱՆՈՒՇԱԿ ԱՌԱՔԵԼՕՎՆԱ և ԱԻԱԳ ՕՍԻՓՕՎԻՉ ԽԱՆԴԱՄԻՐՕՎՆԵՐԸ յայտնելով առաջինը իր ամուսնի, իսկ երկրորդը իր եղբօր՝ ԹՈՄԱՍ ՕՍԻՊՕՎԻՉ ԽԱՆԴԱՄԻՐՕՎԻ մահուան մասին, խընդրում են ծանօթներին և բարեկամներին ներկայ գտնվել յուղարկաւորութեան հանդիսին, կիրակի նոյեմբերի 1-ին, առաւօտեան 10 ժամին։ Հանգուցեալին կը տանեն Մոզնու սուրբ Գէորգ եկեղեցին Ալագատօվի տանից գնախայինակայա փողոցի վրա։

1—1

Ելիսաւետեան փողոցում տան № 59. ցանկանում են էլի ընդունել ՖՕՐՏՈՊԵԱՆԻ վրա սովորող աշակերտներ ամսական 6 ր. վճարով. շաբաթական երեք դաս։ Մուտքը հայաթից է։

3—5

ԲԻՍՏՕՐԱՆԸ

ԱՐՏՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆԻ ՄՕՏ

Մի նոր տիրոջ ձեռքն անցնելով, առաջել է այժմ մի բոլորովին այլ և գեղջիկ տեսք, ուր ընտիր ձաշեր և ընթրիքներ, նոյնպէս և լաւ թմիջքներ։ Գները շատ էժան են

4—20

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲԱԼՆԻՍ

Իվան Մինեցիչ Միրզոեվի որդկերանց (նախկին թագաւորական բաղնիս, Բաննայա փողոցի վրա, իշխան Բէբուտովի բաղնիսից վերև)։ Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 22-ին բացվեցան կանանց և տղամարդկերանց հասարակական բաղնիսները և տաւանձին համարներ։ Առանձին համարի գինը 80 կ. և 1 ր. ժամը, ընտանեկան համարը 1 ր. 50 կոպ.։

1—3

ԲԱՐՁՐ ուսում ստացած մի փորձված ԴԱՍԱՏՈՒ առաջարկում է իրան ՈՒՍՈՒՑՉԻ, ՎԵՐԱԿԱՑՈՒԻ կամ դասերը պատրաստողի պաշտօնի համար պետական կամ մասնաւոր տաներից կամ օրիորդաց ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐԻ մէջ։ Պէտք է դիմել գրաւոր Սօլօլակի, վօզնեսենսկայա փողոց, տ. Պօպօվի № 30 Ник. Гавр. Дмитріеву.

1—1

ՌՈՒՍԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԱԿի գէմ ապահովում է շինութիւններ, ապրանքներ, պահեստներ, գործարաններ, գիւղատնտեսական շինութիւններ և մըզելքներ։ կոմկոմի համար գործակատար Պ. Ֆ. ԲԵԺԱՆԲԵԿ։ Գրասենեակը գտնվում է երևանեակայա հրապարակի վրա քաղաքային տան մէջ առաւօտեան 10—2 ժամը և երեկոյեան 6—8 ամեն օր։ ՓՈԽ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐ. Քութայիսում Հ. Պ. ԲԷԺԱՆԲԵԿ, փոթի Ի. Գ. ՀԱՍԱՆ-ԶԱԼԱԼԵԱՆ, Ախալցխա Պ. ՁԱՔԱԼԲԱՇԵՎ։ Նոյն տեղը ապահովում են ներքին 5% առաջին և երկրորդ փոխադրութեան ՏՈՄՍԱԿՆԵՐԸ 55 կ. Ս. Պետերբուրգի Ի. Վ. ԻՒՆԿԵՐ բանկային տան յանձնարարութեամբ։

(2-րդ)

ՏԻԿԻՆ ԵԻ ՕՐԻՈՐԴ ՍԱՎԻՉ,

բանալով Ֆրանսիական ՊԱՆՍԻՕՆ, ընդունում են երեխաներին։ Բացի Ֆրանսիերէն լեզուից աւանդվում են ռուսաց և գերմանական լեզուները, երաժշտութիւն և պար։ Տուն տամամշեվի № 6 Բէդիմէօնսկայա փողոց և Արտիլերիսկայա փողոցի անկիւն։

2—4 (2)

ԾԱԽՈՒՄ Է

Ջեռնատու գնով, երկու յարկանի տուն Օլգինսկի փողոցի վրա, Պօվիվալնի ինստիտուտին չը հասած։

10—10

ՀԱՑՈՑ ԼԵՋՈՒԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ դասեր ընտանիքներում ՀԱՐՑՆԵԼ. „ՄՇԱԿի“ խմբագրութեան մէջ։

ՎԻՆՆԱՑԻ ՄԵԲԵԼ (աթոռներ և բազկաթոռներ) ծախվում են մեծ քանակութեամբ և մանր, միջի փողոցում կատօլիկոց փողոցի անկիւնում ՄԻՔԱՅԷԼ ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ պահեստում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

94—150

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Դ ա ս ա գ ր ք ե ր՝

1. Աղայեանց՝ Ուսումն մայրենի լեզուի, ա. տ. չորր. տիպ.	20	կ.
2. Տէր-Դաւիթեան՝ Русское Слово, հինգեր. տիպ.	45	—
3. Կոստանեանց՝ Նպաստ գրչի Ա. (գրարար)	25	—
4. — — — գրչի բ. (նոյնպէս)	60	—
5. — — — գրչի գ. (նոյնպէս)	40	—
6. — — — գրարարի հոլովումն	15	—
7. — — — գրաբարի խոնարհումն	25	—
8. Տէր-Յակոբեանց՝ Հայոց տառի աշխարհագրութիւն.	60	—

Ընթերցանութեան գրքեր՝

1. Աղայեանց՝ Անահիտ, հին գրոյց.	50	—
2. Աբս. ք. Բագրատունի՝ տան պատգամք	25	—
3. Տէր-Միքայէլեան՝ Թղուկ, Թարգ. Գօդէից	50	—
4. Լալայեան՝ Ահմէդի տօպրակը	10	—

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ.

Մամուլի տակ են՝ Մանուկեանցի „Նահապետական“ և „Դիւցազնական“ աշխարհները և Տէր-Վահանեանի՝ „Մայրենի լեզու“ երկրորդ տարի։

Շուտով մամուլի տակ կը մանի՝ Սրբազան պատմութիւն հին կտակարանի Հայոցդպրաց։

Ընդհանուր երկաթեայ պատենատ ԸՐՕՐՆԵՐ, լեմֆեների պաշարով Բանասէր Ֆաբրիկայից, ծախվում են գործարանական գներով ՊԻՎՕՎԱՐՕՎԻ և ԳՕԼԴԻԻՍՏԻ կանտօրայում Թիֆլիսում, Դվօրցօվայի փողոցի վրա Ընծրունու գալէրէում № 188

11—20 (2)

ԹԷՅ ՍԻՐՈՂՆԵՐԸ ԵԻ ՁԱՆԱՁՈՂՆԵՐԸ պէտք է գնեն ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մէջ Թէյ լաւ տեսակի ֆունտը 1 ր. 20 կ. և 2 ր. և Համեմատն առաջինը 1 ր. 60 կ. հետև և երկրորդը 3 ր. հետ ամեն տեղ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, որպէս դի խմանան Անգլիական խանութի մէջ ծախվող ամեն տեսակ Թէյի համեմատական ԳԵՐԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆԸ։ Բացի այդ Անգլիական խանութը կշռում է ՄԱՔՈՒՐ Թէյ առանց ԹՂԹԻ և ԱՐՃՃԻ։

74—100

Дозволено цензурою, Тифлисъ 30 Октября 1881 года.

Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M

№ 204 Նոյեմբերի 3 (15) 1881 Նոյեմբերի 3 (15) № 204

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարուանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Յատուկ պատգարակներ գնում են ուղարկի
Տեղուոյն. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակչի բաժին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր երիտասարդութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Նամակ Ս. Պետերբուրգից, Նամակ Մոսկվայից, Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գերմանիա. Նամակ Թիւրքիայից, Արտաքին լուրեր.—ՀԵՒԱԳԻՐՆԵՐ.—ՑԱՆՑԱՐԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, Նամակ Շամախուց:

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ

—

Միջնակարգ դպրոցներում իր ուսումն աւարտող հայ երիտասարդութիւնը ձգտում է միշտ գէպի բարձրագոյն ուսումը: Այդ իր ձգտումները բաւականութիւն տալու մեր երիտասարդութիւնը մի միջոց ունի միայն, այն է գնալ հեռու հիւսիս և այնտեղ մըտնել բարձրագոյն դպրոցները: Բայց ուսանող երիտասարդների մեծ մասը չքաւոր են: Ո՞րքան զրկանքներ են կրում նրանք առանց նիւթական միջոցների Ս. Պետերբուրգի կամ Մոսկվայի իրանց համար անտանելի, խիստ հիւսիսային կլիմայում ապրելով: Առհասարակ հիւսիսային կլիման դժուար է տանել հարաւում ծնված մի մարդու համար, բայց մանաւանդ աղքատ մարդուն, որ պէտք է զրկի իրան լաւ կերակուրից, տաք շորերից, չոր բնակարանից....

Եւ ահա իւրաքանչիւր տարի բազմաթիւ հայ երիտասարդներ զոհվում են հիւսիսային կլիմայի մէջ ուսման ծարաւից: Մենք ասում ենք հայ երիտասարդներ, որովհետև կովկասեան ուսանողութեան ահագին մեծամասնութիւնը ուրս համալսարաններում բաղկացած են հայերից. վրացիներից գրեթէ չը կան ուսանողների թըւում, իսկ թուրքերից և կովկասի մեր միւս ազգութիւններից ամենևին չէք պատահի Մոսկվայի կամ Ս. Պետերբուրգի համալսարանների նստարանների վրայ:

Եւ ահա հայոց հասարակութիւնը, որ տեսնում է թէ իւրաքանչիւր տարի մի քանի իր զաւակներից զոհ են գնում հիւսիսային կլիմային, անտարբեր չքաւորութեան մէջ մարտնչելով այդ իրանց համար անսովոր կլիմայի, միր հասարակութիւնը, ասում ենք, անտարբեր աչքով է նայում այդ կորուստների վրա, կարծես թէ մեռնողները նրա զաւակները չը լինէին:

Այդ տեսակ տխուր երևոյթի առջև ի՞նչ է մեր հասարակութեան պարտաւորութիւնը,—միթէ ինքն հասարակութիւնը չէ հասկանում:

Եթէ գեռ ևս յոյս չը կայ Թիֆլիսի համալսարանի շնորհով իրագործման, գոնէ հիմնենք մի հատուած, բարեգործական ընկերութիւն, որով կարողանայինք պահել չքաւոր հայ ուսանողներին Ռուսաստանի համալսարաններում: Հիւսիսային կլիման, ճշմարիտ է, ջնասում է ամեն մի երիտասարդի առողջութեանը, որ ծնված է հարաւում, բայց մանաւանդ հարուածում է չքաւորին, որ չունի տաք հագուստ, օրինաւոր, անդադար կերակուր, շոր և առողջ անհնարին: Թող հիմնվելի ընկերութիւնը միջոց տայ չքաւոր հայ ուսանողութեանը մարտնչելու հիւսիսային երկրի առանձնայատկութիւնների դէմ:

Այդ բանի վրա մտածելը մեր ինտելիգենցիայի պարտաւորութիւնն է, մանաւանդ մեր ինտելիգենցիայի այն մասին պատկանող անհատների, որոնք այժմ կարողութեան տէր են դարձել, բայց չը պէտք է մոռանան որ իրանք մի ժամանակ իրանց չքաւորութիւն պատճառով ամեն տեսակ նիւթական և բարոյական զրկանքներ են կրել ուսանող եղած ժամանակ:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

—

Հոկտեմբերի 23

Վերջապէս ուրախացրեց երկաթուղիների սակագնի (тарифъ) ինդիրը ստացաւ նոր ուղղութիւն, որ հատատումից այս օրերս Բարձրագոյն իշխանութեամբ: Միջազգային հեռագրական ընկերութիւնը ձեզ հաղորդել էր թէ երկաթուղիների ընկերութիւնները նոր արտօնութիւն են ստացել սակագնի վերաբերմամբ: Այս լուրը երևի առած էր այն բազմաթիւ լրագրական համբաւներից, որոնց դլխաւորապէս շատագում էին հաղորդելու տեղիս լրագրերը իրանց ընթերցողներին այս հարցի մասին: Բայց բանը նրանումն է, որ այն արտօնութիւնները, որք ունէին երկաթուղու ընկերութիւնները սակագնի վերաբերմամբ, մնում են նոյնը, ոչինչ այն դանազանութեամբ որ սակագինը ցածացնելու համար, պիտի նախ և առաջ ընկերութիւնն այս տեսակ դիտաւորութիւնը ներկայացնէ ճանապարհային հաղորդակցութեան նախարարութեանը, պետական կօնտրօլին և ֆինանսական նախարարութեանը:

Այսպէս Բարձրագոյն հրամանը հատատում է կրկին ճանապարհ. հաղոր. նախարարութեան իրաւունքը (չատ ընկերութիւնների կանոնադրութիւնը պահանջում է այդ) և որը այժմ պիտի ծաւալվի նա այն ընկերութեանց վրա, որոնց կանոնադրութեան մէջ չէ յիշած այս հանգամանքը: Այս նոր արտօնութեան, խօսելով միջազգային հ. ընկ. լեզուով,—ծագման պատճառը ունեցել է, երևի, երկու չարժառիթ: Նախ՝ որ պետութիւնը ունենայ միջոց կշռադատելու թէ այս կամ այն սակագնի ցածացնելը ինչ հետևանք կարող է ունենալ ընկերութեան տուրեական եկամտի վրա, որ, ինչպէս յայտնի է, չատ երկաթուղիների համար ապահոված է պետական զանձարանի կողմից, երկրորդ՝ սակագնի երևոյթի ընկերութեանց ձեռին վտանգաւոր զէնք է, որով կարող են ստրատնալ, ըստ հաճոյից՝ արմատախիլ անել անգամ որ և իցէ շահեստաբերութիւնը յօգուտ մի ուրիշ և անշան շահեստաբերութեան, կամ յօգուտ մի գործատէրին և ի վնաս միւսին... Այս ուղղութեամբ չատ կօմնետարիա կարելի է անել, եթէ չը դիմել անգամ կնանքին, որտեղ կը լսէք չատ և չատ գանգատներ, որոնք արտայայտվում են թէ մասուլի և թէ առնձնական զանազան դատակարգութեանց մէջոցներով, մեր երկաթուղիների սարք ու կարգի վրա: Այս գանգատները սպասելի էին, բայց նախատեսնել և նրանց առաջը բռնել—դժուար էր, որովհետև փորձ չը կար: Ինչ ի նկատի առնենք արևմտեան պետութեանց երկաթուղիների պատմութիւնը, մենք ակնարկ կը տեսնենք, որ ինչ որ կատարվել է այնտեղ, (և հարկէ ուրիշ ձևով) մի և նոյնը կրկնվում է այստեղ,—նոյնը կը պատահի այն երկրում, որտեղ այդ տեսակ ճանապարհը մուտ կը տեսնի: Պատճառը յայտնի է. երկաթուղին մի այնպիսի ֆեսիսթր է, որ իր երթևեկութեան հէնց առաջին օրուանից միանգամայն յեղափոխում է այն ազգի տնտեսական կեանքը, որի երկրից նա անցնում է: Այս յեղափոխութեան հետևանքները զանազան երկրների համար նոյնանման չեն, որպէս նոյնանման չեն ամեն ազգերի սոցիալական և անտեսական կեանքերը... Ուրեմն արդարացի չէ այն բարոյական նախատինքը, որ գնում են այս տարածութեան պետավարողների հասցէն, կշտամբելով նրանց թէ՝ ինչու օրինակ չեն առնում արտատահմանի երկաթուղիների կեանքից... Ընդհակառակն՝ եթէ նախատելու տեղի կայ, սա այն է որ կուրօրէն ուզում հետևել են արևմտեան կուլտուրական երկաթուղիների օրինակին: Այս վերջին հանգամանքի վերաբերմամբ էլ պարտաւորութիւնք չունենք: Ո՞ւմ պիտի դիմէին նոքա. տնային փորձ չունէին, արտասքինն էլ կուլտուրական է ու Ամերիկան: Բայց որանց փորձն էլ այն ժամանակ մանկութեան հասակումն էր: Այժմ էլ Ամերիկայում հարիւրաւոր երկաթուղու ընկերութիւններ կայ են ընկնում, որովհետև գժուար է նախատեսել այն հանգամանքները, որք տալի պիտի ունենան ապագայում, երբ ճանապարհը սկսի իր գործը... Այստեղ այնպիսի պարագաներ են հարկաւոր ծանրու քննին անել, որք մինչև այժմ դեռ չեն ընկած մաթեմատիկական հետազօտութեանց տակ, որովհետև երկաթուղու վիճակագրական թուանշանները չատ քիչ են և ազգատ

Մեր երկաթուղիների փորձը ցոյց է տալի, որ սակագնի երևոյթն չատ անգամ ինչքան վնասակար է, նոյնքան յանիրաւի: Միւս կողմից՝ առանց սակագնի երևոյթից չէ կարելի հետևակել կանոնաւոր կեանք երկաթուղու համար: Ուրեմն, տալով ընկերութիւններին սակագնի ցածացնելու իրաւունքը—և առհասարակ—սակագնի երևոյթի իրաւունքը (որոյհետ միանգամ ընդ միշտ maximum-ի սահմանը) հարկաւոր տեսնվեցաւ դնել նրանց վրա խիստ կօնտրօլ:

Գ.ա. Եազուբեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՇԱՄԱԽՈՒՑ

—

Հոկտեմբերի 22-ին

Ոչ մի քաղաքի բնակիչները կովկասում այնքան թշուառ և անպաղդ չեն, որքան չամախեցիները: 1859 թուականի սաստիկ երկրաշարժը դարձրեց նրանց բաղդի անիւները դէպի յետ. Նահանգական քաղաքի Շամախուց Բաքու տեղափոխվելը կոտրեց առևտուրը, իսկ 1862 և 1872 թուականների աւերիչ երկրաշարժները իսպառ թաղեցին չամախեցիների կենդանութեան վերջին յոյսը վերաշինների տակ: Այժմ սպասում է չամախեցիներին մի աւելի սաստիկ հարված, Շամախին Բաքու-Թիֆլիսեան երկաթուղու դծից դուրս մնալով, միանգամայն կորցնելու է իր նշանակութիւնը, վաճառականալու է նրա առևտրականների գրութիւնը, քանդի Շամախով անցուդարձ անող ճանապարհորդները, որոնք քիչ կենդանութիւն չէին տալիս նրանց առևտրի գործին, այսուհետև կը գնան երկաթուղով և էլ չեն չեղվի իրանց ուղղակի ճանապարհից Շամախի մտնելու նպատակով: Ինչ պիտի ունենան նրանք աղքատ չամախեցիներին ծախելու, կամ ինչ նրանցից առնելու, քանի որ նրանք ճանապարհի վրա կհօգնայում կամ փիլդամրում ասելի էժան կառնեն ամեն բան, ինչ որ Շամախում պիտի առնէին: Առաջին երկրաշարժից սկսած չամախեցիներից չատերը, մանաւանդ հայերը, իրանց նեղ վիճակից ստիպված սկսել են գաղթել օտար քաղաքներ իրանց օրական հացը հայթայթելու: Շատերին օտարութեան մէջ յաջողվել է, իսկ ոմանց համար ասելի վատ է անցնում քան թէ տեղս էր: Շամախեցին մի կտոր հացի համար յանձն է առնում կհօգնչայի պէս մի վատառողջ տեղ ապրելու, կամ թէ բացօդի զրնելի փոշին կուլտալու և ամառը դրա կիզիչ օդի մէջ խաշվելու, գոհ քնելով անգութ կլիմային Շամախում պահած և մնացած մանրիկ զաւակների մեծ մասը: Մինչ երկինքը այնքան բարկացել է չամախեցիների վրա, որ նրանց պրուսի համար իրանց ծնված հողի վրա, որ այդքան գեղեցիկ և արդիւնաբեր է ոչ մի ապրուստի յուսատեղ չէ թողել. այնպէս որ նրանք անչուշտ պիտի գաղթեն, որ ապրեն և ապրեցնեն իրանց գերդաստանները: Բայց ես պիտի պատասխանեմ թէ ոչ, Շամախում կարելի է ապրել և դարձեալ երջանիկ օրեր վայելել, միայն թէ այդ քաղաքի բնակիչները հասկանային բնութեան հարստութիւնից և տեղային հանգամանքներից օգուտ քաղիլ—ինչպէս չամախեցիների բաղդը երկրաշարժով թաղվեց հողի մէջ փլատակների տակ, նոյնպէս էլ նա պիտի յարութիւն առնէ նրանց ոսկեայ արդիւնաբեր հանդերից նոր ներուժդի տակուն աշխատութեամբ: Գետինը, կասես, ընդու առած կանչում է խեղճ ու անբաղդ չամախեցի գաղթականի յետքից ու աւում. ուր ես գնում, քո բաղդը իմ մօտ է, նա իմ ծոցումն է, քիչ մի աշխատութիւնը յանձն առ, մշակիր ինձ և ես առատ կը վարձանձ առ, մշակիր ինձ և ես առատ կը վարձանձ առ, մշակիր ինձ և ես առատ կը վարձանձ

Fonds A.R.A.M

ՊԱՏԱՐԱԳԱՏԱՐ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ

Հունիսի 26-ին

— Հունիսի 28 թվականին Կ. Լեհաստանի Վիսլա գետի ձախ ափին գտնվող Լազարկա գյուղի մոտ տեղի ունեցավ Ս. Աստվածածնի տոնական ուխտագնացությունը։ Ուխտագնացները հավաքվել էին Վարշավայից, Պլոցկից, Ռադոմից, Սիեդլեցից, Լոձից, Կալիշից, Կելցից, Կրակովից, Լեմբերգից, Ռադզիվիլովից, Ռադոմսկոյից, Ռադոմից, Ռադոմսկոյից, Ռադոմից, Ռադոմսկոյից, Ռադոմ

ցաւ ընաւրութիւնների մէջ, նրան իսկոյն հրաժարեցրին պալատական քարոզչի պաշտօնից, որ նա այդքան տարի շարունակ վարում էր։

Ուրիշ կողմից էլզաս-Լօթարինգիա նահանգը, որ Ֆրանսիայից կտրվելով միացվեցաւ Գերմանիայի հետ վերջին Ֆրանսա-Գերմանական պատերազմից յետոյ, ընարից մեծ մասամբ բողոքի կուսակցութեան պատգամաւորներին, այսինքն այն կուսակցութեան, որ բողոքում է էլզաս-Լօթարինգիայի Գերմանիայի հետ միացնելու գէմ։ Այդ անաջոդութեան մէջ գտնելով ինքն գերմանական կառավարութիւնն է մեղաւոր, ինչպէս շատ ուղիղ նկատեց ռուս „Գօլոսոկ“ լրագիրը։ Գերմանական կառավարութիւնը ամեն բան արաւ, որ յարուցանի իր գէմ խուլ անբաւականութիւն յիշեալ նոր նուաճուած նահանգների մէջ։ Փոխանակ այդ նահանգներին կառավարչական և ազգային ինքնավարութիւն տալու, գերմանական կառավարութիւնը բոնի կերպով մտցնում էր էլզասի և Լօթարինգիայի դպրոցների մէջ գերմանական լեզուն, դաղթեցնում էր այդ նահանգներից բնիկ երկրագործ ազգաբնակութիւնը և բոնի կերպով բնակեցնում էր նրանց հողերի վրա գերմանական երկրագործներին և այլն։ Եւ ահա նոր նուաճուած երկիրների ժողովուրդը, որ գեռ մոռացած չէր այն ազատութիւնները, որ վայելում էր Ֆրանսիայի տիրապետութեան ժամանակ, բողոքից գերմանացիների բռնատիրութեան գէմ, ուղարկելով պարլամենտ բողոքի, այսինքն Ֆրանսիային կուսակից պատգամաւորներին։

Այդ միջոցներով, ասում է „Գօլոսոկ“ լրագիրը, չէ կարելի բան բարեկամացնել մի հպատակ ազգութիւն, այլ նրա համակրութիւնը կարելի է գրաւել միմիայն ազատութեամբ։ Լրագիրները հաղորդում են, որ գերմանական յեռապէմ թերթերը, որոնք անչափ ինքնավստահ և յանդուգն էին ընարութիւններից առաջ, այժմ, երբ ընարութիւնների մէջ յաղթուեցան, սկսում են աւելի մեղմ կերպով խօսել, այլ և այնքան յանդուգն չեն և որովհետև յոյս չունեն իրանց կողմը դարձնել կղերական կենտրօնը և անհնարին համարելով, ի հարկէ, հաշտուել ծայրայեղ պրօգրէսիստների հետ, որոնց պատասխանների են Բիսմարկի երդուեալ թշնամիները, ինչպէս Վիրխօվ, Բիխտեր, Լէօվէ, և ազատամիտներից անջատուածները, ինչպէս օրինակ Լասկեր, սկսում են այժմ փոքր առ փոքր շողոքորթել չափաւոր ազատամիտներին, որոնք մի ժամանակ իշխան Բիսմարկի կուսակցութիւն էին կազմում, մինչև որ նա ինքն ազատամիտ էր։ Բայց հէնց որ նա յեռապէմ դարձաւ, այդ կուսակցութիւնը նրանից բաժանուեցաւ։ Շատերը հիմա հետաքրքրւում են այն հարցով թէ չափաւոր ազատամիտները միթէ նորից կընկնեն յեռապէմ կուսակցութեան ձեռքով նրանց հաշտուելու համար լրած որոգայթների մէջ։

Մի և նոյն ժամանակ կղերական կուսակցութիւնը յայտնում է իր օրգան «Գերմանիա» լրագրի մէջ, որ երբէք չի հաշտուի իշխան Բիսմարկի հետ և կղերականները այժմ լինելու պարլամենտական կրկնաքուէարկութիւնների մէջ, որտեղ մրցելու են պրօգրէսիստները, սօցիալիստները և պահպանողականները, խորհուրդ են տալիս իրանց ընտրողներին, որովհետև կղերական կանդիդատ չունեն այդ կրկնաքուէարկութիւնների մէջ, ձայն տալ պրօգրէսիստների կամ սօցիալիստների համար, և երբէք ձայն չը տալ պահպանողականների, կամ կառավարութեան կանդիդատների համար։

Այդ անելանելի դրութիւնը իշխան Բիսմարկ շատ լաւ հասկացաւ այժմ և, ինչպէս երեւում է, յետապէմ լրագիրներին հրամայուած է այժմ նորից շողոքորթել չափաւոր ազատամիտներին, քանի որ Ծայրայեղ ընդդիմադրութեան, պրօգրէսիստների և սօցիալիստների ներկայացուցիչները երբէք հաշտուելու չեն Բիսմարկի քաղաքականութեան հետ։ Զարմանալի է որ վերջին ընարութիւնների ժամանակ սօցիալ-դէմօկրատական կուսակցութեան ընտրողների թիւը նշանաւոր կերպով աւելացաւ, չը նայելով որ այդ կուսակցութեան գէմ յայտնված են բացառական օրէնքները, որ սօցիալ-դէմօկրատներին պատկանող բոլոր լրագիրները արգելվեցան, որ այդ կուսակցութեան անդամներին չէ թոյլ տրվում հաւաքվել, ժողովներ կազմել, որ նրանցից ամենանշանաւորները աքսորված են։

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐՔԻԱՑԻՑ

Կ. Պօլիս, 15 հոկտեմբերի

Ինչպէս շատ նիւթ ունեմ գրելու, որ չը գիտեմ ինչով սկսել. մի այցելութիւն գաւմ-գափուի մայր վարժարան. մի պատմա պ. Մինաս Զերազի, իր եղբօր և մի խմբագրի ընկերակցութեամբ հաստատների բնակված աւերակները. պատերազմի անուան օրը ամսոյ 11-ին և պատերազմի մօտ եկած պաշտօնական հիւրերի շարքը ուշացած ուշացած խօսակցութիւնները. պ. Զերազի այցելութիւնը Ամերիկայի դեսպանին ու նրա հետ ունեցած հետաքրքիր խօսակցութիւնը հայոց մասին. «Journal d'Orient»-ի գրած տխրալի նամակը պ. Զերազին կ. Պօլսի հայերի մահառիթ անտարբերութեան մասին դէպի հայոց այդ նորահաստատ օրգանը. կամաւորականից իմ ստացած մի շարք հետաքրքիր նամակներ Հայաստանից. վերջապէս իմ երկկոյ այցելութիւնը պատրիարքին իր ամառնային տանը Խաս-քէօյի մէջ—այս ամենը այնչափ նիւթեր են, որ ոչ մի նամակով ազատվելու են և ոչ մի քանիս։ Բայց սկսենք վերջից, որովհետև պատրիարքի հետ ունեցած տեսակցութիւնս ամենի հետաքրքրական եմ կարծում ձեր ընթերցողների համար։

Անչափ վրդովված մի խոտոր տեսարանից, որ պատահել կ. Պօլսի հայ ընտանիքներից մէկի մէջ, չը կարողացայ որոշութիւն ունենալ ամսոյ 11-ին գնալ պատրիարքարան պաշտօնական այցելութեամբ, վաստոյ որոշեցի մի երկու օր յետոյ առանձնապէս տեսնվել պատրիարքի հետ միայնութեան մէջ իր սենեկան տանը։

Երբէք չէի պատահած Ներսէսին մի այսպիսի արտայայտութեան մէջ. մի կողմից նա երևայ իմ ծանր մտահոգութեան մէջ, միւս կողմից էլ շատ փափագով խօսակցելու համար. առհասարակ Ներսէսը քիչ մնալամոգաւոր բնաւորութիւն ունէ, որով առաջին անգամ առաջի տեսնողի վրա գուցէ բաւարարիչ տպաւորութիւն չը գործէ։ Նորան շատ մտից և վազուց ճանաչողները ասում են, որ ընդհանրապէս նպաստ է պատահում նորա մէջ փափագ տեսնել կէս կամ մի ժամ մէկին հետ հաւասով խօսելու համար, վասնորոյ որչափ գոհ պիտի լինէի, երբ միայն բարեաւ ասելու ժամանակ նայեցի ժամացոյցին և տեսայ, որ արդէն 2½ ժամ եմ նստել, որը սակայն բոլորովին նկատելի չեղաւ։ Նիւթերը փոփոխվում էին շատ արագ, որոնցից իւրաքանչիւրի վրա պատրիարքից լսած դատողութիւնները հրացնում էին ինձ որչափ խնամտի և համաւիանան կողմից, այնչափ և պարզութեան և համեստութեան։ Առաջին անգամն էր տեսնում կեանքիս մէջ մի հայ մարդ, որը նոյնչափ բարձր էր իր դրութեամբ, որչափ հասարակ, նոյնչափ վսեմ էր և մեծ իր քննադատութեանց մէջ, որչափ ներողամիտ և համեստ։ Պատրիարքի յայտնած ամեն մի կարծիքը լաւագոյն էր կրկնապատկված ուշադրութեամբ, ինչպէս մի բազմահմուտ Ոդիսևսի խօսքեր, որոնցից իւրաքանչիւրը խորը դրոշմվելով մտքի մէջ պիտի դառնան մի սի պատգամ լուռի ամրողջ կեանքի համար։ Գիտեմ, որ շատ պիտի հետաքրքրվին ձեր ընթերցողները այս ամենի վրա, բայց ցաւում եմ, որ նախ՝ բանաւոր պատճառներով չը պիտի կարողանամ յանձնառու լինել նոցա հետաքրքրութեան բաւարարութիւն տալու, երկրորդ՝ դորա կատարելու համար հարկաւոր է գոնէ քսան թերթանոց նամակ գրել, որ ոչ ձեզ համար է յարմար և ոչ ինձ համար։

Ը նայելով այս ամենին սակայն պատասխանութիւն եմ համարում տալ ձեզ ինչ միայն կարելին է հայոց հարցի վերաբերմամբ։ Պատրիարքի յայտնած միտքը մօտաւորապար հետևեալն էր կայտնում. հայոց հարցը այնչափ ժողովրդականութիւն է գտած Եւրոպայի մէջ և այնչափ հասունացած կաբինետների առաջ, որ նորա խափանվելը և մոռացվելը անհնարին է, բայց խնդիրը միայն նորա մէջն է, որ մի կողմից Թիւրքիան որամադրութիւն չունենայ խոչդոռներ դնել այդ խնդիրը չուտով և հեշտութեամբ կարգադրելու համար, միւս կողմից Եւրոպան կարող լինի Անգլիայի հետ հանակերպվիլ նորն եռանդով և նորն հաստատամտութեամբ հայոց դատը առաջ քշելու։ «Ահա այս երկու բանն է հարկաւոր մեզ» ասեց պատրիարքը ու սկսեց իր կարծիքները յայտնել այդ երկու պայմանները դիւրացնելու համար։ «Ը կարծէք որ Թիւրքիան չէ զգում իր վատթարացած ներքին կացութիւնը, ասեց պատրիարքը. չը կարծէք որ նա չը գիտէ թէ արդի ատիպոզական է բարեփոխել Փոքր-Ասիայի ոչ միայն քրիստոնեայ տարրի վիճակը, այլ և մուսուլման հպատակներին էլ, բայց ցաւագութեամբ պէտք է ասեմ, որ Թիւրքիան այդչափ չարաչար տուժելով Եւրոպայի իր առաջվայ հպատակների ձգտումներից, հայոց ձգտումների վրա էլ նա նայում է ինչպէս բոլգարների և սերբերի ունեցած միտումներին, վասնորոյ կրկին անգամ հրդեհասունէից վիճակի բարեփոխում լսելիս, նա երևակայում է իրան նոյնը մոռացող ապստամբ, ինչ նպատ սերբերը և բոլգարները, մինչդեռ յայտնի է որ ոչ մի հայի մտքով չէ անցնում այնինչ ուրիշ բան, բայց վայելուչ քաղաքական և հասարակական կացութիւն ընդ հպատակութեամբ և կենակցութեամբ Թիւրքիայից»—Բայց միթէ Թիւրքիան չը գիտէ, որ կոտրածանելով հայերին, նա կոտրածում է և իրան, որովհետև երբ ջնջվից Հայաստանը իր երկու միլիոն քրիստոնեայ ժողովրդով, այդ օրից վերջ կարելի է համարել Թիւրքիայի գոյութեանը—«Ն, նկէք ու հակակշիռը ասաց ասաց պատրիարքը։ —Բայց ինչ ելք կայ, սրբազան, Թիւրքիայի կառավարութիւնը վստահացնելու ու գիջումներին համաձայնեցնելու.—«Իմ կարծիքով միակ մի ելք, ասաց պատրիարքը չէչտելով, «հարկաւոր է, որ ես հրաժարական տամ»—«Հրաժարականն, բացականչեցի, ինչպէս կարելի է, առանց ձեզ միթէ բան կարող է լինիլ»—«Այո, կը լինի ասաց նա, որովհետև ինչպէս վերը յայտնեցի, հայոց հարցը արդէն չէ կարող խափանվիլ ով որ լինի իմ պաշտօնից անցնող պատրիարքը, մինչդեռ իմ հրաժարականս այն կարող է յառաջացնել, որ Թիւրքիան իմ յաջորդիս գուցէ աւելի վստահութիւն կունենայ, քան թէ Ներսէսին, որը նորա աչքում մի խոտոռիլակ է դառած, իսկ միւս կողմից հրաժարականս պատճառ ես կերթամ Եւրոպա ու.....»

Այսչափով բոլորովին պարզվեց պատրիարքի համոզումները հայոց հարցի լուծումը փութացնելու համար. նորա վրա ունեցած համարումը Եւրոպայի մէջ այնչափ մեծ է, որ Ներսէսի Եւրոպա ճանապարհորդելը չէրաւ կարող է բոլորովին ցնցել հասարակաց կարծիքը և մեծ զարկ տալ և վերջնական լուծում տալ հայոց հարցին։ Պատրիարքի Եւրոպա գնալու բուն պատճառը թէպէտ պիտի լինի, ինչպէս իսկապէս էլ է, նորա մաշիլ և օրէց օր աւելի ծանրանող հիւանդութիւնը, վասնորոյ Թիւրքիան բնական է, որ ոչինչ ասելիք չի ունենայ նորա ցանկութեան դէմ, երբ այս ցանկութիւնը կարտայայտէ մի մարդ, որի մի ոտը սանն վայրկեան գերեզմանի չէմքի առաջ է—«Գիտէք թէ ձեզ յաջողվեց հրաժարական տալ Եւրոպա գնալու համար, նկատեցի, բայց գիտէք որ հայոց պատրիարքը Եւրոպա չրջելիս պիտի չրջէ ոչ ինչպէս որ և է մի եպիսկոպոս, այլ ինչպէս իշխան, որովհետև սա Ասիա չէ, որ գերվիշութեամբ մարդ հօլա գնայ, իսկ որ տեղից և որ ազգից պիտի հանուի ձեզ գոնէ մի քանի տասնեակ հազար բուրլ օգնութիւն»—«Ո՛, ոչինչ ոչոքից չեմ ուզում, ասեց նա, ձեռքերով յետ քշելով հայ հարուստներից ստացելի օգնութիւնը, ես կը պատեմ Եւրոպա ինչպէս անբաղդ ներկայացուցիչ մի թշուառ և արիւնաքամ ազգի, ես կը շրջեմ աշխարհ ինչպէս մի Պետրոս Ամիենացի, մէկուսիայնակ, ինքս լինելով և իմ ապաստարը, և իմ քարոզուղարը և հայոց պատրիարքը» ձևմարիտ ասած, այս խօսքերը չատ յուզեցին ինձ, տեսնելով, որ պատրիարքի ասածը ուրիշ ազդեցութիւնից չէր, բացի այն տխուր փորձերից, որին նա հանդիպել է հայ հարուստների մէջ հայոց հարցը երեսն գալու օրից ի վեր, ուր իւրաքանչիւր դէպքում հազար ոսկիներ է հարկաւոր եղել պատրիարքին եւրոպական խմրագիրներին, թղթակիցներին և ուրիշ հարկաւոր մարդիկներին չանելու համար, բայց պատրիարքը կարողացել է առաջարկել նոցա միայն մի բաժակ սուրճ իր պատգին ազերսի և ջերմ ազօթքի հետևանան այսպէսով է սանձել հայոց հարցը և հասցրել մինչև այս կէտը կ. Պօլսի Եւրոպա պատրիարքը, երբ Էջմիածնի pontifex maximus-ի իւրաքանչիւր վերջին եպիսկոպոսը հարիւր հազարներով է միշտ խազացել իր բարի օրինակ վահ. Մանկասեռիից բարոյական իրաս առնելով...

Երբ մինչև վերջը լսեցի պատրիարքի պլանը իր հրաժարականի հետ, ակամայ հարց առաջ եկաւ թէ ով կը լինի հարպա իրան արժանի փոխարինողը։ Ներսէսը առաւ երեք մարդի անուն, որոնցից մէկի վրա շատ վիճեցի, այդ երեքից առնելին և առաջինը անուանեց պատրիարքը Զմիւռնիայի առաջնորդ Գաբրիէլին Մուրատեան եպիսկոպոսը։ Յայտնի է, որ նա կավկասեցի է և շատ ճշմարիտ և անխարդախ մի հոգի, թէպէտ գուցէ ոչ շատ աստուածաբան և ոչ էլ եւրոպագէտ... Այս անգամ այսչափը։

Գրիգոր Նիկողոսեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Bohemia» լրագրի խօսքերով, Աւերքիան թագաւորութիւն հրատարակելու խնդիրը բարեյաջող կերպով վճռվելու ճանապարհի վրա է։ Ասում են, որ իշխան Միլանին շատ տեղերից հաւատացնում են, թէ նրա թագաւորական տիտղոս ընդունելը ոչինչ արգելքների չի պատահի, այնպէս որ եթէ սերբական ազգային ժողովը կը հետևի բուխարեական ազգային ժողովին, սերբական թագաւորական հարցը հաստատապէս կը վճռվի։

—Վիէննայից «Politik» լրագրին հեռագրում են, որ Հունգարիա թագաւորը միաժամանակ վիէննա և Բերլին դիմից հարցնելով, թէ արդեօք ախորժելի կը լինի իր այցելութիւնը Բերլինից պատասխան առացաւ, որ կայսրը սանն ժամանակ ուրախ է ողջունել թանգագին հիւրին, բայց ինքն այնքան հաւասն չէ, որ տիրոջ թագաւորին տարվայ այսպիսի ժամանակին այդպիսի երկար ճանապարհորդութիւն սկսել և եթէ նա դիմում է խնդրելով մինչև գարունը յետաձգել այդ ճանապարհորդութիւնը, այդ միայն այն յուսով է, որ նոար ունենայ ողջունել Բերլինում նոյնպէս և թագուհուն, առանց որ և է վնասի նրա առողջութեան համար։

—Լրագիրները հաղորդում են հետևեալը. Գիտոին մօտ ճանաչող անձինքը խոր համոզված են, որ նրա խելագարութիւնը կեղծաւորութիւն է և սում բանտում եղած բոլոր ժամանակը, մինչև այն օրը, երբ պաշտպանութեան պլանը բոլորովին վերջացած էր, նա խելագարութեան ոչ մի նշան չէր ցոյց տալիս։ Ակզբում նա ամեն բան հերքում էր, բայց այն օրից, երբ նա հարկաւոր համարից իրան խելագար ձևացնել, նրա բոլոր գործողութիւնները և գրութիւնները խելագարութեան նշան էին կրում։ Նա մինչև անգամ ծայրայեղութեան էր հասնում։ Բայց այժմ նա և նրա պաշտպանը կատարելապէս համոզվեցան որ այդ կեղծ ձևերը շատ չեն օգնիլ և ահա Գիտոն կրկին իր խելացի ձևերը ընդունեց։ Նա թէ գիշերվանդես և թէ բարձրագէտ բոլորովին առողջ է։ Նրա պաշտպանը խնդիրք առեց դատարանին դատաստանական քննութիւնները նոյեմբերի 1-ից մինչև նոյեմբերի 21-ը յետաձգել։ Դատարանը համաձայնվեց գործը մինչև նոյեմբերի 14-ը յետաձգել։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 նոյեմբերի։ „Новости“ լրագիրը հաղորդում է, որ արդարադատութեան նախարարը հրամայել է լուրը կովկասի կառավարութեան

Fonds A.R.A.M

փոփոխութեան մասին՝ ենթադրված է կովկասը բաժանել վեց շրջանների և զինուորական հրամանատարութիւններին: Կառավարչական հաստատութիւն. Հիմնված է միանաժողով ներքին հարկերի և դատաստանների բաժինը բարելաւելու համար: Նախագահը կօրանուէլն է, անդամները՝ վրաքննող սենատորները, յայտնի բաժիններից ներկայացուցիչները և տեզապի գործին ծանօթ անձինք: Այդ մասնաժողովը կը քննէ 1859 թուին նշանակված յանձնաժողովի աշխատանքը հարկերի վարչութեան առարկայի վերաբերութեամբ, բացի այդ կը քննէ գիմամօնների վճիռները, գիւղատնտեսական հիմնարկութիւնների վերանորոգութեան հարցը և սենատորների ձեռք բերած տեղեկութիւնները: Կառավարութիւնը յանկանում է, որ կապ լինի վարչութեան և հասարակական գործունէութեան միջև: Մի և նոյն ժամանակ սահման դնել նրանց իրաւունքների և պարտականութիւնների միջև: „Новое Время“ և „Новости“ լրագիրները հաղորդում են. ներքին գիւղատնտեսների ծառայութեան ժամանակաշրջանը 10 տարի նշանակել և ոչնչացնել 4 կարգի արտօնութիւնը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 31 հոկտեմբերի: Հոկտեմբերի 30-ին էկսպերտները քննում էին դոյութիւն ունեցող գաղթականութեան կանոնադրութիւնը: Առաջարկված է անցագրերը փոխարինող գաղթականական փոյատիր մտցնել երկու տարով, որով կարելի է ազատ գաղթել և դարձեալ վերադառնալ նախկին բնակութեան տեղը: Խորհրդից հաստատված այդ նախագիծը այսօր ամրողջապէս հրատարակված է: „Правит. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ 1882 թուականի բիւդժեան ծախսերը փոքրացած կը լինեն մինչև 75 միլիոն րուբլի: Տրիգօնների գործը յետաձգված է մինչև դեկտեմբեր: Շերմաշիձեի դատաստանական գործին հասարակութիւնը ներկայ է առանձնով:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 հոկտեմբերի: „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է. հոկտեմբերի 29-ին էկսպերտները ժողովին տակաւ գնել գինին չարկաով և վիդրայով ծախելու համար: Խմիչքների առևտրի վրա հակելը պարտաւորեցուցիչ պէտք է լինի հասարակութեան համար: Այդ հոգութեանը կարող են և հրէաները մասնակցել, եթէ նրանք քնարվեն: Մաքսային տարիֆները վերաքննող յանձնաժողովը հոկտեմբերի 5-ին կը սկսի իր աշխատանքները:

ՓԱՐԻԶ, 29 հոկտեմբերի: Ֆերրիի վիճաբանութիւնը հրաժարական առնչ գամբետտա Գրեվիի հետ խորհրդակցելուց յետոյ անյապաղ ձեռնարկեց նոր մինիստրութեան կազմակերպութեանը:

ԿԱՐԼՍՐՈՒԷ, 30 հոկտեմբերի: Մեծ դուքսը հիւանդութեան պատճառով պետութեան բոլոր գործերի կառավարութիւնը յանձնեց ժառանգ մեծ դուքսին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 հոկտեմբերի: Պետական բանկի 5% առմակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 12 կ., երկրորդ 92 ր. 12 կ., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 91 ր., հինգերորդ 91 ր., ներքին առաջին 5% փոխառութեան առմակը արժէ 220 ր. 75 կ., երկրորդ 215 ր., արևելեան առաջին փոխառութեան առմակը արժէ 90 ր. 5 կ., երկրորդ 90 ր. 12 կ., երրորդ 90 ր., ասկի 7 ր. 64½ կ.: Թուաց 1 ր. Լօնդօնի վրա արժէ 25,81 պէնս, Ամստերդամի վրա 130,50 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 220 մարկ, Փարիզի վրա արժէ 272 ֆրանկ: Բօրսայի արամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը Թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում լինում է 9—11 ժամը:

Ամենայն օր Թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում ընդունում են հիւանդներին հետեւեալ բժիշկները.

Հերցիշ 9—10 ժամը խիրուրգիական, սիֆիլիտիկական և կաշու հիւանդութիւնների: Դանիէլեկով և Լիսից 10—11 ժամը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների: Գավրօնսկի 11—12 ժամը մանկաբարձական և կանանց հիւանդութիւնների: Կուդրինովիչ 12—1 ժամը սիֆիլիտիկական և ներքին հիւանդութիւնների: Բացի այդ Գօրաելովիչ երկուշաբթի օրերը ներքին հիւանդութիւնների: Մինկևիչ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 9—10 խիրուրգիական հիւանդութիւնների: Վերմիշևիչ երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 10—11 ժամը ներքին հիւանդութիւնների: Բաբաջով երեքշաբթի և շաբաթ 10—11 ժամը աչքերի հիւանդութիւնների: Ֆիլիպին և ներքին հիւանդութիւնների: Չարևանց 1-ն չորեքշաբթի օրերը 11—12 ժամը խիրուրգիական, ականջի և բգային հիւանդութիւնների և շաբաթ օրերը սիֆիլիտ միջպետական օրգանների հիւանդութիւնների: Տաբատաձով երկուշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ 11—12 ժամը ներքին հիւանդութիւնների: Կինբժիշկ Րօբրօուլ երկուշաբթի և հինգշաբթի 12—1 ժամը կանանց հիւանդութիւնների:

Օրբելիան առաջի ցաւ ունեցողներին ընդունում է իր տանը ամեն ժամանակ ազքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով: Ամեն օր բացի կիրակիից բժշկանոցի մէջ լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար: Բժշկանոցի դիրեկտօր:

Դ. Լիսիցկի

Եւ ս ա ե ա ն փողոցում տուն № 59. ցանկանում են էլի ընդունել ՖՕՐՏՕՊԵԱՆի վրա սովորող աշակերտներ ամսական 6 ր. վճարով. շաբաթական երեք դասական Մուսաքը հայախիչ է: 4—5

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНІ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

ՐԷՍՏՕՐԱՆ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆԻ ՄՕՏ

Մի նոր տիրոջ ձեռքն անցնելով, սաստիկ է այժմ մի բոլորովին այլ և գնդեցիկ տեսք, ունի ընտիր ճաշեր և ընթրիքներ, նոյնպէս և լաւ խմիչքներ: Գները շատ էժան են

5—20

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲԱՂՆԻՍ

Իվան Մինէյիչ Միրզոեվի որդիների (նախկին թագաւորական բաղնիս, բանեցյալ փողոցի վրա, իշխան Բէբուտովի բաղնիսից վերև): Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 22-ին բացվեցան կանանց և տղամարդկանց հասարակական բաղնիսներ և առանձին հասմնարներ: Առանձին հասարի գինը 80 կ. և 1 ր. ժամը, ընտանեկան հասարը 1 ր. 50 կոպ.:

2—3

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊՐԻԿԱԶՈՒՄ ներկայ 1881 թուականի նոյեմբերի 9-ին լինելու է **ԱՃՈՒՐԲ**, օրէնքով որոշված կրկնաձեռքով երեք օրից յետոյ ծախելու համար միանդ կից **ԵՐԵՔ ԱՆՇԱՐԺ ԿԱՅՔԵՐ**, որոնք գտնվում են Թիֆլիսի 2-դ բաժնում **ԿՕՆՍՈՒԼՍԿԱՅԱ ԵԻ ՆՕՎՕԲԻԲՐՈՒՏՕՎՍԿԱՅԱ ՅԱ** փողոցների վրա և որոնք պատկանում են Առատակի Սօվմանիկ խոյ Աբաեմիչ **ՏԷՐ-ԳՈՒԿԱՍՕՎԻ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԻՆ**· կոչեժակի ասեսոր Գաբրիէլ, կոլեժսկի բէկիսարատոր **ԿՕՆՍՏԱՆՏԻՆԻՆ** և պոռնկական **ԱՐՏԻՄԻԻ և ՍՕԼՕՄՕՆ** տէր-Գուկասօվներին և նրանց քոյր կոլեժսկի ասեսորի կին **ՏԵՐԵԶԱ ՄԱՋԻՐՕՎԻՆ**:

1) Երկու յարկանի տուն սարդափով, կառուցված է այրված աղիւսից, քարից, կրից և գաջից կրաժիտեհ կառուց. 140 քառակուսի սաժէն հողով և այդ տանից կազմի է դռներ բանալ նօվօ-Բէբուտովսկայա փողոցի վրա:

2) Երկյարկանի տուն սարդափով և առանամանիքով, կառուցված նոյն նիւթերից նոյնպիսի կառուցով և 100 քառակուսի սաժէն հողով և 3) երեք յարկանի տուն նոյն նոյնպիսի կառուցով 482 քառակուսի սաժէն հողով և այդ տանից նիւթից կառուցված նոյնպիսի կառուցով նոյնպիսի կազմի է դռներ բանալ նօվօ-Բէբուտովսկայա փողոցի վրա: Ամբողջ պարտքը պրիկազին մինչև կրկնաձեռքի օրը, այսինքն նոյեմբերի 13-ը յիշեալ տների վրա հաշուում է 54,847 ր. 95 կ:

Վերոյիշեալ կալուածները գնել ցանկացողները կարող են տեսնել թէ շինութիւնները, թէ գնահատական ցուցակը պրիկազի մէջ. նոյնպէս և պարտքը փոխանցելու պայմանները: 2—3

Մամուլի տակից գտաւ և վաճառում է կամար **ՏԷՐ-Գաբրիէլեանցի** „РУССКОЕ СЛОВО“—ն ու դասագիրք ասուածբէն լեզուի, հայ գպրոցների համար, **ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ**: Ընդունված է վարժարանի և ուսումնարաններում, նոյնպէս կովկասի և միւս թեմերի ուսումնարանների շատերում: Վաճառում է Թիֆլիսում բացառապէս „Կնոգրօնական“ գրավաճառանոցում: Գինն է 45 կոպէկ: Գումարով գնողներին քանակութեան համեմատ զիջումն կը լինի: Յանկացողները պէտք է ուղղակի դիմեն „Կնոգրօնական“ գրավաճառանոցին. Тифлисъ. «Центральная книжная торговля» 1—7

ԹԻՒՑ ՍԻՐՈՂՆԵՐԸ ԵԻ ՃԱՆԱՉՈՂՆԵՐԸ պէտք է գնեն **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ թէյ լաւ տեսակի ֆունտը 1 ր. 20 կ. և 2 ր. և համեմատն առաջինը 1 ր. 60 կ. հետ և երկրորդը 3 ր. հետ ամեն տեղ **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ**, որպէս զի խանդան Անգլիական խանութի մէջ ծախվող ամեն տեսակ թէյի համեմատական **ԳԵՐԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆԸ**: Բացի այդ Անգլիական խանութը կշռում է **ՄԱՔՈՒՐ** թէյ առանց **ԹՂԹԻ և ԱՐՃԱԽ**: 75—100

ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԻՐԵԱՆ դասեր ընտանիքներում: Հարցնել, **„ՄՇԱԿԻ“** խմբագրութեան մէջ:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

	Գ ա ս ա գ ր ք ե ր՝	
1.	Աղայեանց՝ Ուսումն մայրենի լեզուի, ա. տ. չորր. տիպ.	20 կ.
2.	տէր-Գաբրիէլեան՝ Русское Слово, հինգեր. տիպ.	45 —
3.	կոստանեանց՝ Տաղկաքաղ հրջան ա. (չորեքր)	25 —
4.	— — — հրջան բ. (նոյնպէս)	60 —
5.	— — — հրջան գ. (նոյնպէս)	40 —
6.	— — — գրաբառի հոլովումն	15 —
7.	— — — գրաբառի խոնարհումն	25 —
8.	տէր-Յակոբեանց՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն.	60 —
	Ընթերցանութեան գրքեր՝	
1.	Աղայեանց՝ Անահիտ, հին կրոց.	50 —
2.	Արս. ք. Բագրատունի՝ տասն պատգամք	25 —
3.	տէր-Միքայէլեան՝ Թուխ, Թարգ. Գօդէից	50 —
4.	Լալայեան՝ Ահմէդի ասպրակը	10 —

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ·

Մամուլի տակ են՝ Մանդինեանցի „Նահապետական“ և „Դիւցազնական“ աշխարհնեը և տէր-Գևոնդեանի՝ „Մայրենի լեզու“ երկրորդ տարին:

Շուտով մամուլի տակ կը մանի՝ Սրբազան պատմութիւն հին կտակարանի Հայոցդրու:

Անգլիական երկաթեայ պատենատած ԱՐՕՐՆԵՐ, լեմֆինների պաշտպան Բանասէր Փարրիկայից, ծախվում են գործարանական գներով ՊԻԿՕՎԱՐՕՎԻ և ԳՕԼԴԼԻՒՍՏԻ կանտորայում Թիֆլիսում, Վիկտորիական փողոցի վրա Ընծրուեու գալերէում № 188 12—20 (2)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 2 Ноября 1881 года. Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M

№ 205 Նոյեմբերի 4 (16) 1881 Նոյեմբերի 4 (16) № 205

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի կէս տարվանը 6 րուբլի:
Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում պրկում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Корреспонденціи пишутся на имя
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն ինչում:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
հրատարակիչը քառի 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ խմբագրին. ՆԵՐՔԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գերմանիա. Ֆրանսիա. Ասորւոց-Ողնգարիա. Նամակ թիւրքիայից.— ՀՆՈՒԳԻՐՆԵՐ.—ՑԱՑՏԱՐԱԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ. Նամակ թիւրքիայից.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Հոկտեմբերի 31

Կարդալով ձեր պատուական «Մշակ» լրագրի 203 համարի մէջ տպած պ. Գ. Նիկողոսեանի նամակը, որի մէջ նկարագրած է Թչուառ դրութիւնը կ. Պօլսի որբանոցի և ազեատալի վիճակը որբիկներին, նա մանաւանդ անտանելի չարչարանքը խնամակալ մայրապետ Արբուհի Գալֆայեանի տան և հինգ տարվայ ընթացքում, ոչ սակաւ արտասուք թափվեցան իմ աչքերից, նրա համար, որ ես անձնէնուատ եմ բարեգործելու զառնագոյն վիճակը ողորմելի որբիկներուն. Միայն կարող եմ նուիրել նրանց իմ ծնողից նշանակած իմ ծննդեան օրվայ ծախսի համար երեք րուբլի և խառատանալով իւրաքանչիւր տարի 31 հոկտեմբերի առաքել յիշեալ որբանոցի տաների համար երեք րուբլի որով գոնէ փոքր ինչ նպաստ կը լինի իմ ազգի անանխրունջ որբերուն:

Ուստի առաջարկելով երեք րուբլի, խնդրեմ ձեզ՝ ողորմած աչք, բարեհաճիլ առաքել այս չնչին դրամը առաքինի մայրապետ Արբուհի Գալֆայեանին:

Աշակերտուհի Ս. Գայանեան օրիորդաց ուսումնարանի

Շուշանիկ Առուանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մինչև այժմ մեր խմբագրութեան մէջ պ. Փիւրքճեանի ֆօտօգրաֆիական ժողովածուի համար հաւաքված բոլոր փողերը արդէն յանձնեցինք պ. Փիւրքճեանին, իսկ այսօր կրկին ուղեցինք մի 20 րուբլ պարունին յանձնելու, որ բաժանը կարակուրտից պ. բժիշկ Միրիմանեանցից հաւաքել նամակով «Որովհետև այժմ հիմնվել է Թիֆլիսի մէջ բարեգործական ընկերութիւնը, որի նպատակն է ի միջի այլոց ողնել և հիւանդներին, այդ պատճառով խնդրեմ այն 25 րուբլ դուամարից, որ մնում է խմբագրութեան մէջ, որ ուղարկել էի անցեալ տարի յօգուտ բժշկական օգնութեան կոմիտեի, որ գժբազդաբար չը կայացաւ, 5 րուբլ տաք վերոյիշեալ ընկերութեանը, անդամական վճարը 1882 թի համար, իսկ 20 րուբլ յանձնէք պ. Փիւրքճեանին ուղարկելու ինձ Ախլի աւերակների ժողովածուն»

—

Շատ տեղերից համակրական նամակներ ենք առանում մեր առաջնորդող յօդուածի առիթով Էջմիածնի «Արարատ» ամսագրի դէմ ուղղված, ի միջի այլոց մեր բարեկամներից մէկը մեզ գրում է. «Վերջապէս պէտք է վերջ դնել մեր եկեղեցականների անկարգութիւններին. իմ խորին համակրութիւնն ընդունեցէք ձեր առաջնորդող յօդուածի համար. Շատ լաւ էք մատնել դատաստանի կանչել այն ամբաստիրը, որի դէմվին է անհնազանդ մատնութիւնը»

—

Մի ուրիշ խնդրում է մեզ յայտնել հետեւեալը. «Արդէն վերջացրել եմ Դիլիջնա անպլիական մատենագրի «Малютка Тимъ» մանկական գրքոյկի թարգմանութիւնը, ուստի խնդրեմ յայտնէք պ. պ. թարգմանիչներին, որպէս զի ձեռնամուխ չը լինեն երկրորդ անգամ թարգմանելու նոյն հեղինակութիւնը»

—

ԿԱՂՋԻԱՆԻՑ մեզ գրում են, որ հոկտեմբերի 23-ին սկսեց այդտեղ հեղեղանման անձրև գալ և առաւ 24-ին և 25-ին նոյն ամբ ձիւն եկաւ. Դեռ ծառերը կանաչ էին և ձիւնը նոսեց նրանց վրա և չատ վնաս տուեց այգիներին, ջարդելով ծառերի ճիւղերը. Այդ վնասի պատճառով, ինչպէս կարծում է Թղթակիցը, միւս տարի մրգեղէնի բերքը չատ սակաւ կը լինի. Կազդուրանի բնակիչների մեծ մասը պարապում են այգեգործութեամբ, իսկ վաճառականութեամբ պարապում են միայն եկողները և ոչ թէ բնիկ հայերը:

—

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ մեզ գրում են, որ պ. Ա. Անանով ի յիշատակ իր հանգուցեալ որդու Նուբերից Քութայիսի ծխական հայոց դպրոցին 500 րուբլ. Մեր Թղթակիցը մեզ գրում է որ Քութայիսում չատ ցուրտ է անում այժմ, շրջակայ սարերի վրա ձիւն է գալիս, իսկ քաղաքում հինգ օր չարունակ անձրև է գալիս. Մթերքների գները բարձրացան:

—

Ֆրանսիական օպէրէտային խումբը այսօր, չորեքշաբթի օր, ներկայացումն կը տայ Արծրունու թատրօնում. Թատրօնը թէև լի չէ լինում այդ ներկայացումներին, բայց մեծ մասամբ գալիս է թատրօն Թիֆլիսի այլ և այլ ազգութիւններին պատկանող ամենաընտիր հասարակութիւնը. Ֆրանսիական խմբի ներկայացումները մեծ զուարճութիւն են պատճառում հանդիսականներին:

—

ՉԻՐԱՑԵԼԻՑ մեզ գրում են. «Հասարակ գիւղը իր շրջակայ տաս հատ փոքրիկ գիւղերով, 500 ծխից բազկացած, մի չատ յարմար կենտրոն է ուսումնարանի համար. Կլիման ամեն կողմից գեղեցիկ է այստեղ և առողջարար. Բայց 500 տուներից բազկացած հայ ազգաբնակութիւնից միայն 50 աշակերտ կայ մեր դպրոցում, մնացած մանուկները պարապ թափառում են գիւղերի փողոցներում. Աղքատութիւնը և տգիտութիւնը պատճառ են անտարբերութեան դէպի ուսումը. Իսկ աղքատութեան պատճառը հողաբաժնի պակասութիւնն է և մարդկանց պարապութիւնը.»

—

Մեզ խնդրում են տալ հետեւեալը. «Այն մեծապատիւ պարոններին և արժանապատիւ հայրերին, որոնց մօտ գանվում է «Նկարն գոկտոր Ամիրիկացու խորհրդածութիւններ» գրքից, խնդրում եմ աշխատեն վճառել և գրամները հասցնեն ինձ հետեւեալ հասցէով. Тифлисъ, священнику Григору Мандакуни, на Авлабарской Метехской улицѣ.»

—

Ուրիշ նամակի մը մէջ կը կարդանք. «Սեպտեմբ. 16-ին անպատիւ կերպով աշակերտները դուրս հանուեցան, գրեթէ վռնտուեցան, առանց գոնէ անունց մի երկու խօսք ընելու. առանց գոնէ խրատ տալու աշակերտաց որ դպրոցը գոցուելէ վերջը իրենց ժամերը պարապ չանցնեն.—Սեպտ. 20 և 27-ին վարժապետանոցի դռները աճապարդի հանեցին անարգաբար. Ցեղացի վարժապետները, որ վարժապետանոցի առջի օրերը տեսած էին, աշակերտները որ չորս տարի առաջ ուրախութեամբ այդ յարկը մտած և այդ գրասեղաններու վրայ կը մեծնային, ամենքն ալ ահաւոր էին և կուլային, չենք կարող նկարագրել այդ տեսարանը.»—

Դարձեալ ուրիշ նամակի մը մէջ կը կարդանք գիշերօթիկ աշակերտաց մասին (այս գիշերօթիկները Արարատեան ընկերութիւնը վանայ շրջակայ գիւղերէն ժողոված էր, գալ տարի դասատու պիտի ըլլային, և մինչև այ Տիգրանակերտէն բերել տուած էր Արարատեանը). «Անդրէաս, Շահէն, և Խրօեան իրենց տեղերը վերադարձած են. Այս վերջինը առաւօտը դեռ ոչինչ կերած, առանց հետը հաց առնելու լալով մեկնած է սերբանդակին հետ մինչև Ալիբ անօթի քալելով (Ալգետանէն Ալիբ 6 ժամ է) —իսկ Տիգրանը հիւանդացած է, բոլորովին անխնամ թողուած. Ինքը Սարգիսեանէն բժիշկ մը բերել խնդրած էր, բայց այս վերջինը մերժողական պատասխան տուած էր. Ծախք ընենք քեզի բժիշկ մ'ալ բերենք.— Սենեկի մը մէջ դրած են. ոչ լոյս կայ, ոչ մոքուր օդ, այն ապականած սենեկին մէջ, զոր մինաէրի մը վրայ ձգած են, լաւ է որ կապրի.»—

Ահա այսպէս սարքերով աշխատելու է, առանց արդիւնքներ ձեռք բերելու համար. Մխիթարական կէտ մը կայ. երբ առաջին անգամ վարժապետանոցը Արարատեան ընկերութիւնը բանալ կուզէր վանայ մէջ, ազգային իշխանութեան կողմէ ընդդիմադրութիւն կար, և ոչ իսկ կուզէին ծանուցում ընել եկեղեցին, իսկ այսօր բոլորովին փոխուած, ժողովուրդը կը յուզի, կուզէ որչափ որ կրնայ դրամական օգնութիւն ընել որ վարժապետանոցը կանգուն

Fonds A.R.A.M

Լսում ենք որ Թիֆլիսի վրաց թատրոնական խումբը կրկին անցնելու է Արծրունու թատրոն, այդտեղ իր ներկայացումները շարունակելու համար։

—

Երեանում հրատարակվող «Պահակ» լրագրում, հոկտեմբերի 23-ի համարի մէջ, կարդում ենք հետևեալ հեռագիրը Էջմիածնից ստացած և տպագրված Մոկսիան Գէորգեանի անունով «Երէկ երեկոյեան ժամը եօթին, եղբօրս Բարդուղիմէոս վարդապետի վրա տաս հոգի թուրանդչի յարձակվելով, ձեռները կապել են և բարբարոս կերպով թակելով, տարան, ասում են, Խոմիրզապ։ Այդ հրէշաւոր անցքի մասին, մենք էլ ստացանք մի քանի թղթակցութիւններ, որ կաչխատենք հրատարակել «Մշակի» հետևեալ համարներից մինում։

—

Ասում են որ Բարդուղիմէոս վարդապետ Գէորգեանի պատժելու պատճառն այն էր, որ այդ վարդապետը խիստ բողոքներ է գրել էջմիածնում գործվող զեղծումների դէմ և աներկիւղ կերպով իր առարքութեամբ ներկայացրել է այդ բողոքները վեհափառին, Սինոդին և պրոկուրօրին։ Այդ բողոքներից մինը տպված է «Պահակի» մէջ, նոյնպէս ուղարկված է մեր խմբագրութեանը, մեր լրագրի էջերում տպագրվելու համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

—

Իշխան Բիսմարկ այն գործիչներից չէ, որոնց յուսահատեցնում է առաջին պատահած անաջողութիւնը։ Նա գիտէ օգտվել գործերի ամենաանյարմար դրութիւնից և հաստատ պահպանում է մի անգամ իր մըտածած պրօգրամը, ինչպէս և լինեն շրջապատող քաղաքական պայմանները։ Ընտրութիւնները, որոնց պատճառով կառավարութիւնը այդչափ մեծ ծախսեր արաւ, պետական կանոնների ներքին քաղաքականութեան համար տեսակ հեռանքներ ունեցան։ Ցանկացած կառավարչական մեծամասնութիւն, իրիմեան գլուխ կը կանգնի տեղական ուժերով աշխատելու. փորձուզալանին կը հետագրէն որ երէկ իրենց հետ գործէ։— Այս երևոյթը բաւական է ցոյց տալ թէ ինչ աստիճան օգտակար էֆեդալական ուժեր պատրաստել, և Վարաուեան ընկերութիւնը, որ այդ ուժերը պատրաստել իրեն նպատակ ունէր, բաւական յաջողած է վանայ մէջ։— Իրիմեան գրքոյկ, վանեցիք և կ. Պոլսէն անունք որ վարժապետանոցի շարունակութիւնը կը փափագին, փութալու պէտք ալ ունին։—

Եթէ կ. Պոլսէն ամենք զանազան իմաստակական պատճառաբանութեամբք կուզեն որ հայ ազգը վանի վրայ ուշադրութիւն չը դարձնէ, օտարականք մեզմէ լաւ հասկցած են թէ նոքա որքան կուզեն հայ ազգին մէջ գործ տեսնել, պէտք է վանեցւոց դաստիարակութիւնը իրենք ստանձնեն։— Ձիզուիթներն արդէն վան հասած են և հոն կուզեն մեծագոյն գործել. դրամ ունեն, պաշտպանութիւն ունեն, զօրութիւն ունեն։— Մեծ վարժարան մը բանալու կաշխատին, և մեր վարժապետանոցի փակումովը իրենց գործը շատ կը դիւրանայ։ Արդէն ամերիկացի միսիոնարք ալ երկար ատեն է վան են և անոնք ալ կարողութեան տէր մարդեր են։ Ներկայիս է մեզ անտարբեր կենալ և թողուլ որ Հայաստանի սրտին մէջ օտարազգիները կրթեն մեր ապագայ սերունդը. ինչ բարձր կրթութիւն ալ տան, անշուշտ ազգային ոգւով չէ, և միթէ մենք կարող չենք ուժերնիս միացնելով այդ կրթութիւնը մենք տանք, և մեր ազգի ապագան մենք մեր ձեռքով պատրաստենք և չէ թէ թողունք օտարներուն։ Այս կէտին վրայ ուշադրութիւն ընելու ենք, ուրիշ նամակ մը թերևս յիշեցնենք թէ ինչ էր վարժապետանոցի կաչումը և թէ ներկայիս է հայ ազգին որ թող տայ այդ հաստատութեան աւերակաց վրայ օտարականք չենք բարձրացնեն։—

Հայաստանի բարեկարգութեանց խնդրոյն վրայ շարունակ տարաձայնութիւններ կան, բայց ոչինչ իրական։ «Ֆառ» կը հաղորդէր թէ գանձային բարեկարգութեանց խնդրէն վերջը պիտի դայ Հայաստանի բարեկարգութեանց հարցը։— «Մասիս» կրսէ թէ քօմիսէր մը Հայաստան խրկելու առաջարկը հաստատ կը մնայ դեռ, քօմիսէրն քրիստոնեայ ընկեր մը տալու պայմանաւ։ Եւրոպայէն կը հաղորդեն թէ Անգղիա վերստին եւրոպական ակրութեանց աշխատութիւնը այս հարցին վրայ պիտի հրաւիրէ. այս անգամ դիտողութեան կէտ մը կայ, սա է թէ այժմ փոքր-Ասիոյ քրիստոնեայ իւլամ ժողովրդոց վիճակի բարւոքման վրայ է խօսքը։ —Բայց մեր առած տեղեկութիւնները, զոր նախապէս ալ հաղորդած ենք, ասկայն սխալ ըլլալուն նշան մը չը տեսանք դժբաղդաբար։ —Այս ձմեռ բան մը պիտի չըլլայ։—

Եթէ տէրութիւնք մեզի համար բան մը չընեն, մենք մեզի ընելիք ունենք, քանդելու ամիսներ են։—Պատրիարքական առձնագար։—Իրաւցնէ մեր լրագիրներուն մէջ յայտնի որոշ բան մը չը տեսնուիր, բայց այս տեղի գործերուն լեզուէն հասկցողները դիւրաւ կը նշմարեն, որ պատրիարքը հրաժարեցնելու ջանքերը վերստին սկսած են, և այս անգամ յաջողութեան բաւական վստահութիւն ունենալով։—Ազգային ժողովին մէջ պատրիարքի հակառակորդաց թիւը կը տառապանայ, և շատերը որ ի նպաստ պատրիարքի քուէ կուտան, չուզելով է, ժողովուրդէն կը վախնան։— Պատրիարքին բարեկամաց և հակառակորդաց գլխաւորներուն ոմանց հետ այս նիւթին վրայ տեսակցեցանք, առաջիններէն շատ վշտացած կը տեսնենք, իսկ միւսները այնպէս կը կարծեն թէ պատրիարքի անկումը շատ չուշանար, քանի մը շաբաթուան խօսք է կըսեն։—Բաւ մը, զոր երկար տեսեր է մոռցած էինք, սկսանք ազգային երեսփոխանաց ոմանց բերնէն լսել—պատրիարքեան ե՞ս, թէ հակապատրիարքեան։

Հայ ժողովուրդը Ներսէս սրբազանի կողմնակից է, ուստի ժողովրդի սէրը պակսեցնելու աշխատելու է, և ասոր համար պատրիարքին ուղնեցած թերութիւնները, գործած փոքր ինչ սխալները խոշորացոյցով ժողովուրդին սկսած են ցոյց տալ։

Պատրիարքին հակառակորդք մասամբ նախանձառներ են, մասամբ բարեմիտներ են որք կը կարծեն թէ պատրիարքին հեռանալը գործոց դըրութեան վերաքննութիւնը այդ ընտրութիւնը կատարելապէս կանոնաւոր չեն։

Հոկտեմբերի 31-ի նիստին պատգամաւորների ժողովը շարունակում էր պատգամաւորների ընտրութեան վերաքննութիւնը։ Գամբետտայի ընտրութիւնը հաստատվեցաւ, որովհետև նրա դէմ բողոքը ստորագրված չէր։ Այնուհետև նախագահը յայտնեց, որ Ցօնի Բէվիլիօն մտադիր է խօսել Գամբետտայի ընտրութեան մասին։ Ցիշեալ պատգամաւորը ասեց մօտաւորապէս հետևեալը. «Իմ պատասխանութիւնն է յայտնել կարծիքս, բայց խոստանում եմ շափաւոր լինել։ Պաշտօնական կանդիդատութեան նշանաւոր դեր էր կատարում Գամբետտայի ընտրութեան ժամանակ։ Ընտրողական ժողովի ժամանակ թաղապետը նրա կողքին էր կանգնած։ Դա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պաշտօնական ձնշումն։ Քուէարկութեան ժամանակ պոլիցիականները հետապրին հաստատութեանը դահլիճից և ձայների հաշվելը փակված սենեակի մէջ կատարվեցաւ։ Բայց ես կը թողնեմ այդ փաստերը և կը խօսեմ գլխաւորապէս նրանց բարոյական նշանակութեան մասին։ Այժմեան ընտրութիւնների ժամանակ դէմ առ դէմ կանգնեցան Հանրապետական երկու տեսակ քաղաքականութիւններ։ Միապետական ծագում ունեցող Հանրապետական քաղաքականութիւն, որ յարձակողական բնաւորութիւն ունէր՝ դա իմ հակառակորդի քաղաքականութիւնն էր, և ազատ քաղաքականութիւն։ Մենք միայն վերջին քաղաքականութիւնն ենք ճանաչում, որ մտցրած է Բելվիլի նախագծի մէջ 1869 թուականին և որից հրաժարվեցաւ նրա հեղինակը։ Միայն այդ նախագծին հաւատարիմ, մենք ընդունեցինք Գամբետտայի կանդիդատութիւնը։ Մեր ժողովների ժամանակ ոչ ոք այդ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Պատգամաւորների ժողովի անդամների թիւը համարվում է 557, բայց իսկապէս ներկայումս միայն 540 անդամներ կան, որովհետև նրանցից մի քանիսը ընտրված են մի անգամից մի քանի նահանգներում։ Ժամանակաւոր նախագահի ընտրութեան ընթացքում 176 պատգամաւորներ չէին մասնակցում։ 176 պատգամաւորներ։ «Հավասի» ընկերութեան տեղեկութիւնների համեմատ նոր ժնիսատութեան մէջ կան 84 կողմնակից Ֆինանսների, իսկ Ֆրէյսինէ պատերազմական մինիստրի պաշտօնը, Ժիւլ Ֆերրի գործել ժողովրդական լաւատեսութեան մինիստր կը լինի։ Բրիսօն ատիպված կը լինի բաւականանալ պատգամաւորների ժողովի նախագահի պաշտօնով։ Ասում են, որ Գամբետտա նոր մինիստրութիւնը կազմելուց յետոյ ժամանակաւորապէս կը դադարեցնէ պատգամաւորների ժողովի նստաշրջանները, որպէս զի ժամանակ տայ իր կառավարութեանը գործերի դրութեան հետ լաւ ծանօթանալու համար։ Գամբետտա բոլորովին չի նախագահի պատգամաւորների ժողովի նիստերին, որպէս զի ցոյց տայ, թէ ինքը պատրաստվում է մինիստրութիւն կազմակերպել։ Մանաւանդ, որ ինքն յանձնված էր Գամբետտայի ընտրութեան վերաքննութիւնը այդ ընտրութիւնը կատարելապէս կանոնաւոր յայտնեց։

Հոկտեմբերի 31-ի նիստին պատգամաւորների ժողովը շարունակում էր պատգամաւորների ընտրութեան վերաքննութիւնը։ Գամբետտայի ընտրութիւնը հաստատվեցաւ, որովհետև նրա դէմ բողոքը ստորագրված չէր։ Այնուհետև նախագահը յայտնեց, որ Ցօնի Բէվիլիօն մտադիր է խօսել Գամբետտայի ընտրութեան մասին։ Ցիշեալ պատգամաւորը ասեց մօտաւորապէս հետևեալը. «Իմ պատասխանութիւնն է յայտնել կարծիքս, բայց խոստանում եմ շափաւոր լինել։ Պաշտօնական կանդիդատութեան նշանաւոր դեր էր կատարում Գամբետտայի ընտրութեան ժամանակ։ Ընտրողական ժողովի ժամանակ թաղապետը նրա կողքին էր կանգնած։ Դա ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ պաշտօնական ձնշումն։ Քուէարկութեան ժամանակ պոլիցիականները հետապրին հաստատութեանը դահլիճից և ձայների հաշվելը փակված սենեակի մէջ կատարվեցաւ։ Բայց ես կը թողնեմ այդ փաստերը և կը խօսեմ գլխաւորապէս նրանց բարոյական նշանակութեան մասին։ Այժմեան ընտրութիւնների ժամանակ դէմ առ դէմ կանգնեցան Հանրապետական երկու տեսակ քաղաքականութիւններ։ Միապետական ծագում ունեցող Հանրապետական քաղաքականութիւն, որ յարձակողական բնաւորութիւն ունէր՝ դա իմ հակառակորդի քաղաքականութիւնն էր, և ազատ քաղաքականութիւն։ Մենք միայն վերջին քաղաքականութիւնն ենք ճանաչում, որ մտցրած է Բելվիլի նախագծի մէջ 1869 թուականին և որից հրաժարվեցաւ նրա հեղինակը։ Միայն այդ նախագծին հաւատարիմ, մենք ընդունեցինք Գամբետտայի կանդիդատութիւնը։ Մեր ժողովների ժամանակ ոչ ոք այդ

ես կերայ ազգին սառնները, ես փակեցի վարժապետանոցը, ես ծախեցի ժողովուրդը. ամեն ոճիր ես գործեցի, ես այսպէս պատրիարք եմ, եթէ կուզէք կը մնամ, եթէ չէք ուզեր կը հրաժարիմ։—Ժողովրդեան մէջ յուզման ցոյցեր, բարկութեան նշաններ, պ. փափազեան կը յայտարարէ թէ ինքն իշխանական ոգւով չէ որ հարցում կընէ, բայց պատրիարքն ալ այս կերպով պէտք չէ պատասխանէ։ Փափազեան կուզէ մխիթարել, պատրիարքը կը կանչէ ետևէն, որ եկաւ նրա տեղ, եթէ վատ չեմ, եկաւ պատասխաններս մոխիրը։ Փափազեան կուզայ կը նստի քիչ մը և կերթայ. երեսփոխանք ոմանք կը սկսին կամաց կամաց իրարու զգնել ձեռքի առակ, դպրոցի աղոց պէս. ժողովքը ալեկոծեալ, վատահութիւն մը կը յայտնէ պատրիարքին, պատրիարքը կը մխիթարի, ժողովքը կը ցրուի, վաս ապատարութիւն մը կը մնայ։

Պատրիարք սրբազանին թերութիւնը այն է որ ինքզինքը չը կրնար զսպել շատ անգամ. ժողովի մը գլուխ եղողը, ժողովքի մը կառավարողը իր անձին սէրը ըլլալու է, և շատ համբերութիւն ունենալու է։ Պատրիարքը չը կրնար ազգային ժողովքէն անցնիլ, չը կրնար զայն արհամարհել, որովհետև իր իշխանութիւնը այդ ժողովքէն առած է, և ամենաճամր պարագայներու մէջ «ժողովքին կամքը, որ ազգին կամքն է, այս է,» ըսելով գործ տեսած է, ուստի այդ ժողովքի հետ վարուելու է։ Անոնց ժողովքի մէջ բարեկամ ալ, թշնամի ալ կը գտնուի։ Բայց միւս կողմէ պատրիարքն ալ ժողովական վիճակի մէջ պէտք չէ նկատենք և պէտք է գիտնք թէ որքան տարիներ են կաշխատի, ամեն կողմէ խոչընդոտներու, գեղապատաց կողմէ անտարբերութեան դէմ. դրամ չը կայ, պատրիարքարանի արձանութիւնը խեղճ, և առանց մարդու, առանց գրաստի, առաց մեծ աջակիցներու աւելի ինչ կարող էր ընել, հիւանդ, ակար անձ մը։

Հայկակ

Fonds A.R.A.M

Fonds A.R.A.M

ՆԱՄԱԿ ՓԻԼԻՓՓՈՍԵՑՈՒՆ

Ի. Փիլիպպոսեան. 20 հատոր. Լոնդոն և Պետերբուրգ. Ա. Ֆ. Մարքս. 1881-ի տասներորդ հատորը, որ «Նոր տարուան պատկառելի նուէր» է կոչում ինքնին, ամենայն իրաւամբ կարող է այդ անունը կրել։ Ամենայն ինչ, որ ընդհանրապէս կարելի է ասել այդ հատորի մասին, ասուած է արդէն նախորդ հատորների մասին։ Ամենայն ինչ, որ կարելի է գովել այդ հատորի մասին, գովուած է արդէն նախորդ հատորների մասին։ Ամենայն ինչ, որ կարելի է ասել այդ հատորի մասին, ասելի

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 30% ԼԻԱՆ ՔԱՆ ԹԷ ՈՒՐԻՇ ՏԵՂ. Մեր բարեբարեկամներ, կօնֆեկտներ, **ԿԱԿԱՕ**, բրինձ, ԱՄԱՆԵՂԷՆ, բօկալներ, թեասեր, երես լուսնալու ամաններ, չայնիկներ, ԹԱԺԱԿՆԵՐ, կերակրի ամաններ (сухая), մանուշականեր, ԿՈՂՊԿԷՔՆԵՐ, ԴԱՆԱԿՆԵՐ, գդալներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, թուղթ, մատիտներ, տետրակներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ԲԼՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, պլօմբներ, ՄԱՀԱՃԱԿԱԼՆԵՐ, ՀԱԴՈՒՍՏ, պրիկօ, պատկա, գուլպաներ, ԹԱՄԲԵՐ, ՊՕՐՏ-ՎԷՅՆ, խաթեր, կօնեակ և այլն թէժ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻԱՄԲ ՎԱՃԱՌՈՒԿԱՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊՈՒԴՐ 44 ք., 46 ք., 48 ք., 50 ք., 52 ք., 54 ք., և այլն։ Այդ բոլորը կարելի է գտնել **ԱՆԳԼ ԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

Մի և նոյն տեղը էժան գնով. ՇԷՐՆԻՑ մանգնգիա, խոտոր ՅԱՐԱԻԻ գէմ, ԽԻՆԱՑԻ դինի ջերմի դէմ, կարբոլեան ՓՕՇԻ, հեղուկ և ՍԱՊՕՆ, բժշկական թուղթ վասերկլօզեմի համար, պարսկական փոշի։

97—100

ՌՈՒՍԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ կրակի դէմ ապահովում է շինութիւններ, ապրանքներ, պահեստներ, գործատուններ, դիւզական շինութիւններ և մշակների կովկասի համար գործակատար Ա. Ա. ԲԵԺԱՆԲԵԿ։ Գրասենեակը գտնվում է Երևանեան հրապարակի վրա քաղաքային տան մէջ առաւօտեան 10—2 ժամը և երեկոյեան 6—8 ամեն օր։ ՓՈԽ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐ. Քութայիսում Հ. Գ. ԲՀԺԱՆԲԵԿ, փոթի ի. գ. ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆ, Ախալցխա Գ. ՋԱՔԱԼԲԱՇԵՎ։ Նոյն տեղը ապահովում են ներքին 5% առաջին և երկրորդ փոխադրութեան ՏՈՄՍԱԿՆԵՐԸ 55 կ. Ս. Պետերբուրգի ի. վ. ԻՒՆԿԵՐ բանկային տան յանձնարարութեամբ։ (Հ. 2.)

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Հայոց ուսուցիչներաց ծրագրի միութեան տարին վախց է, որ գրազեցնում է մեր ուսուցիչների վարչութիւններին և ուսուցիչներին. բայց և այնպէս ցայսօր գնա չէ կազմված և հոգևոր իշխանութիւնից չէ վաւերացրած մի այնպիսի ծրագիր, որին պատասխանված լինէին հետևելու մեր ուսուցիչները։

Սրանից առաջ եկած բոլոր անյարմարութիւնները ի նկատի առնելով, Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի ուսուցչական խորհուրդը որոշեց քննութեան առնել ճեմարանի ծրագիրը և կազմել մի այնպիսին, որ ընդհանուր գծագրութեամբ յարմար լինէր մեր բոլոր ուսուցիչներին։

Որպէս զի այս ծանր գործը կատարեալ յաջողութիւն ունենայ, հարկաւոր է մեր ազգային ուսուցիչաց ուսուցչական խորհուրդներին և առհասարակ մեր ազգային լուսաւորութեան նպաստող մեր ազգային լուսաւորութեան խնդրով զբաղվողների կարծիքները և ցանկութիւնները իմանալ։

Ուստի ի կողմանէ ճեմարանի խորհրդի պատիւ ունիմ դիմելու մեր բոլոր ուսուցիչաց ուսուցչական խորհուրդներին և ազգային լուսաւորութեան նպաստաւոր անձանց, խնդրելով մինչև առաջիկայ յունվարի 1-ը բարեհաճել ուղարկել յանուն ճեմարանի կամ պատասխատ ծրագիրներ և կամ յայտնել իւրեանց հայեացքները և պահանջները ազգային ուսուցչարանից։

Ցաջայոյս եմ, որ ճեմարանիս խորհրդի առաջարկութիւնը սիրով կընդունվի և օգնութեամբ ազգային լուսաւորութեան առաքելութեամբ բոլոր գործող անձանց միջոց կը առանձք լրացնելու մեր բոլոր ուսուցչարանաց փափագը։

Տեսուչ ճեմարանի Ա. Նահապետեան

1881 թ. 24 հոկտեմբերի

Ս. Էջմիածին 1—1

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

Հիւանդների ընդունելութիւնը թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում լինում է 9—11 ժամը։

Ամենայն օր թիֆլիսի քաղաքային բժշկանոցում ընդունում են հիւանդներին հետևեալ բժիշկները.

Ն ե ր կ ու շ ա բ թ ի 9—10 ժամը խոտորդիական, սիֆիլիտիկական և կաշու հիւանդութիւններ։ **Դ ա ն ի ե լ ե ա կ օ վ և Լ ի ս ի ց կ ի 10—11** ժամը ներքին և ջղային հիւանդութիւնների։ **Գ ա վ ր օ ն ս կ ի 11—12** ժամը մանկաբարձական և կանանց հիւանդութիւնների։ **Կ ու գ ե լ չ ե օ վ ի չ 12—1** ժամը սիֆիլիտիկական և ներքին հիւանդութիւնների։ **Բացի այդ Գ օ ր ա լ վ ի չ** երկուշաբթի օրերը ներքին հիւանդութիւնների։ **Մ ի ն կ ե վ ի չ** երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 9—10 խոտորդիական հիւանդութիւնների։ **Վ ե ր մ իշ ե վ** կան հիւանդութիւնների։ **Ե ր ի ց կ ի** երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը 10—11 ժամը ներքին հիւանդութիւնների։ **Ր է մ խ** երեքշաբթի և շաբաթ 10—11 ժամը աչքերի հիւանդութիւնների։ **Բ ա բ ա յ և վ** երեքշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը ջղային և ներքին հիւանդութիւնների։ **Ֆ ի ւ շ ա ն ց** 1-ն չորեքշաբթի օրերը 11—12 ժամը խոտորդիական, ականջի և բգային հիւանդութիւնների և շաբաթ օրերը սիֆիլիտիկական մզապիւնեահատական օգանների հիւանդութիւնների։ **Տ ա ր խ ա ն օ վ** երկուշաբթի, չորեքշաբթի և շաբաթ 11—12 ժամը ներքին հիւանդութիւնների։ **Կ ի ն բժիշկ Ր օ խ ր ո ւ լ** երկուշաբթի և հինգշաբթի 12—1 ժամը կանանց հիւանդութիւնների։

Օ ր ե խ ա առաջի յաւ ունեցողներին ընդունում է իր տանը ամեն առաւոտ աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի առաջոյով։ **Ա մ ե ն օ ր** բացի կիրակիից բժշկանոցի մէջ լինում է մանկաբարձ կինհիւանդ կանանց ընդունելու համար։ Բժշկանոցի դիրեկտոր։

Դ. Լիսիկով

Ե լ ի ս ա վ ե տ ա ն փողոցումառն № 59. ցանկանում են էլի ընդունել ՅՕՐՏՕ-ՊԵԱՆԻ վրա սովորող աշակերտներ։ ամսականը 6 ր. վճարով. շաբաթական մի դասՄուտքը հայաթիցն է։ 5-5

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ“
Д. Григорія АРЦРУНІ
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

ՐԷՍՏՕՐԱՆԸ

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆՄՕՏ

Մի նոր սիրող ձեռքն անելով, սատցել է այժմ մի բոլորովին այլ գեղեցիկ տեսակ, ունի ընտիր ձայր և ընթրիքներ, նոյնպէս և լաւ ինջուներ։ Գները շատ էժան են

6-20

ՀԱՆՁԱՑԻՆ ԲԱՂՆԻ

Իվան Մինեցիւջ Մելջոնեվի Որերանց (նախկին թեատրատրական բաղնիս, մնացած փողոցի վրա, իշխան Բէբուտովի դնեցից վեր)։ Հինգշաբթի, հոկտեմբեր 22-ին բացվելան կանանց և տղամարդկանց հասարակական բաղնիսներ և առանձին համարներ։ Առանձին համարի գինը 0 կ. և 1 ր. ժամը, ընտանեկան համարը ր. 50 կոպ.։

3—3

Մ ա մ ու լ ի ամեից գուրս եկաւ և վաճառվում է համար **Տ է ր-Գ ա բ ր ի ե ա ն ց ի** „РУССКОЕ СЛОВО“—**Ն ո ր դ ա ս ա գ ի ր ք ա ռ ա ւ ե ր է ն** լեզուի, հայ պատոցների համար, **Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ Տ Գ Ա Գ Ր Ո Ի Թ Ի Ւ Ն**։ Ընդունված է վարժարանի և իմաստասիրական և երեւանայ թեմերի հայոց բոլոր ուսումնարաններում, նոյնպէս կովկասի և մեւս թեմերի ուսումնարաններից շատերում։ Վաճառվում է թիֆլիսում բացառապէս „Կնտրօնական“ դրավաճառանոցում։ Գինն է 45 կոպէկ։ Գումարով գնողներին քանակութեան համեմատ զիջումներ կը լինին։ Յանկացողները պէտք է ուղղակի դիմեն „Կնդրօնական“ գրավաճառանոցին. Тифлисъ. «Центральная книжная торговля»

2—7

Թ Ե Յ Ս Ի Ր Ո Ղ Ն Ե Ր Ը Ե Ւ Ձ Ն Ա Ձ Ո Ղ Ն Ե Ր Ը պէտք է գնեն **Ա Ն Գ Լ Ի Ա Կ Ա Ն Խ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի** մէջ թէյ լաւ տեսակի ֆունտը 1 ր. 20 կ. և 2 ր. և համեմատաբար առաջինը 1 ր. 60 կ. հետ և երկրորդը 3 ր. հետ ամեն տեսակ **Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ**, որպէս զի իմանան անպիտան խանութի մէջ ծախվող ամեն տեսակ թէյի համեմատական **Գ Ե Ր Ա Զ Ա Ն Ց Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ը**։ Բացի այդ անպիտան խանութը կշռում է **Մ Ա Ք Ո Ւ Ի Ր** թէյ առանց **Թ Ղ Թ Ի** և **Ա Ր Ճ Ա Ի**։

76—100

ՀԱՑՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ դասեր ընտանիքներում։ ՀԱՐՑՆԵԼ „**Մ Ր Շ Ա Կ**“ խմբագրութեան մէջ։

ՎԻՆՆԱՑԻ ՄԵԲԷԼ

(աթոռներ և բազկաթոռներ) ծախվում են մեծ քանակութեամբ և մանր, միջի փողոցում կաթոլիկաց փողոցի անկիւնում Մինասեանց, ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ պահեստում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михаилу Н. Теръ-Никогосову.

96—150

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Դ ա ս ա գ ր ք ե ր՝		
1. Աղայանց՝ Ուսումն մայրենի լեզուի, ա. ա. չորր. տիպ.		20 կ
2. ՏԷր-Դաւթեան՝ Русское Слово, հինգեր. տիպ.		45 —
3. Կոստանեանց՝ Ծաղկաքաղ հրջան ա. (գրաբար)		25 —
4. — — — հրջան բ. (նոյնպէս)		60 —
5. — — — հրջան գ. (նոյնպէս)		40 —
6. — — — գրաբառի հոլովումն		15 —
7. — — — գրաբառի խոնարհումն		25 —
8. ՏԷր-Յակոբեանց՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն.		60 —
Ը ն թ ե ր ց ա ն ո ւ թ ե ա ն գ ր ք ե ր՝		
1. Աղայեանց՝ Անահիտ, հին զրոյց.		50 —
2. Աբա. ք. Բագրատունի՝ տասն պատգամք		25 —
3. ՏԷր-Միքայէլեան՝ Թուխ, Թարգ. Գօդէից		50 —
4. Լալայեան՝ Ահմէդի տօպրակը		10 —

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ.

Մամուլի տակ են՝ Մանդինեանցի „Նահապետական“ և „Փիւտազնական“ աշխարհնարը և ՏԷր-Գևոնդեանի՝ „Մայրենի լեզու“ երկրորդ տարի։

Շուտով մամուլի տակ կը մտնի՝ **Ս ր բ ա զ ա ն պ ա տ մ ո ւ թ ի ւ ն հ ի ն կ ա ր ա ն ի Հ ա յ ո ց**։

Ա ն գ լ ի ա կ ա ն երկաթեայ պատենատած **Ա Ր Օ Ր Ն Ե Ր**, լեմֆիների պաշարով **Բանասի** ֆաբրիկայից, ծախվում են գործատնական գներով **Պ Ի Վ Օ Վ Ա Ր Օ Վ Ի** և **Գ Օ Լ Դ Ի Լ Ի Ո Ն Տ Ի** կանոթատում **Թ ի ֆ լ ի ս ո ւ մ**, **Ե վ ր ց ո վ ա յ ի** փողոցի վրա **Ա ր ծ ր ո ւ ն ու** գալէրեում № 188

13—20 (2)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 3 Ноября 1881 года.

Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M

№ 243 Դեկտեմբերի 30 1881 Դեկտեմբերի 30 № 243

ՏԱՄՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի։ Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում պրոմ են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Յաճախադրութիւնը դրսում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից)։

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն ւեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են հրատարակչից բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Մասիս» լրագրի յաղագծր։—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ։ Մի յայտարարութիւն։ Նամակ Բագուից։ Նեկրին լուրեր։—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ։ Թիւրքիա և Գերմանիա։ Իտալիա։ Աւստրօ-Ունգարիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Նամակ Պարսկաստանից։ —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։—ՅԱՆՑԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

„ՄԱՍԻՍ“ ԼՐԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒՆԱԾԸ

Երբ Վիէննայի „Ժուրնալ դ'Օրիան“ լրագիրը սկսեց պաշտպանել Հայոց գատը, և Պօլսի „Մասիս“ լրագիրը համակրութեամբ ողջունեց այդ թերթի հրատարակիչը։ Բայց այժմ, երբ Թիւրքաց կառավարութիւնը արգելեց այդ թերթի մուտքը Թիւրքիայի սահմաններում, նոյն „Մասիս“ լրագիրը, կառավարութեանը շողոքորթելով, լրբաբար հաւատացնում է որ Վիէննայի թերթը ոչ թէ միայն անօգուտ է, բայց և կատարեալ պատ ա ա ա կ ա ր է Հայերի համար։

„Մասիս“ լրագիրը շարունակում է մեզ վրա յարձակիլ մեր գրած մի քանի յօդուածների պատճառով նրուսալէմի վանքի առիթով։ Եւ յանկարծ այդ խնդրի վրա խօսելով, կապում է նրա հետ և Վիէննայի լրագրին մեր միջոցով հաւաքված և նրան ուղարկված բաժանորդական դուռմարը։

«Ահն ազգային գումարով որ Գր. Արծրունու միջոցով յանձնուեցաւ Ժուրնալ դ'Օրիանին, ի՞նչ կարևոր պէտքեր չէին լցուեր ազգին մէջ» բացականչում է երբարար „Մասիս“ լրագիրը։ «Մասիս» անտեղեակ մնանում է թէ ի՞նչ ահագին գումարներ մենք արդէն հանգանակած և ուղարկած ենք Թիւրքիայի Հայերին նրանց այլ և այլ պէտքերի համար։ Ի՞նչի ինքն ոչինչ չէ հաւաքում, եթէ մեր արածը չէ հաւանում։ Բայց, ինչպէս երևում է, ինքն և Պօլսի Թերթը մի կօպէկի հաւատարմութիւն չունի ազգի մէջ։

Փառս, իրաւունքն և Պօլսի լրագիրը չէ բերում թէ ինչով ա ն ա ա ա կ ա ր է Վիէննայի Ֆրանսիական Թերթը, միայն բաւականանում է, ինչպէս միշտ, վայր ի վերոյ խօսքերով և հայհոյանքներով։

Լաւ է որ «Մասիսի» պէս մի Թերթի եւրոպացիները չեն կարդում, եթէ ոչ մեծ ամօթ կը լինէր Հայերի համար, եթէ եւրոպացիները կարդալով „Մասիսի“ լիրբ յարձակումները „Ժուրնալ դ'Օրիանի“ և նրա խմբագրի վրա, որին և. Պօլսի Թերթը յանդգնում է անուանել շ ա հ ա խ ն դ իր եւրոպացի, հրէայ և այլն, իրանք իրանց կը հարցնէին. «ի՞նչ տեսակ ազգ են այդ Հայերը. մի եւրոպացի անձնուիրաբար յանձն է առնում հիմնել մի Հայոց օրգան, պաշտպանել Թիւրքաց Հայերի գատը և իրանք Հայերը, փոխանակ երախտագիտութեան զգացմունքի, որ վերջապէս հիմնվել է եւրոպայի մի մայրաքաղաքում մի Հայոց օրգան, բուական խօսքեր չեն գտնում որ Հայհոյեն եւրոպացի խմբագրին»։

Բաղդատութեամբ «Մասիս» լրագրի յարգը վաղուց է արդէն այն աստիճան ընկած է, որ ոչ ոք չի մտածի այդ լրագիրը ընդունել որպէս Թարգման Հայ ազգի հասարակական կարծիքի։

Արանից առելի խօսել «Մասիս» լրագրի հետ մենք մեր արժանաւորութիւնից ստոր ենք համարում։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

—

„Մշակի“ ներկայ համարում տպագրվում է մեր յայտարարութիւնը «Գործ» տմսագրի մասին. այդ առթիւ աւելորդ չենք համարում մի քանի խօսք ասել։

Մենք գուրս ենք գալիս ժողովրդի առաջ՝ նրան գրելէ, բոլորովին անձանօթ և առանց աշխատելու կանխաւ հեղինակութիւն և անուն ստանալու։ Այդ սովորական կարգից դուրս է, խոստովանում ենք։

Բայց մենք գուրս ենք գալիս նորա առաջ անուրաց գաւազմունքներով և մի միակ ցանկութեամբ.—Ծառայել ժողովրդին։

Ոչ մի քաջալերական օրինակ չէր կայ մեր առաջ՝ անցեալից կամ ներկայից. բայց կայ, Հաւատացած ենք, մի ղօրեղ ու անխոցելի նեցուկ, որի վրա մենք կարող ենք կռթնել։ Դա այն մաքուր սերունդն է, որի միտքը դեռ մաքուր, անխմոր է, որն ապրում է ընկերի համար և ապա իրեն համար. այն երիտասարդութիւնը, որի մէջ եռում, եփում է կեանք և հասարակական զգացմունքներ։ Մեր յոյսն այդ մատաղ սերնդի վրա է, որը պէտք է ազատ լինի ներկայ բուրժուազիական ոգուց և չը պէտք է մասնակցի սուտ ինտելլիգենցիայի խաղաղասանութիւններին։

«Գործը» նուիրում ենք Հայ երիտասարդութեանը ու նորա միջոցով Ժողովրդին.—Թող նա էլ ընդունէ, ինչպէս իրեն արժան է համարում։

Շուշի Սիմէոն Ղահրամեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Դեկտեմբերի 17-ին

Առանձին հաճութեամբ յաղագ պարտականութիւն եմ համարում ձեր լրագրի միջոցաւորութեամբ յայտնել ընթերցասիրաց վարչութեան անկեղծ շնորհակալութիւնը բազմաթիւ բողոքական հայ հասարակութեան՝ որ նրանք ի յիշատակ բժ. Ռուտօվսկոյի և Սար. Նազարեանցի հանգանակեցով իրանց մէջ 50 րուբլ, նուիրեցին ընթերցարանիս մի գոյգ գեղեցիկ և յարմար լամպեր։ Յուսով եմ, պատասխան պ. խմբագիր, որ ներկայ տողերը գետեղելով ձեր պատուական լրագրի էջերում, վկայ և թարգման կը լինէք ընդհանուր հայ հասարակութեան առաջ՝ որ մեր բողոքական արիւնակիցները նա համակրող և նախանձախնդիր են այն բոլոր գեղեցիկ գործերին՝ որոնք յանուն ազգային գաստիարակութեան հասարակաց նուիրատուութեամբ են սկսվում և պահպանվում Տնօրէն ընթերցարանիս Մարդասիրական ընկերութեան

Բժ. Արամեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Յայտնում ենք որ բացի մեր խմբագրատանից Թիֆլիսի բաժանորդները կարող են գրվել «Մշակի» և պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում, Ախտամարեան այգու մօտ։

—

Բաքոյի հայ-բողոքականներից հօր հոգի, Աստ. վարպետեանց, Գալուստ Թառայեանց, Յովհաննէս Թառայեանց, Յակոբ Թառայեանց, Ագաջան Աթոյեանց, Ստեփ. Գրիգորեանց և Պետրոս Սերգիևանց դրվել են «Մշակի» հօր օրինակի վրա և բացի սորանից ուղարկել են մի մի րուբլ աւելի, որպէս զի երբ կազմվի 10 րուբլ, նուիրենք մի օրինակ «Մշակ» լրագրի ում հարկաւոր կը գտնենք։ Շնորհակալութիւն ենք յայտնում մեր աւետարանական եղբայրներին իրանց հաճակրութեան համար դէպի մեր լրագիրը։

—

Առացանք ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ պ. Աւետիս Թումայեանցից 15 րուբլ «Միացեալ ընկերութեան» համար և 5 րուբլ «Ժուրնալ դ'Օրիանի» բաժանորդագին։ Նոյնպէս «Ժուրնալ դ'Օրիանի» համար ստացանք 8 րուբլ Բագուից, պ. Աստղան Կօլմոնեանցից։ Առաջվայ 587 րուբլ փողի հետ Վիէննայի լրագրի համար կունենանք այժմ 600 րուբլ։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Անկարգութիւնը մեր փոստատան մէջ լրագրների վերաբերութեամբ շարունակվում է։ Երբ հայոց լրագիրները պակաս են, փոստատան մէջ, նրանց անհոգ կերպով չորս տում են մի անկիւնի մէջ և ստացողին համառօտ կարող է ստանց ոչ աչից հարցնելու տանել տնեքան համարներ, որքան կը կամենայ։ Երանէք, որ նրանք լրագիրն փողը տալիս են, պահել չեն ստանում իրանց համարները, իսկ ես ճանաչում եմ հայ վաճառականներին, որոնք գալիս են փոստը, վերցնում են 20 կամ 30 համար «Մշակից» կամ «Մեղուից» և տանում իրանց գործատը ապրանքներ փաթաթելու համար։ Զարմանալի է որ ռուս լրագիրների հետ փոստատունը այսպէս չէ վարվում, այլ լաւ պահում է ու միայն իրանց տէրերին հանձնում։ Նշանաւորն այն է որ փոստի կառավարիչը, որ այդքան արհամարհանքով վարվում է հայ Թերթերի հետ, ինքն էլ հայ է։ Եթէ այդպէս շարունակվի, ստիպված կը լինենք մի կապոյի մէջ դրված ուղարկել «Մշակի» համարները մեզանից մինի անունով, իսկ մենք ինքներս կը բաժանենք մեւս բաժանորդների մէջ»։

—

Կիևից գրում են «Русскій Курьеръ» լրագրին։ Այս օրերս, երբ այսուհետև տրական գիմնազիաներում ուսման վճարը բարձրացրին մինչև 100 րուբլ, իսկ իգական գիմնազիաներում մինչև 150 րուբլ, այդ լուրը սաստիկ տխուր տպաւորութիւն ունեցաւ հասարակութեան վրա։ Շատերը ծնողներից պէտք է հրաժարվին իրանց զաւակներին միջնակարգ ուսում տալու դիտաւորութիւնից։ Այժմ էլ ծանր էր չատերի համար վճարել իրանց որդկերանց ուսման համար տարեկան 45 րուբլ։ Այդ լուրին չատերը չեն կամենում հաւատալ, իսկ եթէ դա ուղիղ է, ընդհանուր ցանկութիւնն է որ գոնէ բացի գիմնազիաներից լինէին ընդհանուր կրթողական ուրիշ դպրոցներ, ինչպէս օրինակ գաւառական գպրոցներ, որ այժմ այլ ևս չը կան։

—

«Русскій Курьеръ» լրագիրը հաղորդում է որ 21-ին դեկտեմբերի Մոսկվայի հայ սիրողները տուին Սօլօգուբենկօվի թատրոնում մի հայերէն ներկայացում։ Խաղացին «Կոյր» պիէսան և Գ. Սունդուկեանցի «Պէշիկթաշլեան տղայ խէր է» վոդեվիլը։ Ներկայացումը ներկայ էին ոչ քէ միայն հայեր, բայց և այլ ազգութիւններին պատկանող բազմաթիւ կովկասեցիներ, ինչպէս վրացիք և կովկասեան ուսանող։ Ներկայացումը շատ լաւ անցաւ։ Նրա մէջ մասնակցում էր պ. Լիսենօվի 9 տարեկան աղջիկը, որ իր հասակին համեմատ լուծանող տպաւորութիւն։ Ներկայացման գուռ արդիւնքը, որ սկսած է գործ դրվի Մոսկվայի չքաւոր հայ ուսանողների օգտին, եղաւ, լրագրի կարծիքով, մօտ 1000 րուբլ։

—

Գօլոսը Անդրէաս Արծրունի գրում է մեզ Բերլինից։ «Այս օրերս տեսայ պրօֆէսօր Վիրքովին։ Նա ինձ ցոյց տուց Հայաստանի հայերէն ձեռագիր աշխարհացոյց, որ Ալիշանի տուած տեղեկութիւնների վրա հիմնվելով, նա ինքն գծագրել է։ Այդ քարտէզը նա դիտաւորութիւն ունի հրատարակել. դա չորս թերթից բաղկանալով, ամփոփում է ամբողջ Հայաստանը (փոքր և մեծ Հայք) և Կիլիկիան։ Պրօֆէսօր չէ իմանում թէ ում հաշուով պիտի հրատարակվի այդ քարտէզը, բայց ինչպէս տեսայ է, կարողացել է Ալիշանի խօսքերից հասկանալ թէ մի քանի հարուստ հայեր նրան միջոցներ տուաջարկեցին այդ հրատարակութիւնը գլուխ բերելու համար։ Բայց աւելացրեց Վիրքովը, գործը ինչպէս երևում է դեռ ամբողջապէս վերջացած չէ նրանց մէջ և պրօֆէսօրը դեռ ևս հաւատացած չէ նրանց մէջ և պրօֆէսօրը դեռ ևս հաւատացած չէ նրանց մէջ թէ կարող կը լինեն հրատարակել։ Ես ասացի նրան որ ինձ թուում է թէ Հայերը ոչ միայն չեն ուրախանալ, այլ կարող են նեղանալ, որ մինչև այժմ Հայերի մասին ամենից շատ գիտցողը եղել է Եւրոպացի, և որ Հայերը ինքներն իրանց մասին ոչինչ չեն գիտեր։ Ես ասացի նրան

Fonds A.R.A.M

Ներկայումս Ամերիկայում ամենահետաքրքրական հարցը Գարֆիլդի սպանությունն է։ Ամբողջ երկրի ուշադրությունը դարձած է դեպի Վաշինգտոն, ուր պիտի դատվի սպանողը։ Ամերիկացիները ամենայն ուշադրությամբ հետևում են դատավարության ընթացքին, որովհետև գիտեն, որ դատավարությունը ամենայն մանրամասնությամբ պիտի հրատարակվի թերթերում։ Ամերիկյան թերթերը ամենայն մանրամասնությամբ հրատարակում են դատավարության ընթացքը։ Ամերիկյան թերթերի այդ սովորությունը շատ հետաքրքրական է։ Ամերիկյան թերթերը ամենայն մանրամասնությամբ հրատարակում են ամեն տեսակ դատավարություններ, ամեն տեսակ հանցանքներ, ամեն տեսակ ոճրագործություններ

Fonds A.R.A.M

1881—№ 243

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ կրակի դէմ ապահովում է շինութիւններ, ապրանքներ, պահեստներ, գործարաններ, իւզառատեւեսական շինութիւններ և մըթերքներ կովկասի համար գործակատար պ. Փ. ԲԵԺԱՆԲԵԿ։ Գրասենեակը գտնվում է երևանեկայա հրապարակի վրա քաղաքային տան մէջ առաւօտեան 10—2 ժամը և երեկոյան 6—8 ամեն օր։ ՓՈԽ-ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՆԵՐ. Քութայիսում Հ. պ. ՔՀԺանբեկ, փոխի Ի. Գ. ՀԱՍԱՆ-ԶԱԼԱԼԵԱՆ, Ախալցխա պ. ՋԱԹԱԼԲԱՇԵՎ։ Նոյն տեղը ապահովում են ներքին 5% առաջին և երկրորդ փոխառութեան ՏՈՒՐԱԿՆԵՐԸ 55 կ. Ս. Գևոբեթրգի Ի. Վ. ԻՒՆԿԵՐ բանկային տան յանձնարարութեամբ։ (Հ. շ.)

ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐ 4 ր., ԾԸԾՈՂՆԵՐ 1 ր. Ծալվող ափոռներ 1 ր. 50 կ., ՓԱՑԵ-ԱԹՈՌ 4 ր., ԲԱԶԿԱԹՈՌ-ՄԱՀՃԱԿԱԼ 10 րուբլ և աւելի, ԹԷյի բաժակներ 25 և 30 կ., մի աման քորցներ 50 կ., պատկա Ծխողնակի համար 60 կ. Փռնտոր, անգլիական ՎԱՆՆԵՆԵՐ և այլն Ծախում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

10,000 զոյգ գուլպաներ 25 կ.—իյ զոյգը, 10,000 զոյգ կանանց ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ 30 կ.—1 ր., 7,000 մատուցգարաններ 5 կ.—5 ր., 1,000 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 5 ր.—35 ր., 400 արշին բամպէյ 1 ր.—1 ր. 30 կ., պատրաստ 40 կ.—1 ր., 300 հատ բէվօլվեր 4 ր.—35 ր., 700 ալբամ կիսագնով, 10,000 ֆռնտա ԹԷյ ԹԼՓԱՄԱՆՈՎ 1 ր. 65 կ. սր կամէկ գրիչներ իւրաքանչիւր ձեռքի համար Ծախում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։ 66—100

ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ 25% ԷԺԱՆ քան ԹԷ ուրիշ տեղ. ԹԷՓ, կակաո, ՇՈԿՈԼԱԴ, բիսկվիտներ, մուրաբաներ, բրինձ, ամաններ, բաժակներ, բօկալներ, ԹԷյամաններ, առպօղներ, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, երես լուանալու ամաններ, ԿՈՂՊԷՔՆԵՐ, ՋԻՆՍՏԱԿԱՒՈՆՆԵՐ, պղպէղներ, դանակներ, ԳՐԻՉՆԵՐ, ԹՈՒՂԹ, ծրարներ, տետրակներ, մատիտներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ՐԻՎՕԼՎԵՐՆԵՐ, ՄԷՋքակապներ, կլէօնկա, ԹԱՄԲԵՐ, սանձեր, ուլճաներ, ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, երեսբիչներ, ֆաշիոնակներ, կանանց գուլպաներ, մարդկերանց գուլպաներ, առալիտի առպօղ, հոսանէա ջրեր, շիրիան, ցիարան մագնեզիա, խինայի դինի, պօրտվէյն, խերես, կօնիակ և 1,000 այլ առարկաներ։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ։ ՆՈՑՆ ՏԵՂԸ** վաճառականներին **ՄԵԾ** քանակութեամբ Ծախում է **ԹԷՓ**. պուդերով 40, 46, 52, 58, ր., իսկ ֆռնտերով 1 ր. 1 ր. 10 կ., 1 ր. 20 կ., 1 ր. 40 կ., 1 ր. 60 կ. և 1 ր. 80 կ., իսկ ամենաթանկ ԹԷյը ֆռնտը 2 ր. քաշը ԱՒՈՒՆՑ ԹՂԹԻ։

ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 20—60 ր. և ՁՕԿ-ՔՈՐ (chokl bore) George Dau-ի գործարանից 120 ր., ըէվոլվերներ 4—34 ր., ԲՈՒԼԴՕԳ (bull dog) 11—20 ր., կանանց թամբեր 65 ր., շէֆիլդի դանակներ 3 ր. 50 կ. դիւժինը, ալբօմներ կիսադնով, Ֆիլտրաներ և այլն։ Ամենամեծ պահեստ հրացանների և ըէվոլվերների Թիֆլիսում։

76—100

ԹԷՑ ՍԻՐՈՂՆԵՐԸ ԵՒ ՁԱՆԱՁՈՂՆԵՐԸ պէտք է գնեն **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ ԹԷյ լաւ տեսակի Ֆռնտը 1 ր. 20 կ. և 2 ր. և համեմատեն առաջինը 1 ր. 60 կ. հետ և երկրորդը 3 ր. հետ ամեն տեղ **ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ**, որպէս զի իմանան Անգլիական խանութի մէջ Ծախվող ամեն տեսակ ԹԷյի համեմատական **ԳԵՐԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆԸ**, բացի այդ Անգլիական խանութը կշռում է **ՄԱՔՈՒՐ** ԹԷյ առանց **ԹՂԹԻ և ԱՐՃԱԻ**։

99—100

ԲԱԹՈՒՄԻ
ԿՕՄԻՍԻՕՆԷՐ
ԱՐՇԱԿ ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑ

Ընդունում է ամեն տեսակ պատուէրներ, յանձնարարութիւններ և ապրանքներ։

19—20

Բ. ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆԻ
ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՈՒՄ

Բաժանորդագրվում են ջմիւռնիայի „ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ“ քաղաքական և գրականական հայ ամսագրին. 12 տետրակների գինը 10 րուբլի է։

Հասցէն. Тифлисъ, Агентство В. Шавердова.

6—10

Въ Редакціи газеты
«МШАКЪ»
Продается
„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНІ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна 25 коп.

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ ՄԻՆՉԵԻ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ամենաէժան գներով. կօնեակ, վիսկի, պօրտվէյն, խերես, շամպայն, մուրաբաներ, սօուս, պիկուլի, բակ, սեմգա, կօնֆեկտներ, ապակու ամաններ, բրիտանական մետալից առարկաներ, սապօն, չուկի, գուլպաններ, հագուստներ, վարտիկներ, Ֆուֆայկա, ալբօմներ։ Պանիր չեռաեր 80 կ. Ֆռնտը, արմատներ պլումպուդինգի համար 40 կ., արծաթէ մաղեր 35—42 կ. անգլիական Ֆռնտը, մեծ քանակութեամբ անգլիական և Ֆրանսիական երկաթէ մահճակալներ 30% էժան քան թէ մի ուրիշ տեղ, այսինքն երեխաների 4 րուբլուց և մեծերինը 12 րուբլուց։ 50,000 Ֆռնտ ԹԷյ 1 րուբլուց և ամենալաւը 2 ր. Ֆռնտը։ Ծախվում են **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ**։

5—7

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ 15,000 ամաններ առաջին տեսակի 15 կ. հատը, 12,000 խրուստալի բաժակներ 25 կ. հատը, 10,000 բօկալ և բաժակներ 10 կ. հատը, 10,000 մատուցարաններ և կոպէքներ 15 կ. հատը, 10,000 աստղ 8—40 կ. հարիւրը, 10,000 պենալներ 5 կ., 5,000 շիշ պօրտվէյն և խերես 1 ր. հատը, 2,000 արշին կլէօնկա 60 կ.—2 ր. արշինը, 2,000 դիւժին մաթաներ և գրչակոթներ 8 կ. դիւժինը, 2,000 ֆ. հնդկական բրինձ 7, 8 և 10 կ. Ֆռնտը, 1000 Ֆռնտ չէկէօշկա 50 կ. Ֆռնտը, 600 անգլիական բէվօլվեր 4—34 ր. հատը, 300 անգլիական հրացաններ 20—100 ր. հատը, դրապ, արիկօ, ալբօմներ, ձմեռվայ պալտօներ, գլխարկներ, վարտիկներ, հագուստ կէս գնով։ Ծախվում է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։ Նոյն տեղը Ծախում է Ծովային **ԽՈՑ** պուդը 2 ր. 50 կ.։

31—60

Ապագիկայ **1882** թուականին Շուշի քաղաքում կը հրատարակվի հայերէն լեզուով գրականական-քաղաքական և ազգային ամսագիր

„ԳՈՐԾ“

„Գործ“ իւրաքանչիւր համարը բաղկացած կը լինի 5—6 թերթից (80—90) և դուրս կը գայ իւրաքանչիւր ամսի վերջում։

Նախագիծ

ա. Ժամանակագրութիւն. տէրութեան կարգադրութիւններ Ռուսաց, արտասահմանի և կովկասի կեանքի նորութիւններ։

բ. Քննական յօդուածներ հայերի և նոցա դրացի ազգերի տնտեսական, բարոյական և մտաւորական դրութեան մասին։

գ. Վէպեր, մանրավէպեր, պատմուածքներ, նկարագրութիւններ, ճանապարհորդութիւններ —ինքնուրոյն և թարգմանական։

դ. Մատենախօսութիւն.—քննութիւն հայերէն լեզուով տպագրվող գրքերի, նոյնպէս այն օտար գրքերի, որոնց նիւթը հայոց ու կովկասեան կեանքին է առնուած։

ե. Քաղաքական տեսութիւն։

զ. Նկարչութեան տեսութիւն։

Մանկավարժական ժամանակագրութիւն։

ը. Աւլ և այլք։

Թ. Իրրև յատկացուած եւրոպական և ռուսաց բնաւոր հեղինակների գրուածների թարգմանութիւն։

Յայտարարութիւններ։

Հրատարակութեան (12 տետրակ) տարեկան գինն է ամեն տեղ . . 8 րուբլի
վեց ամսուանը . . . . . 5 րուբլի
երեք ամսուանը . . . . . 3 րուբլի

Վճարը կանխիկ է։

Յօտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Шуша. Симеону Ахумянъ, учителю армянской семинаріи.

Խմբագիր-Հրատարակիչ Միքայէլ Հախումեանց

վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, մազերը ամրացնող և նրանց **ԲՆԱԿԱՆ ԳՕՅՆԸ** վերադարձնող գինը 2 ր. հետը, **ՓՕՍՏՅՈՎ** ուղարկված 2 ր. 49 կօպ. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՑԻ ԻԿԳ**, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը վրձին գլխացաւի դէմ **ՏՈՒԱԼԻՏԻ ՍԱՊՕՆ** և հոսանէա ջրեր և այլն 62—100

ՆՈՐ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱԾ ԳՐՔԵՐ

Որոնք վաճառվում են ՋԱՔԱՐԻԱ ԳՐԻԴՈՐԵԱՆՑԻ „ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

1	Բագրատունի՝ Տաճն պատգամք. գինն է	25 կ.
2	Աղայեանց՝ Անահիտ, հին զրոյց.	50 „
3	Թզուկ, թարգ. Տէր-Միքայէլեանցի.	30 „
4	Աղքատ մանուկ կամ քարոյական վէպ.	20 „
5	Խոխոջալա Սուսղու կեանքից.	50 „
6	Զուտ մանրավէպ Տէր-Աւետիսեանի.	20 „
7	Հայկէն յօտս երեխաներին համար.	50 „
8	Տէր-Ակոբեանց՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն.	60 „
9	Կոստանեանց՝ Գլարառ բայերի խոնհարումը.	25 „
10	Թագաւորեան՝ Փոքր լիզուագիտական տետրօտութիւն.	50 „

Եւս ստացուել է Բասենի Տէր-Աբրահամեանցի 1882 թուի **ՕՐԱՑՈՑՑ**, գինն է 15 կօպ. դուռմարով առնողներին գիջումն կը լինի։

„ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՇԻՄԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ“ ԲՈՒԽԳԱԼՏԵՐԻԱՑ“

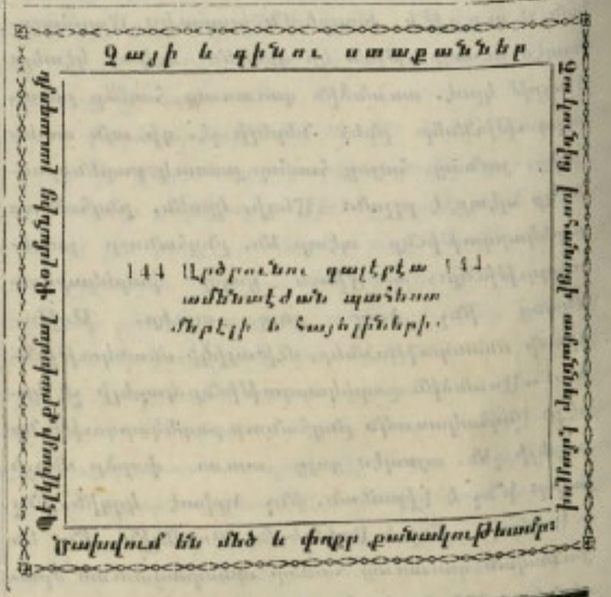
Ամենանոր և գործնական ձևի, բացարձակ կանոններով և բացատրութեամբ, որ ամենահեշտ կերպով կարող է սովորացնել հաշուապահութիւնը այն անձանց, որոնք ցանկանում են սովորել կամ ունենալ այդպիսի հաշիւներ, շուտով կը մտնի մտածել սակի գիրքը կը բաղկանայ մօտ 400 երեսից. և մաքուր տպագրութեամբ. դորա հետ միասին կը լինի և մի փոքրիկ վիպատանութիւն „Դոգ“ վերնագրով և „Իմ երգերը“ յաւելուածով. ցանկացողները թիֆլիսում կարող են դրուել „Կենտրօնական“ և „Զաքարիայ Գրիգորեանցի գրավաճառանոցներում և Թադէոս Տէր-Միքայէլեանցի մօտ. Բագու Բասէյկիյ մոզալիտում, ինձ մօտ և „Մարդ ընկ“ գրադարանում. գաւառական քաղաքներում այն անձանց մօտ, որոնք բարեհաճել են այդ մասին առաջարկութեան թերթի ընդունել։

Երկուսի արժէքն է միասին 2 ր. 50 կ. տպագրութիւնից յետոյ 3 ր.։ Բաժանորդների անունները կը տպագրուեն գրքի վերջում։

Հրատարակիչ Աբէլ Դ. Ադրիսեանց

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նկրկայ տարուայ Հոկտեմբերի 1-ից բանալով ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ գրավաճառանոց, նոյնպէս և ուսուցչարանական, նկարչական և կազմատարական պիտոյից իրեղէնների խանութ, հրաւիրում եմ գրաւոր աշխատանքների հեղինակներին, թարգմանիչներին, հրատարակիչներին և լրագրական խմբագիրներին (մէջ հայ և թէ ռուս լեզուներով) ուզարկել ինձ վաճառելու իրենց աշխատութիւնները կոմիսիոնով։ Իմ հասցէն. г. Эривань, Нерсесу Симеонянцу, магазинъ „Другъ Дѣтей.“ 10—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ 29 Декабря 1881 года.

Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M

№ 244 Դեկտեմբերի 31 1881 Դեկտեմբերի 31 № 244

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրւում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարազգացիք գնում են ազդակի Տփղիս. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունւում է ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են խրատարածիչը բառին 2 կոպէկ:

ՊԱՏՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շնորհատուր նոր տարի:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ խմբագրին: Նկարի լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա: Անգլիա: Եգիպտոս: Նամակ Թիւրքիայից: Նամակ Ֆրանսիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՑԱՑՏԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Հայոց բարեգործական ընկերութեան ժողովը:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

—

„Մշակի“ ներկայ համարը այս տարվայ վերջին համարն է: Նա մի և նոյն ժամանակ մեր տաս տարվայ գործունէութեան վերջին համարն է:

Վայել լինելու է նոր տարվայ օրը. ամբողջ աշխի շնորհաւորում ենք հայոց հասարակութիւնը նոր տարին, ցանկանալով հայոց ազգին առաջադիմութիւն իր կեանքի մէջ:

Ցանկանում ենք որ ծաղկին հայոց ղեկրոցները, որ զարգանայ հայոց գրականութիւնն ու մտաւորը, որ զարգանայ մայրենի լեզուն, ցանկանում ենք որ ծաղկի մեր մէջ աւելն տեսակ ազնիւ և ազատ աշխատանքը, որ հայը այդ ազնիւ և ազատ աշխատանքի միջոցով մի կողմից անտեսապէս հարստանայ, իսկ միւս կողմից դորձ դնի իր այդ հարստութիւնը իր մէջ եղած բոլոր ազնիւ և բարի հիմնարկութիւնները պահպանելու, նորերը հիմնարկելու, իր ազգային բարոյական կեանքը ձեռնացնելու, իր և իր շրջապատողների մէջ ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութիւնը մոցնելու:

Ցանկանում ենք որ հետզհետէ անհետանան մեր միջից խաւարը, տգիտութիւնը, նախապաշարմունքները, ամէն տեսակ ջնջումները տգեղ, սահմանափակ հայացքները, բթամտութիւնը, մոլեռանդութիւնը, ցանկանում ենք որ հայը հագածի իր միջից անձնական կիրք, անմիաբանութիւն, նախանձ, ցանկանում ենք որ հետզհետէ արմատանայ հայոց ազգի մէջ բարոյական անհատական ինքնամաննաչութիւնը, որ և միջոց կը տայ նրան ազատվել ամէն տեսակ բարոյական և անտեսական հարատահարութիւններից:

Ցանկանում ենք հային որ նա չը լսելով մոլորեցնողների համոզմունքները, չը հետևելով նրանց կործանիչ ձայներին, ամենազանգվելով նրանց կործանիչ ձայներին, նից բարձր դասի ու յարդի հայրենի հողը, մայրենի լեզուն և իր ցեղական յատկութիւնները, միացնելով այդ երեք գաղափարների հետ բնկհանուր եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, լոյսը: Այն ժամանակ հայը առաջադէմ կը լինի:

Նոյն իսկ այդ մեր յայտնած ցանկութիւնների մէջն է „Մշակի“ պրոգրամը, որին մենք հաւատարիմ կերպով հետևել ենք տաս տարի շարունակ:

Մի քանի օրից յետոյ կը սկսվի մեր լրագրի տասն և մէկերորդ շրջանը,—և մեր գործունէութեան առաջիկայ շրջանում էլ մենք հաստատամտութեամբ կը շարունակենք հետևել նոյն պրոգրամային, նոյն ուղղութեանը:

Շնորհակալութիւն ենք յայտնում հայոց հասարակութեանը, թէ մեր բաժանորդներին և թէ աշխատակիցներին ու թղթակիցներին, այն համակրութեան համար որ ընդունք ցոյց տուեցին դէպի մեր գործունէութիւնը տաս տարի շարունակ և վերջացնում ենք մեր խօսքը կրկին և կրկին դիմելով ազգին և ասելով. շնորհաւոր նոր տարի, շնորհաւոր լոյս և առաջադիմութիւն:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 29 դեկտեմբերի

Շատ օր չէ, գանվում էի մի վայրում, շատ վաւաշոտ, մագաղիմում: Մի մուշտակաւոր և մէջ տեղ պարոն հարց արաւ մի ուրիշ չատ մեծարված և լուսաւոր պարոնի: Այսօր «Մշակում» բան կայ: — Ինչպէս հետաքրքրական, ասինչ,— եղաւ պատասխանը: Բայց այն օր, «Մշակի» էջերի վրա, ի միջի այլոց, մի շատ հետաքրքրական և ծանրակշիռ բան կար. մի բան, որ ամէն օր, ամէն տարի, ամէն մի տաւնական տարի, չի լսուում կամ պատահում տեղը ճանաչում էր թէ ոմն է ինչ տաւում, կամ իմքը «Մշակի» մէջ գտնուածի արժէքը կշռելու չափ ոյժ չունէր, կամ թէ, վերջապէս, լաւին և վատին, ծանրին ու թեթևին, նշանաւորին և աննշանին անտարբեր նայող մի մարդ էր. կամ գուցէ, միևնոյն ժամում, «Մշակ» առաջ նա այնօր ձեռքն առած չունէր, ուրեմն և բարեհաճում էր մի շատ պզտիկ տաս խօսել, առնում թէ «Մշակում» ասինչ չը կայ, միևնոյն, այնօր, «Մշակում» ոչ թէ կար: Ինչ և իցէ. մեծ քաղաքում ապրելը, երևի, բնականապէս ազդում է մարդում, իր արժանապատուութիւնը բարձր դրքի վրա դնել, իր արժանաւորութիւնը բանի բանելու խորհրդով, անտարբեր լինել, չը ամչնալ ձևացնել, չը յուզվիլ, չը զարմանալ, չը գովել, որոնց հակառակ յատկութիւններն ակարութեան, պզտկութեան, շատ հասարակ մարդութեան նշանններ կը համարվէին: Փոյթ չէ, թող դրանք էլ, այդպէս հակառակելով մեծութիւնը և կարևոր մարդ լինելը, միևիթարուին: Գոնէ ոմանին:

Լրագիրը կարդում են գաւառացիք, լրագրից օգտվում են գաւառացիք: Գաւառացիք, արարի մէջ, մոլի խոտ չեն, որոմն չեն. գաւառացիք, իրենց բնիկ հողի վրա ածվող, բնականապէս զարգացող, իրենց երկրի եղանակի հետ հաւասնացող, հարատև պատրաստի են: Երևոյթը արտաքին ուժով կարմիր ու թարմ և արտերը տժգոյն ու թարշամ պարարտներ չեն գաւառացիք: Սրանք ծարաւ ունեն դիտութեան. քիչ քիչ են ուտում, աւելի շատ են խմաւատարում. փորձը նրանց դիմաւոր վարպետն է: Հասարակ ամբոխը երևոյթին անկածն է և բնութեան մնուցածը. մի խմաւոն ձևը նրան եղանակաւորութիւն կտաւ: Մի լրագիր որ խմաւորվում է աշխատաւոր ամբոխին, մի աշխարհածաւալ դպրոց է, մի շրջապտոյտ համալսարան. և որքան իր աշակերտը բարձր է մի ուրիշից, հաստատուն հող ունենալով իր ոտի տակ, փորձված կամք՝ իրեն առաջնորդ, պարզ և անխարդախ սէր՝ իրեն ոգևորող: Ամբոխը սիրում է իր տունը, իր աղբը. և որքան անհուն զոհերով, անբաւ ձգտումով, դը. և որքան անհուն զոհերով, անբաւ ձգտումով պահպանում է այդ երկը սիրուհիներին:

Ահա, ամբոխն է կարդում լրագիր, և լրագիրը նրա փառքը, նրա պարծանքն է: Ո՛րքան ուրախացայ, որքան ոգեւորուեցայ, տեսնելով մի օր մի գաւառացի, որ «Մշակի» մի թերթ ձեռքում, տակ տակ խօսելով մի, ազգով հայ, ուս օֆիցէրի հետ, հետևյալից պարծանքով տաւում էր թէ քաղաքի մէջ, ամբողջ կովկասում, այսօրուան օրս «Մշակն» տաւտջին թերթն է, և այդ երբն տպագրին թերթն է: Ուրախացայ, տեսնելով թէ հայոց ընդհանրական հետաքրքրութիւնները, յատկապէս էր բերում հայի ընդունակութիւնները, յատկութիւնները. և յետոյ, զարմանալի աշխոյժով, հայի անցեալ փառքը հանաւատ բայց ուժգին խօսքերով օֆիցերի երևակայութիւնն առջև հանելով, իր պատուհանից դուրս էր գալիս որ իր խօսակցին մէկ դարձի բերէր և հաւատացնէր թէ կայ նաև այդ արտրտանքի համար մի դալիք փառաւոր ապագայ:

Թող ապագային ու թմբրեցնող չուբէին, թող իմաստութիւն առնլացնող ու մտքերը թալցնող կապոյտ պէչն անէին, թող ազնուական քաղաքակրթութեան հոտ բերող լայկովի պէրչատկէն լրագրի մէջ բան չը գտնին: Այսօր չէ, կը գայ մի օր, որ դրանք էլ կը խելագարուին: Կը սպասենք համբերութեամբ:

Բայց լրագիրն ամբոխին է. ամբոխի օգուտն է նրանում, ամբոխի ոգին է նրանում: Օգուտ տալ ամբոխին, ոգի տալ ամբոխին,—ձեր լրագրի կոչումն է այդ:

Համարձակելով շնորհաւորել ձեզ, յարգոյ և ազնուագոյն ճանաչմամբ, ձեր տաս տարվայ անձնուէր գործունէութեան յոբելեանը, «Մշակի» յոբելեանը, մաղթում եմ, բոլոր սրտով, որ միշտ մնալ լինի միշտ այդ կոչումը, որ, առանձնապէս էլ նկատելով, ձեր կեանքն է, և լինելու է ձեր պատուհիքը, ձեր գիշատակի արձանը:

Ա. Մ. Ն. Պ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այսօր «Մշակի» այս տարվայ վերջին համարում նիւթերի չատութեան պատճառով չը կարողացանք գնահատել «Գաւիթ բէկ» վէպի շարունակութիւնը: Հետևյալ 1882 թվի առաջին համարներից կը շարունակենք այդ վէպի տպագրութիւնը:

—

Սասունցիք «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի բաժանորդներ Շուշուց, Կրիպր Տէր-Մկրտչեանցից ստացել էր՝ «մշտական անդամների» նախրած հարց առաջարկել էր՝ «մշտական անդամների» նախրած հարց առաջարկել էր՝ «մշտական անդամների» նախրած հարց առաջարկ

Fonds A.R.A.M

ՊՐՏՍԻԱՅԻ ՏԱՐԱԾՔԻ ԴԱՎԱՓԱՐԴԸ

ՅՈՒՆԻՍԻ

— „National“ լրագիրն ասելիքին չունի պատասխանելու, ինչպես որ ինքն էլ ստիպված է խոստովանել, որ ինքը ոչ մի ապացույց չունի իր ասածները հաստատելու համար։ Ուրեմն ինչո՞ւ է նա ստիպում մեզ ապացուցանել մեր ասածները։

Fonds A.R.A.M

Ա. Փետր. 19 (մարտի 3) 1881 թ.

ԳՈՒՆԱԿԱՆ ԿԱՄՈՒՂ

ՏԵՂԱԿԱՆ

Ներկայ ժամանակներում ամենահետաքրքրական հարցերից մեկը, որ հուզում է հանրությանը, ինքնավարության հարցն է։ Ինչպես հայտնի է, Գուրիայի ազնվականությունը, որ ունի իր ներկայացուցիչները Պետերբուրգում, ուզում է ինքնավարություն ստանալ

պարտեցին Ֆրանսիայի ապօրինի քաղաքականութիւնը և բացարձակապէս յայտնեցին, որ Ֆրանսիան ոչ թէ իր օգուտների համար է այնքան փող վատնում և անմեղ արիւն թափում, այլ մի քանի ընկերութիւնների և հարուստ պրոպագնդների համար։

Հանրի-Բօշֆօրը ասելի հետո քշեց գործը առելով որ Ֆրանսիական զօրքը ոչնչանում է ի զուր տեղը զանազան հիւանդութիւններից և կենսական միջոցների պակասութիւնից. բայց այս պարոնը յայտնի կերպով պիտի իր լրագրում, որ Տոնկինում Ֆրանսիայի ներկայացուցչ պ. Բուռուսը կաշառքներ է կերել զանազան ընկերութիւններից այս պատերազմը սաստկացնելու համար։ Ժողովրդը սասիկ վրդովվից և իրաւունքով. կառավարութիւնը այս վրդովմունքը հանդարտացնելու համար պ. Բօշֆօրին երդուեալների դատի ենթարկեց, բայց շատ ախալվից. որովհետև երդուեալները արդարացրին Բօշֆօրին բազմաթիւ փաստերի վրա հիմնվելով, իսկ կառավարութիւնը դատապարտվեց խայտառակված։ Բուռուսի անունով Բօշֆօրը ցոյց տուեց գեղեցիկ կերպով, որ կառավարութիւնն պէտք անցած մարդիկը միայն իրենց գրպանի հատարակապետականներ են։ Բան հատարակապետականը, սրամտական և պէմոկրատ լրագրութիւնը ժողովրդի հետ միասին չկարհատրեց սրատպին կերպով Բօշֆօրին իր փայլուն յաղթութեան պատճառով։ Ղամանկ վերջացնում եմ ասելու լուրով, որ հայոց պատուն Պիւլօրիէն, բանականին երկրորդ Ժամը հիւանդութիւնից յետոյ, մօտ օրերս կրկնեց իր մահկանացու կեանքը։ Այս նամակը վերջինը կը լինի այստեղից, որովհետև պէտք է գնամ Անգլիա երկրագործական նպատակով։ Կաշխատեմ յաճախ թղթակցել սիրելի «Մշակին» զանազան տեղեկութիւններ ասելով յարգելի ընթերցողներին, որոնց մաղթում եմ չեզոքսաղ Նոր Տարի։

Լանդիչ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիէննայի «Neue Freie Psesse» լրագիրն, որ մինչև այժմ արտելված էր Ռուսաստանում, առաջիկայ սեպտեմբերից թոյլ է տրվում մտնքը Ռուսաստանի մէջ։

—«Մասիսի» մէջ կարդում ենք «Անգլիայ գաղտնի լօրդ Դիւֆերին երէկ Բ. Դուռն երթալով, տեսակցեալ արտաքին գործոց նախարարութեան խորհրդական վահմ. Տատեան Ցարտիէն էֆէնդիի հետ, որ նոյն օրն ուրիշ դեսպանաց ևս շաբաթական այցելութիւններն ընդունելոյ։»

—Լրագիրները հաղորդում են, որ թիւրքայ արտաքսութեան մինիստր Զեվդէդ փաշան հրաման առալաւ սուլթանից ոչ մի դէպքում չընդունել Նիւբէս պատերազմի հրաժարականը։

—«Русскій Курьеръ» հաղորդում է որ կ. Պօլսի մէջ սկսեցին առնի էլ խիստ միջոցներ գործ դնել գողերի, դրքերի և մանուլի դէմ։ Ամեն օր լինում են խուզարկութիւններ տպարաններում։

ԽԱՒՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նէվեյորթայի Բէրն քաղաքի համալսարանում կան այժմ 385 ուսանողներ և 185 ազատ երթևեկիներ։ Ուսանողների թուում կան 28 ռուս կանայք և մի տասերեայի օրիորդ, որոնք ուսանում են բժշկականութիւնը։ Կայ նոյնպէս մի գերմանուհի և մի ամերիկուհի, որոնք այլ գիտութիւններ են սովորում նոյն համալսարանում։ Ամբողջում 385 ուսանողների թուում 31 կանայք կան։

* * *

Առաջիկայ 1882 թուին Բելգիայում կը հրատարակվին 478 լրագիրներ և ամսագիրներ, որոնցից 43 հատ պաշտօնական կամ կիսապաշտօնական ուղղութիւն ունին։ Մնացածներից 66 հատ քաղաքական թերթեր են, իսկ մնձամասնութիւնը նուիրված է գիտութեան, վաճառականութեան, արհեստների այլ և այլ ճիւղերին։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 դեկտեմբերի։ „Прав. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է. գեներալ Չերեվին իր ենդիլրքի համեմատ արձակված է նեղքին գործերի մինիստրի օգնականի պաշտօնից, ձեռնով ավիտայի մէջ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 29 դեկտեմբերի։ Պետական բանկի 5% առևտրական առաջին շրջանի արժէ 93 ր., երկրորդ 90 ր. 75 կ., երրորդ 90 ր. 75½ կ., չորրորդ 90 ր. 87 կ., հինգերորդ 90 ր. 87 կ., նեղքին 5% առաջին փոխառութեան առևտրական արժէ 223 ր., երկրորդ 216 ր. 75 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան առևտրական արժէ 90 ր. 37 կ., երկրորդ 89 ր. 75½ կ., երրորդ 90 ր., 5 կ., ոսկի 7 ր. 89½ կ.։ Ի գնացք 1 րուբլ Լօնդոնի վրա արժէ 25,3 պէնս, գնացք 100 ր. Համբուրգի վրա 213 մարկ, Փարիզի վրա 263 ֆրանկ 25 սանտիմ։ Բօրսայի պրոմագրութիւնը իջել է։

Խմբագիր—հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԳՐՈՑ ՊՐՕՖԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ

կուրսով

Բ. ՄԻՐԻՄԱՆԵԱՆՑԻ

վերհամենօվակայա փողոց, տուն իշխան Ամատունու № 11. Ընդունելութիւնը և հարցաքննութիւնները պահեստէրների, կիսապահեստէրների և երթևեկ աշակերտների պատրաստական և ԱՒԱԶԻՆ ՊՐՕԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ դասատուն կը սկսվին յունվարի 2-ին, 1882 թուի, իսկ ուսումը յունվարի 7-ին։
1—4

Կօնֆեկտներ հայի դէմ ֆունտը 50, 70 և 90 կ., ֆիրմօվայա կրուպա և սագօ 10 կ., խաւիար 50 կ., մուրաբաներ 50 կ., ֆուֆայկա 2 ր. 50 կ., պօլօվինկներ 2 ր., չէրթվոզ վերարկուներ 6 ր.։ կօլմանի նրշէրսատ 18 կ. ֆունտը։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ։
1—5

Въ Редакціи газеты «МШАКЪ» Продается

„ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНІЕ ТУРЕЦКИХЪ АРМЯНЪ.“
Д. Григорія АРЦРУНИ.
Брошюра напечатана въ Москвѣ.
Цѣна **25** коп.

Վաճառվում են 15,000 *ամանների առաջին տեսակի* 15 կ. *հատը*, 12,000 *խրուստալի բաժակներ* 25 կ. *հատը*, 10,000 *բօկալ և բաժակներ* 10 կ. *հատը*, 10,000 *մատուցարաններ և կոպկեքներ* 15 կ. *հատը*, 10,000 *սանզ* 8—40 կ. *հարիւրը*, 10,000 *պենալներ* 5 կ., 5,000 *շիշ պօրտվէյն և խերես* 1 ր. *հատը*, 2,000 *արշին կլէօնկա* 60 կ.—2 ր. *արշինը*, 2,000 *գիւժին մատանի և գրչակոթներ* 8 կ. *գիւժինը*, 2,000 *ֆ. հնգկական բրինձ* 7, 8 և 10 կ. *ֆունտը*, 1000 *ֆունտ լեպեշկա* 50 կ. *ֆունտը*, 600 *անգլիական բէվոլվեր* 4—34 ր. *հատը*, 300 *անգլիական հրացաններ* 20—100 ր. *հատը*, *դրապ, տրիկօ, ալբօմներ, ձմեռվայ պալտօներ, գլխարկներ, փարեխներ, հագուստ կէս գնով*։ Վաճառում է **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։ Նոյն տեղը ծախվում է ծովային **ԽՈՏ** *պուդը* 2 ր. 50 կ.։
32—60

Առաջիկայ **1882** Թուականին Շուշի քաղաքում կը հրատարակվի հայերէն լեզուս գրականական-քաղաքական և ազգային ամսագիր

„ԳՕՐԾ“

„Գործի“ իւրաքանչիւր համարը բաղկացած կը լինի 5—6 թերթից (80—90) և դուրս կը գայ իւրաքանչիւր ամսի վերջում։

Ենթագիծ

ա. Ժամանակագրութիւն. ակտուէական կարեւոր երեւոյթներ։ Ռուսաց, արտաքին և ներքին կեանքի նորութիւնները։

բ. Քննական յօդուածներ հայերի և նոցա գրոց ազգերի տնտեսական, բարոյական և մտաւորական դրութեան մասին։

գ. Վէպեր, մանրավէպեր, պատմուածքներ, նկարագրութիւններ, ճանապարհորդութիւններ —ինքնատիպ և թարգմանական։

դ. Մատենախօսութիւն.—քննութիւն հայերէն լեզուով տպագրվող գրքերի, նայելէս այն օտար գրքերի, որոնց նիւթը հայոց ու կովկասեան կեանքից է առնուած։

ե. Քաղաքական տեսութիւն։

զ. Նեղքին տեսութիւն։

Մանկավարժական ժամանակագրութիւն։

բ. Աչք և այլք։

թ. Իրրև յաւելուած եւրոպական և ռուսաց ընտիր հեղինակների գրուածների թարգմանութիւն։

Յայտարարութիւններ։

Հրատարակութեան (12 *տետրակ*) *տարեկան գինն է ամեն տեղ* . . 8 *րուբլի*
վեց ամսուանը . . . . . 5 *րուբլի*
երեք ամսուանը . . . . . 3 *րուբլի*

Վճարը կանխիկ է.

Ծանրագնդացիք կարող են դիմել այս հասցէով. Шуша. Симеону Ахумянъ, учителю армянской семинаріи.

Խմբագիր-հրատարակիչ Սիմէոն Հախումեանց

Վերականգնեցնող **ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ**, *մազերը ամրացնում և նրանց* **ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ** *վերադարձնող*։ *Գինը* 2 ր. *շիշը*, **ՓՈՍՏՈՎ** *ուղարկվում* 2 ր. 49 *կոպ.* **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ** *խանութի մէջ.*

Մի և նոյն տեղը **ԽԻՆԱՅԻ ԻԿՂ**, *մազերը ամրացնելու համար*, 1 ր. *ամանը վրձին գլխաւոր գործ*, **ՏՈՒԱԼԷՏԻ ՍԱՊՕՆ** *և հոտուտ ջրեր և այլն*։
63—100

ՆՈՐ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱԾ ԳՐՔԵՐ

Որոնք վաճառվում են ՋԱՒԱԼԻԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ „ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

1	Բագրատունի՝ Տաճատ պատգամք. գինն է	25 կ.
2	Աղայեանց՝ Անահիտ, հին գրոյց.	50 „
3	Թզուկ, թարգ. Տէր-Միքայէլեանցի.	30 „
4	Աղքատ մանուկ կամ բարոյական վէպ.	20 „
5	Խաչատրեան Սունդուկեանցի.	50 „
6	Ջոյս մանրավէպ Տէր-Ալեքսեանի.	20 „
7	Հայերէն լաւ երեխաների համար.	50 „
8	Տէր-Ակոբեանց՝ Հայաստանի աշխարհագրութիւն.	60 „
9	Կոստանեանց՝ Գրաբառ բայերի խոնհարումը.	25 „
10	Թադէոսեան՝ փոքր լեզուագիտական հետազօտութեան	50 „

Նա ստացուել է Թաւսումի Տէր-Աբրահամեանցի 1882 *Թուի* **ՕՐԱՑՈՅՑ**, *գինն է* 15 *կոպ. գումարով առնողներին ձրիացուն կը լինի։*

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ տարուայ Հոկտեմբերի 1-ից բացվում է ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ գրաւաճառանոց, նոյնպէս և ուսուցչարանական, նկարչական և կազմարարական պիտոյից իրեղէնների խանութ, հրաւիրում եմ գրաւոր աշխատանքների հեղինակներին, թարգմանիչներին, հրատարակիչներին և լրագրական խմբագիրներին (թէ հայ և թէ ռուս լեզուներով) ուղարկել ինձ վաճառելու իրենց աշխատութիւնները ԿՕՄԻՍԻԱՑՈՎ։ Իմ հասցէն. Г. Эривань, Нерсесу Симеоняцу, магазинъ „Другъ Дѣтей.“ 10—10

Չայի և գինու առաքանները
պահեստում ընդունվում են միայն Ռոստովի գործարանից
144 Արծրունու գալերէա 144
ամենաէժան պահեստ
մեծի և մանրի համար։

Дозволено цензурою, Тифлисъ 30 Декабря 1881 года.
Типографія Главнаго Управленія Намѣстника Кавказскаго.

Fonds A.R.A.M